

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Seraphici profundissimiq[ue] doctoris ordinis fratru[m]
mino[rum] diui Bonaue[n]ture cardinalis [et] sancto[rum]
cathalogo ascripti op[us] no[n] minus subtilissimu[m]
q[uam] speculatiuu[m] sup[er] ...**

**Johannes Bonaventura <Kardinal, Heiliger>
[Nuremberga], [1515]**

[Distinctiones XI-XX]

[urn:nbn:de:bsz:31-332944](#)

Libri

bus nr̄is. loquīt aīc quātū ad supremā partē. cuī vō angelus loquīt suggestit ab inferiori. ergo nō er̄ q̄ eadē possit esse locutio dei t̄ angelis. ¶ **B**urta hoc q̄ris cū angelus appareat t̄ los quāf in psona dei. vtrū s̄l̄ possit adorari in psona dei. Queritur et̄ vtrū apparitiones ōc̄ in subiecta creatura q̄bus deus apparuit. locutiones et̄ facte sunt mediātib⁹ angelis. ¶ **R**eg. dñm q̄ sicut tripl̄r dicimur videre deū. s. vñōe corporali. imaginaria t̄ intellectuali. In visione intellectuali vñ̄ deus in se ipso lucēs. Visione aut̄ imaginaria t̄ corporali vñ̄ dens in subiecta creatura apparet. ¶ **S**ic et̄ tripl̄r dicimur audire. Aut p̄ aliquād signū exteriores auribus oblatū. sicut plurimi audiūt fuit. t̄ in veteri t̄ in novo testō. Aut p̄ aliquād signū in interiori sensu. vel in interiori imaginatione formatū. Aut p̄ aliquād inspirationis verbū nostris mērib⁹ istillatū. Et sicut tripl̄r audīt. ita et̄ dō tripl̄r loq̄ fm q̄ in nobis triplice excitat auditum. Sicut em̄ sensum nostrū ad suūp̄ius apprehensionē excitat mediante signo sensibili in quo apparet angelus ex psona dei. vel deus apparet ex ministerio angelis. mētē aut̄ nostrā p̄ semetipm̄ informat. vt ipm̄ videat t̄ cognoscat. sic in locutōe intelligēdū est. Nā locutio illa qua deus loquīt p̄ signū sensibile sive exterius sive interior aut̄ semp̄ aut̄ frequēter fit per angelū. sicut dicit Greg. in moral. Aut em̄ cū loquīt deus nō bōs p̄ angelū aliquād voluntate sūa rebus indicat. aliquād imaginib⁹ oculis cordis ostēsis. aliquād imaginib⁹ an̄ corporos oculos ex aere assumptis. aliquād simul celestib⁹ t̄ terrenis. t̄ de oib⁹ exēplificat. Locutio vñ̄ qua deus inspirat aliquād cordib⁹ nūfis. t̄ si possit fieri p̄ angelū excitatē ab inferiori. sicut dicit Greg. q̄ nōnū q̄ deus humanis cordibus ita p̄ angelū loquīt. vt ipse mētē obtutib⁹ p̄sentef. fit tñ̄ p̄incipali ab ipso deo. Primus igit̄ t̄ scđs modus loquēdi t̄ angelī est t̄ del. sed del tāq̄ imperatiō. angelī vō tāq̄ exequētis. ita q̄ sermo exequētis referatur ad psonā imperatiō. Hoc aut̄ p̄t esse dupl̄r. Uel cuī angelus loquīt in psona dei. sicut cū formauit illā vocē Luce. iij. Hic ē filius meus dilectus. sive sicut locutus ē ad moysen Exo. iij. Uel cū loquīt vñ̄ nūcius dei p̄ferēt illud verbū quasi a deo. p̄ quē etiā modū dō dñs loq̄ p̄ pp̄betas. Tertius vñ̄ modus loquēdi est p̄ prius ipsius dei. t̄ ita nō p̄t eadē esse locutio dei t̄ angelī fm̄ illū modū. Et bis p̄ r̄f̄to ad q̄onem. t̄ p̄ magna parte ad obiecta. Nā rōnes que pb̄at q̄ eadē locutio possit eē dei t̄ angelī. pcedūt fm̄ cū modū loquēdi fm̄ q̄ deus loquīt p̄ angelī ministerio. t̄ tūc eadē ē locutio. sicut eadē est opatio t̄ p̄incipali mouētis t̄ instrumēti q̄uis sit ibi diuersa relatio. t̄ ōc̄ ille rōnes bac vñ̄a pcedūt. vt p̄z. t̄ ita p̄cedēde sunt. ¶ **A**d illud vō q̄ obf̄ in dñi q̄ diuersarū substātiarū agentiū. diuerſi sunt actus. Dōm̄ q̄ illud intelligit de acu primo t̄ immedia‐to respectu virtutis agētis. Si em̄ intelligat de opere opato. sic nō b̄yveritatē simp̄l̄. maxime q̄n plura agētis nata sunt cōcurrere ad vñ̄ effectū. t̄ sic est in pposito. Nā locutio angelī sic est ab angelo vñ̄ nō excludat sed includat operationes dei. actio tñ̄ dei que est idē q̄d ipse deus. nō p̄t esse eadē cū locutio angelī. sed istius locutionis effectus t̄ dei t̄ angelī esse p̄t. ¶ **A**d illud q̄ obf̄ q̄ locutio dei non est aliud q̄ verbū dei. Dōm̄ q̄ sicut prius dictū est. sicut loq̄ est interior t̄ exterior us. ita est sermo interior t̄ exterior. Et sermo sive verbū interior. nō p̄t esse idē cū sermone vñ̄ verbō angelī. sed sermo exterior p̄t. Sermo em̄ interior. dei sive verbū eius est ipse deo sermo vñ̄ exterior est illius verbī effectus. ¶ **A**d illud dōm̄ q̄ loqui put̄ deus dō loq̄ p̄ angelū nō cōparat ad deum sicut ad subiectū. sed sicut ad carnem. Nō er̄ dō illa locutio esse dei. q̄ sit dei dispositio. sed q̄ est ab eius imperio. ipse aut̄ obvīt de locutione interna t̄ increata. de qua nūbil ad ppositū. ¶ **A**d illud q̄ obf̄ q̄ ex alia t̄ alia parte loquīt deus t̄ angelus. Dōm̄ q̄ obiectio illa pcedit de locutione fm̄ tertiu modū. ¶ **A**d illud q̄ querit. vtrū s̄l̄ cōpetat ei adorari ex psona dei. sicut cōpetit ex psona dei apparere t̄ loq̄. dōm̄ q̄ sicut sermo quem format angelus in subiecta creatura. dupl̄r p̄t referri ad deum. Aut mediate aut immediate. Immediate cū angelus p̄nunciat tāq̄ si deus p̄nunciat. Immediate. q̄n angelus p̄nunciat vñ̄ nūcius dei. sic intelligendū est in apparitione sensibili. q̄ forma illa aut p̄incipali ducit in angelum q̄ est nūcius dei aut p̄incipali ducit in deū. t̄ primo mō p̄t adorari dulia. t̄ scđo modo potest adorari latitia. sicut adorauit abraā

Secundi

¶ Ad illud q̄d vñ̄imo queritur vñ̄rum vñ̄iusmodi apparitionē t̄ locutiones sensibiles siant semper mediante ministerio angelī. De hoc dubie responder Aug. in li. iij. de tri. Odagis tñ̄ banc partē innuit q̄ ōc̄ siant mediante angelico ministerio sive fuerint in veteri testamento sive in nouo. Sed Greg. ev-

pressūs hoc affirmat. q̄ ōc̄ siant mediante rōna li aliqua creatura. Aut ei sic in moral. Per angelū loquīt dñs. cum supeme revelationis verba audiuntur. sicut dō. xi. Clarificauit t̄ iterum clarificabo. Neq̄ em̄ deus q̄ s̄ netpe vñ̄ intime impulsione clamat in parte vocē suā p̄ subam edidit. quaz circumscrip̄ta tpe per bus manaverba distinxit. sed de celestib⁹ loquēs vñ̄ba sua que audiriab̄ bo. Mū. minib⁹ voluit ratione. li administrante creatura formauit. De his autē apertius habuit et̄ in p̄mo li. di. xv. vbi habuit hinc est de apparitione sive sibilī missione.

Distinc. vi.

De angelorū ministerio t̄ missione per comparationem ad hominem cui ministrant.

¶ **L**ud q̄ Greg. scđdū est q̄ angelī boni t̄. Supra d̄ terminas uit maḡ de angelō mis‐ nisterio quātū ad ipsos angelos ministrantes. In hac parte determinat de angelorū ministerio p̄ comparationē ad hominē cui ministrant. Et q̄m̄ dō. officium sive ministeria laudabile t̄ boni dō. ba‐ b̄ere premium. idē pars dō. ista b̄ duas partes. In prima determinat qualis ter angelī bonib⁹ ministrando eos custodiunt. In scđa querit. vtrū angelī ex ipso actu ministrāt in merito vel i premo proficiant. t̄ incipit scđa pars ibi. Preterea illud considerari oportet t̄. Prima pars b̄ duas. In prima ostendit q̄ boni angelī depurantur ad custodiā t̄ malū ad exercitium boīum. In scđa querit t̄ determi‐nat vtrū singuli deputant ad custodiā singulorū. ibi. Solet aut̄ q̄rī vtrū singuli. S̄l̄r scđa paro p̄incipalis duas b̄ fm̄ duas opiniones fm̄ quas dupl̄r determinat q̄nē p̄positam. In prima parte ponit primā opinionē q̄ incipit ibi. Preterea illud p̄siderari ops t̄. In scđa. scđas. ibi. Illj aut̄ dicit angelos i p̄firmatiōe t̄. Subdivisiōe aut̄ p̄tū t̄ intellectu maḡi p̄tēt i lfa. Nā totalis stētio di stētio versat circa duo. vñ̄circa custodiā t̄ el̄ p̄ntiavel annera. a ¶ Unāq̄a scđa ab oīu nativitatis b̄re angelū. vñ̄ hoc verbū h̄ic. falsum. q̄ cū alia parvūlī in oīu sue nativitatis nō possit mereri nec demereri. nec sit capax discipline vñ̄ q̄ frustra angelus se occupat circa illā p̄ illo tpe. sicut si alioq̄ doctor. vellet crudire parvūlī vas gientem

pars ibi. Preterea illud considerari oportet t̄. Prima pars b̄ duas. In prima ostendit q̄ boni angelī depurantur ad custodiā t̄ malū ad exercitium boīum. In scđa querit t̄ determi‐nat vtrū singuli deputant ad custodiā singulorū. ibi. Solet aut̄ q̄rī vtrū singuli. S̄l̄r scđa paro p̄incipalis duas b̄ fm̄ duas opiniones fm̄ quas dupl̄r determinat q̄nē p̄positam. In prima parte ponit primā opinionē q̄ incipit ibi. Preterea illud p̄siderari ops t̄. In scđa. scđas. ibi. Illj aut̄ dicit angelos i p̄firmatiōe t̄. Subdivisiōe aut̄ p̄tū t̄ intellectu maḡi p̄tēt i lfa. Nā totalis stētio di stētio versat circa duo. vñ̄circa custodiā t̄ el̄ p̄ntiavel annera. a ¶ Unāq̄a scđa ab oīu nativitatis b̄re angelū. vñ̄ hoc verbū h̄ic. falsum. q̄ cū alia parvūlī in oīu sue nativitatis nō possit mereri nec demereri. nec sit capax discipline vñ̄ q̄ frustra angelus se occupat circa illā p̄ illo tpe. sicut si alioq̄ doctor. vellet crudire parvūlī vas gientem

Distinctio

gient. Qd si tu dicas q angelus custodit nō erudit quātū ad spm sed defendēt quātū ad corpus tūc vñ op̄ cum in paro picalo sit puer nō nat. et natus quātū ad corpus q̄ debeat custodiri aī na tūcūtis ortu. Rū. ddm q̄ sicut dicit Hieronymi autoritas q̄ ad custodiā boīs angelus intelligat deputari ab ortu natiuitatis. nō solum intelligit de natiuitate et vtero. Et de natiuitate in vtero et cū em nō aī d̄ angeli custodia circa eum q̄ nasciturus est deputari. q̄ illa custodia principia lūs respicit spm q̄ corp̄ et iō nō d̄ spālē angelum. o. ad sui custodiā b̄r̄ aīq̄ sp̄s infundat. Nō d̄ et differre. q̄ extunc defensore pōt et adiuuare. magis tñ fm tpa diuina. Dū em in vtero est paruu lus. pōt interimi et dāna ri. dū est extraverter ante adultā etatē. pōt a baptis mate impeditri. dū est in adulta etate ad diuersa pcta pōt p̄trab. Lōtra. bec oia in bio tribus statibus d̄ angelica custo dia sibi deputari vt p̄ ea ab bio malis possit eruit ab aduersario defendi et bi effectus satis dñr plazni q̄ sunt p̄ liberationem a malo. Utros aut̄ paruu lus q̄diu caret vsu rōmio aliquē occultum effectuz babeat quantuz ad babi litatione et directione in bonum. assignare est diffi cile. sed negare non est tutum.

est dubitādū vñsiquēq̄ b̄r̄ angelis sibi deputatū. sive pluribus sibi destinatus sit. sive vñ singlū. nec est miran dū vñz angelū plurib̄ boībus ad custodiā deputari. cū vñ boī plurū custodia deputetur. ita vt eoz q̄s sive dicatur habere dñm vel ep̄m vel abbatem.

Querit et ridet fm p̄imā opinionē. vñ angeli p̄ficiāt in merito vel p̄mio vsc̄ ad iudicium. c. ia **P**reterea illud p̄siderari op̄. Utru angelī boni i p̄mio vel in merito p̄ficiāt vsc̄ ad iudicium. Q̄ in meritis p̄ficiāt atq̄ quotidie magis ac magis mereant q̄ busdā vñ ex eo q̄ quotidie boīm vtilitatibus iseruūt eoz q̄ p̄fectibus studēt. Quib̄ et nihilominus vñ op̄ et in p̄mio p̄ficiāt. s. in cognitione et d̄selectione dei. Lz em (vt aīst) in d̄firmatiōe btitudinē acceperint eter nā atq̄ p̄fectā. augēt tñ q̄tidie eoz btitudo. q̄ magis ac magis diligēt atq̄ cognoscit rest eoz charitas q̄ deū et nos diligēt et meriti et p̄missi. Meritū q̄ p̄ ea et obsec̄a ex ea nobis impēsa merent et in btitudine p̄fi ciunt et ipsa eadem est p̄mium. q̄ ea beati sunt. Et q

XI

angeli proficiant in cognitione ac per hoc in beatitudine. testimonij sanctorum confir mat. Dicit enim Esaias ex p̄ sona angelor̄ xp̄i ascendētis magnificientiam admirantū. Q̄is est iste q̄ venit de edō. tincti s vestibus de bosra. Et in p̄. Quis est iste rex glorie. Ex q̄b̄ appetet q̄ mysteriū verbū carnati plenius cognoverunt angelī post impletio nem q̄ ante. Et sicut in cognitione huius mysteriū p̄ficerūt ita dicit eos i deitatis cognitione p̄ficerēt. Q̄ aut̄ in hīdī mysteriū cognitione p̄ficerint evidenter docet apl̄s dicens. Que sit dispēsatō sacri absco diti a seculis in deo. vt innote scat multiformis sapia dei p̄ eccliam principib⁹ et p̄tāb⁹ in celestibus. Sup̄ que locum dicit Hiero. angelicas digni tates presatū mysteriū ad p̄rum non intellerisse. donec cō pleta est passio xp̄i et apl̄oꝝ p̄datio p̄ gētes d̄latata. His aut̄ vñ d̄dicere Aug. sup̄ eundem locū eple dices. Nō latu sit angelos mysteriū regni ces loꝝ. q̄d oportuno tpe reuelatum est p̄ salute nostra. Illis ergo a seculis immotuit supra memoratiū mysteriū. q̄ om̄is creatura nō ante secula. sed a seculis est. Attēde lector. q̄vi dent dissentire in hac snia illu stres doctores. Ideoꝝ vt oīs repugnantia de medio tollat predicta verba Haymonē se quētes ita determinemus. vt illis angelis qui maioris dignitatis sunt. et per quorū mi nisterium illa nunciata sunt ex parte cognita a seculis fuisse. vtpote familiaribus et nūcijs. Illis vñ qui minoris dignitatis sunt incognita extitisse dicamus vñ quo impleta sunt et per eccleias predicata. et tñc ab oībus angelis perfecte fue rūt cognita. Cōstat itaq̄ om̄es angelos in cognitione di uinorum mysteriorū fm pro cessum tpiis p̄feciisse. Unde non incongruēter ipsi dicunt angelorum scientiam ac btitudinē augeri vñ ad futurā cō summationem. quando in scia ac beatitudine ita p̄fectissimi

b. Cōstat itaq̄ oīs angelos in cognitionē diu noꝝ mysteriorū fm p̄ces. Prime sum tpiis p̄feciisse. Hoc vñ opinio est p̄ Breg. qui dicit in mis per dyalogō qd est qd nōn vñ autoz deat qui videntem oia vi tateſ cō det. si ergo videt quasi a firmatō p̄ncipio tpiis exēplar di Esa. vñ vñ q̄ in nullius cos letiū. gnitione defecerunt. Si p̄. tu dicas q̄ intelligit de p̄tij. oībus q̄ sunt de necessita te salutis. sicut dicit ma gister in littera. Ob̄ cō tra boe. Unū solū est illū q̄d est de essentia salutis ergo non deberet discere ratione illius q̄ oia sciāt. quasi beatitudo esset in multis. Pr̄terea si illud exēplar diuinū est ratio oīm et q̄ cognoscit rōnem rei cognoscit ipsam rē vñ q̄ angelus oīs res crea tas cognoscat dum illud vnum cognoscit. et si p̄fcerunt fm p̄cessum tpiis. Hiero. ergo vñ q̄ eoū cognitione subiaceat trāmutatione ad eam op̄i. des tpiis. et ita non viderent t̄ermis esse bti. Rū. dicēdū q̄ co natio. est a natura. quedam vñ est a gratia. Lognitio vñ Aug. p̄ que est a natura duplex Hiero. est. Quedam enim dicit nymide esse a natura. q̄ naturali termis ter insertavt cognitio co nationē rū que sunt de prima mū appas d̄construtione. et quan res con tum ad banc angelū non trarie proficiunt nec deficitunt. q̄ quantum ad banc ba dent vñiversales species oīm. Alio mō cognitio a Deterz natura d̄ cognitione que ē minato p̄ naturalē potētias. sive p̄dictas sit innata sive sit acquisitū auto ta. et quātū ad bac p̄fcerit. rū ritū. cerunt angelis fm p̄cessum tpiis per multiplices experientias et conuersio nem super his que de no uo sūt. Similiter cognitio a gratia duplex est. Quedam a gratia fixa q̄ dam a gratia influente. Sicut em i membris cor poralib⁹ ponuntur quēdam virtutes influentes quedam fixe. sive vita. q̄ dam influens quedam fixa. sic intelligendum est et in spiritualib⁹ mem bris sive spiritib⁹ an gelicis. Q̄ gra fixa ē gra p̄ficationis. Lognitio p̄fcedēs ab bac gra est visio eterne lucis in qua nec p̄ficiunt angelii nec de crescat. cognitio vñ q̄ ea gra influēt. et cognitio re

Libri.

uelationis, que iō vocat influēs, qz nō semp reuelat deus my steria, sed p loco t tpe, t fm bāc intelligit magi angelos mas gis pfectiū, nō, qz aptius viderint verbū, sed qz reuelatio aliq̄ facta est cōs a verbo. Ad illud qd obijct qz nō pfectiū, qz i dēt ola vidēdo verbū. Dōm qz illud dictū est nō p proprietatē sed per equivalētiā t suf ficiētiā, qz cognitiō soli us verbī adeo sufficit an gelis sicut si haberet co gnitionē oīs rei, etiam in particulari. Ad illud qd obijct oīm rōnē dōm qz speculum eternū est speculū voluntariorū t exēplar illud est volun tarie ductiū. iō quātū cūqz quis in eo aspiciat, nūl in eo videt nisi quātū vult reuelare. Ad il lud vero qd obijctur de trānslatione tpiō, dōm qz si cognitiō beatitudi nis tpiō non subiaceat, mī cognitiones t affectiōes t etiā cogitationes ange loz circa res creatas nū bili impedit variari p tē poza. Dicit emī Augu. sup Eccl. ad līam pdeus spī ritualē creaturaz mouet p tpa nō p loca. Et hē d angelis dicta sufficiāt.

Quid sit pba bilius.

Hic p babilis risnic obniāt auto i tates. **A** **B** Grego, ostendit rōne sumptū et parte boī sic. Cui nulla pō fieri violētia, nulla ī diget custodiā, sed li. ar. humani ad pctrī non potest violentari, ergo non indiget ab angelo custo diri, frusta ergo sunt an gelis ad cōs custodiā des putati, sed deus nūl fas cit frusta, ergo tc. Itē quanto aliquis pauciori bus auxiliis extrinsecis triūpbat de aduersario, tāto gloriōsior est victoria, ergo gloriōsius eset boī vincere diabolū p seipsum qz p angelicum suffragiū, ergo carentia angelici presidū auget gloriam, igit̄

erunt, vt nec augeatur ampli nec minuatur.

Respondet fm opinio nem scđam que dicit angelos in quibusdā pmissorū non pro fecisse.

Alij autē dicūt angelos in confirmationē tāta deitatis dilectione atqz noticia suis pre ditoz, vt in his vlt̄ ius nō p fecerit nec pfecturū sint. Pro fecerūt tñ in scia rerū exterios rū sicut in cognitione sacramēti incarnationis t hmōi sed nō in confirmatione deitatis, qz trinitatē in unitate, atqz unitatē in trinitate nō plenius intelli gunt sine intellectūrū sunt qz ab ipsa confirmatione pceperunt. Ita etē dicūt eos in charitate nō pfectisse post confirmationē qz eoz charitas postea nō est aucta; t sic dicūt eos non pfectisse in meritis, sed hoc quan tū ad vim merēdi, sed nō quan tū ad numerū meritoz. Plu ra emī bona fecerunt postea qz tñc non fecerāt, sed eoz charitas ex qua illa pcesserūt non est aucta, ex qua tñ mererāt ante qz ista adderent, quātū postea his adiectis. Illud nō qd alij superius dicunt pbabilius vñ. s. qz angelivs qz ad iudiciū in scientia t alijs pfectiāt. Quibus tñ vidētur obuiare quarūdā autoritatū verba. Bit emī Iſid. de summo bono Angelī in verbo dei oīa sciūt ante qz siāt, sed nec oēs nec oīa pfecte angelos scire dixit, t iō eos in scientia prof cere nō remouit. Greg. in lī. dyalogō: n̄ ait. **Quid est qd ibi nesciant vbi scientem oīa sciūt?** Gbī vi def̄ dicere qz oīa sciāt angelī t nihil sit qd nesciat. Sz acci piendū est hoc de his quoz cognitiō btñ facit cognitorē ut sunt ea que ad mysteriū trinitatis t unitatis pertinent.

Secundi.

ab oppositis custodia angelica minuit nostrā gloriam, sed de us nūl debet facere qd sit nostre glie detrimentum, ergo tc. **I**te bocipsum ostendit rationib⁹ sumptis a parte angelī maior est qui recubit qz qui ministrat, ergo si angelus qui custodit boīem ei ministrat boī vlatō est maior angelō vtrō, qz si boī falsum est, ergo angelus nō ministrat boī, igit̄ angelus non custodit boīem, aut in custodia pervertit ordo. Itē si angelus custodit boīem, aut hoc habet a natura aut a grāta. Si a natura cū eadē sit natura in bonis t in malis, vñ qz malū fuit custodes boīem. Si a gratia, cuī vna aīa excedat aliam in gratia, vñ qz vna debeat ad custodiāz alterius deputari. Itē boī ostendit a parte ipsius dei. Deus enim custos perfectus est fm qz dī in ps. Ecce nō dormitabile neqz dormierit tc, qz si sufficiēt diuinā custodia vñ qz superfluat angelica, aut si angelica est necessaria vñ diuinā custodia esse diminuta. Itē custodia est ad conseruandū in bonū, sed non minus est conseruare in bono qz liberare a malo, nam non minor est virtus qz querere parta tueri, si ergo non decuit hominē liberari nec crui de potestate diaboli nisi per decum, videtur qz nō debeat custodiri per angelum aut bono: diuinū transfertur in angelū. Sed cōtra. Esai. lī. Super muros tuos bīrusalē tc. Blof. mūrū sunt apostoli, custodes sunt angelis. Item. eccl. xvii. In synnam quāqz gentem prepositū rectores, Blo. id est angelos. Item matthei. xviii. Angelī corū semper vident faciem patris mei. Blo. Non sunt contemnendi ad quoz ca stodiam mittuntur angelis. Et bis autoritatibus colligunt qz angelis deputati sunt ad custodiām bōminū. Item doc ipsum ostendit ratione. Ordo vñiueris boī exigit, vt omne malū babeat bonū sibi oppositū. Qd confirmatur per ilud qd dī. Eccl. xxvii. contra malū bonū, si ergo rēcamur per angelos malos vñ qz defendi debeat p bonos. Itē lex diuinitatis boī exigit, vt media reducantur per pma, et postrema per media ad suū pīmū principiū, et boī pīs matur per illud qd dicit Diony. in lī. de bīcar, angelica. Et diuinitatis est in nullo negligere ordinē, sed per pīma media t p media postrema reducere, ergo si angelus beatus superrō est homine viatorē, vñ qz homo mediātē auxiliū angelī ad beatitudinem debeat peruenire, auxiliū autē illud maxime est in custodiendo, ergo tc. Item lex pīcatatis boī exigit vt sus tenterit indigens a potente. Si ergo homo viatorē fragilis ē et indigēt sustentatione t custodiēt, t angelus beatus for tio est t potens, vide pī homo committit debeat angelicē ca stodice. Rū. dicendum qz conueniens est bōminē lapsū de putari angelice custodie, t angelū deputari ad custodiēt bōminē. Tum qz decet altitudinem diuinē potentie, tum qz decet ordinē sapientie, tum qz etiam decet dulcedimē misericordie. Altitudinem nāqz decet diuinē potentie dupli cōtā. Una est, qz deus non solummodo vult bonozari in se, sed etiā in suis seruīs. Unde non sufficit altitudini diuinē potentie, qz angelis ministrēt sibi, sed etiā qz ad ostensionē excellētē sue potētē boī ad eis exigit, vt ministrēt etiā creature sue. Alia est ratio, qz cū deus babeat diabolū t cūs dōmonē aduersarios, magis dōces est qz ipse eos vincat per suos ministros, vt per boī ostendat potētia manus dei qua nō solum potēs est in se, sed etiā in seruīs suis, t vt non indebitē possit dōs exerci tuum appellari. Ordinē vñ sapiētē similiter decet. Nam hic est ordo quē diuinā lex in suis operibus exequit t pīsuat, vt postrema per media deducat ad summa. qm̄ igit̄ angelus tñ ratione immorālitatis nature, tum etiā ratione grātiae con summate medium tenet inter deum t bōminē lapsū, decens fuit vt deus bōminē adiuaret t custodiret per angelū. Dul cedimē etiā decet diuinē misericordie que aperuit finū bōminē lapsō, nec i aliquo ci defecit qd spectavā salutis sue promotionē, t ideo cū homo lapsus eset venūdarus vt face ret malū ci ministrāvit pīcū sanguīnū filij sui per quos est redemptus vt faciat bonū, t qz dabit aduersariū impugnatē, dedit ci ministrū custodiētē, vel custodem autiliātē vt si ce nulla parte miseria remaneret humana fine diuinē misericordie subsidio t beneficio. Comperebat igit̄ bōminē la pīdari ex bac triplē rōne angelicā custodiā. Sunt etiā alie rōnes qz in obijctēdo tactē sunt. Rōnes ergo ad bāc partē ins ducte cōcedētē sunt. Ad illud qd primo obijct qz bōminē non potest fieri violētia, dōm qz t si nō possit fieri violētia quantū est tc.

Distinctio

est et p[ro]t[er] ar. posset tñ fieri quātū est ex p[re]f[er] sui. Et ite[re] q[ui]s angelus nō possit sufficiēter li. ar. violentare nisi b[ea]t[er] p[ri]mā p[ar]te arcētē a deo. posset tñ inducere t[em]p[or]e circumuenire q[ui] valde pauci essent quos nō deejaceret. t[em]p[or]e necessaria est custodia angelica q[ui] cōprimat p[ar]tē diabolicā. Ad illud qd ob[lig] q[ui] carētia angelici p[ro]fidi[er] auger gliam t[em]p[or]e triūpbi. dōm q[ui] verū esset si ita b[ea]t[er] triūpbarēt[ur] b[ea]t[er] absq[ue] angelo sicut cū adiutorio āgelico. nūc aut nō est ita. si em̄ ei deejec[er]t angelicū subsidiū. multo frequētius vincere q[ui] vinceret. t[em]p[or]e multo melius est cum angelico p[ro]fido vincere q[ui] sine p[ro]fido pdere. Et iterū p[ro]fidiū angelis nō excludit li. ar. nec minuit de suba meritivē p[ro]mī. vel de nobilitate t[em]p[or]e triūpbi quātū ad id qd est subale. Ad illud qd ob[lig] q[ui] non cōuenit ex parte angelī. q[ui] maior est q[ui] recubūt q[ui] ministrat. dōm q[ui] verū est q[ui] minister recubēt ministrat ppter seipm. si cū seruus regis ministrat regi ppter eius dignitatē t[em]p[or]e imp[er]iū. sed nō b[ea]t[er] veritatē q[ui] aliquis ministrat alicui babēdo respe[ct]ū ad alii. sicut aliqui magnus miles deseruit tñ regi. sed et toti familiē nec aliquē abh[ec]it nec d[icit]ur. vt ci nō ministret ppter utilitatē p[ro]sone. nō em̄ p[ro]liferat q[ui] est. sed cuius seruus est. sic t[em]p[or]e in p[ro]posito intelligēdū est se b[ea]t[er]. Angelus est bo[ne] non ppter se ministrat sed ppter deū cuius gerit imaginē. Uel aliter dici p[ot] q[ui] verbū illud intelligif de ministerio subiectiōis nō p[ro]fidiēt. custodire aut boiem t[em]p[or]e ministeriū dicat magis tñ importat angelum p[ro]fiderē bo[ne] q[ui] esse subiectum. Ad illud qd ob[lig] ex parte dei q[ui] dñs est custos p[ro]fectus. dōm q[ui] p[ro]fectio diuine custodie nō excludit utilitatē angelice. Sicut ei deus operat in oībus rebus. t[em]p[or]e cuius opatio opationes creaturarum nō excludit. sed p[ro]seruat t[em]p[or]e adiuuat. nec tñ eius opatio est imperfecta. aut opatio creature superflua. sic intelligentium est de custodiā. Sicut em̄ deus ppter sue bonitatis manifestatiōē. t[em]p[or]e ordīnis sapiētē ostensiōnē. creaturās cōcaute posse operari t[em]p[or]e in alias creaturas effectum suum imprimere. ipso tñ nō d[icit]urē sed cooperatē sic dedit angelis posse bo[ne] minem custodire. cū tñ a seruoz suo[rum] custodia ipse nunq[ue] defi stat. q[ui] tale posse cōpetebat āgelice nature t[em]p[or]e gratie. t[em]p[or]e una istarum custodiarum alteri nō preinducat. immo diuina facit ad angelice custodie p[ro]fectionē. angelicā nō ad perfectionis diuini nō custodie manifestationem. Ad illud qd ob[lig] q[ui] deus per seipsum debuit redimere. ergo per seipsum debuit custodire. dōm q[ui] nō est simile. Redimere enim eque magnus est sicut cōdere. t[em]p[or]e sicut nullus debuit esse conditor nisi solus deus. sic nullus ali[us] debuit esse redēptor. custodire aut dicit aliques effectum beneficentiae qui magis est exterius q[ui] interius. t[em]p[or]e nō est tantus. Nec valet illud qd ob[lig] q[ui] non minor est virtus tueri bona q[ui] acqrere. dōm em̄ q[ui] tñ illud verū est q[ui] p[ro]seruatō t[em]p[or]e acquisiōt est in p[ar]tē ciudē virtutis.

Questio. iiij. Utrū si b[ea]t[er] sterisset fuissent angelī deputati ad bois p[ro]diti custodiā. Et q[ui] non v[er]o. Angelus deputatur ad custodiā bois ppter supplēdos eius defectus. sed in boce fīm statum nature institute nūli erat defectus. ergo ad eius custodiā non debebat deputari aliquis angelus. Itē homo fīm statum nature institute nō erat magis p[ro]nus ad malum q[ui] vnu[rum] angelus in suis naturalibus p[ro]sternitur. ergo si angelus p[ro]ditus nullius custodie est cōmissus nisi soli diuine. videſ ſil[er] q[ui] nec b[ea]t[er] in statu īnocētē cōstitutus. Itē custodia dicit quādā p[ro]fidiētā in custodiē respectu custoditi. sed anima humana solus deus maior est nisi deprauat p[ro]culpā. ergo si b[ea]t[er] in statu īnocētē nulla culpa erat deprauat. non debuit ei per officium custodie p[re]cidere alii quia angelus. Itē si ad custodiā bois instituti deputat[ur] angelus sp[irit]us. ergo cū virtus bois sit modo per p[er]fīm multipliciter dicitā. v[er]o q[ui] vni boi non sufficiat vnuis angelis custodia. ergo si nunc vni boi lapsus sufficit vnuis. v[er]o q[ui] tunc nō indiget custodia alicuius. Contra. ſug illud. Dat. xviii. angelis cōz[on]t. glo. H[ab]er. M[ag]na dignitas est aiarum. v[er]naqueq[ue] ab ortu nativitatis sue babeat ad sui custodiā angelum deputatū. Si ergo deputatio angelice custodie pertinet ad dignitatem sic. cum alia fīm statū nature institute dignior esset q[ui] fīm statū

XI

nature lapſe. v[er]o q[ui] si nunc babeat angelum ad sui custodiā deputatum q[ui] multo magis tunc. Itē prior est deus ad m[od]erandum q[ui] ad condēnādum. ergo si b[ea]t[er] in statu nature institute babuit angelū malum tētancē. ergo multo fortius misericordia diuina debuit sibi dare angelū custodientē. Itē angelis deputati sunt nobis custodes. vt per eos operationem retrabamur a mājō. h[ab]it homo in statu īnocētē indigebat a mālo retrabi. cū posset peccare. ergo debebat ab angelo custodiā. Itē b[ea]t[er] b[ea]t[er] viator[um] committitur angelice custodie. vt per ius stentationē t[em]p[or]e auxiliū angelicū. t[em]p[or]e per subfidium operationis eius possit de bono in melius ascendere. sed homo in statu īnocētē proficere poterat. ergo v[er]o q[ui] ad ipsius custodiā angelis deputari debebat. Rū. dōz q[ui] si angelus deputat[ur] ad custodiā bois in multis profit ei t[em]p[or]e subueniat. specialiter tñ ad hoc deputatur vt ab iniūsib[ile] aduersario defendat. Quia enim homo non babet colligationē aduersus carnē t[em]p[or]e sanguinē. sed aduersus mūdi rectores t[em]p[or]e aduersus sp[irit]ualia nequicie in celestib[us] qui sunt hostes iniūsib[iles] d[icit]ur oppōsitiū babe[re] in iniūsib[iles] adiutores ad suūp[er]ficiē defensionē. Et q[ui] aduersariū syndiq[ue] nos impugnat. nā rōnē seducit p[ro]astūcas. volūtate alicit per blanditias. virtutes opprimit per violētū. iō b[ea]t[er] nūs angelus specialiter ad bo[n]obis datur vt bo[n]em defensat ab oppressionē contra violentiam. vt bo[n]em eruditat t[em]p[or]e dirigit contra fallaciam vt bo[n]em exhortet t[em]p[or]e inducat ad bonū contra blanditias. Quia igitur aduersarius nōster diabolus etiam bo[n]e instituto erat fortior t[em]p[or]e astutior. t[em]p[or]e in p[ro]posito mālū p[er]tinentiō. id eo comperebat bo[ne] dari angelicā custodiā que comprimeret p[ot]estatē aduersariā. non solum fīm statū nature lapſe. sed etiam institute. l[et] magis nūc q[ui] tūc indiget. vnde p[ro]cedende sunt rationes ad hoc inducēt. Ad illud nō qd ob[lig] primo q[ui] angelus datur bo[ne] ad custodiā propter supplēdos defectus. dōm q[ui] illa nō est tota causa nisi largevocetur supplerio defectus sive quantum ad defectum qui inest sive etiam quantum ad defectum qui potest inesse vt non inest t[em]p[or]e in primo bo[ne] non esset defectus actualis. erat tñ in eo defectibilitas. t[em]p[or]e si ex se non baberet defectum in defectū tñ p[ro]cipitari poterat per suum aduersarium. Ad illud qd ob[lig]etur q[ui] angelus non deputatur ad custodiā alterius angelī. dōm q[ui] si angelus possit alteri angelo p[ro]fiderē. tñ proprie non d[icit]ur ipsum custodire. nam ille solus indiget custodiā q[ui] p[ot] impugnari. t[em]p[or]e per custodiā superare. vel absq[ue] custodiā p[ro]dere. t[em]p[or]e ille solus d[icit]ur custodire. qui non potest expugnari nec p[ro]dere. t[em]p[or]e hinc est q[ui] angelus p[ot] deputari ad custodiā bo[ne] iustitiae t[em]p[or]e non alterius angelī. nam angelis simul conditi sunt et simul etiam qui beatificant[ur] beatificati sunt. t[em]p[or]e simul etiaz qui peccaverunt irre recuperabiliter lapsi sunt. t[em]p[or]e ideo angelus non p[ot] deputari ad custodiā alterius angelī. q[ui] bonus post confirmationē non indiger. malo aut post obstinationē nō p[ot]est. ante nō p[ro]fimationē t[em]p[or]e obstinationē non erat qui posset defendere. nec erat qui posset impugnare. cum oēs essent equaliter vertib[ile]s. in bo[ne] nō viatore fecis est. Nam homo erat in statu vertibilitatis t[em]p[or]e in quo poterat amittere vel lucrari angelus in statu b[ea]titudinis erat. a quo nō poterat cōmoneri. Ad illud qd ob[lig] q[ui] metū humane que nō ē p[er]fīm corrupē solus deus d[icit]ur p[ro]fici. dōm p[ro]verū est de ea p[re]lationē q[ui] b[ea]t[er] op[er]at seruitū. sic em̄ b[ea]t[er] p[ro]ditus soli deo dicebatur esse subfectus t[em]p[or]e solius dei erat seruus nō alterius. De p[re]lationē nō que attendit fīm excellētā status. t[em]p[or]e p[ro]fidentiā respectu alicuius actus nō b[ea]t[er] veritātē. sic enim angelus p[ro]ficit angelis in quibus nūq[ue] fuit p[er]fīm. Ad illud qd ob[lig] q[ui] si homo tunc babuerit angelum ad custodiā deputatum q[ui] nūc vnuis b[ea]t[er] debet babere multos. dōm q[ui] illud argumētū non cogit. q[ui] effectus angelice custodie duplēciter potest crescere vel p[ro]pter multitudinem custodientium. vel p[ro]pter maiorez succursum custodientis. t[em]p[or]e l[et] homo lapsus maiori indiget officio custodie q[ui] institutus. tñ q[ui] idē angelus fīm diversas op[er]tunitates p[ot] magis t[em]p[or]e magis succurrere t[em]p[or]e indigentias relevare. iō nō op[er]at per augmentacionē indigētē in custodito numerum custodum multiplicare.

Questio. iiiij. Utrū aliquis angelus deputatus fuit. Et q[ui] sic v[er]o p[ro] illud p[ro]s. Angelis suis deus mādauit de te vt custodian te in oībus vnuis tuis. ergo si hoc intelligif de capite ficut glo. expo.

65

Libri

nit ibidem. ¶ Itē sup illud Luce. xxii. Ecce apparuit ei angelus dñi p̄fōtās cū. Beda in testimoniu veriusq; nature et angelus cū p̄fōtasse t angelus ei ministrasse describit. si ergo actus p̄fōtādi prīmer ad offm angelis custodēris. vñ tc. ¶ Itē vñ hoc rōne. qz xp̄s fm naturā humāna marum fm statum passibilitatis minoratus est paulominus ab angelis. ergo si erat mortalis t passibilis. t et minoratus ab angelis. indebat cōpetebat vt vñ ab angelis p̄fōtēbus t immorib; libus custodiri. ¶ Itē odo vniuersitatis hoc exigit vt dñ ma lū sit bonū. cū igit̄ xp̄s habuit malū angelū ad ex ercūtū t p̄gnā. sicut legil̄ Mat. liij. qz tētarus est a diabolo. ḡ debuit bōere bonū angelū ad custodiā. ¶ Itē addignitate spectat humane aie qz committat tā nobili custodie sicut angelice. ergo si aia xp̄i fuit nobilissima oīm. vñ qz ibi matie cōpetat custodia angeloz. ¶ Itē sapientia dñs illud qd̄ bz cbariū. facit custodiri diligētius. sed deus cbariōz bābebat r̄pm qz aliquē aliū. ergo vñ qz si alioz nō deest angeloz custodia qz nec aie xp̄i qz inter oēs t sup oīa erat deo cbarissima. ¶ Lōtra. xp̄s ab istātī sue p̄ceptiōis fuit btūz t pfectissime btūz. si ergo btū potius est custodire qz custodiri. vñ qz xp̄o nullo mō cōpetat custodia āngelica. ¶ Itē xp̄s ab istātī sue p̄ceptiōis t fm aliam t fm coz pus fuit diuinitati vnitus. tātavntone qz maior neqt intelligi ergo si diuina virtus qz omnipotētissima est. t p̄ oīa ad nutū sue voluntatis p̄p̄ta erat. ergo vñ qz nulla iudiceret aliena custodia. ¶ Itē qz ab alto custodif̄ ex hoc qd̄ custodif̄ est quodammodo uli obnorius. ergo si xp̄s nulli d̄ esse obnorius a nullo angelo debuit custodiri. ¶ Itē esto qz xp̄s nō bābebat angelū ad sui custodiā. qz vtrū ex hoc incurrit aliqd̄ dānū vel incōmodū vel p̄ctū. vel omittat aliqd̄ bonū t cu nullum boz sit nō bil tollit a xp̄o abūtū angelice custodie. ergo nōb̄l adiicit p̄sī dētia. ergo si ponit xp̄s ab angelo custodiri. vñ qz aliqd̄ circa ip̄m fiat frustra. qd̄ est incōueniēs. ¶ Rū. dōm qz xp̄o non est datus angelus ad custodiā. tū qz xp̄s non indigebat. tū ēt qz nō cōpetebat. Nō egebat. qz aduerariū eius nec poterat op̄imare p̄ violētā corporis diuinitati vnitū. nec poterat seducere p̄ astutias intellectu a verbo plenarie illustratū. nec poterat alicicre p̄ blāditias affectū plenitudine grē p̄firmatū. tō xp̄s nō indigebat angelo bono. nec quātū ad defensionē corpos. nec quātū ad eruditionē rōnis. nec quātū ad incitatioñē affectionis. Nō solū aut nō indigebat angelica custodia. s̄ nec ēt ci cōpetebat. Lustodia em̄ in custodiē respectu custoditi dicit p̄sidentiā quādā. t qz angelis xp̄o dōnō superat nō p̄erat. tō nec aliqd̄ officiū p̄sidentie ipsi angelis respectu xp̄i cōmitti debet. p̄pterea nullū angelus debuit deputari ad custodiendum xp̄m. sed angeloz multitudo debuit deputari ad ei ministeriū. ¶ Ad illud qd̄ ob̄r̄ in p̄trū de p̄s. Angelis suis deus mādauit de te. tc. dōm qz illud intelligit de capite rōne mēbroz. vñ sicut dicit Aug. diabolus male expositus sine intellexit dū capiti attribuit rōne sui qd̄ scriptura attribuit ei rōne mēbroz. ¶ Ad illud qd̄ ob̄r̄ qz angelus cū p̄fōtavat. dōm qz angelus nō p̄fōtavat cū p̄fōtatione potestariū sicut cōfōrat illos quos custodit. sed solū ministeriali. sicut p̄fōtāt ars mīger strēnuū militē. ¶ Ad illud qd̄ ob̄r̄ qz xp̄s ē ab angelis minoratus. dōm qz si xp̄s minoratus dicat rōne passibilitatis. nūq; tñ sic minoratus est vt aliqd̄ angelus auderet ei p̄fōdere. cū ita bñ fit adorandus xp̄o in cruce t in sua infirmitate sicut etiā cū in sua apparebit virtute. ¶ Ad illud qd̄ ob̄r̄ qz bauit malū angelum ad exercitū. dōm qz illud exercitū soluz fuit extēris nō incēris nec fuit ad ip̄ius probationē. s̄ possit ad nostrā instructionē. t aduersariū p̄fōtationē. ex quo xp̄i dignitas nō minucib; sed manifestab; sed nō sic est in officio custodēdi. nā si angelus ad cius custodiā deputare. possit est defectibilitatis ostēlio. qz virtutio t dignitatis māfēstatio. vel etiā alciuū instrucio. ¶ Ad illud qd̄ ob̄r̄ qz dignitatis est babere custodiā angelica. dōm qz quedam sunt dignitatis simpli. quedā vñ sic sunt dignitatis vt etiā annexum vbeat aliqd̄ dignitatis siue infirmitatis. custodiri autē ab angelo ita dicit dignitatē in aia respectu illarū creaturaz qz cōmittunt angelicē custodie. vt tñ dicat imperfectionem respectu btōz qz aliena custodia nūq; egēt. Et qz aie xp̄i non est attribuēdū aliqd̄ qd̄ droget eius beatitudini. Bō et si ab angelo custodiri ali quo modō dicat dignitatē nō tñ xp̄o d̄z attri bui. qz s̄l cū hoc in custodito quādā importat defectibilitatē.

Secundi

¶ Ad illud qd̄ ob̄r̄ qz id qd̄ charius est melius custodif̄. d̄m 14 qz verū est qn illud qd̄ magis est chariū ita indiget custodia sicut illud qd̄ minus. sic aut̄ non est in p̄posito. Nam tpi aia nō sic indigebat custodiri qz p̄ccare non poterat. Uel alter p̄dic̄ qz deus diligentius custodit etiam tpi qz aiam alcūnū al terius bois. plus enim facit per seipsum qz vllū alij aie faciat per se t per angelum.

¶ Onsequēter de scđo articulo. s. de annēris an gelice custodie qz runf tria. primo qz vtrū angelus p̄pter nostrā obstinationem subtrabat custodie bñficii. Secdo qz vtrū ce nostra beatificatione accrescat ei noui gaudiū. Tertio qz vtrū angelus custodius et dānatione curiōtia incurrit aliqd̄ detrimētū.

Questio. ¶ Circa quā sic p̄cedit t ostēdī qz ange lis subtrabat ab boīe custodie bñficii p̄pter obstinationē qz illud h̄icre. ij. Lurauimus babylonez dū non est curata derelinquamus cā tc. sibi glo. Quidēt sunt angelis quos a nobis repellimus. dū coz p̄filo nō acquiescimus. ¶ Itē per alia glo. ostēdī illud idē ibidē. Laue ne qz relinquat te me dicu. si em̄ reliquerit. p̄z qz abscēsio medici dāmatio tua sit. ergo angelus boīem quem custodit alij derellquit. sed hoc nō est nisi qz obſtūrmat faciē suā p̄ obstinationē. ergo tc. ¶ Itē Dafī. dicit qz antip̄p̄ carebit angeloz p̄fōdio sed hoc nō est nisi qz ip̄se erit obſtinatus in malo. ergo vñ qz p̄ fidū custodie obſtinatis subtrabat ab angelis. ¶ Itē angelis nemīnē inuitū p̄t compellere ad bonū. sed obſtinatus factus est inuitus ad bonū. ergo frūstra circa ipsum laborat angelus. ergo si stultus est qui aliqd̄ frūstra facit. maxime qz hoc nouerit. vñ qz propter obſtinationē perdat bono angelici p̄fōdī. ¶ Item mātois benigntatis t misericordie dēs est qz sit angelus. sed deus propter peccati commissiōnē reslinquit cordis humane habitaculū. ergo multo fortius videf p̄pter obſtinationē angelus subtrabat ministeriū. ¶ Itē p̄pter rebellionē t obſtinationē excoī cas qz t cīcī extra cētū fidelii. t subtrabat ei orationē ecclēstasticā benefiū ergo si tantus zelator̄ iusticie vel maior̄ est angelus qz sit ecclēstī prelatū. t p̄fatus rebelli t obſtinato subtrabat benefiū cōfōtū orationis. videf p̄ multo fortius angelus subtrabat p̄fōdī custoditionē. ¶ Itē grauius peccat ille cui suggerunt bona t facit mala qz qui facit mala sine aliqua exhortatione bonoz. t hoc propter contemptū. ergo obſtinatus in malo grauius peccat qz qui contempta exhortatione angelī ca perficit in malitia qz si effet omnino ab angelō derelictus. ergo si angelus bonus non debet aliqd̄ facere qd̄ vergat in malū eius quem custodit. vñ qz ex quo obſtinatus est. non debeat cū amplius custodire. ¶ Contra paratōz est bonus angelus ad conseruandū in bono qz sit malus angelus ad p̄cūpitandū in malū. sed malus angelus quātūcūq; bono sit bonū vñq; ad mortē non definit ipsum infestare. ergo videf p̄ nec bonus quātūcūq; malū vñq; ad mortē definit custodire. Major̄ propōsitionē manifesta est. Om̄o: probat per illud qd̄ in glo. T bob. vj. super illud. apprehendit branchiam eius. Diabolus vñq; ad crucē secutus est xp̄m. ¶ Item quanto ali quis peior̄ est. tanto est promptio ad malū. t quanto p̄cōtio ad malū. tanto magis indiget retrabente. ergo si angelus deputatus ad custodiā ad hoc ordinat̄ vñ retrabat a malo. videf p̄ non debeat subtrabi obſtinato. ¶ Item de nemine despērandū est dū est in via. ergo quātūcūq; qz sit obſtinatus nō est despērandū de eo. ergo si medicus non relinquit egrotum nisi illū de quo despērat. videf qz angelus nullū relinquit qz tūcū obſtinatus. ¶ Item in eruditōne cōp̄ozali sic est qz quis aliqua eruditōne sit incurabilis. tamen si p̄t intendi p̄ uile est babere cōſiliū medici. si ergo nullū ē ad eo obſtinat̄ in bac vita qn possit in eo malitia intēdi. vñ qz custodier compebat custodia angelī. si ergo angelus non subtrabit custodiā ab eo qz est idoneus custodiri. videf qz nullū quātūcūq; obſtinatus benefiō angelicē custodie qd̄ in via debeat deſtitut̄. ¶ Rū. ad predictor̄ intelligentiam notandū est qz cōter teneat a doctrib; sacre scripture qz angelus nō omnino relinquit obſtinatos qd̄ in viatōre. nec tamen a deo dīgenter custodit sicut custodit bonos. aut mediocriter malos idō communiter dicitur qz quodāmodo descrit. t quodāmodo semper

Distinctio

scmp custodit. Explicatio autem huiusmodi diversimode fieri. Nam aliquis custodiri ab angelo hoc potest duplum intelligi. vel sum habere vel in actu voluerunt quod aliquid dicere quod angelus obstinatus est scimus custodiendi relinquit per eum quod ipse custodiendi angelus non obseruit. immo sed ei monita facie obfirmavit quodcumque ad babitu non obseruit. quod si proprius est ei subvenire. si quo modo ipsum ad viam veritatis videat inclinari. et hic quodmodum dicendi non sufficit. quod nullus est adeo malus et puerus quam angelus bonus possit ei aliquid beneficium custodiendi largiri. quod si est ei propius facere bonus ut quod subtrahat oculum actu. Et id secundum modus dicendi est quod duplex est custodie angelice actu. unde respectu corporis alter respectu spiritus. Quod sicut in repulsione hostis ne opprimat corpora alter in arcendo ipsum ne puerat alas. Primi actus efficacia est in angelo secundum non solum est in angelico. sed et in nobis. Quartus ad primum actu bonum angelus bosem visum ad mortem non derelinquit. quod non patitur ipsum a demoni opprimi vel occidi. nisi quod aliter erigit fieri sua diuinum iudicium. Quartus vero ad secundum actu. quod actus illius efficacia non tantum est in angelico. sed et in nobis. subtrahit custodie beneficium ab his circa quos videt se frustra exerceri. ut potest ab execratis et obstinatis. quod nec recipiunt instructionem nec exhortationem. Sed cum custodia magis respiciat aliam quam corporum adhuc non ut oboe probabile quod angelus oculi actu custodie subtrahat respectu ase. Et id est adhuc tertius modus dicendi probabilior predictis quod effectus angelice custodie. et est respectu boni. et respectu mali. Respectus boni seruandi vel acquerendae angelis. Respectus vero mali deserendi vel custodiendi vel minuendi. Bonus igit angelus obstinatos non deserit quodcumque ad actu custodie quod respicit malum. quod semper retrahit bosem ne labet in peius. et hoc ostendit ratione predicte. secundum induxit. et procedere sunt. Quartus vero ad actu quod respicit bonum obstinatos deserit. et anteprem non custodit. et sic intelliguntur tres autoritates ad illam partem inducere. Una quod dicit quod angelus nos relinquunt et nos eos repellimus. Alia quod dicit quod abscessio angelis est damnatio infirmi. Et tertia Dantis. quod dicit quod antipotes carebit angelorum plenum. In oculis enim bis intelligitur angelus recedere vel absens. non quod non defendat ad aduersario vel non retrahat a malo. sed quod non seruat in bono. nec pertinet ad bonum. et hoc propter ipsum sequitur. Non enim probat quod angelus semper de relinquit obstinatum. sed solum quodcumque ad effectum custodie quod est exhortando et promouendo ad bonum. Ad illud quod obtemperatur angelus deus deserit habitaculum cordis propter peccatum domini quod non est sicut. quod per nos est genere habebit quodque disponit aia ut bene sit dei habitaculum. et efficit cor hominis incepit ad hoc quod in ipso habiter deus. Habitatio enim dei in eo in quo habitat regit dignitatem. Lustodia vero angelica in custodiendo erigit dignitatem. sed potius respicit indigentiam et necessitatem. Ad illud quod obtemperatur angelus subtrahit orationis beneficium ab eis quos excusat. dominus quod hoc facit ad ipsos fusionem et correctionem. sicut per ipsam cum agitur de excusat. non quod cum subtrahit oculo oronum beneficium. Sic et in proposito intelligendum est quod angelus aliquis iusto dei iudicio non compescit bosem quod ambulet in iniustis abominationibus et ignominis passimibus sum impetu cordis sui. non quod cum sit deserit quoniam aliquo modo a malo retardet. sed non oculo impedit. Ad illud vero quod obtemperatur angelus aggrauat. dominus quod sic dicit quodcumque aliquo modo a hoc potius homines aggrauantur. dominus quod sic dicit per dei misericordiam tibi defauit sibi ira. et pertinet misericordia dei ad cumulum reatus sui. et hoc non est a deo. sed ab ipso potior de dei cum iudicio permittitur. sic in proposito intelligendum est se bene. Poterit et dicit quod nunquam sicut potius poterit in malo. qui melius sit sibi custodiendi quod deficerit. quod et si potius aggrauat peccatum reatum. cum frequenter potius quam bene incurrit si angelus deseretur. aggrauaret multo fortius quod potius. Redendum est enim quod multis modis angelus nos custodit. et studeat promouere ad bonum. et studeat retrahere a malo. Quis hoc non percipiat bebetudo spiritus nostri. propter quod multi superbi sunt. multi sunt ingratiti. et frequenter sibi attribuunt quod est bene fisco angelico. et hoc minus efficiunt digni ut ab angelis ad suauent. et propter hoc putile est effectus angelice custodie noscere et intelligere. Losuerunt autem a magistris effectus. et assignans ri quod celi sunt et scripturis. Primus est per delictum increpare. Iudeus. quod Ascendit angelus domini de galyla ad locum sletum et ait. Eduxi vos de terra egypcia et post non audistis vocem meam. Secundus est a vinculis potiorum absoluere. Actus enim Angelus astigit. et post ceciderunt cathene de mansibus eius. hoc est intelligendum est dispositio. Tertius est impediens ad bonum auferre quod signat Ego. et ubi angelus percussit primogenita egypcia

XI

Quartus est demones arcere. Thob. vi. Demonum ab ipso mea compescit dicit homo de raphael. Quintus est docere. Danti. ix. Num egressus sumus doceremus et intelligentes. Sextus est secreta reuelare. Genes. xviii. tres angelii ministerium trinitatis et unigenitus expisserunt. et ibidem sequitur. Num celare possum abraam tecum. Septimus est solari. Thob. vi. Fortis ait esto in proximo est ut a deo cureris tecum. Octauus est in via dei portare. in Reg. xix. Surge et comedere. gradus enim tibi restat via. Nos nus est in via deducere et producere. Thob. v. Ego duca et reduca cum te. Decimus est hostes deficere. Isa. xxvii. Egressus angelus domini percussit in castris assyriorum tecum. Undecimus iurationes mitigare. Thob. assignat. Genes. xxxvii. Ubi iacob luctatus est cum angelio. ubi benedictione accepta confortatus est post lucram. et emarginat nenuis femoris eius. Duodecimus est orare et orationes deferre. Thob. vi. Qui orabas cum lacrymis ego obtuli tecum. Hi oculi sunt effectus custodie angelicorum. et quibus oibus tam deo quam angelis debemus esse obnoxios et gratias.

Questio. iij. Utrum ex beatificatione custoditi angelio + custodiendi amplificetur gaudium. Et quod sic ut Lu. xv. Baudiu est angelis dei super uno potio pessimum agere quod supra. tecum. iustis. Ex hoc potius per quod ex precione potioris angelis dei accrescit gaudium. ergo multo fortius de beatificatione eiusdem. **I**ste angelus in ministerio domini aliud meret. sed non meret illud quod bene sicut probat est supra. ergo meret beneficium. sed quod retribuit per merito hoc est gaudium. ergo meret maximum gaudium. **I**ste angelus bene perfecta caritates. ergo diligit primus sicut seipsum. sed ubi est pars dilectionis de pari bono. est pars gaudium. si ergo angelus diligenter illud quem custodit sicut seipsum. taliter gaudet de eius saluatione quartum de sua. ergo ut eius gaudium duplicatur. **I**ste viriliter est desiderij coplerio. ibi est gaudium et delectatio. ergo ubi de novo coplerio aliquod desiderium. de non uno accrescit gaudium. sed angelus desiderat illud quem custodit saluari. ergo cum saluari. necessarie est ipsum gaudere de eius salute sed prius de hoc non gaudet. quod non erat. ergo ut et nouum gaudium sibi accrescat. **I**ste in angelis custodiendis boies crescere potius cognitio sicut probat in libro magistrorum. sed qua ratione crescit cognitio eadem ratione et dilectionis. et si dilectionis ergo gaudium et de lectio. **I**ste in eo quod ordinante gaudet. sicut crescit materia gaudendi. ita crescit et gaudium sed in superna beatitudine crevit et crescit materia gaudii ex Christo et eius misericordia quibus ministeria angelorum. ergo ut et in illis crescat gaudium. Quod autem materia gaudii crescit. potius per exaltationem. tamen per potius hominis reditum reparationem. tamen per potius hominis reditum reparationem. quod omnia affectus ordinantur sunt materia gaudii. maxime affectus angelico cum sit maxime ordinatus. Sed hoc. beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus. sed ubi est status perfectus ibi non est perfectus. ergo si in angelis beatitudo est perfectus et plenus gaudium. non ut et in aliquo suscipiat incrementum. **I**ste gaudium est de contemplatione beatitudinis sicut et caritas. ergo si potius in eis cresceret gaudium. potius est in eis caritatis habitus crescere. sed si caritas per crescere. potius in eis alterari. ergo potius in eis amitti. **I**ste hominem creatum comparatum ad increatuum est sicut punctus ad lineam. ergo si angelus beatus gaudet de uno sicut sicut gaudet de aliquo creato. quod sicut punctus adueniens lineam non auget lineam. sic creatura cum creatore non est maior gaudendi materia quam ipsa creatrix essentia per seipsum. quod cum angelus gaudet de ipsa vertitate eternae propter aliquod creatum non ut et gaudium in eo crescat. **I**ste si crescat gaudium in angelis propter beatitudinem eius quem custodit. et ille quem custodit potius impedire suam beatitudinem. ergo potius spredire gaudium angelicorum perfectio. quod si hoc est falsum. cum sit ratione vere beatitudinis. ergo et primum. **R**ii. dicitur quod gaudium in angelis crescere. potius intelligi duplum vel extensum vel intensum. Extensum est crescere. quod quod de pluribus gaudet. Intensum vero quod affectus eius de aliquo copioso gaudet. Sicut intelligamus de incremento gaudii sum primum modum. sicut absque dubio verum est. et docet sententia potius ipsius beatitudo angelis accrescit gaudium. quod de pluribus gaudet sum et plures salvantur. Si autem loquamus de incremento gaudii. quodcumque ad modum secundum sententiam ad intentionem. sic distinguendum est. Nam gaudium duplex est. Est enim gaudium in quo persistit primum subale. et hoc est gaudium de bono increato quod bene angelus de deo. et in deo. Est iterum gaudium in quo persistit primum accidentale. et hoc est gau-

gg. ii.

Libri

dum qd̄ b; angel⁹ de bono creato sive ppxio sive aleno. Sive rūcig⁹ qd̄ dixerunt qd̄ in angelis b; crescit vtrūq; gaudium int̄ēsue. qd̄ nō dū sunt pfecte b;. qd̄ sive fuit pfirmati. de quo; op̄inione v̄ fuisse maḡ. ¶ Sed qd̄ hoc nō v̄ pbabile sicut sive p̄ia improbatum fuit dist. v. vbi aḡ de queritione angeloz. iō fuerūt qd̄ dixerūt qd̄ neutrū gaudiū in eis crescit int̄ēsue. s; s; lī ext̄ēsue. sicut cbaritas eoz nō est maior qd̄ sicut ab initio. qd̄ uis p̄tures mūc diligat qd̄ tūc. Sed qd̄ illud nō v̄ ad b; mūctū pbabile qd̄ angelis accrescat gaudiū materia qd̄ ē aliquo mō int̄ēdāt & gaudiū. ¶ 3ō est tertius modus dicēdī qd̄ angelis mūlo mō accrescit gaudiū in quo p̄sistit p̄mū essentiale. qd̄ qd̄ tum ad illud pfecte b; sunt. sed gaudiū in quo p̄sistit p̄mū accidētale accrescere p̄t. nō solū ext̄ēsue veruetia int̄ēsue & rōne boni p̄p̄ij. & rōe p̄iūcti. qd̄ ministrādo alīs bona oga fa ciūt. in qd̄bus p̄mū accidētale merent. & ēt p̄ciues suos ad b; tūdinē pducūt sup qd̄bus absq; dubio gauđēt & p̄gratulan̄. & b;ec posic̄o tertia v̄ esse pbabilior. Et b; p̄s in sio ad p̄ces oppositas. Nā rōnes ostendēt qd̄ ex nr̄a brificatione angelis accrescat gaudiū. p̄cludūt solū de gaudio accidētale. qd̄ ē cir ca bonū creatū in quo tñ nō p̄sistit essentiale p̄mū augmētatio. Rōnes v̄ ad oppositū p̄cedūt sive p̄cludunt de gaudio substantiali rōne cuius est angelus pfecte beatus. & qd̄ rñdet quātūtati babitus. & qd̄ est circa bonū increatū. & hoc qd̄ ē non crescit in ea sicut ille rōnes ondit. ¶ Ultima v̄o rō nō conclu dit qd̄ bō possit gaudium angelicū impide. qd̄ sicut iā melis us parebit. sicut angelus p̄gratulaf de boim salutē. vt tñ non tristef & dānationale. Et ita nr̄e salutē impedimentū. nullū in angelico gaudio vel p̄mio ponit defectū. nullū tñ incōueniēt esse v̄r li p̄cedat qd̄ impediti possit ipsius angelis aliqd̄ accidētale gaudiū. sed illud melius declarabit & sequēs p̄bleuma.

Questio. iii Utrū ex dānatione custoditi icurrit angelus aliqd̄ detrimētū. Et qd̄ sicr̄ iij. Reg. xx. scribif. custodi virū lūstum qd̄ si lapsus fuerit. erit aia tua p̄ania illius. ex quo colligif qd̄ dñs eo pacto cōmītis ad custodiēdū. qd̄ si custoditus amittit de manu custodis res quirat. Si ergo bō p̄dīt. v̄ qd̄ angelus ipm custodīes incurrat salutis sue periculū. & hoc v̄ dicere Orige. sup illud nr̄m. xxv. Initiati sunt becl. glo. p̄fess angelus boni qd̄ p̄ delictis culpat. & p̄ bñ gestis landat. ¶ Itē Esa. xxix. Angelii pacis amare flebunt. p̄stat aut qd̄ nō fiebunt nūlī p̄p̄er miseriā & dānationē boim. ergo si illio maxime cōpariunt quos custodīst v̄ qd̄ de dānatione eoz incurrat gemitū & plāctum. & ita aliqd̄ gaudiū detrimētū. ¶ Itē si oppositū est cā oppositi. & p̄positū prop̄positū. sed salutio boim custodīor̄ generat iā angelī custodītibus gaudium & p̄gratulationē. ergo dānatione gniabit gemitū & copassionē. ¶ Itē sicut cōpletio desiderij delectat aiam ita frustratio p̄frustat. sed angelus qd̄ cupit saluari cū quē custodit. gaudet cum ille saluat. qd̄ desideriū cī implēt. ergo cum ex eius dānatione frustat. v̄r tc. ¶ Itē pena arrī semp crescit ppter mltitudinē eoz quos p̄ crōe suū trahit ad dānationē. ergo p̄ oppositū et nr̄a salutione crescit angeloz p̄mū nos custodītū. si ergo nos dānamur cum ipi glāri debeat in nobis. siue de nobis. v̄ qd̄ patientur gaudiū detrimētū. ¶ Itē angelī malī gaudēt dū p̄it boiem pers trabere ad supplicia. & hoc est qd̄ boies odint quos exercitat & tentat. ergo si boni angelī diligunt illios quos custodīst. v̄ qd̄ dolat p̄ oppositū. ¶ Lōtra. Bonus angelus est beatus sed beatus est cui ad nurum cuncta succedunt. ei aut qd̄ bñdī est nō p̄t aliqd̄ accidere detrimētū. ergo v̄ qd̄ ex dānatione eoz quos custodīunt nullū detrimētū incurrint. ¶ Itē angelus bonus v̄iuntat suā diuinę voluntati p̄format. ergo h̄ deus nō vult saluare nisi p̄destinatos. v̄ qd̄ nec angelus bono. ergo si nullus p̄destinatus dānaē nullus dānaē quē angelus bonus nō vult dānari. ergo v̄ qd̄ ex nullius dānatione tristef. ¶ Itē dolor & tristitia nō est sine pena. & pena nō est si ne culpa p̄ua. sed in b;to angelis nunq; fuit culpa. ergo nec fuit nec esse p̄t tristitia. ¶ Itē angelus non magis mercet in ministrādo bono qd̄ malo. cū ex voluntate equaliter bona miseret vtrūq;. ergo si remuneratio p̄saf s̄m meritū. nō minus remunerat angelus cum custodit p̄scitum qd̄ cu; custodit p̄de stinatum. ergo v̄ qd̄ ex illa dānatione nullū incurrit angelus detrimētū. ¶ Iuxta hoc q̄r̄ v̄rum angelus vel illus quē custodit saluari cum reuelatiū est sibi esse p̄scitum. Si nō

Secundi.

vult ipm saluari. ergo v̄r cū custodire inuite. Si vult. ergo v̄ qd̄ voluntas eius voluntati diuine nō p̄formet nec qd̄ ē impicat. ¶ Itē cū custodit p̄scitum. qro qd̄ p̄mū ei ex hoc redditur. Subale nō p̄stat. Accidētale nō. v̄r v̄. qd̄ illud p̄sistit cur a saluationē eoz quos custodīunt sicut p̄s in p̄mū aurcole. qd̄ ha bēt p̄dicatores. ¶ Rū. ad p̄dictor̄ intelligētā est notādū qd̄ circa hoc diuersimo de senserunt diuerli. Quidā em̄ dicere v̄luerunt qd̄ angelī b; ex dānatione eoz quos custodīunt & si nō incurrat detrimētū gaudiū. p̄cipiunt tñ gemitū misericordie. Quāvis em̄ sive ex sublimitate gaudiū immortales & ipassibiles. nō tñ sunt incōpassibiles. & hoc accipiunt et quodā verbo ber nar. qd̄ v̄r hoc dicere. & dicunt verbū Esa. superius dictū sic intelligēdū esse. Sed tñ illud non v̄ intelligibile qd̄ mō aliqd̄ possit cōpati & nō pati. nec illud v̄ pbabile qd̄ angelī aliqua p̄ciate & misericordia flectant ad reprobos cum ipi maxime zclēt iusticiā & dimītā gaudiū v̄pote qd̄ iā sunt p̄firmati in p̄festo statu iusticie. Propter qd̄ dicit Bre. in quadas omel. qd̄ ad reprobos nō habet cōpassionē iustor̄ ait. Hic em̄ sic. Justū ait & si bonitate nature sue misam bñt. tñ tñ actoris sui iusticie p̄iūcte. tñ rectitudine p̄stringunt. vt nulla ad reprobos cōpassione moueant de b;is loquunt. Et ppter hoc ē alia positio qd̄ angelī custodītes ex dānatione eoz quos custodīunt nec p̄cipiunt gemitū. nec incurront aliqd̄ gaudiū detrimētū. Semis tum non p̄cipiunt ppter plenitudinē gaudiū qd̄ adeo p̄fecit est vt nulo mō suscipiat admitionē p̄mū. Detrimētū nō patiunt ppter stabilitatē boni adepti. nibil em̄ bñt qd̄ possit amittere. & ex parte meriti. nec ex parte p̄mū. cum sint i gaudiū in iusticia p̄firmati. Et qm̄ detrimētū dicit amissionē alioq; boni babiti. iō ex nulo euētu detrimētū aliqd̄ pati. & ec dēde sunt rōnes qd̄ ad hoc inducunt. ¶ Ad illud v̄o qd̄ ob̄ qd̄ deus requirit aliam custoditi de manu custodītis. dōm qd̄ re rum est cum perit ppter custodis negligētā. Et qd̄ in deo angeliū nulla cadit negligētā. iō de manu ipsoz nullus dānat⁹ requirit. Et ppterē verbū Orige. qd̄ sequit si simili intel ligat est salutem. Nullo em̄ mō angelī boni culpabūt. nec in iā dictum adducēt. nisi forte qd̄ dicat hoc debere intelligi qd̄ ad ducent in iudicium non ad iādā p̄dēnationē. sed ad manifestā dum qd̄ reprobi ex malicia sua sunt dānati nō ex suoz custodīū negligētā. Uel nisi qd̄ intelligit de angelis b;is s̄m veritatem amaritudo sicut nō indicat veritatem doloris sed aliquā p̄formitatem indicat in signo vel effectu exteriori. & p̄t illud intelligi dictum per austropopatō. sicut d̄ deus tactus fuisse dolore cordis i trinsec̄ Ben. vii. ¶ Ad illud qd̄ ob̄ qd̄ si oppositū est cā oppositi tc. dīz cēdū qd̄ ista maxima dīz instātiā v̄bi alterum inest p̄ naturā si ue ad modū nature. sicut et illa qd̄ opposita nata sunt fieri circa id ē. qd̄ qd̄ angelus beatus est susceptibilis gaudiū. sed non tristef. iō gaudere p̄t de salute qd̄ quis nō tristef ex dānationē. ¶ Ad illud qd̄ ob̄ qd̄ frustratio desiderij p̄frustat. dōm qd̄ tūc desiderium frustrat qd̄ quis aliqd̄ appetit in oīm euētu sive absolute & illud nō cuenit. qd̄ v̄o appetit sub p̄ditione et illa p̄dūt nō s̄tar. si illud qd̄ appetit nō cuenit. ppter hoc nō de desideriū rūm frustrari. & sic est in p̄posito. Nā angelus appetit cum quē custodit brificari. si ipse vol̄ sc̄rit fidelis adberere xp̄o. & hoc nūq; fallit qd̄ cuenit. & qd̄ ille qd̄ dānaē recedit ab ap̄posita p̄ditione. iō in desiderio angelī nullū ponit frustrationē dū non ad id p̄uenit qd̄ sibi angelus appetebat. ¶ Ad illud qd̄ ob̄ qd̄ ex nr̄a salutione crescit angeloz p̄mū. dōm qd̄ verum est qd̄ crescit p̄mū accidētale. non tñ sequit ex hoc qd̄ ex defectu salutis incurrat angelī detrimētū vel dānum. qd̄ detrimētū vel dānum est respectu rei iam babite. Si autē respectu rei babēde. hoc solum est qd̄ ex impedimento aliquā remanet indigentia & imperfētio in eo qui impedif. Si autē non est in p̄posito. Qd̄ quātūcū ille qui custodit dānaē. nibilominus tñ angelus b; siūm p̄mū saluum & quātūm ad gaudiū qd̄ b; in deo & quātūm ad gaudiū qd̄ b; in seipso sive de bono p̄p̄io. Gaudēbit em̄ de bonis operibus qd̄ circa illum fecit quē custodīuit. Et quārūm etiam ad gaudiū qd̄ b; in altero. qd̄ cum vñus cadit alter corona suaz accipit. sicut fuit expositum in primo libro. iō & si ruina angelica non reparat ex illo quē custodit. reparabit tñ ex alio. Quāvis ergo p̄

Distinctio

peor culpā illius ne de eo gaudeat patias impedimentū, et tanta
li tropo fortassis dicat Orige. ipm esse culpā nullū tñ et h
incurrunt detrumentū. **C**id illud quod obnīc q angelus ma
lus gaudet de dānatione. g tc. dōm q non est simile. Q: sicut
non est reperire malū omnino impermittum bono. est tñ repe
rire bonū oīno sperni es

rum malo. sic reprobatō
angelorum aliquo modo
admittit gaudium licet i
purum. sed perfecta beas
titudo nullum patitur se
cum tormentum vel gemi
tum. Et predictis patēt
illa duo que ultimō ques
rebātur. s. de voluntate
et premio angelorum cui
stodieut malos. Nos
lūt enim malos quos no
uerunt esse p̄ficiōs vo
luntate absoluta dama
ri quantum autē in se est
vellēt eos saluari. et ideo
non custodiunt inuite.

Quia q̄ntū sciant se frus
tra laborare ad p̄ducen
dum eos ad salutem. tñ
scīt se fructuose labo
re in hoc q̄ retrabunt ne
incurrāt maiore dama
tionem. Quadruplex enī
consuevit principalis cō
fectus custodie angelice
assignari circa animas.
Unus est vt proficiat aīa
in bonum gracie. Alius
vt non cadat in malū cui
pc. Tertius ē si cadat q̄
postmodum resurgat.
Quartus ne totiens vel
in tantum malum cadat.
quociens vel ad quantū
aduersarius scīt. Pos
set tamē aliter dici q̄ nō
est angelis revelatum q̄
ex eis quos custodiūt sal
uari debeāt vel damnari
hoc tñ non est certus. De
premio vō dicendum q̄ si
cū duplex est finis art,
sicis vnu in se et alter in
alio sicut paret in retro
re cuius finis est loq or
nate. et bic finis est in se.
et alter alij persuadere. et
bic est finis in alio. Sic
er duplex est premiu; an
geli accidentalē. vnum
quo gaudet ò bonis ope
ribus que fecit. Aliud
quo gaudet de salute cf
quem custodiuit. Et quemadmodum artifex si habet finem
primum et caret secundo. nibilominus perfecte dicitur ba
bere methodum. si et contingētib⁹ nibil omisit. sic angelus
qui fideliter custodiuit cum qui ex sua culpa damnatur perse
ctum habet premium et meritum dum de bonis suis operibus
gloriat⁹. Baudium autem illud qđ est de multiplicatiōne do
norū operū. non est premium substantiale cum non sit de
summo bono. sed accidentale. nec tñ est aureola. qz non omne
premium accidentale est aureola. sed illud solum quod habet
p̄excellētia.

Distinctio. rīj De corporalis creature p̄ductio
ne quantum ad principium mas
teriale, et bec p̄ductio d̄: creatio.

XII

Ec de angelice p̄ditione. Supra egit mīr̄ de p̄di
tione nature sp̄ialis. in hac sc̄da p̄c agit de p̄ditiō
ne corporalis. Et qm̄ creature corporalis duo sunt p̄n
cipia. v̄z materiale et formale. t̄ pars ista b̄ duas.

In p̄ma agit de p̄ductiōe corporalis creature q̄tū ad p̄ncipiū
materiale. et b̄ p̄ductiōe
creatio. In sc̄da agit de
p̄ductōe ipsi⁹ q̄tū ad p̄n
cipiū formale. et bec p̄du
ctio d̄: distinctio. f. di. xiij.
P̄tia autē distinctiōis ope
ratiōis t̄c. P̄tia p̄s p̄ti
ner p̄stē dist. in q̄ intēdit
agere de materia reg cor
poraliū p̄ductiōe. Et qm̄
cira p̄ductionē materie
corporalis due fuerūt so
lēno op̄i. iō ps illa dus
as b̄. In prima vñā ex il
lis eligit. In sc̄da iuxta
illam op̄i. de materia illa
tractat et inq̄rit. Ibi. de q̄
re priusq̄ tractemus t̄c.
P̄tia ps b̄ q̄truo: p̄ticu
las. In prima dicta dicē
dis otinuat. In sc̄da dis
uersas sc̄dō: op̄i. circa p̄
ductionē materie corpora
liū explicat ibi. Quidaz
nāq̄ sc̄dō: t̄c. In tercia
alterā ex illis op̄i. eligit Augu
stplanat. ibi. Sc̄dō bāc Quare
itaq̄ traditionem t̄c. In illa p̄fū
q̄rtā et vi. qđdā dubiū de
terminat ibi. Attende. qz
dīc dicit Aug. t̄c. Sūl se
cūda ps p̄ncipalis i qua
de ipsā materia p̄m op̄i.
plus electam inq̄rit quat
tu: b̄ partes. In p̄ma
determinat qualē fuerit
informis et p̄fusa. In sc̄da
determinat v̄bi fuerit los
cata. ibi nūc supēst qđ ses
cūdo p̄ponet. In ter
tia vō anticipādo deter
minat q̄bus diebus vel i
quo fuerit distincta ibi
nūc supēst et distinctio
nem t̄c. Quarto vō et vlt.
autoritate Alcuini cōfir
mat ibi. quattuor em̄ mo
dis ut dicit Alcuinus.

Allā p̄fusaz materia
quattuor elemētoz quaz
noīc terre. vt Aug. ait s
manicheos. iō appel. t̄c.
Contra. hoc v̄t esse qđ dī
cit Aug. p̄ terrā hoc ele
mentū terre signari puto
cū dī. In prin. crea. de' ce. et ter. ḡ nō v̄ signare illā materiaz
informē in sua ḡnialitate. Itē si p̄ terrā signat̄ materia infoz
mis. cū i illa dueniat celū et terra. v̄f q̄ nō b̄n distinguat̄ illa
duo. Ju ita hoc est qđ pp̄ter qđ istis trib⁹ noībus illa informis
materia appellat̄. s. noīc terre abyssi et aq. cū nō magis est ibi
de rōne terre et aq. q̄ ignis vel aeris. **C**Rn. dōm q̄ et si multe
sint expositiones buiō verbi in p̄ncipio creauit de' ce. et ter.
q̄tuor tñ sunt p̄ncipales. et fm̄ bas differēter exponit̄ nomen
terre. Una expō q̄ ce. et ter. vñā et cādē materia noīant. s. mate
ria informē oīm corporaliū. put tñ de t̄pā debebat fieri duoz
corpoz ḡnā. s. celestia et elemētaria. vt fīctiōis. In principio
creauit deus celū et terrā. i. materia ex qua debebat fieri ce. et
oīa elemēta et ista expositio p̄fīmat p̄ subsequētem litteram.

Libri

CSubsequenter enim ex primis qualiter factum est celum. et qualiter facta est terra. Aliavero expositio est ab hac expositioe valde longior. quod nomine celi vult ita ligere naturam spiritualē. nomine terre naturam corporalem. ut sit sensus. In principio creavit deus. et terra. et ager. naturam et materialē pri mā. et hec expositio p̄ficiat. p̄ fam sequēt. quod si scđo dic productio celi corporis exprimitur. et in principio temporis. si qua fuit productio celi. non fuit corporis. sed spiritua lis. Tertia expositio quam media inter duas est expositio Hugois quod dicit per terram intelligi terrenum elementum. et p̄ celum tria alia elementa que sunt supra terram circum quaque in modum nebulae erant expansa. et in una cō fusione permixta. sive potius in una permissione confusa circūquaq; suspēsa. quod eousque in aliis p̄cedebat. quoque summa corporis nature pertinet. et illud videt similiter p̄ litterā sequētē confirmari. Quarta expositio quod cōm̄o dicitur expositore planis est. et p̄ celum intelligit celum empyreum. quod est angelorum babiraculum. in quo angeli sunt creati. p̄ terram vero materialē omnium corporum intra ipsum cōtentorū sive celestium sive terrestrium. Hec expositio sequētē litttere cōcordat qua exp̄mit dicitur materia facta esse corpora celestia et clementaria. Et si tu quodas quare illa duo distinguit. plana est respondeo. quod celum empyreum cōpletum erat immutabile et habebat mensuram certitudinem cum suis contētis. materia vero illa incompleta erat et subiecta mutabilitati. tam ipsa quod ea que ex ipso futura erat et ideo debebat mensurari tempore. Et per hoc patet quod scriptura distinguere illa duo valde rationabiliter. et eleganter cum in primaria cōditiōe dinneras haberet measuras. sicut quas adiuicē differentes sive eorum differentes innotescerent. et per hoc patet duo obiecta prima.

Ad illud quod queritur quare his tribus nominibus appellata est. dicitur quod et si ad

Secundi.

sa informis dicatur. an quod omnia caruerit. an propter aliud. Scđo ubi ad esse p̄dierit. et quod tū in altū ascēderit. Ad illud quod primo positum est breviter respondentes dicimus illa primam materialē nō ideo dictā formā informē quod nullā oīno formā habuerit. quod nō aliqd corporeū tale existere potest. quod nullā habeat formā. sed iō non absurdē informē appellari posse dicimus. quod in cōfusionē et pmītione quadā subsistens nō dū pulcherrā aptāq; et distinctā recuperat formā qualē mō cernimus. Facta est ergo illa materia in forma fusōdis ante formā dispositiōis. In forma cōfusionis prius omnia corporalia materialiter simul et semel sunt creati. postmodū in forma dispositiōis sex diebus sunt ordinata. Ecce absolutus quod primo in discussione proposi tū fuit. scilicet quare illa materia dicatur informis.

Determinat ubi illa materia fuit locata. f

Hunc superest quod scđo proponebat explicare. ubi scilicet illa materia substiterit. et quantum in altitudine porrigebat. Ad quod nihil temere asserentes dicimus. quod illa prima rerū omnium moles. quod crea ta est. ibidem ad esse videt p̄disse. ubi nunc formata subsistit. Eratq; terrenum hoc elemētum in uno loco eodem modo subsistens ceteris in una cōfusionē permixtis eisdem quod circūquaq; in modo cuiusdam nebulae oppositis. ita obnolutum erat ut apparere nō posset quod fuit. Illa vero tria in una permissione cōfusa circumquaq; suspensa. eosq; in altum porrigebantur. quousque nō sic summitas corporis nature pertinet. Et sicut quibusdā videt ultra locū firmamenti extendebar illa moles que in inferiori parte spissior atque grossior erat. In superiori vero rario. atque levior atque subtilior existebat. De qua rarii substantia putant quidā fuisse aquas que super firmamentū esse dicuntur. Talis fuit mūndi facies in principio pusq;

boc satius sufficiēter rō de at magis in līra. potest tū dici quod insinuat ipsa materia informis illis tribus nominibus sub triplici p̄ditione se bē in cōparatione ad formā. Ipsa enim materia dat forme fictionē. et propter hoc appellatur noīte terre quod iter cetera elemēta plus bē de stabilitate. Ipsa est materia a forma recipit speciositatē et complētionē. et iō assignat nomē abyssi tenebrosē. Ipsa est materia ad formam bē aptitudinē et inclinatio nē. et ita quadā fluxionē quod signat noīte aquae.

Nō em tenebre aliqd sunt. L'otra si tenebra nō est nihil. ergo nō est aliquid. ergo nō vī et cēnt sup sa ciē abyssi. Itē tenebra nihil dicit nō negationem p̄tūc lucis corporalis. cui ergo ab eterno esset veritatis dicere quod lucis corporalis nō erat ab eterno esse vere rū dicere quod tenebra quod falsum est. Item si tenebra nihil est et quod nihil est non potest ab alio dūcidi. ergo non possunt tenebradiūdi a luce cuius hītū bītū līa gōt. Itē si tenebra nihil est. et quod nihil est nō dūcidi dominū. quod tenebra nō dūcidi cū dō. Rū. dōmō tenebra semp accipimū p̄missū. et qm̄ p̄missū relinquit p̄stātū alicuius subiecti. tenebra semper aliqd p̄supponit in obliquo. nō quod em tenebra nisi sit aliqd quod tenebra. tū quod tenebra nō dicit tū non existētū lucis. sed etiam cū hoc addit aptitudinē corporis illuminabilis. quod ergo tenebra p̄missū dicit. ideo dī. cē facta. quod nō aliiquid ponit in obliquo. ideo non est eterna. Si ergo aliquid dicatur quod tenebra nihil est hoc dicitur quantum ad illud quod dicit tenebram in recto. sicut dicit ecclīsis nihil ē. Si vero dicatur quod tenebre aliiquid sunt vel quod diuisi sunt. vel quod benedicunt dominū. hoc dicitur ratio ne eius circa quod sunt. et sic patent obiecta. Sed adhuc possit obiecti quod habet naturaliter p̄cedit p̄missū. ergo si tenebra dicit p̄missū. lūs minis p̄tū fuit lūs quod cētē tenebris. Præterea non est differentia

Tenebra

Off 78 f

Distinctio

dria ipsius, ergo non est priuationis pura, sed scriptura dicit quod tenebras appellavit noctem, ergo utrumque falso dicat cum dicat quod tenebrae non aliqd sunt. Et propterea opus distinguere quod tenebrae duplamente potest importare priuationem. Uno modo quod similitudine dicit lumen ab absitatem et hoc modo non sequitur lucem, et sic nibil est formaliter loquendo. sicut et intelligit scriptura quod tenebrae erant sub species abyssi et sic intelligit

Aug. cum dicit tenebrae non aliqd sunt alio modo tenebrae dicit priuationem lumen in una parte cum positio ne illuminationis in alia et hoc modo tenebra appellatur umbra quod resultat ex obiecto corporis opacitate et tenebra et si aliquo modo sit priuationis non tamen est priuationis pura, et per hunc modum accidens piede a luce de essentiis significat noctem et in uitam ad laudem creatoris et preceps habet lucis.

Creatus opus primo in uno oculo disponendo. Contra omnes operationes respondet aliqd effectus ergo si deus operatur oculis disponens in verbo, cum operatio ista sit ab eterno ut per multum produxit ab eterno.

Itē in sapientie operatorum dispositio procedit operatio nec, ergo cum deus sit sapientia in oculis operis suis, ut per nulla eius operatione debeat dici dispositio.

Ru. dōm qd alcuinus insidetur hic pīo expōsitorē.

Multis enim loquuntur impropter dū ipsam eternā dispositionē evocat operationē ipsi extēdēt nōmē operationis ad oīm pīductio nē, sed qd pī generādo et pīducēdo verbū. oīa ī ipsō dispossuit, id largo modo sed improprie tib; ab eterno disponendo ī filio operari dicit.

DIntelligētiā bū pars ī mī duo qd magis determinat de

informata materia corpora

lium, circa duo bīc incidit dubitatio.

Primo circa materię in

formitatē.

Sed etiam ī circa eius qualitatē.

Licet prima qd rūncta

primo qd vtrū materia corporalium creata sit in oīmoda

possibilitate.

Sed etiam vtrū creata sit in perfecta actualitate.

Tertio vtrū creata sit sub aliqua formarū diversitate.

Questio.

Licet quā sic pīcedit et ostēdīt quod mate

ria creata sit in oīmoda possilitate, ita

et nullā babuerit formā.

Primo pī Aug. ī li. de symbolo, qd ait sic

primo oīm formarū capacitas data est ut ordinatissimo dei

munere cetera formarentur qd formata sit.

ergo ut per in materia

fm pī primo pīdita fuit fuerit solū formarū capacitas et nulla forma.

Itē Aug. ī li. pīc. nonne tu dīc docuisti me, qd

pīusq; ista informata materia formares atq; distingueres, non

erat aliqd nō color nō figura nō corpus nō spūs, tñ nō oīno ni

bil erat, informitas sine illa specie.

Et post illud totū pīpē nō

bil erat, qd adhuc oīno informe erat, iā tñ erat qd formari po

terat. Et bis duobus verbis expōsītū colliguntur materia corpo

XII

rū sub oīmoda informitate et possilitate pīducta fuerit. Itē qd illud sit possibile utrū. Possibile est prius eīc fine posteriori, si materia pīor est oī forma, qd possilitate fuit ea; fieri absq; omīs forma.

Itē ad rerū pīditionē pīcurrit duplex potētia, si potētia actua et potētia passiva, vel potētia agētis et potētia materia, sed possibile est potētia agētis pīcedere effectū et natura duratione, qd possibile est qd possilitas vel capacitas materia et natura et duratione pīcurrit oī forma.

Itē qd illud sit cōgruū ut sic. Si aliqd vñ reperit in vñiverso qd pīstitutus est et pīplū naturis, et alterā illarū est pī se inuenire, sūb pītingit pī se inuenire et reliquā ad hoc qd vñiversitas sit cōpleta, sed res mūndane pī materia cōponuntur et formā, et est inuenire purā formā in qua nibil est de possilitate materie ut pīpē deū, qd erit reperire purā materię in qua nibil erit de actualitate forme, si hoc nō fuit nisi in mūndo exordio, ergo ut qd materia pīducta sit fine oī forma.

Itē deus ē agēs ordinatissimum, qd ab extremitate in extremū pīuenit pī mediū, sed mediū inter oīno nō oīno et oīno in actu est oīno oīno in potētia, qd ut deus in pīductione rerū pīplus de nō ente fecit oīno in potētia qd pīdūrēt aliquā formā.

Ad oppositū Aug. ī li. de sacra. Redo illā primā materię, nō id dicā informē formē, qd nullā oīno formā babuc̄rit, qd nūc aliqd talē corporeū existere potēt, et hoc iō mḡt in līfa.

Itē Boe. Oē esse est a forma, sed oē qd creatū statū post creationem est, ergo vel est forma vel habet formā, si igit materia prima creata fuit, vel fuit forma vel habuit formam in sue educationis pīncipio, sed nō fuit forma, qd tc. Itē pīb. Im̄ possibile est materia separari ab oī forma, si in materia tpe pīfīsteret oī forma possit, ab ea separari qd nō fuit creata ī carētia oīs forme.

Itē vñitas bonitas veritas sūc modus spēs et ordo sunt in reb; ī parte pīncipiū formalis, sed ipossibile est aliqd esse vel pīdū in quo nō sit vestigium creatoris, ergo impossibile est qd aliqd educat carēt oī forma.

Itē si materia illa careret oī forma, ergo et oī accidentē, qd nō būt extēdē nec locarē nec esse ī motu, nec ī quiete, sed nibil tale ī rerū natura potēt existere, qd materia nō potuit ī sui pīditione oī forma carere.

Itē materia bōcīpē qd est de esse ad formā, qd essentialē bō depēdētā a forma si qd ipossibile est aliqd separari ab eo qd ēcītialiter sibi inheret, impossibile est materia pīter oīm formam existere.

Itē ad pīdītorū intelligētā est notādū qd duplū ēs loq; de materia. Aut fm qd existit ī natura aut fm qd pīdīferat ab alia. Si fm qd pīdīferat ab alia, sic pītē pīdīferari informis siue pī priuationē forme distīcte, siue pī priuationē ēt oīs forme, et sic docet Aug. rī. pīfēt. essentia materie intelligere. Nam materia fm ī sui essentia est informis et possilitate oīmodā, et dū sic pīdīferat formarū ipsa capacitas siue possilitas est sibi pī forma. Est iterū loq; de materia fm qd ēt ī natura, et sic nū qd est pīter locū et tēpē, siue pīter qdētē et motū, et hoc modo nō solū modo nō pīgruit ito ēt impossibile est materia informē existere pī priuationē oīs forme.

Et bē qd dīcti mḡt et Aug. de scīto vīcro, et oēs ī hoc tractatores pīsenterū qd illa materia qd primo pīducta est pī creationē nō fuit ī oīmoda possilitate siue ī carētia oīs forme, vñ accēde sunt rōes ad bāc partē īducent.

Ad illud qd obf de potētia agētis et materie, dōm qd nō est sīle, qd potētia agētis nō sic depēdet et cōpītē pī effectum, sicut⁸ potētia materie depēdet et cōpītē pī actus.

Ad illud qd obf qd est reperire formā pī se, qd et materia, dōm qd pīfīstī illa nō bō necessitatē, sed solū pīgruitatē, pītēt et ī assumptionē, qd forma illa qd cū materia facit cōpositū nūc sīc materia res pīfīstī.

88 illū

Libri

Secundi

nō dī: ibi forma pūt' est pfectio materie. sī forma nosat ibi cēn
tiam q̄ babet esse in oīmoda actualitate t̄ cōplerione. t̄ nullo
modo pōt' puenire ad alterius cōpositionē. Ad illud quod
obr de ordine in pducēdo. dōm q̄ ad hoc q̄ seruerit ordo in p
ductione. non op̄ q̄ q̄cāq̄ babet ordinē nature babcant oīdi
nem durationis successiue. contra hoc enī innumerabiles sūt
instatię. t̄ ideo q̄uis ens in potētia simplē inter' non ens t̄ ens
actu sit mediū. nō oī t̄ pdurationē sequafvnū t̄ pcedat alterū.

Questio. ii

Ben. ii. Iste sunt gñationes celī t̄ terre in die qua creauit de
us celī t̄ terrā t̄ omne virgultū agri tc. ergo in codē dic pdu
cta sunt q̄ prius dixit p̄ ser dierū numerū fuisse distincta. Itē
Eccl. xvij. Qui viuit in eternū creauit oīa simul sī oīa simul
sunt creata. ergo corporalitā t̄ spūlā. t̄ oīs corporalitū dīta.
Itē Job. xl. Ecce bebe mōdē quē feci tecū. sed bebe mōdē ē
angelus primo factus. t̄ bō vītimo die factus. ergo oīa simul
facta sunt. His autoritatib⁹ arguit Aug. p̄ sua opinione in
bac parte. Itē hoc ip̄m ostēdit rōne ab agēte pfecte poten
tie dī exire effectas fm q̄ magis ē manifestatiū summe po
tētē. sed maioris potētē est posse simul oīa pducere q̄ succes
siue. ergo magis est declaratiua diuine potētē pductio mate
rie cum pfecta actualitate forme fili t̄ semel libi collate q̄ post
modū illa successiue educte. si ergo deus op̄ fm q̄ eius
potētiam magis decet. videf tc. Itē pfecte sapiētis est or
dinate opari. ergo si pfectio repugnat ordinationi. videf q̄ de
us nībil producerit cum confusione. cum sit perfecte sapiens.
producerit igitur sub ordine. sed ordo presupponit distinctionē
ergo tc. Item pfectio effectus attestatur perfecte bonis
tati in efficiētē. si ergo deus est bonitatis pfectissime. videtur
q̄ statim cū produxit materia. debuit ipsam formis plene pfect
cere cū ip̄e hoc possit. t̄ materia ēt̄ exigeret. Si tu dicas q̄
hoc non concludit q̄ statim debuit pfectere. sed q̄ ex rationabili
cā. t̄ potuit t̄ debuit differre. Obvīctur contra hoc. q̄ natu
ra t̄ ars opera q̄cītū pōt. t̄ de excellētia virtutis t̄ bonita
tis est q̄ effectum suum compleat velo iter. si ergo t̄z natura
q̄ aro est imitatrix diuine artis t̄ virtutis. videf q̄ deus cū
statim complere potuerit q̄ nulla t̄ps mora vel durationis
distulerit. Sed contra primo per tc. gen. arguitur vbi dis
citur q̄ per ser dierū spaciū compleuit dīs opus q̄d incoba
uerat. ergo videtur q̄ non subito materia sit in pfecta actuali
tate producta fm sacre scripture sententias. si igitur maior est
huius scripture autoritas q̄ omnis humani ingenii perspicaci
tas. vt dicit Aug. magis standum est huic sententie q̄ omni p
fusione humane. Si tu dicas q̄ rudibus loquebatur legisla
tor. nec potuit simul dicere q̄ simul potuit de' facere. neutra
istiarum responsonū videf sufficiēt. q̄ propter ruditatem audi
toris non debet ei dare aliquis occasionē deceptionis. Odo
ses aut̄ bñ non erat q̄ ipsi verba eius ad litterā intelligerēt er
go sc̄tēr docebat eos id vnde possent decipi t̄ errare. Item
quōd simul nō potuit omnia dicere t̄ opa illa exprimere. t̄n po
tuit exprimere simul omnia facta esse. Item Lbry. super
Job. omel. xxij. qd simul extitit p̄ substantiam materie non fili
apparuit per speciem formē. ergo non videtur q̄ simul produ
cta sit subformis. Ad hoc sunt autoritates communiter sc̄tōz
t̄ doctorz. vt Ambro. Hiero. Grego. Basili. Diony. t̄ Dam. et
aliorum plurium tam grecorum q̄ latinoz. Itē per rationem
videtur hoc ipsum. Quānis deus posse statim hominē in be
titudine collocare. vniuersum in ea pfectio in qua erit post
judiciū facere. maluit tñ ordinem seruare non soluz in mundi
existētia. sed etiam in de cursu. q̄ efficacius sic manifestatur
eius sapientia. ergo similiter videtur q̄ in primario rerum exi
tu non tantummodo seruauerit ordinem quantum ad ipsum
esse. sed etiam quantum ad ipsum pducere sive facere. ergo
non videf q̄ omnia simul producerit. sed successiue. Itē de
uīna potētia non tñ manifestatur in productione forme. sed
etiam tñ amplius manifestatur in eductione materie. mate
ria aut̄ fm maiorē sūt capacitatē magis declarat efficiētē po
testatē. sed tanto maior est capacitas in materia. quanto maior
est in ea informitas. si ergo ad manifestationē diuine potētē
debuit materia produci capaz fm q̄ erat possibile videtur q̄
deus debuit eī p̄ducere in tanta informitate in quaī ma
teria posset aliquo modo subsistere. ergo non sub perfecta for

marum distinctione. Item impossibile est dies materi 'es
simul esse. ergo ip̄osibile est hoc intelligere q̄ deus simul oīa
producerit. t̄ tamen ea produxit per seī dies. oportet ergo fm
positionem que ponit omnia simul esse producta senariū; illū
dierum intelligere spiritualiter. t̄ ita lucem spiritualēm t̄ nos
etatem spiritualēm. ergo si bec omnia simul producta sunt in p̄i
mo instanti diuisa est lux a tenebris. i. boni angelī a malo. ergo
non sūt mora inter creationem t̄ lapsū. qd est supra ins
criptum t̄ ostēsum est esse contra Aug. Item cum sacra
scriptura ordinat opera. vi. dicrum. aut ordinat quantum ad
ordinem durationis aut quantū ad ordinē nature aut quātū
ad ordinē dignitatis. Enī quātū ad ordinē dignitatis. ergo cū
bō sit dignissima creaturā debuit eius pductio attributū
me dici. Si quātū ad ordinē nature. ergo productio solit
lume fuit ante pductionē planetarū t̄ herbarū. Restat igitur
hoc esse dictum quātū ad ordinē t̄pis sive durationis. Item.
ad predictorū intelligentiā norādū est q̄ circa bāc qōnē divers
se sunt sc̄tōz opiniones. Quidā cū sc̄ti in bac quētioē magis
secuti sunt viam theologicam trahētis rationem ad ea q̄ sunt
fidei. Quidā vō inter quos precipiuū fuit Aug. magis se
curi sunt viam philosophicam que illa ponit que videntur ma
gis rationi consona. vnde t̄ intellectum scripture trahit ad ra
tionis confirmationē t̄ attestationem. vnde cum videat ras
tionalib⁹ a summa potentia omnia produci simul. tmoratē
posis interfacentis nullius videatur esctvtilatis vel necessi
tatis. posuit omnia simul esse producta suam positionem con
firmans p̄ r̄ autoritate sacre scripture. t̄ expōnens illud qd
videtur sibi contradicere. videlz de dierum distinctione. ostē
dens q̄ illi dies non fuerunt dies materialē. sed potius sp̄i
rituales qui omnes simul potuerunt esse. t̄ bec posuit multū
sunt rationabilis r̄valde subtilis. Verūtamē q̄ ad bāc positi
num videtur intellectus scripture distracti t̄ securius cit t̄ ma
gis mercitorū intellectum nostrum t̄ rationē oīnos scripture
supponere q̄ ipsam aliquo mō distractere. Jō cōiter alio dos
ctores t̄ qui p̄cesserūt Aug. t̄ qui secuti sunt sic intellectū
t̄ posuerunt sicut textus in littera sacre scripture Ben. souare
videf. Ande posuerunt oīa materialitā t̄ corporalitā. simul esse
creata in materia. sed per senarium dierū cōfīta distincta in fo
ma. Hanc positionē t̄i minus videatur rationalib⁹ q̄ alia
non tñ est irrationalib⁹ sustinere. Quānis cū rō non p̄cipiat
buīus positionis p̄gratuitē p̄out p̄fiderationi sue innuitur
p̄cipit tñ p̄ut sub lumine fideli captiūtetur. Est enim duas
successiue formationes t̄ distinctionis rō quadruplicē. videlz
literalis moralis allegorica t̄ anagogica. Literalis i hoc
q̄ deus nō tātū intēdit facere quantū pōt. nec tantū etiam
cōicare creature quantū pōt recipere. vii cū possit dare bātū
dinē absq̄ meritis. vult tñ q̄ mereamur. sic cū possit statim p
fectere materia. maluit tñ ipsam sub quadā s̄fōmitate t̄ impfe
ctione facere. vt ex sua impfectione quasi materia ad dei da
maret vt ipsa pfecteret. t̄ hoc idē voluit p̄ senarium dierū dis
tere. vt in pfectione numeri sui ostēd̄c̄f pfectio vniuersi. Sōz
enī Arisincitū. senarium est numerus pfectus. q̄ p̄st ex oī
bus suo partibus aliquotis. ita q̄ nō deficit nec exercit p̄
tes aut aliquote dīr q̄ sumptē aliquotis redditū totū. Ratio
moralis est vt in hoc erudiatur bō q̄ sicut materia corpora p
scip̄am informis erit. tūc aut̄ formatur cū diuina bonitas
eius informitatis tribuit formā. sic ala formari nō p̄t p̄ scip̄as
nisi deus gratiā suam infundat. cui cūt̄ numerus senarium atte
statur. q̄ t̄ps est merēdi per vniuersum t̄ps vītē presentis. vt
postmodū detur dīr quēs. Quia non p̄uenit ad pfectionem
meriti vītē ad p̄summatiōnē gratic finalis post quā nulla seq
tur vespera. t̄ ideo dies septimus nō bñ sibi assignatum vespe
re in scripture. Allegorica vō rō est. q̄ sicut exp̄resse Aug. oftē
dit in illa prima mūdi pditione q̄ est distincta p̄ senarium totū
spacium decursus mūdi p̄tis fm ser cīates pīgnaf. vt pīm
dies etati prime resp̄deat. sc̄s sc̄d. t̄ sic dc̄nceps fm q̄ p̄la
ne adaptat Aug. super Ben. ad litteram qd bñ longum esset
repetere. Ratio autem anagogica est vt i illa dierū distinctio
ne intelligatur pfectio cognitionis in angelica natura be
atificata fm q̄ plane ostēdit Aug. super Ben. ad litteram quā
si per totum. Qd ideo vocat ad litterā. q̄ exp̄ositionem istam
quam alij reputabant anagogicaz dicit legislatorē intendisse
ad litteram. nībil tamē ibi assertō dicit. sed protestatur ip̄e
modo

Distinctio

XII

modo inq̄storio se ibi pcedere. Et sicut pat̄ ex eius intentione ibidē, magis volebat intellectum ex scriptura elicere ex quo scriptura nō posset a viris philosophis derideri, nec ppter b̄ alijs naturali phia imbutus a fidicē veritate retardari, sicut sp̄c aliquādō fuerat retardat̄, magis inq̄p intellectū pr̄ncipalē exponere, quē ibi babuit legislator, et magis int̄cēdit oīs d̄re quid creatū fuerit, vel tunc potuerit, q̄d factū fuerit. Et in. xij. p̄fcl. ostēditur q̄p vna et eadē scriptura multipli p̄t intelligi, et in oībus sensibus vere, quoī nullus sp̄m̄sanctū las tuit, ex cuius inspiratione scriptura edita fuit, et in hoc mani feste ostēdit q̄p alijs non contradicit. Hanc igitur positionē suā, st̄inēdo ad obiecta in contrarium respondendum est. **C** Ad il lūd em q̄d primo objicitur de text̄. **B**ch. dōm q̄ illud dūctum est per recapitulationē, et iste terminus dic. ibi confundit ut teneat p̄ diuersio diebus, vel tenetur zeumaticē ut reddatur alio singulo mēbris illius recapitulationis. **C** Ad illud q̄d objicit de ecclastici. xviiij. Qui viuit in eternū te. dōm q̄ scri p̄tura facit vim inter creare et facere. Nā creationē vocat p̄du ctionē ex nūbilo factiōnē nō ipsam distinctionē, et hoc bñ signatur. **B**ch. ii. vbi dicitur q̄p cessavit ab omni op̄e suo quod crea uit ut faceret, omnes igitur sancti in hoc p̄cordant q̄p oīa sunt simul producta in materia, et ideo omnia p̄cedunt simul et crea ta sed tamē nō simul facta. **C** Ad illud quod objicitur de Job xl. dōm q̄ B̄ego exponit q̄ tecū dicit ibi simultatē non tēpos rōs: sed simultatē rationis, q. d. eccē bebe morb quē feci tecum id est tibi similitē in rationis capacitate. **C** Ad illud quod obi citor q̄p maioris potētia est declaratiō producere multa sit. dōm q̄ deus potētiam suā magis int̄cēdebat manifestare in p ductione de nō esse in esse, q̄p postmodū in formatione, ibi enī magis manifestat sapientiam et bonitatē, et ut sigillatim et distin crū, et appropriatim in p ductione effectū manifestaret p̄f ectio potētie, sapientie et bonitatis, placuit diuino actori p̄s mittēre opus creatiōis, postmodū subiugere opus distinctionis, postremo nō opus ornatus et decorationis. Et in p̄mo ma nifestatur potētia, in scđo sapientia, in tertio nō bonitas p̄f es cta, et oīa in quolibet horum manifestari possint a deo, et ideo ita bñ sunt manifestata post assumptiōnē cē rerū illa tr̄fa, sicut si in principio statim materia fuisset producta et distincta et or nata. Et p̄ hoc patēt duo seq̄ntia que p̄cedunt cōsimili via, videlicet de bonitatis, et sapientie p̄fectione. Ille em̄ rationes non p̄ciudūt nī q̄p de' materia in informitate nō debuit relinquare q̄p hoc esset contra ordinē et perfectionē, sed duz fecit informē vt formaret, et imperfectam ut perficeret, ostēdit et perfectio nem et ordinē a se materie dari. Et si tu obi cias q̄p ad p̄fectio nem oīm horū spectar velociter effectum p̄ficere, et ornare et d̄ stinguere, dōm q̄ illud verum est vbi agens agit fm̄ totū suū possit, vbi vero condescēdit possibilatē et infirmatē et utilita ti alienē nō habet veritatē, et sic est in p̄posito. Sicut em̄ deus sacram scripturam nobis tradidit quasi rudimē et inepto ut quilibet possit capere et intelligere, cum tñ in ipso sint infiniti tēbēsauri sapientie et sciētiae, sic etiā in formatione rerum quātrū debeat cōdescendit modo nature et etiā eruditō rationa lis creature. Et q̄: ex illa dilatione eruditō homo sicut p̄p̄ visum est, ideo placuit diuine potētis bonitatē et sapientie rerū formas sub dīcū successione distinguere, cū tñ possit eos subi to materiā distinguere et ornare.

Questio. iij. Ut̄rū materia illa corporalitū creata sit sub aliqua forma diversitate. Et sic videt per textū. In principio creauit deus celū et terram ergo videtur q̄p in principio sue p̄ditionis babuit formā celos stem et formā elemētarē. Si dicas q̄p celum stat ibi pro celo emp̄zeo, et terra pro materia corporalitū. Objicitur per textū sequētū, congregētur aque in locū unum, et appareat arida, ergo videretur q̄p tertio die terra solūmodo manifestata fuit nō p̄ducta, ergo in ipso caos videbant̄ iam esse elemēta. **C** Itē hug. de sancto Uict. nose terre hoc terre elemētum signatum puto, si ergo erat ibi elemētus terre, pari ratione et alia elemēta. Si tu dicas q̄p ibi vocat elemētum terre, nō quia iam erat: sed quia futurū erat. Objicitur per illud quod subdit, eratq; terrenū hoc elemētum in medio t̄ in uno loco subsi dēs ceteris in cōfusionē permixtis, si ergo p̄mixtio non est eiusdē s̄ diuer sum, videtur q̄p ibi iam erant diuerse forme elemētare. **C** Itē rōne hoc videt, prime forme q̄ insunt materie, sunt for

me elemētare sicut p̄t, q̄r vltra illas nō est resolutio nisi ad primā materiā, q̄ si materia illa aliquā formā babuit corpora lem, vñ q̄ babuerit formā elemētarē, s̄ forme elemētare sunt eque p̄me, ergo videt q̄p simul babuit oīs. **C** Itē ostensus ē fm̄ positionē setoz q̄ lux illa faciebat noctē et dīc: s̄ dīc nō poterat facere nisi esset corpus transparēs et illuminabili. Noctē nō poterat facere nisi esset corpus opacū qd vmbra p̄jceretv̄ q̄p in primaria p̄ditione materia in quadā sui parte fuerit transparēs, in quadā opaca, et ita q̄p in se babuit formas diuersas. **C** Itē nībī est in gīc qd nō sit in aliqua eius specie, q̄ si illa materia erat qd corporeū, erat igit̄ aliqd corpus, q̄ vñ simile p̄lū mētrū, s̄ nō erat corpus simplex, q̄ nec celeste nec elemētare, q̄ p̄mixtū, q̄ babebat in se diversitatē formarū. **C** Itē materia illa cū esset impfecta babebat aliquē appetitū, aut q̄ ad vñ formā, aut ad plures. Si ad vñ q̄ vñ q̄ cū de' cōplete rit appetitū cū q̄ debuerit darevnā solā forma corpali. Si ad pl̄es, q̄ cū multiformitas appetitū veniat ex multiformitate dispositionis, et multiformitas disponitū ex multiformitate for marū, q̄ vñ q̄ illa materia p̄dita fuerit sub formaz diuersitate. **C** S̄. 5. **B**ch. i. Terra aut̄ erat inanis et vacua, s̄ si esset in materia formaz diuersitas nō cēt sanis et vacua. **C** Itē alia trālatio. Terra erat inuisibilis et incōposita, s̄ si cēt ibi forma celestis et elemētarē, cēt tā ibi materia aliq̄ mō inuisibilis et cōposita. **C** Itē si ibi forma p̄les erat, aut q̄ erat p̄mixtū, aut diuersitē. Si diuersitē, q̄ nō erat materia illa informis. Si p̄mixtū q̄p bēret formā p̄mixtōnis et ita nō erat informis, imo magis for mata q̄ si bēret solā formā elemētarē. **C** Itē miscibilia p̄cedunt mixtū, q̄ si ibi erat forme p̄mixtē, p̄ naturā p̄iū sunt elemēta q̄ illa materia q̄ p̄mo ē p̄dita, q̄ vñ ordo p̄pōster q̄n de' et materia illa fecit elemēta in seq̄ntibus diebus. **C** Itē si p̄mixtū ibi erat forme, q̄ materia illa magis approximabat mixto p̄fecta mixtione q̄p approximat elemētus, q̄ magis approximabat ad opus quāt̄ deicē et sexte, q̄p elemētō distictio, q̄ vñ q̄ nō debuit p̄ductio illū materie determinari in rerū primordio. **C** Itē si erat ibi formarū diuersitas q̄vñ q̄ esset ibi actio et passio, et ita gnatio et corruptio et alteratio et ita nō erat dicēda materia in formis cū tali statu cēt opatiōes q̄cōpetunt formis distinc tis. **C** R̄fi. ad p̄dictoz intelligentia notandum q̄ informitatē illū materie corporalitū diuersitatem intellexerit diuersi. Quisdam nāq̄ voluerit dicere q̄p materia illa dicereb̄ caos ppter formaz multitudinē et p̄traretē, q̄ erat in partibus materie ita q̄ ille partes nō distinguebant̄ adiunxit̄ fm̄ loca determinata, nec ita proportionalē inūicē lungebant̄ ut eos resultaret aliqd mixtū cōpletū, et iō erat ibi quedā p̄mixtio, nō p̄portio nis s̄ fusilōis, et sicut nō erat ibi p̄portionalis mixtio, ita nec ibi erat regularis actio, imo cuiusdā pugne p̄fusio, ita ut calida pugnarēt frigidis et humida siccis, et sic recte posset materia illa caos appellari. **S**z iste modus ponēdi pot̄ est poeticus q̄p̄philosophic, q̄ magis sequit̄ imaginatiois fictionē q̄ rōnem cū fm̄ istā positionē ponant̄ elemēta illā materiā sic p̄ducta naturalē p̄cedere, qd nec rōni p̄sonat̄, nec sacre scripture. Et iō est alt̄ modus dicēdi rōnabilitor̄ q̄ materia illa p̄ducta est sub aliqua forma, s̄ illa nō erat forma cōpleta, nec dās materie cē cōplerū, et iō nō sic informabat q̄n adbuc materia dicēretur formis. Nec appetitū materie adeo finiebat, q̄n adbuc materia alias formas appeteret, et iō dispositio erat ad formas vñcētores nō cōplerū p̄fectio. Et q̄m ad multas formas materiā formis appetitū et inclinationē babebat, iō q̄nū illa forma nō bēret in se naturas diuersas, tñ materia iō diuersis suis p̄tibus quādā diuersitatē impfectā bēbat, necnō ex diuersis actib̄ cōpletis, s̄ magis ex appetitib̄ ad diuersa, et iō p̄mixtā de et p̄fusio. Sicut exēplū ponit̄ iō embrio, q̄ actu bsvna forma et figurā quādā massē carnis, illa tñ est dispositio ad diuersas mēbroz figurações. Itud tñ nō ē oīno fili: q̄ forma illa nō erat p̄tate actualitatis sicut ē forma embrionis, nec itāta p̄p̄n quitate ad educationē formaz seq̄ntiā, sicut forma embrionis ad educationē mēbroz. Forma em̄ embrionis ē visibilis et p̄vim ad p̄fectā nature cōpletionē ē p̄ducibilis, illa nō materia sub tali forma incōposita erat inuisibilis, et ad formas subseq̄ntes sola diuina virtute et opatione poterat p̄duci, et ideo p̄p̄ impse cōptionē forme illū materia illa dīcū informis, et ppter indeterminatum appetitū multas formaz confusa, dīc̄t̄ permixta, et hec p̄positio satis videtur esse intelligibilis et probabilis. Et iuxta

Libri

banc positionē accedendū est q̄ materia nō fuit creata sub forma diversitate sicut rōnes ad hoc inducē ostendūt. Ad il lud ergo qd primo obī in stratiū de textu dōm q̄ celū stat ibi p̄ empyre. Et si obijc̄ q̄ scriptura p̄nter dicit terram appassruisse nō formatā esse. dōm q̄ sicut artifex facit apparere esse cū p̄ducēdo nō oīdendo solū. sic intelligendū est q̄ de' fecit terrā apparere nō solū separādo elemēta ab inuicē: s̄ etiā p̄ducēdo ita q̄ p̄ductio fuit cū distinctione. t̄ distinctione cū p̄ductione. Ad illud vō q̄ obī q̄ Hug. dicit p̄ terrā intelligi elemēta terre. dōm q̄ hoc dicit nō ppter formā terrae q̄ iam in esset illi materie. sed pp̄ quādam aptitudinē incōplēta que ins erat illi parti materie ut p̄ficaret postmodū formā terre p̄ eūz modū fm̄ quē p̄ficiuit aliquid appellari c̄t̄ nose ad qd ordīnatur. Materia em̄ illa nō poterat nisi quodāmō balbutiēdo de scribi. necdū qd sermo pfecte nō explicet. sed etiā intellect⁹ in imaginatione deficit. vñ t̄ illud qd ipse subiungit de pm̄itio ne. non est hoc dicti q̄ ibi fucrit vera oppositaz formaz plūn ctio: s̄ q̄ nō erat ibi pfecta formaz distinctione. Ad illud qd obī q̄ forme elemētares sunt prime in materia corporali. dōm q̄ de formis q̄ dant materie esse cōpletum verū est. forma vō illa quā babebat informis materia nō dabat sibi c̄c cōpletum. t̄ iō tam formas simplices q̄ cōpositas q̄ esse cōpletū tri buunt p̄cedebat v̄l p̄cedere poterat. Ad illud qd obī q̄ erat ibi corpus opacū t̄ trāsparens. dōm q̄ nec erat ibi pfecta opa citas. nec pfecta transuentia. erat tñ in diuersis partibus ma terie fm̄ q̄ p̄ditoz ordinauerat ex eis diuersas formas pduce re alijs diuersus dispositionis modus q̄ nō ponebat diuersitatem formaz. sicut si intelligaḡ q̄ aliquod corpus in vna par te sit rarius. t̄ alia magis cōpacēt salua formē vnitate. sic in telligi d̄ i illa materia que formā babebat maxime ad multa possibilē. Ad illud qd obī q̄ nibil est in gne q̄ nō sit in aliq̄ el̄ specie. dōm q̄ illud verū est de eo qd est in gne tāq̄ ens cō plētum: s̄ materia illa non sic erat corporea q̄ esset cōplēta in gne corpore sed sic babebat extētione t̄ corporeitatem q̄ nō babebat perfectam forme actualitatē sicut dictum est prius.

Ad illud vō qd obijc̄ de diuersitate appetitū. dōm q̄ appetitus nō semp̄ sequit̄ formā complētā. s̄ etiā attendit̄ fm̄ appetentis indigētiam t̄ aliquā dispositionē semiplenam. nisi fortassis sit talis appetitus q̄ p̄sequaf dispositionē que est necessitans. sed talis nō erat in illa informi materia. sed fm̄ quādam maiorē subtilitatē t̄ raritatem in partibus materie erat dispositio longinqua ad formas alias t̄ alias.

Qonsequenter querif de scđo articulo. s. de ipsi⁹ mas terie quātitate. circa quā triplex versatur inquisitio prima quātum ad numerū. Scđom quātum ad tem pus. Tertium quātum ad locum.

Questio. i. Circa quā sic pcedit̄ t̄ queritur vtr̄i celestī t̄ terrestriūna sit materia quātum ad esse. Supra em̄ questū est de vnitate materie fm̄ ad essentia. Et q̄ sit vna videt̄ scđoiter fm̄ expōitorē nomē terre cū d̄. In principio creauit deus celū t̄ terrā t̄. intelligitur ma teria oīm visibilium circa celum empyreū. ergo si illa vna fuit t̄ babuit aliquam formā vt supra vñlum est. ergo videt̄ q̄ cele stia t̄ terrestria ex vna materia quātum ad esse fuit producta. Itē materia illa ex qua formata sunt corpora. nec babebat formā celestē. nec elemētarē. nec p̄item ad bas. ergo si aliquā babebat formā. babebat formā ad bas cōm̄ t̄ indifferētē. ergo videt̄ q̄ fm̄ aliquod esse formale sit ponere celestī t̄ ter restriū materiā esse cōm̄. Item extētio p̄sequit̄ materias non fm̄ suā essentiā: sed fm̄ aliquod esse. cū sit accidentis: ergo si cōtēt̄ reperit extētio in corporib⁹ superiorib⁹ inferiorib⁹ ergo videtur q̄ vna sit materia cōis fm̄ esse in celestib⁹ t̄ ter restrib⁹. Item lūt̄ est natura cōis reperta in oībus corporib⁹ tam celestib⁹ q̄ terrestrib⁹. sicut sit substātia sicut acci dens. ergo si forma ista corporalis nō est i materia mī. fm̄ ali quod esse. videt̄ idem qd prius. Item p̄spicuitas est natu ra simili reperta in oībus corporib⁹ tam superiorib⁹ q̄ infes torib⁹ fm̄ plus t̄ minus. sed p̄spicuitas tñ p̄sequit̄ materia sed etiā formā t̄ esse materie nō tm̄ essentiā. ergo videtur q̄ in oībus corporib⁹ sicut celestib⁹ sicut terrenis est ponere ma teriam vnam fm̄ esse. Item rari t̄ densi fm̄ esse ponit̄ vna materia. ergo partē rōne lumiosi t̄ opaci t̄ si hoc ergo celī t̄ elemēti. Contra. Corruptibiliū t̄ incorruptibiliū sicut vult

Secundi

phus non est materia vna. sed corpora superiora sunt incorus peribilia. t̄ inferiora corruptibiliā. ergo t̄. Item que bñt cā dem materiā sunt ad inuicē transmutabilitā. sed corpora terrestria t̄ celestia nō sunt ad inuicē transmutabilitā. ergo t̄. Itē materiā subiecta priuationi t̄ que non est subiecta priuationi differunt fm̄ esse. sed in celestib⁹ materiā nō est subiecta priuationi. in terrestrib⁹ vō est subiecta. ergo t̄. Itē corpora celeste t̄ elemētare nō tm̄odo differunt forma ac qualitatē. sed etiā discontinuitate. si ergo priuationis venit ab vnitate materiā fm̄ esse. cū ista ad inuicē discontinua. qd p̄z. qz vnum mouetur. reliquā quiescit. videt̄ q̄ fm̄ esse celestium t̄ terrestrib⁹ non possit esse materia vna. Rn. dōm q̄ cū querit virtutem corpora celestia t̄ terrestria hinc erat eadē materia fm̄ esse. hoc duplē p̄t̄ intelligi. Aut fm̄ esse qd materia babuit ante p̄ductionē. Aut fm̄ esse qd materia bñ post p̄ductionē. si fm̄ esse qd babuit materia aī p̄ductionē. sic sine dubio vna fuit materia corpora celestia t̄ terrestria. qz vna fuit moles bñs vna formā incōplēta. Si fm̄ esse qd bñ materia post p̄ductionē qd quidē est esse cōplēta. sic absq̄ dubio differt materia celestia t̄ terrestria fm̄ ad esse. tñ qz sub vna forma est corruptibiliū sub alia est incorruptibiliū. Tñ qz sub vna forma est subiecta priuationi. sub alia nō. t̄ bñ nō solū facit diuersitatem in materia s̄ c̄ fm̄ ad actū immō etiā fm̄ ad potentia ordinatā ad actū que quidē diuersitas nō est in materia fm̄ q̄ est formis elemētarib⁹ subiecta. Itā t̄ si materia igni subiecta t̄ acri babeat aliud t̄ aliud esse actuale. tñ qz vtrōb⁹ subiecta est transmutationi t̄ priuationi. t̄ possibilē ad vtrōb⁹. tō dicunt̄ babere vna materia fm̄ esse. in celestib⁹ aut̄ corporib⁹ elemētarib⁹ nō cōtingit hoc reperi. Ex his patet obiecta ad vtrōb⁹ partes. Prima em̄ rōnes que ostendunt q̄ celestia corpora t̄ elemētaria cōsunt in materia fm̄ esse. loquunt̄ de materia fm̄ ad illud cē qd babuit ante p̄ductionē. t̄ fm̄ ad p̄prietates q̄ sequunt̄ illud esse. sicut sunt extensio t̄ p̄spicuitatis p̄cipiantio. Ultima tñ rō nō p̄cludit q̄ p̄cedit q̄ sile de raro t̄ dico. t̄ celestī t̄ elemētari. Non em̄ est sile: qz raru dēsum fuit ad inuicē transmutabilitā. nō sic corpora celestia t̄ elemētaria. t̄ loquor de possibilētate transmutandi fm̄ naturā. non fm̄ virtute diuinā. Rōnes vō ad oppositū p̄cludunt q̄ materia fm̄ esse nō sit eadem in celestib⁹ t̄ terrestrib⁹ post ipsoz p̄ductionē. sicut pars dis currēdo p̄ singulas. Alter posset dici t̄ quasi in idē redit. qm̄ quadruplē p̄t̄ intelligi esse vnitas in materia. aut qm̄ ad essentia. aut fm̄ ad esse incōplētum t̄ a cōpīctio remō tum. aut fm̄ esse incōplētum cōpīctio. primū. aut fm̄ cē sūm p̄plētū. t̄ fm̄ bōc distinguit̄ materia. q̄ quedā est subiecta forme substātiali tñ. qdā forme substātiali t̄ extētio. sicut quātitati. qdā forme substātiali t̄ quātitati. p̄taricati que dam forme substātiali t̄ quātitati. p̄taricati. t̄ in oībus suis partibus uniformitati. Primo mō dicitur esse eadem materia spūalium t̄ corporalium sicut supra fuit ostēsum. Scđo mō ce lestī t̄ terrestriū. sicut corruptibiliū corpora t̄ incorruptibiliū. Tertio vō mō corpor elemētariū t̄ ad inuicē transmutationē. Quarto mō corpor specie t̄ natura similē. Primo igil t̄ secō modo eadem est materia celesti t̄ terrestriū. hec p̄ imērationes ostēdunt. tertio t̄ quarto modo nō. sicut concludunt rationes inducēt ad oppositū.

Questio. ii. De informi materia fm̄ ad rēpus sue productionis. t̄ est questio vtr̄ produc ta fuit in die. an ante oīm diem. Et q̄ ante oīm diem vide tur primo per ter. Beñ. In principio creauit deus celū t̄ terrā t̄. p̄tās ēbōc factū fuit sc̄ ante p̄ductionē lucis sicut ipsa scriptura insinuat. s̄ cū lucc cepit dies. q̄ an oīm diē fuit p̄ductio informis materie. Itē Hug. tñ. p̄f. Informē materiam fecisti ante oīm diē. Item Hug. de sancto Vito. in lib. de sacra. Primo momēto temporis in quo creata est oīm visibilium plus t̄ minus. sicut p̄spicuitas tñ p̄sequit̄ materia. nec nocti q̄ an oīm diē. Sed 3 Beñ. i. iste sunt generationes celī t̄ terre qñ creati sunt in die in quo fecit de' celū t̄ terrā. s̄ qñ de' fecit ce. t̄ ter. tñ creauit illā p̄mōdālē materiā. q̄ in die ipsa creauit. Itē creator oīm est de' lucis. q̄ oīa q̄ facit. facit in luce. q̄ si creauit materiā. in luce creauit. t̄ ita in die. Itē arguit manib⁹cūs

Distinctio

manicibus. Si de^c creauit aliq^d in tenebris, erat in tenebris quō ergo habitat lucē inaccessibilē. si ergo hoc inconueniens est inconueniens est ipam creasse in tenebris et creauit in tenebris vel in die, ergo te. ¶ Itē nos et dies immediate diuidūt tps sed materia rerū corporalium pducta fuit cū tpe, ergo cū nocte vel cū die, sed nō cū nocte, ergo cū die. ¶ Rn. dōm q̄ p creatio celis et ter, sūm oēs fuit ante oēm dīc. q̄tum ad ordinē nature, q̄tum nō ad ordinē tps sive durationis diuersimode senserūt diuer si. Quidā senserūt q̄ nō fuit aliqua mora inter creationē et distinctionē inceptionē, immo statim cū pducta fuit illa materia, et lux que dī faciebat, nec fuit morula aliqua intermedia. Alijs aut̄ videf q̄ fuit mora tps interiacens inter terre crea tionem et lucis factioē, et istud videf magis cōsonū sententie 28 expositoꝝ, sicut patet in distinctione sequenti. Ut rūq̄ tamē potuit esse verū, nec aliquod boꝝ vscquaq̄ certū. Sustinēdo tñ illud ultimū, r̄sidendum est ad primū obiectū de te. Ben. quia creare equiuoce sumitur in scriptura, et ibi dī creatioꝝ, et ter, vtriusq̄ factio sine formatio, et sic exponit Aug. sup Ben. ad l̄am. v. vbi innuit q̄ creare ce, et ter, dī dupl̄, vel informē materiā facere, vel per formas et species distinguere. ¶ Ad il lud q̄d obiectis q̄ deus est in lucē, dōm q̄ intelligēdūt est de esse lucē spūalem nō corporalē que est lux sapientie, et in bac fuit quicqd pductit, q̄ oia in sapientia fecit, et sō q̄d obiectis de te nebris corporalibus n̄ib⁹ facit ad ppositum; q̄ nō magis est deus in tenebris in loco corporalē tenebroso q̄ in luminoso. ¶ Ad illud q̄d obiectis q̄ nor et dīs immediate diuidūt tps, dōm q̄ verū est sūm esse quod bñt nūc q̄ quidē attendit sūm revolu tionem corporis celestī, sed tunc erat tps sūm mutabilitate que erat in materiā partibus, que quidē mutabilitas erat absq̄ pñtia corporis luminosi, et absq̄ vmbra corporis opaci, et ideo tps illud nō erat habēs vicissitudinē dici et noctio ante forma tionem lucis. Si quis aut̄ vclit sustinere oppositum plane pos erit ad rationes et autoritates ad oppositum respōdere q̄ ins telligātur insinuare ordinē nature non tempore sūm quem in formis materia omnem dicem antecedit.

Questio. iiij. Et est questio vbi babuit illa materiā sitū. Et q̄ illa materia corporalium babuerit sitū, videf Aug. de setō victo. Erat terrenū hoc elementū mediovno loco subsiden̄, ceteris in vñā pñfusione pñmītis circūquaq̄ in modum nebule expansis, s̄ hoc nō potuit esse absq̄ sitū corporalē ergo te. ¶ Itē q̄ replerit locū videf, q̄ celis empyreū sicut dicit Beda, cū ipsa materia corporalium fuit creatū, sed constans est q̄ empyreū intra concavitatē suāt, natūrā est oia corporalium alia continere, ergo vel erat vacuū, vel ab illa mole corporea repletur, sed natura non sustinet vacuū, ergo videf q̄ moles illa replet locū. ¶ Item videtur q̄ haberet sursum et deorsum, q̄ summittas cūs sicut dicit Aug. pñrlgebat quousq̄ nūc sum mū creature corpore ptingit ergo erat ibi circūferentia et cen trum. ¶ Item materia illa sicut magis dicit in l̄a, in partibus superiorib⁹ erat rarioz, leuioz et subtilioz, in inferiori pte spissior et grossior, ergo erat ibi grauitas et leuitas, sed sūm has pñrietates corpora bñt locari sursum et deorsum, ergo redit idē q̄d prius. ¶ Ad oppositū. Nib⁹ est per se in loco nisi q̄d est bic et nūc, et nib⁹ est bic et nūc nisi q̄d est hoc aliquid et nib⁹ est hoc aliquid nūi quod est individuū, et omne tale est ens cōpletum ergo a primo ad ultimū nib⁹ est in loco nūi quod est ens cōpletum, sed materia illa nō erat ens cōpletum, ergo in loco nō habe bat sitū. ¶ Itē q̄ nō replerit locū v̄. Nib⁹ inane et vacuū res plet locū, s̄ materia illa erat inanis et vacua, sicut dī pñcipi Ben. ergo locū nō replebat. ¶ Itē q̄ nō haberet differētias positionis sūm sursum et deorsum v̄, q̄ iste sunt positiones sūm quas distinguunt et ordinant diversa corpora mūdi in vñiuerso, sed tūc non erat ibi distinctionē nec ordo, ergo nec bñmō erat ibi diversa positio. ¶ Itē grauitas et leuitas sunt pñrietates pñctio formas elemētarioro, s̄ in materia illa nō dūz erat forme elemētare, q̄ nec erat ibi graue nec leue q̄ nec sursum nec deorsum cū be positionis differētias attendant sūm illas pñrietates.

¶ Rn. dīcēdūt q̄ cū materia illa esset moles babens extēsionem, et celum empyreū haberet ambiens, q̄ ipsa in loco erat et cū esset substantia corpulenta locū replebat. ¶ Sursum cum in partibus distinctionē quādam haberet sūm subtilitatem et grossitudinem, sed semiplenā sic etiā positiones sūm sursum et deorsum

XIII

quodāmodo, sed imperfecte babebat, et ideo pcedēde sunt ratio nes que ad istā partē inducēte sunt. ¶ Ad illud ergo q̄d obiectis in contrariū q̄ nib⁹ est in loco, nisi ens complectum, dīcēdūt q̄d est falsum si intelligatur de completione perfecta Embrio cū in loco est q̄uis sit quid incompletum. Nec valet illa deductio peccat enī in hoc q̄ dicit q̄ omne quod est hoc aliquid est complectum, hoc enī falsum est, nam ipsum individuū et forma individualis habet esse complectum minus completum. ¶ Ad illud quād obiectis q̄ nō replebat locū, quia erat inanis et vacua. Dīcēdūt q̄ vacuitas loci et vacuitas materie est equiuoce dicta Vacuitas enī loci est per privationē corporis pñcenti, s̄ vacuitas materie est per privationē forme et complemeti. ¶ Attēndendum tñ q̄ sicut locus dupl̄ dicitur vacuus. Aut proprietate per privationem oīs corporis. Aut large sūm vulgarē modum per privationē corporis solidi et sensibili, sicut de arcuavauna ppter abūtiām panis, et dolium vacuū ppter abūtiām vini, sic etiā intelligēdūt est in vacuitate materie q̄ dī dupl̄ vacua, aut q̄ nō habuit formā oīmo de pfectiuam, et sic q̄uis esset vacua, tñ lo cum poterat replere, q̄ erat extēta et corporea. ¶ Ad illud q̄d obiectis q̄ nō babebat sursum et deorsum, q̄ carebat ordine et distinctionē et clementari pñciptate. ¶ Ad istas duas rōnes s̄il dīcēdūt est, q̄ sicut illa tria pñposta nō babebat nisi imperfecte et semiplenē rōne cuiusdā inclinationis et longinq̄ dispositiōis sic et sursum et deorsum nō babebat pñcie, babebat tñ quodā modo, s̄, incōplete et ppter quādā dispositiōes quas babebat ad graue et leue, dicit enī magis leuiozē suis in superiori parte et grauiorē in inferiori, nō q̄ istas pñciptates pfecte pñciptare, s̄ in quādā longinqua erat pñcipiāla dispositione, sicut supra ostēsum est exp̄esse sive ex parte.

Distinctio. riij. De pñductione creaturē corporalē, rālis q̄tū ad principiū formas, gñiale oībus corporalibus quod est forma lucis. Et dī bec pñductio distinctio.

Rima aut̄ distinctiōis opatio te. Supra egit magis de pñductione nature q̄tū ad principiū materiae, in bac nō pte int̄cēdit agere de eius cōpletione sive formatione q̄tū ad principiū formale. Et q̄m duplex est informatio materie corporalis, quedā generalis quedā specialis. Gñialis per formā cōem omnibus corporalibus et bec est forma lucis. Specialis nō per alias formas sive clementario sive mētions. Ideo magister primo agit de formatione sive pñductione lucis, in bac, i. distinctione. Secundo nō agit de pñductione cuiuslibet alterius forme corporalis infra distin. xiij. Dicit quoq̄ dī fiat firma te. Vel aliter, vt primo agat de eo q̄d est gñiale principiū diffundēdi in corporalibus, hoc est de luce. Secundo nō de specialibus formis distinguētibus. Primum spectat ad opus prime dicit. Secundum nō ad opa dierum consequētium. Dividitur autē pars ista in tres. In prima determinat de lucis pñductione in se. In secunda in comparatione ad eius effectū, sc̄ dī quē faciebat, ibi. Hic notādūt est q̄ dīs diuersimode accipitur. In tertia in comparatione ad eius principiū, s̄ ad verbū per quod siebat. Præterea investigandū est quomodo accipendiū sit te. ¶ Prima pars habet tres particulas. In prima determinat q̄ lux illa facta fuit, quia ante omnia alia. In secunda nō qualis fuit ibi. Sed querit qualis illa lux. In tertia nō vbi facta posita fuit ibi. Si autē queritur vbi facta est lux. ¶ Similiter secunda pars principalis tres habet particulas. In prima determinat de ipo effectū lucis sive de dī quātum ad spactum. In secunda quantum ad modum distinguēdi, ibi. Hic est naturalis ordo distinctionis dierum. In tertia quātum ad complemetū ibi. Soler autē querit quare factus est sol. ¶ Similiter tertia pars in qua determinat de lucis formatione per comparationem ad suū principiū quod quidem est pater operans per verbū habet tres partes. In prima explanat qualiter intelligēdūt sit q̄ deus dixit, fiat. Ibi pñterea investigandum est te. In secunda expli nat illud quod dixit scriptura scilicet patrem in filio, et per filium operari, ibi. Hic querit solet quomodo accipendum sit. In tertia vero remouet opinionem hereticorū insinuans alia esse expositionem verbū predicti, et hoc facit ibi. Sed dicit hereticus hac ratione hoc possit te.

Libri

Determinat q̄n lux facta fuit. q; ante ola alia. a
Rima aut̄ distictiōis opatio fuit forma
tio lucis sic ostidit scriptura gen. q̄ omēo
rata rerū informitate eaz dispōnez a lu
ce inchoauit subdēs. Dicit de. fiat lux.
et facta est lux. et diuisit lucem a tenebris.

Dīs. xij
Bēn. i.

Augu.
Despīla
li luce.

Aug.

Hic de
corpora
li luce.

Si querat qual illa lux fuerit corporalis. s. an spūal.
Id r̄ndem? qd legim? traditū. Dicit ei aug. qz lux illa
corporalis vel spūalis intelligi pōt. Si spūalis accipit
angelica natura intelligit. q̄ pri⁹ iformis fuit. h̄ postea
formata est. cū ad creatorē ouersa ei charitate adhesit
Cui⁹ iformitas creatio sup̄ n̄igra est. vbi dīctū ē. In
p̄ncipio creauit de⁹ celū et terrā. Hic vō eiusdē forma
tio ostidit cū ait. fiat lux et facta est lux. Hec ḡ angelica
natura pri⁹ tenebre et postea lux fuit. qz pri⁹ habuit in
formitate et impiectionē. deinde formatiōis p̄fectionē
et ita diuisit de⁹ lucē a tenebris. nā vt ait aug. sup Be.
Hui⁹ creature iformitas et imperfectio fuit aīq̄ forma
ref i amore cōditoris. Formata vō ē q̄n cōuersa ē ad
incōmutabile lumēybi. Si vō corporalis fuit lux illa qd
vtiq̄ pbabile ē: corp⁹ lucidū fuisse intelligit velut luci
da mibes. qd nō de nibilo: sed de piacēti materia for
maliter factū ē vt lux esset et vim lucēdi h̄fet: cū q̄ dies
p̄ma ero:ta ē: qz aīlucē nec dies fuit nec lur: h̄ tps fue

Eibi lux illa facta et vbi posita fuerit. c (rit.
Si aut̄ querit vbi est facta lux illa. cū abyssus oēm
terre altitudinē tegeter. Dici pōt i illis p̄tibus facta
quas nunc illustrat solis diurna lux. Nec mirū lucē in
aq̄s posse lucere: cū etia nautaz opatiōe sepi⁹ illustrēt
qui i. p̄fundū meris missō ex ore oleo aq̄s sibi illustrat:
q̄ multo rario:es fuerit in p̄ncipio q̄ modo sunt. qz
nondū cōgregate fuerat i vno loco. Facta ergo lux il
la: vicē et locū solis tenebat: q̄ motu suo circūagitata:
noctē diemq̄ discernebat. **E**ibi ergo primū lucē ap
paruisse verisimile est: vbi sol quotidiano cursu circū
vectus apparet vt eodē tramite lux circūcurrēs ac pri
mo ad occasu⁹ descēdens vespērā faceret. deinde reu
cata ad ōtū auro: a. i. mane illustraret. et ita diuisit de⁹
lux et tenebra: as: appellavit lux dīcē: et tenebras noctē

Effectu lucis siue de die quem faciebat quan
tum ad spaciū.
Hic notandū est q̄ dies diuersis modis accipit in
scriptura. Dīc ei dies lux illa q̄ illo triduo tenebras il
lumiabat. et dīc dies illūratio ipa acris. Dīc et dies spa
ciū. xxiiij. horaz: q̄liter accipit cū dīc. Factū est vespēr
et mane dies vn. Qd ita distiguendū ē. factū ē vespēr
distigui p̄i⁹ et postea māe. et ita fuit dies vn⁹ exp̄let⁹. xxiiij. horaz
debeat rū. dies. s. naturalē: q̄ habuit vespērā h̄z nō mane. Ma
ne ei dīc: sumis p̄cedētis et initū sequētis diei qd est au
toraz: q̄ nec plenā lucē nec oīno tenebras h̄z. Mane ḡ
et mane p̄im⁹ dies nō habuit. qz nec dies p̄cesserat q̄ sequētis
diei initio tēminaret. et eo p̄cipue qz luce appente:mor
sup terrā plen⁹ atq̄ p̄clar⁹ dies extitit q̄ nō ab aurora
h̄z a plena luce inchoauit et mane sequētis diei cōsūmat⁹
ē. **E**ibi Beda sup gen. Decebat vt dies a luce icipet et
i mane sequētis diei tēderet vt opa dei a luce inchoasse et i
lucē p̄pleta eē sigrēt. Reliq̄ et dies mane habuerit tye

Secundi

spaz: qz q̄s a suo māe icipies

vīq̄ ad altī⁹ diei māe tēdebat
De die quantū ad disti
guendi modū. s. de naturali or
dine copūtatiōis diez et de il
lo q̄ p̄ mysterio itroducēt̄ ē. c

Hic est naturalis o:do di
stinctiōis dīctū vt distinguā
tur atq̄ p̄putent̄ dies a mane
avsq̄ ad mane. Postea vō i my
sterio factū est vt dies cōpute
tur a vespa i vespērā et adiun
gat̄ dies p̄cedētī nocti i cōpu
tatiōe. et cū iuxta naturalē or
dinē p̄cedēs dies sequētī no
cti adiungi debeat. qz h̄z a luce
p̄petū corruit i tenebris ig
ratie et p̄tōz. deinde p̄ tpm a
tenebrā ad lucē rediit. **E**bi apo
stolus. Erām⁹ aliq̄ tenebre.
nūc aīt lux i dño. **P**rim⁹ itaq̄
dies n̄ ab aurora h̄z a plena lu
ce icipies et p̄ vespērā paulatī
occidēte luce excipies māe se
q̄ntis diei exp̄let⁹ ē. vñ Bed.
Occidēte luce paulatī et post
spaciū diurne lōgitudinis iſe
riores p̄tes subētē: factū est
vespērē sicut nūc vſitato cursu
sol fieri solet. Factū ē aīt māe
eadē sup terrā redebitē: et alii
dīc ichoātē: et dies exp̄let⁹ est
vn. xxiiij. horaz: suiq̄ nox il
lo triduo oīno tenebra: s̄a q̄ p̄
creata sydera aliq̄ luce claruit

De die q̄tū ad cōplētū. s. cur sol factus est si lux il
la sufficiebat. f
Solet aut̄ q̄ri q̄re factū est
sol si lux illa faciēde diei suffi
ciebat. Ad qd dici p̄t. q̄m lux
illa so:te supio:es partes illu
strabat. et ad illūratioē inie
rioz̄ sole fieri oportebat v̄l po
tius iō qz fctō sole diei fulgur
auct⁹ ē. Ampliori ei multo lu
ce radiauit dies postea q̄ an.
Si aut̄ querit qd de luce illa
factū sit cū mō non appareat.
Post dici aīt de ea corp⁹ solis
fo:matū aut̄ i ea pte celi cē in
q̄ sol ē nō q̄ ipa sit sol. h̄z sic est
ei vñita vt discerni nō valeat.
Quō accipiedū sit illō
vñitū qd dīxit de⁹. fiat an sono
vocis id de⁹ dixerit an alt̄. g
Per eterea inuestigādū est
quo accipiedū sit qd ait. dī
xit deus. fiat. vtrā tpalr v̄l so
no vocis illud dixerit an alio
modo. Aug. sup Ben. tradit
la tc. aut̄ dīc ea corp⁹ sol fo: matum,

Distinctio

matum. aut in ea parte celi esse in qua sol est. **L**ötra primū vñ esse falsum qz nō est ordo de pfecto ad imfpectum: sed lux illa pfectissima erat sicut dicit Dafsi. qz oga prime dici perfectiora sunt. **C**Item tē. videt esse ptararius. dō efi ibi. Dicit deo in eem qz eis bona. t Augu. explanat. vidit. i. placuit voluntati dei vt pro mō sui generis maneret: qz placuit sic re: ergo abduc maneret lux in illa scipa. **T**ies si sol factus est de illa luce vñ de facta sunt alia lumina ria. Si tu dicas qz de illa luce. tunc videtur qz vna pars illius lucis corporis cessit in corpora luminosa que sunt supra solem. t in corpora luminosa que sunt infra solem. ergo si nullū corpus habet moueri op positis moribus. nullum etiā est corpus celeste qz natura bēat moueri mo tu recto. sed orbiculari vñ detur qz prima luminariū pductio fuerit per violētiām t preter naturā. **S**cundū etiā videtur falsus quia non potest esse in ea parte in qua est sol primo quia duo corpora nō pos sunt esse simul. secūdo ēt qz sol sufficēter illuminat. ergo videt qz lux illa sibi frustra tuor modis ad hoc cōsuevit respōderi. quoꝝ duos tangit ma gister in littera. primus est: qz luminaribus celi factio lux illa rediit ad pfectacem materias. quia non erat facta nisi ad faciendam quādam distinctionē dicurum semiplenam qua per secta inde rediit vnde sumpta est. Sed bec posito est. ptra rationem t ptra litteram. qz deus destrueret opera sex dierū pncipalitavel qz finiter perire. Secūdus modus dicēdi est qz illa lux simili manet in forma sua nō mutata. nec discernitur qz illa ad sensum propter coniunctionem sui ad solē nec tñ est frustra qz ipsius solis auger effectū. Sed qz difficile est assignare quē effectū bābeat cum sole. Ideo est tertius modus dicendi qz ex ipso factus sit sol. t in ea saluatur tāqz in re eiusdē generis. Sed qm̄ non videtur scriptura exprimere qz deus post pāmū diem producerit nouā lucem sed solūmodo luminaria distinxit. **J**o est quarta opinio qz ex illa luce facta sunt corpora lumenaria inter qz principiū tener sol: nec fuit sibi aliqua violētia: qz vnaqueqz creatura cū locū accipiebat quē sibi dñs per naturā deputabat. t sic patent obiecta: qz nec fuit illius lucis corruptio nec etiā violentia. sed maior quedā t perfectio t dis stinctio. Qd aut dicit Dafsi. opus prime dici fuisse perfectissimum hoc dicit per cōparationē ad alia corpora que a luce bas dent recipere influentiam. nō per comparationem ad lumina ria que ex ipsa luce sunt formata.

CDixit ergo de⁹ fiat t. nō tpaſter. nō sonovocis. sed inver bo sibi coeterno. Vide hoc esse falsum. statim em⁹ vt dixit de⁹ res facte sunt. sicut d⁹: in p̄. dixit t facta sunt ergo cū pductio rerū sit tpaſter. dicitio nō fuit eterna. **T**ē in dictione eterna nō dicit deus nisi semel sicut d⁹ in p̄. Semel locutus est de⁹. sed cū pduxit opera sex dierū in productione cuiuslibet operis dicit. ergo illud dicere nō est eternū. sive generare filium. Si tu dicas qz illud dicere nō fuit nisi vnum solū. iteratur tñ ppter multos effectus. tunc videtur qz ad dicere sequitur faces re. t fil⁹ dicit. ergo simul oia fecit. t non simul fecit sicut d⁹ scriputa t supra pbati est: ergo nō simul dicit. Propter hoc qz situr vtrū dicere accipiatur bic tpaſter vel eternall. Et si eternas liter quō dictū possit esse temporale. Et si temporali: quomō dicere temporale potuit omnē creaturā precedere. **C**Item que stio est vtrū accipiatur notionaliter. aut essentialiter. Si accipiatur notionaliter. quomō ponere effectū. aut quomodo effe ctus creationis quō de⁹ dicendo pduxit cōpetat toti trinitati

XIII

Si vo essentialiter. quomō poterit illud referri ad naturā verbū pquod facta sunt oia: cum verbū dicatur psonaliter sicut in pmo lib. oīsum est. **C**Rū. dōm qz dicere uno modo cōnotat effectū in actu. alio mō cōnotat effectū in babitu non in actu. Dicit uno modo quasi actū exterius. t sic dicere est aliquem effe

ctum efficere i quo dices exp̄imit se t hoc mō dices p̄. cīj tur deus dicere sive crea turam producēdo in qua se declarat. sive aliqd sive Ben. j. spirando anime in quo vo lum et terrā. Et illō. Per quē fecit t scīa. Sup illum quoqz p̄. locū. Verbo dñi celi firma ti sunt. dicit Aug. qz p̄ ope ratur per vñ sibi suū t sp̄mstīm. Quō ḡ hoc accipieđū ē. Du tauerūt quidā heretici qz pac velut autor t artifex filiorū sp̄ ritus. tō in rerū opatione qz instrumēto vtereſ. Ex p̄dictis verbis errandi occasioneſ ſu mentes. qz velut blasphemuz atqz ſane doctrinē aduersum abiicit pia fides. Non est ita qz intelligēđū ideo scripturaz frequēter cōmemorare patrē modo dicit Ansel. qz dicere nō est aliud qz videtur nō respōdet verū p̄ filium. ſic quelibet psona dicit se t alia. t huic dicere nō respōdet verū p̄ filium. bum conceptū: qz fm bunc modū idē potest effe dices t dictuz. Quilibet em̄ psona ſcipam videt t ſcipam intuetur. t ſic non pnotat effectū nec actu. nec habitet. Si ergo queritur quomō accipiatur dicere in rerū pductio. dōm qz p̄t accipi primo mō ſez pnotat effectū in actu. t tunc dicere idē est qz pdu cere. nec est ibi nugatio cum d̄. dixit deus fiat. qz nō tñ impo rat ipsam actionē in ſe: ſed etiā prout est ad ip̄i manifestatio nem. t pemitrit ſcriptura verbū ſcindit verbo faciendi. vt in hoc ostendat qz deus maxima facilitate produrit ſingula. non qz aliquavox creata rerū productionē antecedat. Et ſic dicere in diuersis diebus potest plurificari: non ratione pncipialia ſignati ſed cōnotati ſicut patet. qz plurium productorū plures ſunt productiones paſſu. t ratione cōnotati actiua dicit po tent plurificari. p̄t t nibilominus accipi ſecūdo modo. et etiā ſensu. dicit id est filii genitū in quo omnia dispositū: t p̄ quē omnia pduxit. t ſic exponit Aug. cū dicit qz vox dei ad naturā verbī per quē omnia facta ſunt refertur. Et ad illud dicere ſequitur creaturā fieri. ſicut ad dispositionē ſequit opus. nō im mediate vt tñ ſit quādo quis primo dispositū. ſed ploco t tēpore: ſicut dicitis dispositio ordinavit. t ſic est in proposito. nā deus produrit nō tñ cū filii genitū in quo dispositū: ſed ſicut generādo filii ab eterno dispositū ſe producturū in tēpore: ſic produrit in tēpore. In ipa cū dispositione dei eterna non ſolū erat qz res producerentur: ſed etiā qz produceretur. t hoc modo dicere in diuersis diebus dictū candē importat dispositio nē t eternā in qua ſimul disponitūt eternaliter que ſuccellue producuntur ex tēp. Dic igitur primo t ſe modo p̄t bic acci pi dicere. ſed ſe modo magis p̄prie. tertio autē mō nō videt bic accipi. qz nō cōnotatur ibi alijs effectū: nec actu: nec habi tū: nec vñ etiā illo tertio mō magis p̄prie accipi actū dicēdi. nā ſicut dictū ſuit in primo libro distinc. xxvij. dicere proprie non est sine verbo. ſicut nec proprie ibi dicitur esse locutio vñ nullū est ſermo. Nibilominus tertius modus accipiēdi dicere non vñ eſſe omnino improbandus p eo qz ſatis rationabiliter vñ poſſe cōcedi qz quelibet psona loquaſ ſe alteri. Si em̄ iſte actus qz est dicere cōuenit cuiilibet psona create p̄t cōuenire cuiilibet persone in create vel vere vel modo transumptivo. iſte tñ mo dus accipiēdi non cōpetit proposito. t per hoc patet que obie cta ſunt. d̄. **C**In principio id est in filio. creaturā deus celi et terrā t. **L**ötra. Si enim creatio mutatio est: t in filio nibi

318

mutatur. ergo in filio nihil creat. **T**unc queris quare ista accipitur. pater est in filio et creatus in filio. ita quod bene propositio in. res fertur ad verbū cendi et ad verbū opandi. becaut non recipit pater est per filium. quis ista recipiatur pater opatur per filium. Queris etiam quā habitudine importat bene propositio per. cum.

dicit deus pater creat p
filium. ¶ Rn. odm q bcc
ppositio in. potest impo-
tare causalitatem. t potest
impotare identitatem.
Causalitatem. vt cum di-
citur. omnia sunt in deo.
Id estem et cū dicitur
pater est in filio. Hec aut
ppositio per quantū est
de se importat causalitas
tem. Dico igitur q cōues-
nienter dicit deus opera-
ri in filio. t rōne idētitas
q. quia pater operās est
in filio t rōne causalitatis
qz filii est causa effectus
productiā patre. t iō bcc
ppositio in. cum suo cas-
ualis accipif i diuinis cū
verbis absolutis t cū trā-
stiuis rōne dupliciti babi-
tudiniis sez causalitatis t
idētitatis. bcc aut ppofis-
tio per. qm̄ importat babi-
tudinē cause t pncipij nō
recipitur nisi in illis vībis
que importat aliquē effes-
ctum respectu cuius filii
bz causalitatē. t iō recipi-
tur q pater operaf per fi-
lium. sed t nō recipitur
q pater sit p filii. sed bcc
planius dicta sunt in pris-
mo li. dis. xxxij. t ideo ad
presens bcc sufficiant.

opari in filio vel p filii. tanq
filius nō posset facere si ei nō
poterisset pater dextram vel
tanq aliquid instrumētū fuerit
patris opantibz potius illis
verbis patre intelligi voluit
cū filio t spiritu sancto opera-
ri t sine eis nihil facere.

¶ Remouet opinonē he-
reticā insinuās altā esse expo-
sitionē verbī predicti. i

Sed dicit heretic⁹. hac rō-
ne hoc posse dirisse filii opa-
ri p patrē vel in p̄e t sp̄m̄ sc̄m̄
cū vtroqz vel per vtrūqz. qz fi-
lius cū patre t sp̄missus cum
vtrōqz opaf. Qui breuiter m̄
detur. Id istud dictū ēē t non
istud. vt in p̄e m̄straret au-
toritas. Nō em̄ p̄a filio fz fi-
lius a p̄e opaf t sp̄missus ab
vtrōqz. Ideoqz ēt filii p̄
sp̄misactū legif opari: qz cuz
spiritu sancto operaf hoc ipsi-
sum a filio h̄nti vt operetur.

¶ Dōr t alr illō accipi. vt di-
cat p̄ in filio vel p filii opari
qz eū genuit oim opificē. sicut
dōr pater p eū iudicare. qz ges-
nuit iudicē. Hoc eū sp̄missū

E intelligentia
buius partis in
qua agitur de
formatione lu-

Jo. cri. *cis que est op^r prime diei
queruntur tria. Primum
est de ipsa lucis pductio-
ne. Secundum est de ips-
ius lucis essentia et natu-
ra in se. Tertius est de ip-
sius lucis effectu et illus-
tratiōe. ¶ Circa primū
duo queruntur. Primo
queritur vtrum per illam
lucem que dicitur esse op-
pus prime diei intelligat
scriptura lucem corpora-
lem vel spiritualem. Se-
cundo dato q̄ intelligat
corporalem iest questio.
qualiter faciebat diem et
noctem.*

Grīost. *in expositione ep̄le ad
hebr. sic ait. Nō vt hereticus
inaniter suspicatur tanq̄ alio
qd̄ instrīm p̄fis extiterit filius
neḡ per eū p̄f dr̄ fecisse tanq̄
ip̄se facere nō posset. sed sicut
dr̄ pater indicare per filiū. qz
iudicez genuit. sic etiā dicitur
operari per filiū. qz eū cōstat
opificem genuisse. Si eī cau-
sa ei^rp̄ est fm q̄ pater est mul-
to ampli^r eoꝝ cā est que per si
lūm facta sunt. Hec de opere
prime diei dicta sunt.*

Ques*tio.* 1. *L*irca quā sic proceditūr et ostēditūr q[uod] ille lux que dicitur primo dic fuisse creata nō erat lux corporalis. Lux corporalis est ad decorēt et ad comple-
mentum celis siderei sive firmamentū. si ergo q[uod] ornat et decos-
rat aliquod corpus nō potest. nec debet ante ipsum fieri; cum
productio firmamentū spectet ad opus scēne diei. videtur q[uod] p[ro]mo-
die lux corporalis nec potuit nec debuit fieri. Sed fuit facta
lux corporalis vel lux spiritualis. ergo tc. ¶ Item in enumera-
tione operum sex dierum. Intēdicta scriptura explicare produ-
ctionem illorum que constitutūt universum sicut manifestū est

Secundi

Distinctio

dunt ipsam positionem esse consonam fidei q̄ scripture, q̄ etiā rōni, t̄ per hoc veritatem fidei t̄ scripture a recto rōnis tramite nullatenus etiā deniare ostendit. Vnde sup̄ Beni. ad līam lib. i. habem⁹ qd̄ sīm fidē rīndendū est oībus qui cālūnari lib̄is noīstre salutis affectat, vt quicqđ ipsi de rerū natura veracib⁹ dōumentis dēmōstrare poterūt, ostēdamus līris mīris nō cōtrariū. quicqđ aut̄ de quibuslibet suis voluminib⁹ bis nostris līris t̄ catholice fidei p̄terarūt ptulerunt, aut aliqua facultate, aut nulla dubitatione. credam⁹ ipsi cō falsissimū. Quātūcunq; q̄ aut̄ bēc positiō pbabilis cēt t̄ rōnabilitis carbolici tm̄ traca tores q̄ Aug. securi sunt viā alia approbauerūt magis. s. q̄ dic̄ rum distinctio cōfī material⁹ seu sensibilis, t̄ p̄me diei opatio cēt formatio lucis corporalis q̄ tres dies fecit an p̄ductionē sol⁹ Et q̄ istam positionē magis infinitū text⁹ scripture, t̄ magis sequunt̄ expositores t̄ illi q̄ Aug. libēter securi sunt. t̄o potiū isti securi⁹ t̄ utilius cō sustinēda. Sc̄dm hāc igit̄ positionem dōm est q̄ scripture p̄ lūce illā quā dicit p̄mo esse factā. corporalē lūce infinitū. t̄ p̄cedēde sunt rōnes que illud pbant, Ad illud qd̄ ob̄ primo q̄ lux est ad decorē t̄ oēnatū celi. dōm q̄ nō qualiterēq; s. p̄t̄ est in distinctione cōpīta fm̄ numerū t̄ p̄prietatē corporis celestī, stellaz, s. t̄ planetaz, et b̄ nō fuit an diē quartū. Ad illud qd̄ ob̄ p̄ p̄t̄ angelice nature dīz in. vj. diebus explicari. dōm q̄ illud non op̄z explicite dici, sicut etiā nec de lapsu nature angelice in scripture legiū b̄ystorial⁹ sed magis allegorice. Et ratio buiū est. q̄ scripture a p̄ncipali intendit agere de opib⁹ reparatiōib⁹ būane, sicut dicit Aug. t̄ p̄pter illa vt meli⁹ explicent agit de lapsu būanis t̄ p̄ditione nature būane institute. t̄ rōne būl⁹ determinat de bis q̄ faciūt ad bōis p̄ditionē t̄ cōseruationē. Et q̄ in scripture agit de lapsu nature angelice nec ēt in ea agit de cōditione angelicis instituti, aliter posset dici q̄ q̄ scripture tradēbatur gētiā iudi. q̄ versabaf circa sensibilitā. iō p̄mo in opib⁹ vj. dīrū p̄ditionē sensibilitū infinitū nibilomin⁹ tm̄ p̄bens viā per bēc sensibilitā ad intelligēda spūalia. hoc ei fecit ad illa infinitū. vii nō indocte p̄ formationē lucis intelligi p̄ forma tio nature spūalis, p̄ncipaliū tm̄ infinitū formatio corporalis, sicut p̄z qualit̄ p̄cessus scripture q̄uis videat esse vulgaris, tm̄ ēt̄ rōnes t̄ rōnelis. Ad illud qd̄ ob̄ q̄ lux p̄ncipali⁹ cōvenit nature spūalis. dōm est q̄ verū est q̄tū ad p̄prietatē vocabulū, nō est tm̄ verū q̄tū ad vsum cōm. Notata enī luce nisi detinūt̄ netur p̄ antecedētia t̄ p̄fīta. lūce intelligim⁹ corporale. p̄ quā tm̄ p̄ducimur ad intelligēdū spūalis. q̄ cognitionis nōa incipit a senti. t̄ sic docet dīony. in lī. de di. no. Ad illud qd̄ ob̄ q̄ lux corporalis est ad sōmentū viuentū t̄ solariū aſalium. dōm q̄ lux corporalis nō solum b̄z istā vtilitatē. amo etiā alias mūltas q̄ fortasse nos latent. quarū etiā vsum potuit tunc babere. sicut multe creature būt̄ virtutes t̄ vtilitatis quas nos ignos ramus t̄ tm̄ cas babere nō dubitam⁹. posset tm̄ p̄dici q̄vslus cī⁹ fuit diē t̄ noctē facere. nō ad aſalium illustrationē. sed ad diuinoz operū distinctionē, vnde t̄ si tunc nō faceret ad illustrationē diuinū sc̄fus: facit tm̄ nūc ex ip̄a distinctionē ad illustrationē intellectus dīi ex illa intellectus capit distinctionē diuinū operū. Ad illud qd̄ ob̄ q̄ sup̄fluum fuit facere solem, dōm q̄ falso sum est. q̄ t̄ si lux illa p̄fecte illuminaret t̄ diē faceret fm̄ q̄ sufficiebat p̄ illo t̄ge ad dīrū distinctionē placuit t̄i deo rebus ad matore p̄fectionē eductio. vtpote ad ornatū lūtem facere pleniorē, que etiā diē sacerer clariorē, t̄ pp̄ hoc ex ipsa ēt luce sine nube lucida sole fecit in maiori luce fecit dīces tur postea. Et t̄ hoc p̄z illd qd̄ ob̄ ultimo sc̄z q̄ illa lux debuit manere dōm enī q̄ verum est q̄ manet fm̄ formā t̄ naturā: sed non op̄z q̄ maneat fm̄ illum statū fm̄ quē primo formata erat manet aut̄ in sole q̄ ex ip̄a formatus est. sicut innuit expositores, t̄ melius patet super litteram.

8. Questio. ii. Quali⁹ illa lux faciebat diē t̄ noctem, Et dicit Dāni. q̄ faciebat emissiōe ras dōrō t̄ p̄tractione. Hic enī sic. In p̄mis tribus dieb⁹ refluxo t̄ p̄tro lūce diuīco p̄cepto. dies t̄ noctē faciebat. Et basili⁹ in exām. Tūc aut̄ nō solaris corporis motu. s. diffusio p̄ncipalis lumis mō se subducētis. mō dēmō reducētis. fm̄ diuīna p̄ceptionez diē faciebat noctē reuertebat. Beda aut̄ t̄ alij expositores latini dicit q̄ diē t̄ noctē faciebat sua reuolutōe t̄ b̄ habitū fuit in autoritate p̄i⁹ posita q̄ inducēt in līa occidētē luce paulatī. C̄ Lōtra primū dicēdi modū ob̄ sic p̄mo, scripture dicit,

XIII

biūtis de lūce a tenebris, ergo sīl fuit luce t̄ tenebre. s. si lux illa faceret diē t̄ noctē p̄missionē t̄ retractionē radios, cū nō sit sīl emissiōe t̄ retractionē, nō esset sīl lūcis, t̄ tenebrarū diūtis. C̄ tē scripture dicit q̄ lux illa faciebat vespere t̄ mane, sed si sola radios emissione fieret dies, t̄ sola p̄tractionē fieret noct. nūq; esset vespere t̄ mane. s. semp̄ esset clarus dīcōyl̄ obscura noct. q̄ ille modus dicēdi nō compētit sacre scripture. Item emittere t̄ p̄trabere radios sunt cōparationes oppo site. ḡ cū sole p̄tates rōnales sunt ad opositavī q̄ lux illa cēt rōnalis suba, si ergo hoc est absurdū dicere. vñ tc. C̄ Item q̄ lux illuminat istē actus naturalis t̄ necessari⁹, si ḡ nulla suba p̄t̄ sc̄p̄sam priuare sua necessaria t̄ naturalis opariōe. videb̄ q̄ lux vbi erat nō poterat nō illuminare. q̄ nō poterat radios suos p̄trabere. C̄ Ontra sc̄dm modum ob̄ sic. Ad hoc q̄ fiat motus alicui⁹ corporis regularis t̄ vniuersitatis, nō solum regri t̄ virtus motoris sed etiā congrua dispositio ex parte mobi⁹ t̄ ex pte spaci⁹ ergo si adhuc nō erat facta ordinis distinctionis q̄ nulla fieret buiūs corporis revolutionis. C̄ Itē materia ex omni pte sua erat uniformis, si ergo motus est pp̄ aliquam diversitatem, vel in eo quod mouet, vel in eo circa quod mouet: videtur q̄ lux nō mouere, ergo nō faciebat diē t̄ noctem per suū motū. Item materia illa ex omni parte erat eque illuſt̄is, ergo si lux illa vbi cūq; esset illuminabat quo cūq; mouet retur, diē p̄tinue faciebat, ergo nūq; faciebat mane t̄ vespere. C̄ Itē si per suū motū faciebat diē t̄ noctē, enī illa lux ante fuerit p̄ducta q̄ mora, fuit p̄ducta ante oēm diēm, ergo nō erat opus prime diei. Si tu dicas misi⁹ q̄ sīl cepit esse, moueri t̄ sūluminare, q̄ro vbi p̄mo incepit moueri, aut enī ex oriente, aut ex occidente, aut ex aliqua alia pte celi. Si ex oriente, ergo videtur q̄ p̄mo fecerit mane t̄ postea vespere, t̄ hoc est p̄ scripture q̄ dicit factū est vespere t̄ mane. Si ex occidente, ergo videtur q̄ lux cepit in occasu qd̄ est in conuenientis. Si in aliquā pte alia vt in meridiē, tunc vñ q̄ dies ille nō dabuit. xxiiij. horas, qd̄ est p̄ expositores t̄ p̄pter hoc est q̄stio vbi lux illa sit facta et qualis diē t̄ noctē faciebat. C̄ Rū. dōm q̄ sicut p̄factū fuit in p̄ncipi⁹ 14 p̄so duplex est hic modus dicēdi. vñ fm̄ doctores grecos, vñ Basili⁹ t̄ Gre. t̄ Dāni. alī fm̄ latīnos. Dicerūt enī basili⁹ et Dāni. q̄ lux illa emissiōe p̄tractione radios diēm t̄ noctē faciebat, hoc aut̄ dicebat esse in p̄testate ipsius lucis, nō p̄ virūtutem p̄pīa, sed per p̄ceptionē diuīna, t̄ buiūs sīle legimus in scripture. Exod. x. Extēdit moyses manūm in celū t̄ facte sunt tenebre horribiles in tota terra egypti tribus dieb⁹. Lōstat enī q̄ in illo trīduo sol erat in emīperio terre nostre habi tabilis, t̄ in terra iessen. t̄ aliās habitabiles regiōes radios sue lucis emītebat, t̄ a terra egypti radios sue lucis p̄rabebat. Bīlē etiā forte factū est in passione dñi vbi sol dī: obscurus fuisse, t̄ hoc totū factū est nō natura sed diuīno p̄cepto per būc modū intellexerūt doctores greci fuisse in illo primo trīduo, t̄ p̄pterea rōnes p̄iūs inducēt de naturali p̄tāte i mūlo eos ledunt. Autoritates etiā sacre scripture nō videntur cōtrarie, q̄ diūtis illa lux a tenebris nō intelligit factū ad sitū locālē, s. factū ad distinctionē formālē, sicut distinguif̄ ba bitūs a sua p̄nituationē, t̄ q̄ ab hoc habitu in p̄nituationē t̄ p̄cessus erat t̄ regressus, factū ad regressus in habitu dī: fecisse mane, qd̄ quidē siebat radios emīssione, quātū vñ ad p̄gres sum in p̄nituationē de fecisse vespere, qd̄ quidē siebat radios emīssione. C̄ Alius modus dicēdi b̄z latīnos doctores qui vñ cēt rōnabilitis est, q̄ virtutē naturali possiblīor, sc̄z q̄ lux illa nos cēt diē faciebat suo motu, sicut sol sua facit actionē. Intel ligit enī lux illa facta fuisse vbi nūc est sol, nā ex illa formatus creditur cē sol, p̄ducta aut̄ fuit super cā partē supra quā nūm̄ est emīperī, t̄ illud emīperī illuminādo fecit diēm, t̄ p̄gre diens p̄uenit ad occasū t̄ fecit vespere, t̄ post deinde regredīēs ad ortū fecit manē, vnde respectu vñ t̄ cētē emīperī noctē t̄ diē faciebat successiōe, respectu vñ emīperī nostri t̄ alteri⁹ sīl faciebat diē et vna pte, t̄ noctē ex obiectu illi⁹ nature dēse q̄ erat in medio illi⁹ materie, q̄ quis nō esset adhuc in forma cōplēta erat tm̄ in illa pte ita dēla vt posset p̄iūcere vmbra, sicut in pte superiori p̄ sua raritatē t̄ qdā subtilitatē poterat susci pere lucis influētā. Et tō vtrūq; coz infinitū scripture dī dīt fit de lūce a tenebris factū ad eritā lucis in vno emīperio, et tenebre in alio, t̄ factū est vespere t̄ mane, factū ad recessus a no stro emīperio, t̄ factū ad regressum. Hunc igit̄ modum tāq;

Libri

probabiliorē sustinēdo ad pīmū qō obī in stratiō pō nō erat
ibi idoneitas spaci nec corporis per qō fieret motus alicui⁹ or-
bis. dōm qō sicut sol in claritate illā luce excedit. ita eī iā i mos
tus regularitate ppter orbī distinctionē t cōplemētū sicut
lux illa claritatē babebat sufficiētē p illo statu sic ēt supiō ps
materie. q̄ rarioz erat t purioriā sibi p̄vebat ad motū babile
q̄uis nō esset in tāta pfectiōne in quāta nūc est et̄ber. Ad il
lud qō obī. p̄ materia est ex oī pte vniſormis erat dōm qō si
ex omni pte esset influentiā lucis equali nata suscipere. illa tū
lux nō poterat vndiq̄ illuminare. sicut t̄ sol nō potest t̄ iō cu
ex vna pte illuminabat. ex alia pte act obscura. t qz ad lumē
vniſormiter erat disposita. cū nō posset simul illuminari oportē
bat illuminari successiue. t ita oportebat fieri noctē t̄ diē. Si
tu q̄ris quare de⁹ nō fecit lucē ita sufficientē q̄ vndiq̄ possit
illuminare. dōm qō si sic fecisset. p̄ illā luce esset illūlatiō. h̄ non
boraz distinctio nec typalis successio. Diuine autē dispositiōi pla
cuit mundū q̄li carmē pulcherrimū quodā decursu rpm̄ veni
stare. Ad illud qō obī q̄ sp̄ illuminabat. ḡ sp̄ diē faciebat
dōm qō sequi. q̄ nō q̄cūq̄ illuminatio dies appellat. h̄ illū
minatio q̄ est in nō cōisperio. q̄ magis dies dicebat q̄ illū
tio alteri⁹ cōisperij. nō pp̄ illud qō tūc erat solū. h̄ etiā pp̄ id
qō futurū erat. Ad illud qō obī p̄ ante fuit pdulta q̄ mora
dōm q̄ in die naturali duo sunt. vīc̄ claritas aer⁹ sive rei trās
parētis. t successio tpis. Claritatem autē faciebat lux radiorū
multitudine in pte materie transpētis. t qz lux sīl̄ ē t̄ luce et
illumina. sīl̄ cepit ē isto mō dies cū luce. Successione ēt tpis
faciebat. vel ipa mutabilitas q̄ erat in materia informi aī. p
ductionē lucis. vel ēt ipsa lux mora q̄ erat nubes lucida. t ita
veroḡ mō successio tpis vīl̄ sīl̄ cū luce incipiebat ylān. t illa suc
cessio ad pīmū diē spectabat. t iō q̄cūq̄ mō dicat dies. forma
tio lucis est op̄ pīmū diei. nō q̄ pīmū dies t̄pam luce p̄cesserit.
h̄ qz sīl̄ incipit dies cū luce. Quāuis em̄ mot̄ sequat̄ ēt fin na
turā. tū duratiōe pōt̄ sīl̄ cū mobili incipe. Et si q̄ras vīl̄ inces
pit moueri. dico q̄ vīl̄ facta ē. h̄ de loco vīl̄ facta est due sunt
opīmones. Quidā em̄ dicit q̄ lux illa facta ē in meridie et
rōnē bui⁹ assignat̄ dupliçē. Unā qz lux illa pīmū faciebat vespē
re t postea mane. sicut dicit scriptura. ḡ vīl̄ q̄ p̄tēderet ad oc
casum q̄ rediret ad ortū. Alia ē rō qz dei p̄fecta sunt opa. t iō
diē t̄ luce fecit in sua plenitudine. t ita i meridie. t b̄ mōv̄ sen
tire Beda t alij expositores q̄ dicit pīmū diē a pīmū luce cepis
se. Et si tu obīcias q̄ tūc a pīncipio diei vīl̄ ad mane nō sunt
xxiiij. bore. rīdēnt t̄ dicit q̄ sex bore bui⁹ diei p̄cesserant suc
cessione tpis p̄transēt pp̄ ipīl̄ materie mutabilitatē. t post
modū. vi. bozal q̄ est in nūero p̄fecta facta est lux q̄ est corp⁹ p
fectū in sui natura. in plena t̄ pfecta irradiatiōe vt pote i me
ridie. t cū esset tūc t̄p̄ eq̄nōxiale. vīl̄ ad occasu suere. vi. bo
re. t postmodū vīl̄ ad ortū sc̄nūtis diei fuerūt. vii. t. vi. p̄ces
serat ante formationē lucis post creationē celī t terre t ita fas
etus est dies naturalis p̄fctus t̄ integer. Alia opio ē q̄ nō
fuerit mora tpis interiecta inter creationē t̄ distinctionē. Imo
statim post creationē celī t terre pdutit dñs luce. ita q̄ post
rius natura. h̄ sīl̄ duratiōe t̄ isti dicit q̄ lux illa cepit in oriente
t̄ sua reuolutōe p̄fecta tendēdo ab eōde pīcto in idē fecit diē
naturalē. hoc vīl̄ Hug. sentire in li. de sacra. At em̄ q̄ nō fue
rit mora interiecta inter creationē t̄ distinctionē incōbationē
q̄ incepit in lucis formatiōe. t illud vīl̄ satis pbabile q̄ ibi cepe
rit lux illa in pīmū die. vīl̄ p̄ditus est sol i die. iiij. Redif ei sol
iiij. die p̄dit⁹ fuisse in oriente nō in meridie. t luna in occidente.
Et si tu obīcias q̄ p̄t̄ deberet dicere factū est mane t̄ vespe.
dōm q̄ sicut dicit magis in līa mane dicit finē p̄cedētis noctis
t̄ ex hoc dicit quāda obīcītate pp̄ hoc q̄ nō tūc dicit diei mi
tium. Imo dicit noctis p̄suminationē. Et qz i pīmū lucis forma
tione nō p̄cesserat nor. h̄ statim lux incepit finū totā p̄tāc
illumina. iō d̄. dies illa cepisse a plena luce. adeo em̄ lucebat
ibi vīl̄ cepit sicut si ēt̄ in meridie. Iō nō d̄ fecisse mane. quia
nō p̄cesserat dies. h̄ pīs vespe q̄ est finis diei. t postmodū
mane q̄ est finis noctis. q̄ pīs fecit diei t̄ postmodū noctem.
Et tā bic modū dīcēdī q̄ p̄cedēs satis est pbabilis nec faci
le discernitur q̄s eoz plus babeat veritatis. t iō quoq̄ isto
rum modoz dicat nō est facienda magna vis.

Qonsecuter querit de essentiā t̄ q̄ditatē lucis cor
poralis in se. Et circa hoc duo querunt. Primo q̄rī
et rīl̄ lux sit corpus vel forma corporis. Secundo q̄cīs

Secundi.

tur utrum sit forma substantialis vel accidentalis.

Questio. 1. Circa quam sic procedit et ostendit plus sic.
corpus. Augu. in lib. de lib. ar. q. in cor-
poribus lux primū locū tenet. Et Aug. sup. Bch. ad lsam.
Hic oēm corporeā materiā dignitate nature p̄cclit. p lux nō
et aerē q̄ in mundo p̄cellentia sunt corpora corpus administrat.
Ites Aug. in ep̄la ad Volusian. iij. Dominū inquit iste sensus
est nibil nisi corpora valēt cogitare. sive ista grossiora videt
humor aut bunt. sive subtleria: sicut aer et lux. sed in corpora,
Et hoc videt rōne. In spiritibus est reperiri et sp̄m qui est pu-
re lux. ergo sicut in corporibus videtur q̄ sit reperire corpus
q̄ sit pura lux. ergo simili videtur q̄ illud q̄ est luminosum
in corporibus sit lux pura. sed illud est corpus cū habeat etiē
si onem sicut patz in sole. ergo videtur q̄ lux sit corpus. Et lux
in sole est in plena actualitate et potestate multiplicatiſſe.
ergo nō videtur q̄ sit permixta possibiliterati materiae. stat au-
tem sole esse corpus. ergo videt q̄ pura lux sit corpus. Ites
nibil mouetur locali motu dimentino et successivo nisi corpus
sed lux illa q̄ p̄mo creata fuit suo motu faciebat diēt noctē. et
go erat corpus. Ad oppositū. danti. Lumē est qualitas natu-
ralis ipsi ignis: sī nulla qualitas est corpus. q̄ lux nō est cos-
pus: sī qualitas corporis. Et dicit ph̄bus q̄ forma est princi-
pium agēdi. ergo illud q̄d maxime est principiū agēdi illud ma-
xime est forma. sī lux inter cetera corporalia est maxime actua,
ergo videt q̄ sit pure forma: sed nullū corpus est pure forma.
cū om̄e corpus sit compositū. ergo lux nō est corpus. Item
Aug. sup. Bch. ad lsam. Lux est subtilissimū in corpore ob hoc
anime vicinissimū. sed q̄d est vicinissimū nobilissime formē. sī
lux maxime participat rōnem formē. q̄ videt q̄ ipa lux sit pura
forma. Item nulli corpori opponit aliquid priuationē fm q̄
corpus est sī luci fm q̄ lux est opponit tenebra priuationē ergo
lux nō ē corp̄. Et dōm q̄ quidā nō attendet nec inter
p̄siderat vba Aug. dicerit lucē esse corpus p eo q̄ posuerit
aliquid corpus pure esse lucē. ita q̄ in eo nūlī esset admittit
de tenebrositate materiae. sicut est corpus solare a quo cetera
corpora mūdi recipiunt illuminationē. Sed cū supra p̄batur
sīq̄ nulla substātia per se erit sive corporalis. sive sp̄ualis ē p̄
re forma nisi solus de. satis planū est q̄ nullum corpus pōtē
pure forma cū etiā nullū corpus careat extēsione. et oī exten-
sio fundetur supra naturā corporale. nullū corp̄ pōtē esse sine
materia. et iterū nullū pōtē esse pure forma. si ergo lux formam
dicit. nō pōtē esse lux ipsi corpus. sed aliquid corporis. si enim lux
est ipsi corpus. cū lucis sit ex seip̄am seip̄am multiplicare aliquid
corpus posset seip̄am multiplicare ex se sine appositōe materiae
aliunde. q̄d est impossibile alicui creature. cui materia non ba-
beat educi nisi per creationē. Et iō aliter dōm q̄ sicut humor:
calor duplī accipiunt. Aliqñ em̄ dicunt p̄prietates sine quali-
tates corporee substātiae. sicut dicunt humor et aqua calore ipsi-
fius ignis. Aliqñ nominat ipsam substātiā suū tali forma sī
cut dicit Aug. q̄ humor: t̄ humus sunt elemēta. sī p̄tē sī
calor: est substātia quedā subtilis. Sī intelligēdū a parte lu-
cis. q̄ lux pōtē dicit in abstractione. et sic nominat formā corporis
luminosi per quā illud corpus b̄t lucere et agere. et sic dī. Dām.
q̄ est qualitas ignis. Aliqñ nosat in cōcretionē sp̄am substā-
tiā. sī luminosam et sic accipit in illa divisione sc̄ q̄ tres sunt
species ignis. sī carbo. flāma et lux. Et per hunc modū loquuntur
Aug. q̄ dicit q̄ lux tenet primū locū i corporib⁹. t̄ q̄ lux et aer
sunt corpora subtleria. Vocat em̄ ibi lucē qd nos vocamus ignē
sicut ex vīb⁹ ipsi Augu. colligitur exp̄esse. Et per hoc parent
objicit advītrāq̄ partem. Nā autoritates et rōnes que dicunt
et p̄bant lucē corpus nō esse sī qualitatē. accipitūt lucē in abstrac-
tionē sicut p̄. Autoritates vō que ad oppositū inducunt
loquuntur de luce p̄t accipit p̄cretiū. rōnes vō que probant
quod aliquid corpus sit pure lux. nō sunt cogētes. Et illud
em̄ quod obz de sīstitudine spiritualiū et corporaliū. non est sīle
quia lux sp̄ualis cōis est creatori et creature fm analogiam. et
quia creator: p̄tē actus est. ideo potest reperiiri i sp̄ualib⁹ lux
in oīmodā actualitate ita q̄ nibil babeat de possibiliterati
materiæ. nec de tenebrositate ignētati. Et corporalitā vō lugnō re-
peritur nisi in creatura. que ad hoc vt per se existat. indigeret su-
stētante a materia. t̄ iō nō pōt inueniri lux pura p̄ oīmodā ex-
clusionē possibiliterati materiae p̄tē inueniri p̄tē lux p̄ circu-
sionē opacitatis et tenebre. et sic est i sole. Ad illud qd obz qd
lux solis

Distinctio

lux solis esset pars materiae non posset se multiplicare pfecte. Domusque pars materiae non tollit actualitatē formae materialis quia corporis multū pars de specie, et parū de materia. et quod in sole est abundantia lucis. Quis sit ibi materia, non spedit ab actione sua. Ea autem quod dicuntur babere lucē incorporeā non habet pfectā prāter multipliicationē. non quod lux sit solū ibi materia. sed quod corpora illa multū habent de materia, et parū de specie. ¶ Ad illud quod obfitur. quod lux primo creata mota fuit dimēsiū et successiū, dicitur quod lux ibi vocat nubecula lucida. quod vere corporeā erat et illa non fuit creata per eum. sicut et pfectōre materia forma lucis, sibi dimittit impressa vel educta. Sic igitur ex predictis ppter quod lux ppter et abstracte loquendo non est corpus, sed forma corporis.

Questio. iij. Utrum lux sit forma substantialis vel accidens? Et quod sit forma substantialis vir. Prior est gnatatio sive quod accidens, sed lux iter omnes formas corporales describit prius fuisse creata. non vero accidens, sed substantia aut illa operatione fuit inordinata. ¶ Ita forma substantialis est nobilitas quod accidentalis. sed lux est nobilitissima forma corporalium sicut in multis locis dicit Augustinus. quod cum multe aliae forme corporales sint subiecte, vero quod lux sit forma substantialis. ¶ Ita lux inter omnia corporalia materia assimilatur luce eternae. sicut omnibus dyonis. de diuino. et materia in virtute et efficacia. quod si hoc totū magis operatur forma substantialis quod accidentalis. vero quod lux sit substantia. ¶ Ita nullus accidens est causa sive. sed lux corporis celestis est principium educendi animalia vegetabilia et sensibilia. quod sunt forme substantialis. ergo vero quod lux sit substantialis. ¶ Ita nullus accidens est per se semper actuuum. cum nullum sit per se censu. quod sicut per se non est. ita etiam nec per se agit. sed corporis luminosum in quaero lumino sum. est per se actuuum. quod vero quod lux non sit ei accidens. sed substantialis forma facit gradum et nobilitatem in rebus. sed differencias specificas ppter suipotes participationem maiorē et minorē. sed corpora mundi sunt per plures et minus participes de luce. sunt magis et minus nobilita. quantum adesse substantialis et specie. et differentias. sicut per se respicendo gradus in corporibus mundi. quod impossibile est luces esse accidens corporis luminosum. ¶ Littera. Nihil est de substituto accidens nisi accidens. sed lux est de substance coloris. cuius color non subsistit in lux incorporeata. quod cum color sit accidens. lux est forma accidentalis. ¶ Ita nihil est per se obiectus sensus nisi accidens. quod est obiectus sensus ponitur in tercia specie qualitatis. sed lux scilicet vero et precipitetur sensu visus. et est illud quo mediante certa sentiuntur. sicut dicitur Augustinus super Genesim. etiam ad famam. quod lux est accidens. Hoc enim Augustinus dicit. Visus agit pura luce incorporeata in subtilissimo acre. deinde lux mixta in acre caliginosum. deinde cum corporali humor. deinde cum terrena crassitudine. et sic quicunque sensus efficit. ¶ Ita quod augustinus in aliquo salua eius substantialis et natura ipsum est sibi accidens. sed lux augustinus in corporibus ppter luminosum. sicut dicitur in Eusebio. Et lux lumen sicut lux solis. et lux solis septempleriter. et quod lux non est substantialis. sed accidens. cum substantialis non recipiat magis et minus. ¶ Ita sicut ignis naturalis lucet. ita et naturalis caler. nec maior est virtus in ipso lucere quam calere sive calefacere. sed caliditas est qualitas accidens ipsius ignis. et luminositas. ¶ Ita si lux in igne est forma substantialis. aut quod ultima et ppletiva. aut citra ultima. Si est forma ultima et ppletiva. quod non vero quod ignis differat a celesti natura nec per aliquid luminosa differat specifica differentia. Si est forma citra ultimam. quod minus est forma pfecta. quod forma ignis specifica cum formam ultimum ppletiva sit in re pfectissima. quod non vero quod in igne lux sit nobilitissima forma. si ergo in celo est forma ultima vero quod digniora sunt corpora elementaria et celestia. quod non nullum est. restat tunc. ¶ Ita in creaturis qualitas est in media principium actionis. Unum forma substantialis agit tamen medianum ppter actionem. sed lux est immediatum principium actionis. ergo vero quod lux sit accidens. ¶ Rerum pnotandum est quod in hac ratione sapientes opinantur contraria sapientibus. Quis dicit enim dicere voluerunt quod lux est accidens corporis luminoso. sicut sapientia sive scientia que est lux spiritualis est accidens ipsius alicuius. et color est accidens corporis terminato. et calor est accidens corporis calido. Dixerunt enim quod sic per se corporis luminosum ad lucem. sicut aia ad cognitionem. et sicut corporis terminatum ad colorē et sicut corporis calidum ad calorē. quoniam per ipsum decoratur. per ipsum sentitur. et per ipsum operatur. et sicut si dicatur forma nobilitas. non intelligitur quoniam ad eum primū. sed quoniam ad eum secundū. sicut scia et grata nobilitissime forme ponuntur. quis accidens est dicatur. Et sic per magna parte rationes euaduntur. Sed quoniam scriptura lucem iter ceteras formas pure corporales comprehendit. catolici tractatores. sicut Dyotius. in. iij. de diuino. no. et augustinus. in mul-

XIII

tio locis. et ppter etiam principiatum operandi in corporibus luci atteribus. non ideo lucem magis esse substantialis quam accidens sentire videtur. Et sicut est alia positio. quod lux est forma substantialis corporis. sed cuius maior et minor participationem corpora babent verius et dignius esse in genere entium. Unum sicut nobilitissimum corporum scilicet empyreum est ppter luminosum. ita insimum vero scilicet terra est materia opacum. in termedia vero enim per se sunt magis et minus nobilitas participes plus et minus. Et hinc oia corpora naturam lucis partitur. Aperte hoc satis de plano ostendit. quod videtur est corporis opa cum quin per multam tensionem et positionem possit effici luminosum sicut per se de cinere fit vitrum. et de terra carbunculus. Utraq[ue] autem barus positionum magnorum est. et quilibet valde probabilis. nec de facili improbari potest. Si autem interius considerare velimus. que istarum positionum sit verius. inuenimus quod utraq[ue] haec fundata fuit supra aliquid verum. Ueux est enim quod lux cum sit forma nobilitissima inter corporalia. sicut dicitur ppter et sancti. sed cuius participationem maior et minor sunt corpora magis et minus entia est substantialis forma. Tercium est etiam quod cum lux sit per se sensibilis. sit etiam instrumentum operandi sit etiam augmentabilis et minus sensibilis. salua forma substantialis. quod ipsa per se formam nature accidens. ¶ Et ideo notandum est ad intelligentiam autoritatus et rationum. quod sicut lux incorporeata est principium coloris in ipso corpore terminatum. quod quidem color est accidens. et passibilis qualitas et sensu pceptis. sic etiam lux in corpore luminoso est principium cuiusdam fulgoris. qui ad modum coloris est accidens. et mediante quo luminosum corpus a sensu apprehenditur. Et sicut hoc duplicitur potest lux accipi. uno modo dicitur lux ipsa forma. que dat esse corpori lucido. et aqua luminosum corporis principaliter est actuuum sicut a primo mouente et regulante. Alio modo dicitur lux esse fulgor qui est circa corpus luminosum. qui consequitur existentiam lucis in tali materia. et qui etiam est sensus obiectum. et operis instrumentum. et sic est accidentale complementum. Et sic per se responsio ad questionem propositam. etiam pro magna parte per se responsio ad objecta. Rationes enim ostendentes lucem esse substantialis formam percedunt sicut per se in primis viaz. sicut per se intuenti. Rationes autem ad partem oppositam procedunt via altera. exceptis quibusdam ad quas satis de facilis responderi potest. ¶ Ad illud enim quod obiectum per se lux est de positione coloris dici potest quod lux non dicitur esse de colori positione coloris. tanquam principium intrinsecum sed tanquam principium effectuum. cum accidens simpliciter sit forma autem substantialis bene potest esse effectuum principius accidens. ¶ Ad illud quod obiectum per se est forma sensibilis. Dicendum quod hoc non videtur ratione sue essentie. sed ratione fulgoris vel caloris cum inseparabiliter concomitantis. maxime ubi est vobemateria lucis. ¶ Ad illud quod obiectum per se est forma caloris. sicut per se in materia. et hoc maxime ratione est in formis generalibus in quibus magis consistit scientia analogie sicut magis et minus. et per se posterius quam locutione. ¶ Ad illud quod obiectum per se est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alterationis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod si lux ponitur esse forma substantialis corporis specie diversorum. utpote celi et ignis neutri est forma ultima ppleteina. id est hoc non recipiat magis et minus. et haberet tamen intendi et remitti sicut ipsius in materia. et hoc maxime ratione est in formis generalibus in quibus magis consistit scientia analogie sicut magis et minus. et per se posterius quam locutione. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod si lux ponitur esse forma substantialis corporis specie diversorum. utpote celi et ignis neutri est forma ultima ppleteina. id est hoc non recipiat magis et minus. et haberet tamen intendi et remitti sicut ipsius in materia. et hoc maxime ratione est in formis generalibus in quibus magis consistit scientia analogie sicut magis et minus. et per se posterius quam locutione. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura ppter ratiocinari. corruptionis et alteracionis. ¶ Ad illud quod obiectum per se non est forma ultima in igne. dicitur quod non est forma substantialis calidis. Dicendum quod non est simile. quod non est tanta dignitatis et perfectionis forma caloris. sicut forma lucis. Et hoc per se quod forma lucis plus recedit a natura

Libri

q; exēplū bus' non de facilis inueniāt in alio. q; quis nō irratio
nabilit̄ credat in forma lucis possiblē esse. cū sit marie acti
ua. cōcedit pōt. q; quis lux interi' perficiēt substancialis for
ma. tñ fulgor ille quo corpus illud insitum aliter operat. sen
titur. t; decorat ad naturā accidētis sicut predictū est pertine
re non insigne credi potest.

GOnsequēter querit de lucis effeçtū t; irradiatiō
Et circa hoc duo q̄unq;. Prīo querit vtrū lumen
qd̄ emittit a corpore luminoso. sit corpus. an qualis
tas corporis? Seco dato q; sit qualitas. est questio.
vtrū sit substancialis vel accidentalis.

Questio. i. + q; lumen qd̄ exire a corpore luminoso sit co
pus. Omne qd̄ p se mouet localiter t; dimicuit est corpus. sed
radius sicut lumen egredens a sole mouetur localiter. utpote
ab oriente in occidentem. ergo tam radii q; lumen est corpus.
Item nibil repertur t; repellit a corpore nisi corpus. im
possibile em̄ est non corpus corpore moueri. sed lumen t; ra
diōt fit percussio ad corpus opacū. ergo talumen q; radius
est corp'. Item impossibile est esse confractiōne t; interseca
tiōne nisi corporis. sed t; repertione lumenis ad speculū con
caū fit radiōt intersecatio t; confractio. ergo videf q; tam lu
men q; radii sit corp'. Item omne qd̄ habet trinā dimensionē
nem est corp'. sed lumen in medio habet trinam dimensionēm
q; diffundit sūm oēm positionē. nec tñ est in superficie. immo
etiā penetrat acrē vscō ad profundum. ergo videf q; lumen in
medio sit corp'. Item esto q; sol est. t; circa ipm est spaciu
vacui. cū sol potens sit ex virtute lucis. absq; adiutorio extin
seco lumen sūm diffundere. nisi habeat resistēs. t; in illo spacio
vacuo nullā habeat resistētā. ibidē lumen sūm diffunderet. sicut
lumen illud nō est in alio corpore sustinēt. ergo vñ q; est sub
stantia p se ens. t; nō spūalis. hoc constat. ergo corporal. Item
qd̄ pōt generare corpus est corp'. sed lumen in medio diffusus
pōt generare corpus. s. igne p̄ sui multiplicationē ergo lumen
in medio est corp'. Ad oppositū. pbs in scđo de ala. Lumen
nec est corpus. nec defluxus corporis. Item hoc rōne videf
per sūm oppositū. lumeni em̄ opponit tenebra principaliter. si
ergo priuatio nō est corpus sed forme. lumen nō est corpus. sed
forma. Item hoc videf per motū. nullū em̄ corpus mouet
subito sūm locū. sed lux subito alterat. q; istante ab oriente ve
nit in occidens. ergo lumen non est corp'. Si tu dicas. q; non
mouet subito. sed t; repente mouet. id est imperceptibiliter i; ali
quo spacio. Tūc sequit q; in maiori spacio posset sentiri succes
sio. sicut p̄ in sono. ergo tc. Item nullū corpus velocissim
mo uetur q; corp' mobilis primi. pro eo q; ille motus est perfectissim
mus olim motus. t; ideo velocissim. sed lumen ab oriente in oc
cidens multo cit' mouet. q; mouet. orbis prim'. q; lux in ita
t. t; illud saltē duodecim boris sic. ergo lumen non est corpus.
Item nullū corpus simul t; semel mouet ad oppositas partes
sed lumen simul t; semel mouet ad partes oppositas. q; diffun
ditur sursum t; deorum. ante t; retro. a dextris t; sinistris. er
go non pōt esse corpus. Item impossibile est duo corpora im
permixta. t; non sc̄e augmentantia esse simul. sed lumen i; aere
est impermixta. t; ipm aere non augmentat. t; tñ est simul. ergo
non est corp'. Qd̄ aut impossibile sit duo corp̄ simul esse. pbs
dicit. t; ad hoc sunt rationes q; p̄mitit ad p̄m q; inducunt
in quarto. vbi agit de penetrabilitate corporis gloriosi. Item
nullū corpus habet sūm esse in fieri p̄tinue sed lumen i; aere ha
bet sūm esse in fieri cōtinue. q; contumie egredit a sole sicut di
cit Aug. ergo impossibile est corpus esse. Item si lumen est
corp'. aut est ex aliquo. aut est ex nībilo. Si ex nībilo. ergo est
a creator. ergo lumen est a solo dco. cuius ipso fit creare. Si ex
aliquo. quero ex quo. aut ex corpore a quo creaſ. aut ex corpore in
quo suscipit. Cōstat q; non ex corpore in qd̄ suscipit. q; lumen
non producit ex aere. tunc em̄ ibi possit manere recedente so
le. Si ex corpore a quo creaſ. ergo videf q; corp' luminosus in
emissione lumenis aliquid p̄dat de sua substantia t; materia. t; ita
videf q; iam sol deberet esse consumptus. Rū. Dōm ad pre
dictō t; intelligentiam est nocandū. q; circa hoc quattuo sunt
opinōnes. Quidā em̄ voluerūt dicere. q; tam lumen q; radii
in medio corpus est. t; egressus ipsoz radioz ab ipso sole est. si
cū egressus riuiuoz a fonte. Sicut em̄ a fonte procedit riuiu
z. q; sunt corpora t; eiusdem nature cū fonte. sicut dicūt esse in ra

Secundi

dhs t; sole. Et si tu obiectas cōs. q; vñ q; substantia solis t; alior
luminariū iam esset pene consumpta. dicit q; sicut non cōsumi
tur substantia fontis p eo q; sicut fit emissio. ita fit etiā reflect
ratio. sicut dicit q; non cōsumit sba solis p eo q; sicut exterius
emittit lumen sūm inferi'. sic virtute radioz vaporē ad se trahit
superis. ex quib' rest auraf. sicut corpora alii mēto. adeo vt nec
desicit nec decrescat. t; vñ sensisse. Seneca. 'positio tñ illa
est contra philosophiā. q; dicit corpora celestia oīno esse incos
rupibilis. Seco vero positio est. q; lumē est corp'. t; filii radii
t; processus ipsorū radioz a sole est. sicut ramoz a radice. marie
ita est. q; statim radix posset ex se p̄ducere arboz a diuina
uina virtute. sicut forte fuit in p̄ia resū aditio. t; sicut radix
nō diminueret si ita p̄duceret arboz. t; tñ dicerent semper ramū
ab illa radice exire. nō q; de nouo egrediant. sicut cū sua origi
ne p̄tinuant. sic dicit in solis radiis se b̄e. Lū cū de 'solē tā
q; originē t; p̄ncipiuū lucis fecit. simul cū h̄ ramificationē radio
rū sibi dedit. t; ita sol p̄tinue dicit illos radios emittere. q; illi
radii nūq; separant a sua origine. sicut sol mouet. sicut radii circū
ferunt. nō noui generant. cosidē em̄ radios quos emittit a p̄nci
pio sup terrā. emitte t; etiā nūc. Et esto q; sol obscurare. sicut
in passiōe xp̄i credit esse factū. Tunc vñ q; oportet extic ras
rios renouari. t; ita de nouo creari si corpora essent. Tertia posi
tio est. q; tā lumē q; radii in medio corp' est. t; p̄ductione ei' q; quā
tū ad formā a sole est. quātū vero ad materiā est a creator. Di
cūt cū p̄ncipiuū spectat ad p̄fectionē vniuersitatis. vt sicut est aliq;
creatura q; quātū ad materiā t; formā immediate est a dco. vt an
gel'. qdā autē quātū ad formā est a dco immediate. t; quātū ad
materiā est a natura vt bō. sicut tertiū gen' est qd̄ quātū ad for
mā a creatura t; quātū ad materiā a dco. Et illud nō vñ p̄ba
bile. cū dōm nūq; creat materiā p̄ter formā aliquā. Ricet autē q;
libet h̄z triū positioū sp̄latiter dicat aliqd̄ p̄probabile circa
originē luminis ex lumine. oēs tñ cōiter ip̄obant p̄ hoc q; dis
cunt lumen in medio esse corp'. Tūc ppter ip̄o diffusione q; subl
ta est. Tum etiā ppter existētā cū acrē q; imp̄p̄ta est. Tum
etiā ppter ip̄o p̄ductionē q; nec est ex materia. nec vñq; cap
ab ei' existit. ita sicut p̄tinue est ita p̄tinue ḡnat. vt dicit aug.
q; lumen h̄z p̄manentia p̄ continuā solis influentiā. Et ideo est
quarta positio concordia rōni t; p̄bie. q; lumen t; radii si noscūt il
lud p̄cise qd̄ a luce h̄z ortum. nec est corp'. nec corporis desir'
sicut rōnes ad hoc inducere ostendit. Si autē dicāt radii acr̄ illu
minat h̄m dyametrū. t; lumen aer illuminat h̄m profundū. sic
istū modo radii t; lumen poterit dici corp' prout tñ proprie
tē cōp̄cipitur lumen t; radii in medio corp' non est. Ad illud ergo 34
qd̄ primo obiectū q; mouet localiter. Dōm q; sicut vidēt in spe
cie generata a colore. q; dupl̄ mouet. t; vñ motus est per diffus
ionē p̄cedēdo a corpore obiecto vscō ad speculū ali'. autē motus
h̄m q; videf mouet in speculo ad motū corporis obiecti. t; p̄mis
non est motus localiter. sed gnationis. scđo vero motu nō mouet
p̄ se. sed p̄ accidentē. Sic intelligendū est in proposito. q; motus
luminis q; est p̄ egressum ip̄o a corpore lucido. nō est p̄p̄cio
ci. mitatio. sed magis luminis ḡnatio t; diffusio. t; hoc p̄ se
q; sit subito in spacio quātūcūq; magno. Dōm vero ali' q; est
p̄ delationē ip̄o radioz sup̄ terrā cū ip̄o sole iste est solum p̄
accidentē. sicut mouet virtus ip̄o ad motū sūm p̄ncipiuū influentiis.
t; tñ virtus corp' non est. Sic intelligendū est de lumine qd̄ se
babet ad corp' luminosum p̄ modū virtutis insūre. Ali' dām.
dicim' propter lumen qd̄ ex ip̄o p̄uenit lucem ignē t; non p̄mis
mus ministeriale organū ignis esse. qd̄ ex ip̄o est lumen virtu
te in vñro magis naturalē. Ad illud qd̄ obiectur q; radii re
percūtunt a corpore. Dōm q; repertus alioz ab aliquo po
test esse dupliciter. Quedam ex collisione iduoz sibi inuitē ob
uiantū sicut p̄la repertus a pariete. Quedā ex incepitū
ne patētis ad suscipiētū virtutē agentis. t; sic repertus ra
diua corpore etiā p̄ se. Sol em̄ suis quodēcūq; aliud corp'
luminosum. habet virtutem diffundendi lumen vscō ad spaciū
aliqd̄ determinatū. cum sit virtutis finit. t; qd̄iū se prendit il
la virtus multiplicat lumen si susceptibile sit ydoneū. cuius vero
ante determinationē illi' virtutis obuiat aliqd̄ corpus qd̄ non
est ydoneū ad eius susceptionē. hoc ip̄o q; lumen nō poterat se
multiplicare in anterī multiplicat se retrosum. nō ex virtute
corporis resistētis. sicut ex virtute primi mouentis. vnde cum sit
repertus radii in aqua mota. mouet radii. nō q; aqua sit pri
mū mouens. sed prima virtus radiū p̄ducens. q; occasione
accepta

XIII

virtus radij pducēt. q̄ occasiōe accepta ab aqua poterit ras
diū reflectē. et occasiōe accepta ab eodē pōt reflectionē variā
re. et ita radij mouere. Qd̄ enī dī ipossible est nō corp⁹ a cor-
poze repellē. dōz q̄ si est aliqd̄ ita nō corp⁹ q̄ sit sp̄s. h̄ est vez
Si aut̄ est ita nō corp⁹. qd̄ qd̄ indiger corpe deferēt. sic abs⁹
q̄ dubio repellē pōt. sicut p̄dictū est i lumine. et manifestū est i
imagine q̄ relucet i speculo ppter appositionē plūbi cuſ vītro
qd̄ est corp⁹ opacū. Si enī esset solūm vītrū p̄ se qd̄ est corp⁹
quium trāsiret sp̄s t nō rediret ad oculū. sicut p̄ sensibile p
37 experimētū. Ad illud qd̄ ob̄. q̄ sit interfecatio t p̄ficiatio
radioz. dōm q̄ hoc dī rōe aeris p̄uncti. q̄ ex virtute radioz
sbi p̄currētum. b̄z subtilitati t moueri. et rōe illi⁹ dicunt etiā ra-
dij p̄fringi. dum ex multiplicatiōe sīm oppositas vias p̄ p̄gres
suz t regresuſ fit qd̄a multiplicatio t aggregatio lumen t sub-
tilitatio. aeris circa corp⁹ tersum ex q̄ p̄tingit effectū calorē ra-
dij intēdi. t ignē ibidē p̄ caloriz intensiōne et aere sic subtilita
co gnari. Ad illud qd̄ ob̄ p̄ lumē b̄z trinā dimēsiōnē in me-
dio. Dōm q̄ dimēsiōnē pōt b̄c aliquid dupl̄r. Ut et se. vel ex rō
ne et i quo est. Si ex se. sic est corp⁹. Si aliunde. non op̄s. Si
enī b̄z trinā dimēsiōnē albedo in ceruſa t nūc. q̄ sunt albe itra
t extra. Ad illud qd̄ ob̄. q̄ si circa solē esset vacuū q̄ illuminis
39 naret. dōm q̄ l̄z hoc alij dicerūt. tñ nō v̄z nec pbabile. p̄bō
enī p̄ruſ sentit in. ij. de ala. cum dicit q̄ p̄ vacuū nō est videre.
Et aug. filz in. xii. p̄fci. in p̄ncipio dices sic. vbi lux esset si esset
nisi super esset eminēdo t illustrando. Ratio etiā est p̄tra hoc.
quia cum lumen sit forma corporalis. indiger medio deferente.
Et si tu q̄ras. qd̄ ipediat. Dico q̄ hoc nō est ppter p̄stia ipedi-
tis. t̄z ppter absentia adiutorij. sicut si aliqd̄ b̄is magnā famez
t carēs cibo. nō pōt comedere. nō q̄ impeditat. Iz q̄ nō adiut
40 uaf. Ad illud qd̄ ob̄. q̄ lumē gnat corp⁹. Dōm q̄ lumē non
agit p̄pria virtute l̄z virtute corporis luminosi corp⁹ aut luminoso
sum nō educit corp⁹ quātum ad materiā. sed solūm quātum
ad formā. t ideo cuſ lumen sit illud per qd̄ agit non op̄s lumen
esse corpus. sed sufficit q̄ sit forma corporalis.

sc̄ t abesse p̄ter subjecti corruptionē. t̄ ita plenā rōnē acc̄tis
bz lumē i medio. nō tñ p̄ sp̄arationē ad idē. Accidēs c̄m bz cō
parat̄ ad s̄bam. sicut ad subiectū t̄ cāz. lumē vero t̄ si bis duo
bus modis babeat cōparat̄ ad substantiā nō tñ ad eandē. qz
ad aerē cōparat̄ sicut ad subiectum. qz est in illo ad corpus lu-
minosuz sicut est principiū. qz est ab illo. S̄z qz lumē pur est in
medio existēs bz seip̄o sentiri. ita qz positiū supra sensu sensum
facit. t̄ iteruz in eadē pte medijs bz sine p̄fusione multiplicari bz
p̄fitionē Diony. Ideo est tertia positio qz lumē in medio nec
est s̄ba nec acc̄ns p̄p̄t. qz nō bz ibi esse naturale t̄ materie con-
cretū. bz sp̄uale t̄ abstractū. Tñ dicunt qz sicut sp̄araf species
coloris i medio ad colorē existēt̄ in corpe obiecto. sicut lumē i me-
dio ad lumē existēs in corpe luminoso. s̄z cū lumē i medio non
solū babeat opationē sp̄uale i aſa. bz etiā naturalē i corpora na-
turalia. nō soluz v̄r cē i acre p̄ moduz sp̄uale sicut esse ibi p̄ mo-
duz habet. bz etiā aliquo mo cē naturale. t̄ ita v̄r p̄ illud nō suf-
ficiat dicere. Q̄uis videat cē valde verisile. Preterea intelligē-
dūz est qz oēs modi p̄dicti. aliqd̄ veritatis in se p̄tinēt. t̄ ex oī
bus his elicif̄ vna veritas integrā. qd̄ bz sic. Lumē c̄m i medio
dicit virtutē actiuā regrediēt̄ a corpore luminoso. p̄ quā corp̄ iu-
minosuz agit t̄ ip̄mit̄ in bec̄ inferioria. t̄ bec̄ est virū s̄balis ip̄i
corpi. Et de bac dicit Danti. Qz lumē qd̄ ē ex igne nō ē aliqd̄ mi-
nisteriale ipsius ignis vel accidētale. bz virtus. ei p̄naturalis t̄
s̄balis. sicut bz i autoritate inducta in p̄cedēti p̄blecumate. et
becc̄ virtus nō est sensu p̄ceptiblito. nec solūmodo opaf̄ in sen-
su visus. bz etiā facit ad educationē oīm sensuū in actu. sicut di-
cit aug. viii. super Ben. ad lit. qd̄ habitū est in qd̄a autoritate
p̄f̄ inducta. Sic etiā dicunt p̄bi. qz corp̄ celestē mediāte suo
lumine influit v̄sḡ ad pfunduz terrevbi mineralia co p̄ga ges-
nerari habet. t̄ q̄tū ad hoc veruz dicit. qz dicunt qz iūmē dicit
s̄bam accidētali ad aerē p̄parat̄ sicut virtus ageris iad defes-
rēs quodāmodo p̄parat̄ accidētali. Nō soluz autē lumē dicit
illā v̄m actiuā quā nō p̄cipit sensus. bz etiā quādā q̄litatē sensi-
fibilē qz sensus visus efficif̄ sentiēs intactu. t̄ illa est q̄ltas acci-
dētalis in tertia sp̄e q̄litatis. t̄ fin hoc dicit Huicē. in li. de sus-
c̄ctiōnē naturali. qz lumē est affectio corporis habētis luce cū ap-
positū fuerit illi. s. puiū. Et sic verū dicebat illa sc̄da opinio qz
dicebat lumē esse acc̄ns. nō solum p̄ sp̄arationē ad aerē i quo
recipif̄. bz etiā in cōparatiōne ad corp̄. a. quo causat̄. qz ab ipso
ozif̄. inquātū illud est fulgidiuz t̄ bz esse obiectū sensus. Bes-
cundum aut̄ trāgs naturaz istaz in lumine reptaruz. lumē ad
aerē p̄parat̄. nō sicut ad primū subiectū. bz sicut ad deferēs. et
ad meditū t̄ iō p̄ sp̄arationē ad ip̄m acrem nō bz modum exis-
tendi naturalē. bz p̄ modū habit̄ nec est forma naturalis. sed
potī silitudo eī. s. lucis sunt species coloris i medio nō est p̄
arie color. s̄v̄t colo. sicut silitudo coloris. Maximā tñ bz appro-
fationez ad illuz. t̄ adeo illi initif̄. vt nō idigeat principio in
risco ex quo educat̄. Tñ lumē in medio nō bz principiū m̄ ate-
rialē ex quo. bz potī originale a quo fluit rad qd̄ etiā redit. cū
in medio definit esse. sicut d̄ de silitudine. Et hoc mō dicit cō-
mentator sup. q̄. de aia. qz lux est habit̄ dyabani. t̄ qz hoc est
in ip̄o sicut intentio sine specieoyl silitudo. Et quātuz ad b̄ v̄r
sicebat tertia opinio. Et bis iiḡ p̄z qz lumē in medio inquan-
tū dicit v̄a actiuā. dicit substantiā habētē modū acc̄ns in quās
bz dicit q̄litatē sensibiles dicit acc̄ns. bz acc̄ns illud relatum
ad aeres nō bz plene rōnē acc̄tis naturalis. bz silitudinis v̄l
centiōs. qz est ibi nō sicut in subiecto sustinente. bz sicut in des-
c̄rete. Ex bis patent rōnes ad vtrāgs p̄c̄. ¶ Q̄z c̄m obr̄. qz ad
enit est iā p̄pleto. t̄ recedit p̄ter subjecti corruptionē. bz ostēt̄ +
qz bz modū acc̄ntis. bz qd̄ est i medio. ¶ Q̄z ver ōbr̄. qz se-
ad modū coloris t̄ e q̄ltas sensibiles. de lumine loqf̄. bz qz i
bz naturā acc̄tis. Rōes v̄o ad oppositū qz pb̄t qz nō sit ac-
dēs. qz nō numerat̄ numeratiōe subiecti. qz nō mouet ad mo-
z acri. qz nō causat̄ ab aere. nec resoluif̄ i acri. p̄cludunt
luz qnō bz ibi plene rōnē acc̄tis naturalis. qd̄ p̄parat̄ ad
i qz est sicutur ad subiectū t̄ cām. t̄ qd̄ etiā sustinente. t̄ depēder
co in q̄tē p̄ncipialr̄ t̄ eī p̄lungif̄ iscepabilis vīculo. bz autem nō
i p̄posito. qz lumen q̄uis sit i aere causat̄ a corpore luminoso. t̄
illo p̄ncipialr̄ dependet nec est i aere sic i sustentāte. bz sic in
ferente. t̄ iō duratiōez t̄ mutatiōez t̄ numeratiōez potī res-
pit a lucido iſluente qz ab aere suscipiente. Et ob h̄ dicit Dio-
plura lumia esse i codez medio iſofusa. t̄ quelli sicut separa-
abimurcz bz absentiazez corpora illuminatiuz. Distictio c̄m

Libri

Secundi

illa est ppter continuatione luminis cuius sua origine. a quo procedit naturalis. et in virtute ei agit quis in medio fuit quodammodo spiritualiter et abstracte. et sic cetera circa hoc quesita tam patet.

Distin. viiiij. De productione simplicium et insensibilium continentium.

Erit qd de' sicut firmamentum et ceteras corporales formas. In hac parte agit de pductio rerum quantum ad formas speciales. Et quodque res sunt simplices. quodam mirante. sicut quodam sunt insensibilis. quodam sensibiles. sed pista bz duas. In pista agit magis de pductio simplicium et insensibilium. In scda vero de pductio mirorum et sensibilium. infra dist. xv. dicit etiam de' pducant aq ps. c. reptile et qm corpora sim. De qua plura sive insensibilitate sunt in duplo dñe. quedam enim riafent sunt continetia. quodam conteneat celum. ita. ideo pista bz duas. In pista agit de pductio et distinctione corporium quatuor ad res continuationes. In secunda vero qd ad res con-

Quodam sequitur dicit de' pnt esse cōgregentur aq te. Et pista sup celum magis in qua. s. agit de res et qles bus continuationibus utpote sunt illae de celis et celorum distinctionibus. bz qd quoque ptes. In prima determinat celorum naturam. In secunda tagit questionem de figura ibi. qui etiam solet cetera figura. In tertia qd sit de motu. ibi. qd etiam sit aut moueat. In altera vero remouet quodam dubitationem. ibi. post hec qui sollet quare te. Qd be ptes remanent indivise per piam. que dividit in duas. In prima determinat naturam celorum sicut veritate. In secunda quoquidam opinionem. ibi. Quidam vero celum te. Et sic breuiter tria inquit magis in hac pte. celorum naturam figuram et motum.

a. **E**st glacialis soliditate aquas suspedere te. Extra. Ex hoc vt supponem. qd aq ille sint de poderose. et qd ibi teneant q violentiam soliditatem. qd est contra ordinem vniuersitatis. dom. p ad hoc qd aquas illas comparat soliditati. non ppter granitatem. sed propter continuatatem et stabilitatem. qd non sunt. nec restant. nec decidunt.

b. **S**uper illud levius celum minutioribz guttis te. Extra. Si hoc verum est. videtur firmamentum per ossum esse cu per illud possint guttae aquae emanare. Ut est illud et alterabile. si su-

Determinat celorum natum sicut veritatem.

Erit qd de' sicut firmamentum et ceteras corporales formas.

qds que erant sub firmamento ab his qd erant sup firmamentum. Sciendum est qd illius celi de scribitur hic creatio. sicut ait beda sup gen. in qd fixa sunt sidera. cui suppositae sunt aque in aere et in terra. et suppositae alie. de qbus dicitur. Qui regis aqds supiora ei? In medio g firmamentum est. i. siderei celum qd de aqds factu eē credi potest.

Cristallinum est lapis cui magna est firmitas et spiculitas de aqds factu est.

Si quae vero mouet. quodam aquae nature fluidae et in una labiles sup celum possint consistere. de deo scriptu eē meminerit.

Qui ligat aqds in nubibus suis. Qui enim infra celum ligat aqds ad tempora vaporibus nubium retentas. potest etiam sup celum sperare non vaporum.

Alii tenuitate. s. glaciali soliditate aqds suspedere ne labant. Quales autem et ad qd codite sunt. ipse novit qd didicit.

Ecce ostensum est his verbis qd celum factum sit. illud in qd sunt fixa sidera. i. qd excedit aerem. et de qua materia. s. de aqds et quales sunt aqds sup illud celum sunt. s. vt glacies solidate.

Determinat celorum naturam sicut veritate. et ceteras corporales formas.

Est tunc scriptura in ope secunda diei qd in alijs dixit.

Post hanc qui solet quae hic non est dictum sicut in alijs diebus opibus vidit de' qd eni boni. Sacrum aliqd hic commedatur. Ideo enim fortassis non est hic dictum. quod tamen sicut in alijs factum est. qd binarius principium alteritas est et signum divisionis.

scipit pegrinas spissiones. dicit ad hoc. qd non vult dicere p aqmo p subtilatione caloris praesciat celum hydrem. qd nullus illuc ascendet. sed p operationem naturae qd in multis super aeres elevat aquas. vult quasi a minori argueret qd diuina virtus aquas super firmamentum sine nature pudiens potuit existere. cu i sua prae-

te esset magis et magis corporis subtilitate.

Ideo enim fortassis. Et contra. vt ista ratione bene esse ad oppositum sicut ad oppositum. cu binarii potest accedit ad unum. qd aliquo aliud numerum. Residuum est ad hoc qd ista ratione ingredi est allegorica. vera tamen est. Quam uts enim binarii inter numeros minus ab unitate recessus ab unitate virtutis et pfectio. Alii tamen ratio latissima facit magis in hydrobiis. qd secundum die notatur facta esse distinctione aquarum ab aqds. qd distinctione et si inserviata fuerit in secundo die. fuit tamen summarum in tertio cum dicitur. cōgregentur aquae uno cum vni. Et qd diuina virtus signat approbationem post pfectiōnem hinc est qd scriptura tacuit secundum die versus videndi.

Modestus et intelligens. **D**iligentia tua pte incidit hic qd de celis. Et qd runt hic tria.

Primo qd de celis quod est ad naturam. Secunda qd est de eis quantum ad figuram. Tertia qd est qdum ad motoris influentiā. Circa primum qd runt duo. Pao queritur de natura celorum. Secundo de natura celorum. Quarto de celis firmamentis.

Questio. i. **F**irmamentum. **D**icitur quod est de celis. **C**onstituuntur de natura celorum. **T**ertium est de celis firmamentis. **S**ecundum est de celis firmamentis.

Utrum crystallinum celum sit de natura aquae. Et qd sic detur p autoritate scripture Beati. i. Sicut firmamentum in medio aquarum. et dividit aquas ab aqdis. qd autem sola divisione distinguuntur ciuidates nature. ergo ea qd sunt super firmamentum. et qd sub firmamento sunt ciuidates nature. Si tu dicas qd firmamentum ibi vocat non celum sed eum sicut obuiat terra sequitur ubi dicitur. qd stelle posse sunt in firmamento. Obuiat etiam illud qd scribitur Daniel.

Benedicite aquae qd sup celos sum domino. et postea subditur. Be nedicite sol et luna domino. ergo aquae illae sunt sup sole et lunam. Si tu dicas aquas illas esse spirituales. obuiat illud qd dicitur in psalmo. Extendens celum sicut pellez. qui regis aquae superiores ciuios. sed celum extremum est corporale. ergo aquae qd tangunt sunt corporales.

Distinctio

XIII

corporales. **I**te hoc videf autoritate doctor. aug. sup Ben. ad lnam loquens de aq's q'lercūq' fnt ibi. ibi esse eas nō dubitam'. maior est enī bū scripture autoritas. q' oī humani signe m' p'spicacitas. Si tu dicas q' fnt ibi aq'. s; nō materialis, sed spūalis. **L**ontra hoc dicit Basil. aquā illā intelligamus aquā esse verā. g' rē q' vere aque bñt spēm t naturam aque. Qd si tu dicas q' formā bñt aque. sed tñ nō p'sperates. **L**ötra hoc est verbū Bede. qd adducit mag' in lfa. q' infra celū ligat aquas ad tps vaporib' nubib' retētas. p'ctiā supra celi spēram nō vaporabilis tenuitate. s; glaciali soliditate aquas suspēdere nō labant. **I**te rōe v'f. odo partib' in mycrocosmo sine in minoī mundo. r'ndet ordinib' partib' in maiori mundo. s; hic videm' in natura corporis humani q' supra cor qd est calidum t igne nature ponit cerebū qd est frigidū t aque nature. g' t in maiori mundo supra solēt alia corpora calefacētia. crit pone re naturā aqueā. **I**tes aqua de sui natura est p'spicua. t p' b' apta ad susceptiones inminis. g' coformis est nature celesti. g' apta est vt de ea aqua possit aliqd celū fieri. g' si aliqd celū b' fieri ex aqua cū nullū fit infra firmamentū. celū aqueū v'f q' sit supra firmamentū. **I**tem q' illud fit possibile v'f p' rōnē quā facit ang. sup Ben. ad l'am. Aqua sui subtilitationē p'ctiā eleuari ve sit supra acrē g' maiori subtilitatē poterit ampli' eleuari. g' si oē corp' diuisibile est in infinitū si assit p'ctiā diuidentis. poterit aqua tm' diuidi t subtilitari. q' supra firmamentū naturali poterit p'listere. t si hoc. g' est aliqd celum aqueum esse. **I**te illud est naturale v'nculq' qd creato: ei indidit a p'la p'stōne. g' si in p'ria diuisione aquaz qdā posse sunt supra firmamentū. quedam sub firmamento. ita naturale est illis esse supra firmamentū. sicut istis esse infra firmamentū. g' sicut entib' supra firmamentū. stultus esset dubitare. vtrū aque possint esse supra firmamentū. sic nobis entib' infra firmamentū stultus est credere esse incoueniens supra firmamentū esse celū aqueuz. **C**ad oppositū arguit sic. p'io autoritate aug. r'ni. p'f. Sunt aliae q' supra firmamentū sunt immortales. t ab oī corruptōe secrete. g' v'f q' celū aqueū nō sit de natura isti' aque. **I**te corpus bñt spēz aque p' naturā. est p'oderosum. g' si aliqd celū est aque na ture. illud est p'oderosum. sed p'oderosum nō op' collocari nisi d' corus p' naturā. g' v'f q' inordinatum sit ponere q' aliqd sit celū aqueum. qd sit surium. **I**te corpora mundi ordinant f'm maiore nobilitatē t minorē. t corp' qd nobilit' est. sup' locaf. g' si aq' min' nobilis est. q' firmamentū. g' nunq' locāda est supra firmamentū. **I**te corpora mundi ordinant sub t supra. f'm maiorem subtilitatē t minoē. t f'm maiore raritatē t minorē. s; aer subs titutus est q' aq' t rarioz. t fil' ignis. g' nunq' aq' adeo poterit ras teri t sit subtilius. aer t igne. g' nunq' v'f q' possit p'uentēter supra ignē t acrē collocari. **I**te babētiū canđe naturā idē est loc'. q' enī eadē est natura glebe. t toti' terre. Idē est locus glebe t toti' terre. g' idē est locus huius aq' t toti' aq'. ergo si aliqd aqua naturaliter est iuxta terrā. ergo t oī aqua. ergo v'f detur q' nullum sit celum aqueū. Si tu dicas q' non est q' reda bic ratio nature. q' hoc sit virtute divine potentie. Hanc r'nsio nem refutat Aug. super Ben. ad litterā inquiēs. nec quisq' dis carbec o'spotentia dei fieri. qualiter enī deus naturas fecerit q'ritur: munq' vt de his per miraculū sue potentie operetur.

Item q'ro. ad qd posse sunt ibi aque. Si ad refrigeranduz calorē igneū. qd quidē videf propter hoc q' saturnus q' supē mus est inter planetas t velocissime mouet. t ita ex motu des ber esse caloriz. tm' frigidissim' est. t hoc non nisi ppter aquas illas. vt videf. Objetetur contra hoc. q' si aque ille p'nt infrigidare calorē solis t aliorū corporum. ergo eadē ratione p'nt ab eis calescēt. ergo t consumi. t ita aliqd totaliter corrī perenē qd est incoueniens. Queritur ergo cui' nature sunt ille aque. t p' quanto celū illud dicaf aqueū. si enī propter naturā p'spicuita tis. tunc oē celum debet dici aqueum. **R**si. ad predictoris intelligentia est notandum. q' in bac questione propter diuersitatem positionū t debilitatē rationum. v'f potest aliqd certū dici. sed ex quadā proprietate t conjectura ex diuersis positio bus p'nt eligi vna quedā sobria. q' inter fidem t rationem incedat quasi quadā media via. Propter qd notandum est. q' ali qui sequentes viā rationis t mundane ph'c. dixerunt q' supra firmamentum qd est celum sydereum. nulle sunt aque corpora les. t scripture sacra intelligi debet de aq's spūalis'. Qd si ali cubi in scripture legaf de istis aquis materialib' q' fnt supra

firmamentū eleuare. tñ nōle firmamentū intelligit aer. t v'f q' borū dictorū eliciunt ex verbis Aug. p'lm'z ex hoc qd dicit xiiij. confes. q' ille aque fnt immortales. **S**cōm vero ex hoc qd dicit super Ben. ad litteram. q' hoc p'nt intelligi de aquis que suspendunt in nubibus. Sed istā positionē improbat Basil. in exame. reprobat etiā ipse textus. qui dicit stellas esse postas in firmamentū per qd firmamentū dicerat supra aquas ab aquis diuisiō. si. ergo firmamentū illud est celum sydereum. t que ille sunt materialis. positio p'dicta nullo modo v'f posse stare. Et ideo alij innuentes textui sacre scripture f'm q' v'f so nare dixerunt q' aliqd celū sursum est aque nature. qd diuina dispositio sursum posuit ad refrigerandū ardorē ceteris. Et ad oēs rationes ad oppositū r'ndent p' hoc q' deus in ordinatioē mundi plus considerat finis utilitatem q' forme qualitatem. t ideo sicut in minori mundo posuit cerebri sursum ad calorem cordis mitigandū. sic supra celū sydereum posuit celū aquētū t ibidē aque ille 'quiescunt t sustentant'. vel a sua soliditate. si cut v'detur Beda dicere. vel sua subtilitate. vel etiā de virtute q' sic ordinavit. Sed q' credendū est opificem summū corpora mundi optimo ordine ordinasse. non solū v'detur q' in ordi nando considerauerit finis utilitatem. sed etiā p'fectionis dignitatem. ideo non v'detur verū elementū aque super firmamentū collocasse. cu' per naturā sit minus nobile. Et ideo est tertius modus dicendi. q' supra firmamentū sicut dicit scripture sunt z aque que tñ non babent naturā t spēm aque elementi. censemētū aque noī. propter conuenientias in aliqua proprietate. Un' notandum est. q' aqua ista tres habet proprietates. habet enī p'spicuitatē. habet frigiditatem. habet nibilominus grauitatem. Quantū ad naturā p'spicuitatis. be aque t ille conuenientē eo q' habent naturā receptiū luminis. t quodāmodo retentiū. sicut experientia patet in aliquibus lapidibus. q' de no cte nō v'detur p' se. nī ponant in aqua. Quantū autē ad naturā grauitatis simpli' differunt. ille enī aque nullo modo sunt gra ues. nec appetunt esse deosum. Quantū vero ad naturā frigi ditatis. partim cōuenient. partim differunt. Cōueniunt enī in hoc q' vtreq' sunt frigide effectiū. differunt autē in hoc. q' iste sunt frigide formalē. ille vero minime. Et f'm hoc p'z. q' nomen aq' tripliciter accipit in primaria r'ctū distinctione. Aliq' p' formi materia. vt ibi. Spūs dñi feret p'z. Aliq' p' natura transparentē t luminis retentiū. vt ibi. Fiat firmamentū in me dio aquaz. Aliq' p' ipoclemēto aquo. vt ibi. Eōgregent aq' in loca vñi. t sic p'z q' sup' firmamentū v'cre sunt aq'. sicut dicit scripture. t autoritate sanctoꝝ. q' illud intēdunt persuadere patet etiā q' nō sum ibi aque elementarē. sicut ciusdē nature ciuius sunt aque iste. nec quātum ad corruptibilitatē. nec quātum ad grauitatē. nec quantū ad ignobilatē. nec quantū ad grossitatem. nec quantū ad transfundēt possibilatē. sicut ostē dunt rōes ad oppositū adducte. Hac autē vñā tertia satis susti nere possum' p'babili. cu' m'bil videaf sibi obuflare. Hoc autē p'cipiū attendendū est. nec in incerta materia aliqd certitudina liter asserat. met' est enī pie dubitare q' aliqd temerarie diffi nire. **I**ad illud vero qd v'lterius q'ritur. s. quare nōle aquarū censeatur celuz illud. cu' non sit de natura aq' iam patet r'nsio. Hoc enī dictum est propter cōuenientiā. non solū in p'spicuitate. sed etiā in frigiditate. sed in p'spicuitate formalē. in fri gidity effectiū. Et si tu obiectas. q' firmamentū cōuenit filtr in p'spicuitate. arguis ab insufficiente. preterea nō p'uenit co modo firmamentū cu' aqua in p'spicuitate. f'm quē modū celuz aqueum credit conuenire. Hic enī babent p'spicuitatem que nō tantūmodo est luminis susceptiū. sicut p'spicuū acris. sed etiam quodāmodo retentiū. sicut per experientiā ostendit cum metallū aliqd ponit in fundo vasis in tenebris. sup'fusa aqua liquida videbit sub luce retenta ab aqua. Sic etiā dictū tur probari rubini. qui p' se non lucent de nocte. Convenit etiā cum aqua in frigiditate. sed effectiū sicut dicit Basil. v'c tñ ex hoc videf. q' possit calescēt vel consumi. Sed potest esse ctus eius reprim' sicut nec sol q'uis calescēt. habet forma liter infrigidari. sed solūmodo p' frigiditatem ei oppositā pos test effectus eius reprim'. t sic patent omnia quesita circa illi' celū aquēt naturam.

Questio. ij De natura firmamenti. t est q'stio. vtrū + sit ciusdē nature cu' igne elemento. Et q' sic videf. primo per autoritatem scripture. que nullam facit

bb ij

Libri

Secundi

mentionē de pductōe ignis. ergo si ipse supremū est et nobilissi
mū elemētū. et pductio nō debuit ptermitti. ppereavī q̄ sal
te intelligat noīc celī. ¶ Itē hoc vī autoritate Aug. q̄ sup Be
ne. ad līaz. et in li. de cī. dei. dicit tm̄ qttuoī corpora cē mūdi. s. bu
mor et bum. aer et lux. si q̄ firmamētū est aliqd de corpib⁹ mun
di. et non est terra. nec aqua. nec aer. ḡ est ignis. ¶ Itē Hugo
de sancto victore. exponē illud. In principio creauit d̄ celuz
et terrā. Dicī circa pincipium libri de sacra nāq̄ terra erat ipm̄
terre elemētū. et celū erat leuis et mobilis circumfusio reliquoī
trīz. q̄ in circuitu medio iacētis terre suspēta ferebat. et illud
op̄ oīm̄ corpora sive celestia sive terrestria formādoꝝ materiā
p̄tinebat. ex hoc vī q̄ firmamētū sit de natura alicui⁹ elemētū
¶ Itē hoc vī rōne. tm̄ quattuoī sunt qlitates prime. ergo vī q̄
tm̄ quattuoī dñt esse corpora. q̄ sunt de p̄tōne mundi primaria.
ergo vel firmamētū est corp⁹ mixtū. vel est de natura alicui⁹
quattuoī elemētōꝝ. sed nō est mixtū. nec de natura trīum ele
mentorum inferiorū. ergo est de natura ignis. ¶ Itē triplex est
sp̄s ignis. s. ignis carbo ignis lux. ignis flama. sed natura fir
mamētū est vt natura lucis. ergo vī contineri sub tertia specie
ignis. ¶ Itē caliditas inest igni in summo. ergo si aliqd maxi
me calefacit. illud habet naturā ignis. sed corpora celestia maxi
me calefacit inferiora. sicut p̄ in sole. ergo bñt igneā naturas.
¶ Ad oppositū est autoritas p̄bi in li. de celo et mundo. q̄ p̄t
ve quattroī corpora ponit esse corpora. v. ¶ Itē docipim̄ ratiōc
onēd̄ corruptibile et incorruptibile p̄ naturā nō bñt eandē for
mam cōpletuā. sed firmamētū naturalr̄ est incorruptibile.
ignis elementum naturalr̄ corrupitur. ergo nō sunt eiusdē na
ture. ¶ Itē corpora bñtū diuersos mot̄ naturales. diuersi
sunt nature. sed firmamētū et ignis bñt diuersos mot̄ natu
rales. q̄ ignis naturalr̄ mouet motu recto. firmamētū moue
tur naturalr̄ motu orbiculari. ḡ ignis et firmamētū sunt alte
rius et alteri⁹ nature. Si tu dicas q̄ ille mot̄ nō est naturalis
firmamētū. Obvīcī cōtra hoc. q̄ si aliqd mot̄ inest alicui⁹ cor
pori nō naturalis est repire aliqd corp⁹ cui fit naturalis. ergo
si hoc esset verū. tunc esset ponere aliqd corp⁹ cui magis cōves
niret mo ueri orbiculariter q̄ firmamētū. qđ falsū ē. ¶ Itē si
firmamētū cēt igneā nature. ḡ naturalr̄ inflāmarē corpora sibi
pruna cū i gīf sit maxie qūatitatī vī q̄ statū totū aerē absor
beret. Si tu dicas q̄ a deo reprimīt hoc nō videb̄. q̄ conditō
nature sic res quas cōdidit administrat. sicut dicit Augu. vii.
de cī. dei vī eas agere p̄prios motus finat. Preterea. si hoc ve
rum esset. tūc mūdū nō subsisteret naturalr̄. sed miraculoſe.
¶ Itē nobilis est corpus qđ nō bñ cōtrarietate. q̄ corp⁹ qđ
bñ cōtrarietate. ergo si ponere est corpora bñtia cōtrarietate. erit
ponere corp⁹ a cōtrarietate simile. s. hoc nō est nisi corp⁹ cele
ste. ergo firmamētū nō bñ cōtrarietate. Sed ignis elemētū bñ cō
trarietate. ergo nō erit de natura ei⁹. ¶ Itē si aliqd diuersa reducan
ad cōcordiā p̄ aliqd videb̄ q̄ illud nō bñbeat naturā alicui⁹ il
lorū. s. q̄ potē sit sup oīa. sed firmamētū sua influentia facit
elementa cōtraria p̄currere ad corpora mixta. ḡ nō est de natura
alici⁹ elemētū. ¶ Rū. hic notādū cī. q̄ in bñl̄ qōnis dererm̄
natiōc vident̄ scī et expositores sacre scripture h̄dicere phīs.
Lōiter em̄ p̄bi p̄ter qttuoī elemēta posuerūt essentiā quāntam
quā dixerūt esse corp⁹ incorruptibile et elevatū a p̄tate. et p̄
hoc esse p̄ncipiū cōlīariū et p̄cruatiū. Sancti vero nō vidē
tur ponere nisi solūm̄ qttuoī corpora et sentire vident̄ naturam
firmamētū cēt igneā. sed cā recta rō satis eidēter p̄suadat fir
mamētū esse alteri⁹ nature q̄ sit aliqd elemētū. Tū ppter mo
tū q̄ nō later sensus nō. tum etiā ppter effec̄tū variis. tū etiā
ppter vniuersi p̄fectionē. nō absurdē credi p̄t phōs i bac p̄t
vez sensisse et doctores veritatis ab cis in sensu nō discrepasse
quis vocet? videant̄ h̄c. Sicut em̄ p̄ ex verbis Aug. i p̄lī
bus locis ip̄e Aug. elemētū ignis denomiāt a p̄fectiōe lucis.
naturales em̄ p̄bi marie ignē notificat p̄ p̄prietatē caliditatē
et q̄m̄ natura lacis rep̄t et in corpē q̄nto. et in igne elemēto. Ideo
ip̄m̄ firmamētū. et ignē dixit Aug. corp⁹ vñl̄ naturē cē. nō in q̄
vn̄l̄. q̄ bñbeat vna formā sp̄cī specialissime. s. q̄ naturā lucis
p̄cipiat fm̄ quādā rōne analogie. q̄ vero illud corp⁹. s. firmamētū
subleuatū est a naturā p̄tate. et lucē p̄cipiat i quādā
puritate. ignis vero naturā bñ cōtrarietate. bñc ē q̄ phī dixerūt
igneā et firmamētū alteri⁹ et alteri⁹ esse nature. In cui⁹ testimo
niū adducunt q̄ ignis. q̄ p̄tate terre. mouet directe motu p̄t
scī sursum. cclū vero. q̄ cōtrarietate nō bñ mouetur orbiculari

ter. Is em̄ sol⁹ mor⁹ est simplicē q̄ caret p̄tate et in bñ verā dy
rerunt. et scīs vī p̄dictū est nō cōtradixerunt. vñl̄ rōnes ondē
tes q̄ firmamētū et ignis elemētū nō sunt eiusdē nature. cō
cedēde sunt. ¶ Ad illud ergo qđ obf̄ et scriptura nō facit men
tionē de igne. Dōm̄ q̄ filī nō facit mētionē de aere. in separatō
aut̄ aquaꝝ a terra intelligēda est distinctio elemētōꝝ facta fus
se. sicut infra met̄ patet. ¶ Ad illud qđ obf̄ de Hugo. p̄tū
sio. Ideo em̄ celus cōp̄eb̄ditur sub igne. ppter p̄formā lucis
p̄ticipationē. Unū sicut dictum est supra. q̄ celus crystallinus cē
seri p̄t noīc aq. q̄ aliquā p̄prietatē cī i se bñ. sic et in p̄posito
telligi p̄t. Triplex em̄ est ignis p̄prietas. sicut dictus cī. s. de
aqua. vna lumīositā. altera caliditas et tercia levitas. p̄ quo
mouetur motu q̄ est sursum. In p̄prietate p̄ia ignis et suu
mētū p̄ueniunt. In tercia ignis et firmamētū simplicē dīces
run. i media vero p̄tū differunt. p̄tū p̄ueniunt. Lōuentū
vtiq̄ in bñ. q̄ tā ignis q̄ firmamētū cīt caliduz effictuē. diffe
runt vero in bñ. q̄ ignis est caliduz formalis. firmamētū vero mi
nime. si em̄ bñ et caliditatē infoꝝmatē. bñb̄erit vtiq̄ p̄tates.
¶ Ad illud qđ obf̄. q̄ tm̄ qttuoī sunt p̄tī qlitates. Dōm̄ q̄ vez
est de qlitatib⁹ actiūs et passiūs sīt p̄tate. et ideo nō sequit⁹
q̄ oīa corpora q̄ sunt in p̄ia p̄tōne mundi. bñb̄at aliquā illaz
qualitatū. s. solūm̄ illa q̄ bñt p̄tate. Ad p̄tōne aut̄ mū
di. nō solum dec̄ corpora recōrunt. s. etiā aliud qđ sit supra dec̄. si
curp̄i onūm̄ est. ¶ Ad illud qđ obf̄. q̄ lux et sp̄s ignis. od̄
q̄ nō q̄cunḡ lux est sp̄s ignis. s. illa q̄ est i materia trāsmuta
bili et dec̄ est q̄ bñ caliditatē annexā informantē cādē materia
bm̄di nō est lux corporis quinti. Quis aliquo mō sit isti p̄formis
¶ Ad illud qđ obf̄ q̄ corp⁹ quintū calefacit. Rūdef̄. q̄ corp⁹
quātū nō calefacit p̄ naturā caliditatē quā in se bñbeat. sed
p̄ vim lūminis. et apparet cū ex p̄curſu et reflectione radiū
circa speculū cōcaū ḡnat ignis. Et si obvīcīs. q̄ mīl̄ dat al
teri qđ nō bñ. ergo si celū nō bñbeat in se naturā igneā. nō mas
gis generabit igneā. q̄ aerē. Rūdef̄ q̄ illud bñbet instantiāz
gnationē equīnoīa. sicut p̄z q̄i aliqd calefacit a motu. sic et i p̄
posito intelligit̄ es. Et si tu dicas. quare magis ḡnat igneā
q̄ aerē. cum nō bñbeat cum ipso p̄formatē in forma. Dōm̄. q̄
t̄ si non bñbeat cōfoimitatē in forma vitī. t̄ ignis maxime
accedit ad ei⁹ naturā. Pr̄terea cum aliqd bñ potestatē educē
di multa q̄ sunt in potentia in materia. esto q̄ sit ad illa indiffe
renz. magis educit qđ nobilis̄ est. Natura em̄ semp̄ desiderat
qđ mēl̄ est. et ideo cum ignis sit nobilior. magis educit ignem̄
Sed ad bñmanēt q̄stio. si corpora celestia calefaciunt p̄ natu
ram lūminis. vñl̄ est hoc q̄ luna bñmetat et strigidat. sed de bñ
fortassis aliqd dicetur infra. Ad pñs aut̄ tm̄ sufficiat. q̄gnatio
caloris a corpē celesti in bio inferiorib⁹. vel est ppter radioꝝ
aggregationē et intensionē et qua subtilitatē aer suscipiēt il
luminationē. vel est ab aliqua virute diminit⁹ ei data a prima
sui conditiōe totā sp̄em consequente. sicut ponitur in adamā
tis virtute. q̄ si non faciat corpora celestia formaliter calida.
q̄ sua materia nō est ad formā contrarietatis apta. influēt̄ t̄
in hec inferiora. insī animat ea. cum sine transmutabilitā ppter
dispositionem rep̄tant in materia.

Onsequenter q̄ritur de celis quantū ad
figuram. Et circa hoc q̄runtur duo. p̄l
mo q̄ritur. vtrum celi habeant figurā oī
bicularē. Secundo queritur vtrū hab
eant dextrum et sinistrum.

Questio. I Quod bñbeant oī
+ bicularē figurā vñl̄. Et p̄sō experīētā sensus. Nā in quā
cunḡ partē terre vel aq̄ q̄s cat. celū semp̄ vñl̄ equaliter distat
a terra. hoc aut̄ non esset. nisi bñb̄et orbicularē figurā. ḡ tc.
¶ Itē vidēt̄ sensiblēr̄ moueri circulariter. s. mot̄ circularis
non cō petit nisi figure orbiculari. ergo celū est orbicularis fi
gure. ¶ Itē si simplicissimo corpori simplicissima debet figura
sed celū est simplicissimū inter corpora cū sit subtilissimum
ergo simplicissimū debet bñb̄e figura. sed dec̄ est figura cir
cularis. ergo tc. ¶ Itē ei corp⁹ qđ est maxime cōtētū debet
figura capacissima. sed celū est p̄tētū oīm̄ sicut dicit Dam̄. et
figura orbicularis est capacissima sicut manifeste p̄uincit rō
sensus. ḡ tc. ¶ Itē corp⁹ p̄fectissimo debet p̄fectissima figura
sed celū est p̄fectissimū oīz et figura orbicularis est p̄fectissima
oīm̄ figuraꝝ. sicut p̄ba in alia scī. maxic cū in ea rep̄iat p̄f
ctio serm̄q̄

Distinctio

XIII

etio senarii series emi tñ re pif in circuferentia. quātū est a cir-
cuferentia ad cētrū. g. tc. **C**itē corpori velocissimo debet figura
magis ad motū ydonea. sed celū est velocissimus corp'. figura
autē magis apta ad motū est orbicularis. g. tc. **A**d oppositus
arguis pto. p. illud pō. Extēdēs celū sicut pelle. alia trāfatio
sicut camera g. videb' q. celū se habeat q. modū rētorū. et tra vī
esse figure semicircularis. **C**itē rōne vī. q. in vnuero nūbil
est supstū. s. oīa facta sunt ppter boiem. g. nūbil ponēdū est.
qđ nō valeat ad bolo vīus. si celū est semicircularis figure
sufficeret ad tegēdā terrā inhabitā ab boibuo. g. vī q. super
fiuat ali' semicirculus. **C**itē celū sūt solidissimi firmati. sicut
bi. in Job t. b. innuit ip̄s nomē octaua spbere q. de firmamētū. g.
magis cōpetit elōfigura. fm quā magis stabilissim. bec autē ma-
gis est semicircularis q. circularis. g. tc. **C**itē si celū est figu-
re orbicularis. ergo aut aliq. ps celū erit vacua. aut mltipluſ dī-
stribuit corp' xp̄i ab aliq. bus beatis. q. celū a terra. cū ab vna cīr-
cunferentia celū ad altia. terra in medio plīstat. g. si nō est. grū
ponere q. aliqua ps emp̄yri vacua sit a pīmetia btōz. nec est
ponere tantā distātā inter xp̄m t. alta corpa beata. vī q. emp̄y-
reum nō sit orbicularis figure. et si b. ergo nec crystallinū. nec
firmamētū. **R**espō. dōm. q. ad istā questionē fm pīam fat
planū est rīdere. quīo! expositores sacre scripture de ea videā
tur loq. dubie. voc emi faciūt ppter ip̄s' sacre scripture reuerē-
tiam. nō audētes cōplicare q. illa diuina dispōnū voluit subti-
cere. vel b. faciūt ad reprīmēdā nostrā curiositatē. volētes nos
in bis q. dicunt in lege t. pphētis cōtētos esse. t. nūblytra hoc
inquirere. Q. tñ curiosorū instātia nō desistit. necessario bñt
doctores sacre scripture multa determinare. q. sine salutis dis-
pēdīo possent de facili pertrāfīre. **P**ropter qđ ad predictā
questionē rīdent. t. surta rōnis t. sensiōs attestacionē. dicit ce-
lū bñc figurā orbicularē. t. bāc magis sibi cōpete. tñ rōne simpli-
citat. tñ rōne capacitat. tñ rōne pfectōis. tñ rōne mobilitas.
sicut p̄s pītractāt. **A**d illud ergo qđ ob̄s de sacra scripture.
q. dicit celū sicut pelle esse extensum. vel sicut camera. Dōm q.
scriptura cōdescendēs pīcati simpliciū modo vulgari frequē-
ter loquitur. t. tō cū loquit de celo. loquit de ipso fm q. apparet
sensu nostro. t. dicit ad modū pellis vel camere extēsum. q. tñ
ad nostrū emisperī. **A**d illud qđ ob̄s q. ps inferioris emis-
sionē nō est vtilis ad vsum humanū. Dōm. q. falsum est. smo ē
necessaria si celū dī sup nos mouerī vel reuoluī circulariter. t
vna ps fuit nobis de die. alia fuit de nocte. **A**d illud qđ ob̄s
citur q. celī solidissimi sunt. Dōm. q. firmitas illa nō excludit
mobilitatem quācūq. sed illā solū qua aliqd mouet sursum et
deorsum fm motū rectū. vnde firmū dī celum. q. nō mouet ad
locum. nūbilominus tñ est mobile. q. mouetur circa locum vel
in loco. t. tali dispositionē cōpetit figura orbicularis magis
q. aliquā alia. **A**d illud qđ querit. quō emp̄yrum si circula-
re est. vndiq. sanctorū corporib⁹ replebit. Dōm q. t. si nō sit
certū qualiter ibi sancti. t. q. quē modū locen. tñ quoq. mo-
do dicitur siue q. sint in vno semicirculo emp̄yre. siue q. in ro-
to. nūbil impedit vtrūq. pon. Si emi in toto sunt. virtutē vili-
uam babebunt. a deo potentē q. xp̄m videre poterūt vbiq. q.
sit si vero fint in media pte celis. altera nec est vacua. nec supers-
flua. sicut magnū palatiū nō est vacuū qn̄ est vñ? magn⁹ inbabili-
tatoz. quīo nō implet oēm partē magnitudinē emi curie t. spa-
cioſtas t. si nō iplēat totaſ. facit tñ ad ostētionē regalit mas-
gnificēt. sed hoc melius sciemos quando videbimus.

DQuestio. ii. utrū in corpe celī sit ponere dextrum
et finistrū. Et q. sic videb'. p. illud qđ dī-
cit pīs in. q. de ce. t. mun. At emi sic. Est ob̄i pīdubio vīt'
diuersa. s. dextra t. finistrā. qm̄ sunt ei loca incep̄tōis. t. stat' e-
ope factōis sic. **C**itē ostēdī p. rōne suā ibidē. Q. is m. ot. finis
tus b. principiū a quo incipit. sed cuiuslibet celī reuelutio est
finita. ergo b. aliquē situm a quo incipit. sed dexterā dī in cor-
poribus vnde est motus principiū. finistrā ad quā est motus
finis. ergo cū celī sint mobiles. celī habēt dextrum t. finistrū.
Citem dextrum t. finistrū sunt termini latitudinis. sicut sur-
sum t. deorsum termini lōgitudinis. t. ante t. retro termini pro-
funditatis. sed om̄e corp' cōpletum t. terminatum habet tres
dimēsiōes t. terminos dimēsiōnū. corp' autē celī est bñmōi. ergo
videb' q. habēat dextrum t. finistrū. **C**itē perfectiori motu mo-
ueni corpora celestia q. inferiora. sed ppter cōpletionē motus
aliās habēt dextrum t. finistrū. ergo multosortius corp̄a cele-

stia. **C**itē. Sicut dicit pīs in. q. de celo t. mundo. in plātis
nec est dextra. nec finistrā. s. multo magis plante accedunt ad
distinctionē organizationis. q. celū. ergo vī q. celū nō habeat
dextrum t. finistrū. **C**itē dextrum t. finistrū causant in nobis
vt dicit pīmentator sup librū de celo t. mundo. a qītatiōb' acti-
vis t. passiūs. s. ab abundātia calorū naturalis pcedēt a cor-
de. t. spirituum pl' vīgētū i pte dextra q. finistrū. si igīs hoc
nō est repire i cēlestī natura. vī tc. **C**itē dextrum t. finistrū p
supponit surūs t. deorsum. sicut latitudō pīsupponit lōgitudi-
nē t. secū annexa ante t. retro. i celo aut nō est ponere surūs
t. deorsum. cū bec fint pītraria. nō est etiā ponere ante t. retro.
cum ante dicat. vī est sensu sicut dicit pīs. g. vī q. nō sit ibi
dextrum t. finistrū. **C**itē nūbil qđ habet extra se principiū t
finē sul mor' habet dextrum t. finistrū. sed corp' celī est bñmōi
cum mor' eius si separat'. ergo habet dextrum t. finistrū.
Citē dextrum est vnum principiū mor'. sed vna parte circuitū
mota. mouent oēs. ergo non magis incipit mor' ab vna parte
circuitū. q. ab alia. g. in circulo vī q. liber pars erit dextra vī nūl-
la. s. celū est corp' circulare. q. mouet circulariter. g. tc. **C**itē
si aliqd corp' b. dextrum t. finistrū. illa pars q. est semel dext-
ra semp est dextra qualitercūs corp' illud mouet localr. g. si
celū habet dextrus t. finistrū. illa pars q. semel est in ip̄o dext-
ra. sp̄ dextera. sed nō est dare aliquā partes celī q. mo non sit i
oriētē mo. boc dēre. mo i alio loco. fm regnatiōē celī. g. dext-
ra celī aliquā est orīeo. aliquā occidēs qđ nullo mo. pēdi po-
test. **R**ū. dōm. q. quis dextrum t. finistrū dicāt terminos la-
titudinis. t. surūs t. deorsum longitudinis. t. ante t. retro pro-
funditatis. nō tñ nosat terminos illos simp̄l. sed p̄paratiō-
nē ad motum. vñi in nullo corpe ponit proprie dextera t. finistra
nīs qđ diversimode suscipit motoris influentiā. ita q. primo in
vna parte q. in alia. vnde dextrus t. finistrū nō ponit esse nec
in lapide. nec etiā in statua ponunt nisi similitudina-
rie. q. nō bñt moueri localr a motoz sufficiēt. in eo vero cor-
porib' q. mouentur ad locā. t. magis in vna pte q. in alia susci-
piunt motoris influentiā. proprie ponit dextera t. finistra. sicut
in aialib' q. mouent motu progreſſu. t. in quib' vīt' cordis
motoris magis viger i pte dextera. cui' signū est maior fortitu-
do aialium in parte illa. propter qđ t. ptem illā pto mouēt qđ
incipiunt ambulare. fm hoc intelligendū est. q. cuz corp', cele-
ste quoddā habeat moueri ab oriente in occidente. vel ecōuer-
so sicut firmamentuz t. orbēs planetaz. quoddā vero minime.
sicut emp̄yrum. q. dextera t. finistrā celis cōpetant satis proprie-
videtur non tñ vīt' conueniunt emi orbib' mobilib'. sed non or-
bi immobili. Attendendū est. q. cū in aialibus t. in celo ponat
dextera t. finistrā. fm rationē cuiusdā conformatatio. s. propter
influentiā motoris differenter tamen accipiunt propter dis-
uersam p̄parationē mobilis ad motoz. Quia emi aialia mouē-
tur a motore sibi vñito. ideo dextrū t. finistrū dicit distinctio-
nē in partibus aialius. ita q. illa pars q. modo est dextera nūq̄
est finistrā. q. vñiformiter operat ad ip̄s' motoris influentiā.
pro eo q. ip̄s' habet sibi vñitū. t. nunq̄ ab eo magis elongatur
corpus vīro celeste motorē habet separatuſ. cū non sit corpus
aialius. sicut postea videbīt. t. ideo motor fm dei dispositionē
principaliter influit ex aliqua parte celī t. credib' probabiliter
q. in ea parte et. qua motus corpōz celestium primo nobis ap-
paret. vt pote in oriente. cum oīa corpora facta sint propter ba-
minē. t. q. motor semp ex illa parte influit vñiformiter. q. cunḡ
parib' veniat immediatus t. propinquus. suscipit motoris i-
fluentiam. t. ideo semper est ibi dextera. nec mutatur cuz partis
bus mobilis pro eo q. non est dispositio absoluta. sed relata ad
motoris influentiā. que semp manet fixa. t. per hanc modū lo-
cus cuiuslibet rei dicit esse immobili. propter hoc q. dicit finis
relatum ad centrum. t. circumferentiā mundi que nunq̄ possunt
moueri. Ex predictis patet questio proposita. patet etiā respō-
sio ad obiecta. Concedendū est enīz q. in celo sit dextera t. finis-
tra. Extrationes ad hī inducēt sicut concedēt sunt. quia verū
excludunt. Iz tertia ratio sumpta a dimensionib⁹ procedat ab
insufficienti. **C**ad illud vero qđ ob̄i in pīarius. q. planta nō¹⁹
habet dexterā t. finistrā. qm̄ sit organica. Dōm q. dextrum t.
finistrū nō facit principalē mēbroz distinctionē. hoc enīz accidit
t. frequenter contingit. q. eiusdē dispositiōis ē aial in pte dext-
ra t. finistrū. sed bō c. facit influētī motoris principiū q. t. mē-
nus principaliō suscep̄tio. fm quāz attendit jncoatio mos

bb 117

216

21 tuo et terminatio, et sic reperiit in celo. ¶ Ad illud quod obiectum dicitur et si in nobis est a qualitatibus actius et passius, ita per sensum ex predictis, quod dicitur, et si in animalibus percipiunt pres determinatas, propter unionem motoris ad mobilem, non solum per modum motoris, sed etiam per modum perfectiois, et hoc per una pars magis suscepit influentia motoris, requiritis dispositiois alia et alia quae quidem sit per qualitates activas et passivas, in celo autem non sic est, sicut omnium est supra. ¶ Ad illud quod obiectum dicitur, et si superponitur sursum deorum, non derit potest, quod verum est per sursum et deorum dicant terminos dominios, non autem est verum per dicunt libatione et termini alieni transmutationis. Secundum enim sursum et deorum propriis attendit augmentum sive motus ad locum, sed in deorum et instrumentis attendit motus in loco. Ideo et si in celo ponatur dexter et sinistra, non tamen opus sic posse sursum et deorum. Alter potest considerari magis per opinionem physici quod in celo est ponere sursum et deorum, et ante et retro, sicut posuit dexterum et sinistrum, non quod dicunt terminos diversorum motuum sed quod in codice motu considerat, ultima triu[m] dimensionum, id est magis proprium dextrum et sinistrum. Et hoc per sensum per celum revolutionem, ne cesset est ponere duos polos, quoniam vero non per rationem sursum, et alter rationem deorum. Est etiam ponere duo emispria, quoniam vero non per rationem ante, et alterum per rationem retro. Necesse est etiam ponere, quod in emispria una pars sit ex qua celestia corpora priori apparetur incipiatur, altera vero pars ex qua destinatur, et per totum de facili est imaginari. Si quis imaginetur hunc habere quod pedes beatam in polo artico, et caput in polo antartico et habeat faciem versus ad infimum emisperium, statim imaginabitur cum differencias positionum. ¶ Ad illud quod obiectum dicitur, haec extra se principium sui motus, et ita non habet deorum et si. Domus per illud verum est, quod dicitur, et si nominatur pres determinatus sed quoniam nominatur ordinem mobilis ad motoris influentiem non per velocitatem, nihil enim facit ad hoc utrum sit motor istra vel extra. ¶ Ad illud quod obiectum dicitur, et una pars circuli motu mouent oculos. Domus quod vero est, sed tamen ex hoc non sequitur, quod eque prior recipiat motoris influentiam, quod per ipsum aqua mouet rotam, primo mouet illam partem quam contingit. ¶ Ad ultimum quod obiectum dicitur, et pars dextra semper est dextra, ita per sensum, quod hoc intelligitur de illo dextro et sinistro, quod dicit dispositionem partium in coparatione ad motorum concordiam sicut in animalibus, hoc autem modo non ponitur in corporibus celestibus, sicut prius tactum est.

Consequenter queris tertio loco in cōparatione ad motoris influentiā. Et circa hoc duo quoniam primo queris, utrum primū mobile moueat a deo immediate tñ. an mediante aliqua virtute creatā. Secundum est utrum moueat ab intelligentia an a propria forma.

Que

Edo dicit. Lā p̄ia mouet causatū primū. cā aut̄ p̄ia nō est nisi de'. ergo tc. **I**tc Bocti' de p̄so. loquens ad dñs. Stabilisg manens das cuncta moueri. ergo v̄ p̄ maxime moueat ilud q̄ est primum mobile. hoc aut̄ est celum. ergo tc. **I**tc rōne videtur. Primi mobilis motor debet esse p̄am'. sed p̄am' motor est imobilis oīno. qz nūnq̄ est stat' nisi in imobili. sed nibil est oīno primū imobile. nūl sol' de'. ergo mot' primi mobilis sol' est de' principiū. Itē ex motu & influentiā celestio corp̄is est p̄seruatio oīm corpor̄ viuētū. ḡ er motor ei' erit cōseruatio oīm spiritū viuificatiū. qz sicut se b̄z mobile ad mobilez sic se b̄z motor ad motorē. sed sol' de' ē tē. q̄ est p̄seruator & viuificator spiritū. ḡ sol' ip̄e mouet p̄mū celū. **I**tc p̄. imēritas potentie & sapie & bonitatis b̄ requirit. vt de' cōcēt virtuti crea- te actum quē illa est nata suscipere. sed act' qui est mouere fīm locum quodcunq̄ corp̄ nat' est conuenire virtuti create. ḡ v̄ p̄ deus nullum corpus moueat absq̄ virtute alicui' creature. **I**tc virtus motoris debet p̄portionari mobili. sed virt' ce- li finita est virt' aut̄ dei infinita est. ergo ad hoc q̄ salutetur in mundo p̄ portio debita v̄ p̄ inter dei mouentē & celum motū sit ponere aliquā virtutē creatā & finitā. **I**tc p̄bs dicit. q̄ si tanta virtus mouet in tanto tpe. & maior in minori. & magna in minimo. & infinita in nūc ergo si de' infinite virtutis est. t ip̄e immediate mouet celum v̄ p̄ in instanti renouat ipsum ab oriente in occidens. qd manifeste falsus est. Si tu dicas. qd deus i mō uendo nō exercet totius virtutis sua effectū. qz cum sit mouēs voluntarium p̄t mouere & cito & tarde. tunc redit prima obie- ctio. qz cū accus iste. s. mouere successiue sit virtutisfinite. erit

Secundi

natus pertinere creature. ¶ Itē ea q̄ sunt immediate a divina potētia. pcedunt in esse finis cursum mirabilē. vt p̄z in creatōe et in stificatōe et miraculō opatōe. ei go si celum immediate mouet a deo. mot⁹ cuius est mirabilis. nō naturalis. q̄ si est naturalis nō est ergo a deo immediate. ¶ R̄. ad predictō et intelligentiā; est notādū. q̄ in omni opatiōe d̄cus operat intime et imediate. cum dei voluntas sicut dicit Aug. et habitum est in p̄eo lib. sit prima et summa cā oīm specierū; motionum. In aliquidus aut sit operat. vt ip̄c sit tota cā. in aliquibus sic opat et mouet. vt virtutē agēdi et mouendi cōficit creature. prima quidē dicātur mirabilis. sedā vero naturalis vel voluntaria quantum ad egressum. Qā ergo q̄rif. vtrum motus primi mobilis imediate sit a deo. non est q̄stio vtrum virtus diuina intime operet. et immediae ad illā mutationē exercendā. q̄ nibil mouet sic. nisi ip̄c moueat et cooperet virtuti motu. sed est q̄stio. vtrum motus primi mobilis sit a deo tenq̄ a tota cā. an ilūlum cum virtute diuina mouente moueat aliqua virt̄ creatā. Et ad istā q̄nem satis de piano r̄ideri p̄t. q̄ cum mor⁹ ille sit natus cōmire virtutē finite propter sui successiōē. et diuina bonitas ad sui manifestatiōē cōmunicet creature. qd̄ ip̄a nata est suscīge q̄ d̄cus primum mobile mouet mediāte aliqua virtute creatā. sicut et alia mobilitā. et cōcedendesunt rōnes ad hoc inducē. q̄ uis aliq̄ nō necessario cogat. ¶ Ad illud vō qd̄ obf̄ de p̄bo. dici posset satis probabilitē. q̄ p̄bo nō intellexit. q̄ primum orbis motor. p̄ modum efficiētis esset deus. ip̄c enī ponit virtutē motoris adico p̄portionari mobilis q̄ si minimus vel modicū corp̄ apponere corpori lassare virt̄ motoris in mouēdo sicut dicitur. de celo et mundo. s̄z ponit q̄ de moueat primum causatū metā p̄borice. sicut finis et desideratum. aut si ponit q̄ moueat q̄ modum efficiētis. nō ponit q̄ ip̄e sol⁹ moueat. s̄z coopante virtute mobilis p̄portionata. ¶ Verbiū siuum p̄t intelligi esse dictū p̄ quandā appropiationē. et primariā insluētia sue infusionē. ¶ Ad illud qd̄ obf̄. de Boetio. q̄ de cuncta mouet. Dōz q̄ et illa autoritate non excludit. q̄ sol⁹ deus cuncta mouet. sed q̄ nō mouent absq̄ diuine virtutis insluētia. Nulla enī virt̄ alius⁹ motoris p̄t vel modicū opari sine beneficio et auxilio ei⁹ q̄ penitus est immobilius. sicut in. i. li. oftensus fuit. Et in sequentiā ostēdet cum q̄rif. vtrum oīs actio sit a deo. ¶ Ad illud qd̄ obf̄. q̄ motor. primum mobilis est prim⁹ et immobilius. Dōz q̄ nō op̄s motorē primum mobilis esse oīmodo primum. vel oīmodo immobile. sed sufficit q̄ sit prum⁹ respectu aliorū motorū sicut virtutē mouimenti. et q̄ sit immobilius finē cū modū p̄ quē mouet. Nō enī oportet esse statum in motore primum mobilis simpliciter. sed in genere creaturarum. Omnes autē creature deserviunt sūnt. et reducunt ad ipsum deum. qui est prim⁹ et finis oīm circa quæ nec est pfecta quies. nec pfectus stat⁹. ¶ Ad illud qd̄ obvicit. q̄ sicut insluētia mobilis conservat mobilia. ita insluētia motoris motores alios. Dōz q̄ illud non oportet. q̄ non est confimilis propōrtio. pro eo q̄ ordo est incorpōrib⁹ mundi. finē tautā p̄dominātā et excellētā. q̄ viuū potest finē p̄t insluēre in alterū. sp̄s vero rationales qui sunt viuificatores et motores corporis habent gradū et ordinē vt tamen finē suū supremū a deo immediate pfectantur et formant et hoc est p̄portionationē imaginis per quā immediate sunt ipsius dei capaces.

Questio. iij. Utrum motus celorum sit a propria forma
vel ab intelligentiâ. Et quod sit a propria forma
ma vñ. Q: sicut vult pbs, natura est principium motus et quietis in eo
quo est. ergo ois motus naturalis est a forma intrinseca. sed mo-
tus celorum est naturalis sicut probat pbs, ergo est a propria forma.
¶ Itē leue sua levitate et virtute potius sursum ascendere, nullo in-
pellente, et sibi graue descendere, absq; aliqua intelligentiâ moue-
re. si ergo forma celorum pfectio est q̄ elementaris, et figura ei ap-
tissima ad motum circularem. vñ q̄ moueri possit a propria forma
absq; ois intelligentiâ. ¶ Itē plus est mouere scipim excludo los
cū propriis q̄ no excludo. sed viri lucis est se diffundere per corpora
alteri nature, et etiā diffundendo redire, ergo vñ q̄ corpus celorum
multifacientur per naturam lucis possit se in suo orbem mouere abs-
q̄ influentia alium spūalio substâtie. ¶ Itē motus solitū ē a for-
ma propria et intrinseca, et spectat ad ipsamē motus, ergo cuius
motus celorum est multo pfectior, erit a forma propria et intrinseca, ḡ vñ
celorum non mouet ab intelligentiâ, vel intelligentia est ipsius celorum
pfectio et forma. si intelligentiâ aliqua non est pfectio celorum sicut
dicit Dam. iij. li. cap. v, celorum sunt inanimati, et insensibiles. ḡ t.

Distinctio

Citē nullus motus necessarius pender a voluntate creature tāq a principali motoz. sed mot⁹ cel⁹ est vniuersitatis & necessari⁹ nō b⁹ sc̄tōs & p̄bos. q̄ nō a voluntate alicui⁹ angel⁹ vel intelligētie. **C**itē virt⁹ illi⁹ angel⁹ vel intelligētie ē finita s̄ virt⁹ finita i mouēdo recipit fatigatōes & laboře. magis cū mouet illud qđ nō est per se mobile. aut ergo cel⁹ mouetur p̄pria forma. aut si mouetur virtute intelligētie necessaria est illam laborare & lazarī. **C**ōtra. oē quod mouetur. ab alio mouetur. sed celum fin se totū mouetur. ergo videtur q̄ p̄ter materia & formā eius sit ponere aliqd a quo moueat. hoc autē nō est nisi angel⁹ vel i tēlligētie. ergo tc. **C**item oīs motor⁹ est in actu respectu mo bilis & totū cel⁹ est mobile. sed n̄sib⁹ id est simili in actu & po tentia. ergo celum non potest moueri a se sine propria virtute. **C**item omnis motor sufficiens distat a mobili. cū ergo nulla forma extensa distat a materia. nulla forma extensa potest es se motor sufficiens. sed forma cel⁹ est forma corporalis & exten sa. & motus eius cum sit precipuus inter alios. motus eius est a motoz sufficiēte. ergo nō potest esse a virtute propria forme. **C**item oē qđ naturaliter mouetur ad locū aliquem. si mouetur ab illo loco mouetur preter naturā. ergo si cel⁹ mouet na turaliter ab oriente in occidē. ab occidente in oriente. nō mouetur seu regirur per naturā. ergo videtur q̄ cel⁹ habeat motoz aliū q̄ forma proprias. **C**item omne quod mouetur pro pria forma. mouetur ppter propriā indigentia. natura em̄ for me nō mouet nisi propter appetitū rei que naturaliter indiget sed cel⁹ sicut dicit sancti & p̄bi nō mouetur propter indigentia propriā. ergo nō mouet a propria forma & natura. **C**itē om ne qđ mouetur a propria forma naturaliter mouēto nūq̄ quis scit nisi violēter. ipso existētē in eadē dispositione. sed cel⁹ quā tum ad naturā sue forme semper erit in eadē dispositione. aut ergo nō mouetur a propria forma & natura. aut nūq̄ quis scit. vel si quiescit. violenter quiescit. si ergo cel⁹ aliqui quietabitur et nō violenter. ergo motus eius nō est a virtute forme intrinse ce. **R**espon. dicendū qđ in bac questione due sunt positiones probabiles p̄cordes rōni & scripture. preter illam tertiaz viam quā quidā p̄bi posuisse videntur. scilicet p̄ cel⁹ baberet alias & p̄ cel⁹ esset magnū animal. & p̄ mouere fā propria forma perfecti ua sicut mouetur alal. & banc alias motricē posuerūt regi & diri ḡia deo mediāte intelligētie. scilicet p̄ bec positio falsa est & erronēa. Dicit em̄ dicit Danti. cel⁹ sunt ināiatā & insensibiles. & q̄ dicuntur deūl̄ aliqui b̄fideccere. hoc est dictū per p̄sopotā. & ista ē cō munis nūia sanctoz. & ideo Augustin. retractat illud verbum qđ dixerat in lib. de immortalitate anime q̄ mundus animat & si aliq̄ sc̄t videatur hoc dicere sicut h̄ero. super. Eccl. hoc totum intelligendū est dictū metabapto:ce. Non solum autē bec positio est cōtra carbolicos doctores. sed etiā cōtra p̄blos s̄p̄bos vel p̄blicos tractatores. qui ponūt q̄ substātia intelle ctualis nō vñit̄ corpori nisi mediāte vegetabili & sensibili. & ita si cel⁹ perficeret a substātia spūialis. baberet sentire & veg es tarī. & ita naturaliter posset corrupti. & ppter hoc ista positione oīo reiecta intelligēdū est q̄ duplex est bic modus satis cas tholicus. Quidā em̄ dicit q̄ cel⁹ mouetur a p̄pria forma hoc mō. cel⁹ b⁹ quātitatē & figurā. & per banc est ad motū babilē. b⁹ nibilominus lucis p̄fectionē & formā que inter ceteras for mas corporales est maxime actua. & quasi viam mediā tenēs inter formas spūiales & corporales. & per virtutē bus formē mouent̄ corpora celestia orbiculariter multo sufficiēti⁹ q̄ elas mēta mouean̄ motu recto. nec oportet ad motū cel⁹ adhuc̄rī ministeriū angelī vel aīe sicut nec ad motū cuiuslib⁹ elementa ris nature. Nec obſtar illud q̄ mouēs d̄z est aliud a mobile. q̄ sicut aīal fm̄ aliud sui mouēs fm̄ aliud sui est mobile. & tamen totū est mouēs & mobile. sic & in celo intelligendū est q̄ est mo bile per naturā quātitatē & figure. & mouēs per naturā lucis actiue. Nec obſtar illud q̄ recedit ab codē loco ad quē mouet. cel⁹ em̄ p̄prie nō b⁹ moueri ad locū. sed potius circa locū. nec pars q̄ est in oriente mouet ad occidē. q̄ illū situm intendat determinate. scilicet q̄ intendit moueri orbiculariter. q̄ est mot⁹ co perēs sue nature. Vñ sicut dicit in radio q̄ pcedet retrocedit per virtutē suā cū sit repūssio ad aliqd corp⁹ splendidū. sic est in pposito. & per hoc respōdet ad oīos obiectiones. Difficile tñ est fm̄ hāc positionē sustinere quō cel⁹ mouetur a propria for ma & naturali. & illa permanente quiescat preter violentiā. Difficile est etiā intelligere quō nō mouet̄ ppter p̄pria. indi

XIII

gētā si appetit̄ illē ē forma intrinseca. & iō isti p̄pellent̄ ad redire vt dicant q̄ ad motū cel⁹ nō sufficit virtus p̄pria forma sed simili cum ea requiriſt̄ influxus diuine potētie fm̄ quē cel⁹ b⁹ moueri & quiescere. Sed tunc remanet q̄stio qđ sit illē influ tus. vtrum dicat qđ creatuz vel increatum. & siue hoc dicat siue illud. nō est facile explicare quare de⁹ illum motū exerceat sine ministerio spūialis creature. cū illis sit nat⁹ cōuenire. Nec qđ de facili p̄t hoc improbari si q̄ hoc dicat q̄ defectum isti creature corporalis velit de⁹ p̄ semetipm suppleare. vt ostēdat se esse deum cel⁹ & terre. & ita dicat celum moueri virtute p̄pria. q̄ si aliqd desit sibi ad mouēdū sufficiētiā. suppleat ab ipa vnu te diuina. & sic sustinēdo banc positionē. rūsio ad obiecta satia est plana. Elia vero positio est q̄ de⁹ mouet̄ mediate intelligētie creāta. siue mediate angelo & hoc p̄petebat ordini quē de⁹ constituit vniuerso. de quo dicit Aug. sup. Gen. ad lit. q̄ de⁹ sic mundum ordinavit ut spūni p̄ficeret omni corpori. & ideo sicut cōgruum est angelos deputari ad ministerium boīm sic eriam congruum est ipsos deputari ad motum & regimen celoz. cum in hoc etiāz ministrarent bonīm viatorī. & diuine subseruāt̄ ma testati. & hoc videtur Aug. sentire. in. iij. de lib. ar. loquens de angelica natura de qua dicit. q̄ non sua maiestate cōtinet omnia. sed inberēdo illi maiestati & eius imperijs deuotissime ob temperando. a quo. & per quē. & in quo facta sunt omnia. & bec positio magistrorū est tam in theologia q̄ in p̄blosophia q̄ cōcos pictati fidei & rationi plurimum esse videtur. Si igitur banc positionem sustinere velimmo. de facili potest ad obiecta in contrariū r̄fideri. **A**d illud qđ primo obiectitur q̄ mot⁹ ille naturalis est. dōm q̄ motus ille p̄ coparationem ad primū mobile naturalis esse dicif q̄ natura erit & figura illi motus cōcordat. nec oportet q̄ omne qđ est naturalis sit a principio intrin seco sicut a rota causa. sed sufficit q̄ virtus intrinseca cooperetur virtuti actiue. **A**d illud quod obiectitur de graui & leui. dōm q̄ ad motum graui non sufficit solūmodo grauitas sive qualitas p̄pria. imo concurret virtus loci attrabentis. & virtus loci expellentis. & virtus corporis quinti. preter illa duo mouentia que ponit p̄blosophus. sc̄s grane & leue. & remouens p̄bile. & quia bec ad motum cel⁹ non possunt cōcurrere. oportet q̄ concurrat virtus spiritualis substantie. **A**d illud quod obiectitur de diffusione loci. dōm q̄ ille non est motus locatio proprie. sed magis motus alterationis. vñ de sicut ignis potest calorē suū diffundere deosum. tñ virtute propria non se mouet de loco in quo est. sic etiam in celesti cor p̄ze intelligendū est esse. **A**d illud qđ obiectitur q̄ ad cōplicationē motus facit q̄ aliquid mouetur a principio intrinseco. dōm q̄ hoc accidit. non em̄ hoc est propter vñione motoris ad mobile. sed propter sufficiētiā motoris q̄ quidē est substantia spūialis distans a materia. vñ distantiā motoris est a mobili & completio motoris illa est que facit ad motoris perfectiones. hoc autē multomagis reperitur in motu cel⁹ quod mouet ab angelō siue ab intelligentia separata fm̄ substantiaz vñitā fm̄ virtutē. q̄ si moueretur a propria forma. **A**d illud qđ obiectitur q̄ necessariuz non pender a voluntario. Dicendū q̄ verū est de voluntate vertibili. q̄uis autē voluntas angelis sit q̄ na turā vertibilio. tñ p̄ gloriam omnī inuertibilis efficit. & tales substantiaz intelligendū est esse motricē celī. q̄ vt dicit Augus tñ. summe maiestati incontinenti in bereat perfecte. Et q̄ talis substantia sit motrix celī. ostēdit ipsius motus nobilitas & vñis formitas & necessitas ostēdit nibilomin⁹ quies futura. cum pfecta erit. superna ciuitas. ad quā conseruandam finaliter ordinatur angelica ministratio. **A**d illud qđ obiectitur q̄ cū sit virtutis finite lassaf. dōm. q̄ lassationē nō facit finitas sed im proportionē motoris ad mobile. vel p̄cetas vel ineptitudo ex parte mobilis. quoū nullū est in pposito. & sic patent questiā. **D**e productione insensibilium contentorum. **S**equit̄ dicit de⁹ p̄gregent̄ aī in locū vñū. Supra egit mīt̄ de p̄ductōe insensibilium p̄tinētiū. iī bac p̄te agit de p̄ductōe insensibilium p̄tētōz. & q̄ bec sunt iī dupliči dīta. Quedā em̄ intra celos p̄tinēt̄. vt materialia respecti ḡnandaz rez sicut sunt ele mēta. Quedā vñ vt actiua sicut sāt celestia lumīaria. Iō pars ista b⁹ duas. In p̄ma agit de difficilē celoz. In sc̄da de p̄ductōe lumīaria. ibi. **S**equit̄ dicit de⁹ fiāt lumīaria. p̄pria ps b⁹ duas. In p̄ma determinatitā. **I**n sc̄da soluit dubitationē ibi. Sicut q̄rāt̄ vñi p̄gregat̄ sicut aī. **S**ic sc̄da ps p̄ncipalis

Libri

Secundi

babet duos. In pala parat productionem luminiarii opib⁹ alior⁹ diez. In sc̄a vō determinat ppter qd s̄int facta. ibi. q̄ tō facia sunt ut p ea illustrēt ec. Et sic duo p̄tinēt in pte ista. vñ distis etio elemētor, et sec satis plana ē q̄tū ad p̄ntē materia p̄tinēt. Sc̄m aut̄ est formatio luminiarii circa qd plā p̄currūt dubita bilia ut tēt̄ sacre scriptus re plane intelligatur.

a Lōgrentur aque in locū vñū t̄ apparet arida.

Lōtra. videtur p̄mo in cōuenienter dicere cōgre gentur in locū. q̄ motu etie dici ad locū est entis completi sed aque nō dum erat p̄du cte. ergo male dixit. in locū vñū cōgregentur. Itēt nibil p̄t apparere nisi coloz. t̄ nullū elemētū sim̄pli citer est coloratus. ergo terra nō p̄t apparet. ma le ergo dicit. apparet arida. Itēt cum sint duo alia elemēta vñ ignis t̄ aer vis def q̄ insufficiēt scriptura que nibil de eoz distin criōe explicat. Juxta hoc q̄ritur quare elemētū aq̄ nosiat pluraliter t̄ elemētū terrenū singulariter. Si tu dicas q̄ hoc ē ppter aq̄ rum dispersionē. t̄ sic videt q̄ male dicit. congregēt aque in locū vñū. Itēt q̄ ritur quare elemētū terre p̄mo vocat arida t̄ postea vocat terrā. cuius ante sit di etus. In principio creauit deus celum t̄ ter. tc. Itēt cam elemētū aq̄ sit insipidum p̄ na turā. t̄ maria sunt salsa. nō vñ q̄ p̄gregationes aquarū debeat 37 appellari maria. Rn. dōz q̄ scripture distinctionē elemētorū in his verbis valde explicat elegāter si q̄s attēdat. q̄ em̄ mor⁹ ad situm nō est nisi rei sp̄le t̄ bñtis formā. nec aliud fuit aq̄s p̄gregari in vnum. q̄ ipsi elemēto aq̄ dādo sp̄em vñā t̄ inclina tionē ad locum sp̄ēl debūtum fm̄ existētiā forme t̄ inclusiōnē ad situm dare locum p̄grauis. t̄ q̄ loc⁹ aque est simēdiate esse circa terrā. dum aq̄ p̄gregat. ab elemētū sup̄iorib⁹ sc̄z aere t̄ igne separat. ergo in p̄gregatione aquarū tangit per co sequēs distinctio aliorū duorū elemētorū. Rursus q̄ aque sunt nate circum dare terrā. t̄ si ex oī pte circuitur terrā ad inabitā dum nobis t̄ natiibus apta non est. ideo sic distinxit vt in superiōrū superficie arida apparet. Rursus si terra cēt ab aq̄ oīno sepa rata. ad germinādū. nō est apta. t̄ ideo de⁹ sic arefecit ter re superficie. vt tñ ipsi⁹ radicē aqua impleret. t̄ p̄ decursus flu uisoy etiā irrigaret. Et ppter hoc tria dicit scripture. P̄t̄o p̄pter elemētorū distinctionē. p̄gregēt aq̄ in locū vñū. Sc̄dō vero ppter superficie terre demudatōes t̄ apparet arida. Tertiō ppter irrigationēs quā ab aq̄s suscipit vt germinare possit dicitro ca uit arida terrā. p̄gregatōesq; aquarū appellauit maria. Ex 38 bis patēt obiecta. Qd em̄ p̄t̄o obf̄ de vbo p̄gregādi nō valēt. nō fecit de⁹ aq̄s p̄gregari sicut p̄t̄o cr̄stētēs. h̄s sicut dans eiſ formā t̄ naturā p̄ quā sint apte nate i vñū locū p̄currere. Silr p̄ illud qd obf̄ de appitōe terre. q̄ terra q̄ apparet nō est elemētū mixtū. Silr p̄ illud qd obiectit de distinctōe alioq; elemētorū q̄ in his duob⁹ q̄ sunt maxime sensibilitā t̄ tractibilis. claudit illoq; distinctio q̄ sunt sensib⁹ n̄ris occulta. Silr p̄ q̄re aquam 39 vocat pluraliter. t̄ terrā singulariter ppter. s. eaz dispositionē humidum em̄ p̄prio termino est male terminabile. sed q̄ siccū de sui natura terminabile est. ideo terrā vocat singulār. t̄ prius vocat eā arida. t̄ postea terrā. q̄ primū nomē dicit p̄prietates elemēti. vñ siccitatē. Sc̄dō vero nomē dicit eī vñsum siccū vñlitas tem quā babet p̄ cōmitionē aque vt possit colī t̄ fructificare ideo dī terra quasi trita. Silr p̄ de illo qd obiectit de aq̄s. ap̄pellant em̄ maria. non q̄ amaritudo sit prima qualitas aque

sed q̄ p̄sequit̄ aquā in sua p̄gregatiōc ppter grossiciētū q̄ remanēt subtilitōib⁹ eleuatis sursus vel penetratib⁹ in terē p fundo ex qua subtilitatiō dulcescunt.

Lōdē em̄ die p̄tinēt terra herbā virentē. vñ q̄ factū est inodinate. si cū firmamētū p̄l̄ factū est q̄ terra p̄ius debuit ei⁹ dinari q̄ terra. Itēt cū mineralia corpora sint ex terra ita bñ sicut ligna videt q̄ insufficiēt̄ determinet scripture ea q̄ virtute diuina p̄ducunt ex terra. Itēt querit virtus tūc terra ger minauerit tribulos t̄ ipsas. si enī tunēo p̄durit vñ q̄ post peccatū fuit terra fecūdator t̄ nouā recepit Quād se potēt̄ ad p̄ducēda t̄. vñus lo se riputra insufficiēt̄. q̄ non vñus lo exprimit. videt̄ eria fid̄ 3 cum cōriari dū in iij. geni. dicit̄ Gregor la in penā bonis germis. cū māri. maledicta terra tc. t̄a māri. Rn. dōm q̄ scripture odiatissime fecit. dum codē dī quo terra p̄ducta est ex ea herba s. t̄ ligna p̄dōrēt̄. t̄. tum propter errorio re motionē. vt dicit Basili⁹. ne credere q̄ sol esset cā p̄ncipalis terre nascētū sicut dicit p̄bs. q̄ terra est mater plantarū. t̄ sol pater tū q̄ plante t̄ berbe sunt q̄ De oge si connaturales terre dum dī. et sunt radicibus affite tra bendo ex ipa somētū t̄ origine nō sic aut̄ est i ornari⁹ aliorū trium. p̄ hoc p̄z primū obiectū. Ad illud vero qd obf̄ de cor posalib⁹ mineralib⁹. dōm q̄ p̄t̄o recedunt a natura terre. q̄ latēt̄ sub terra. nō curauit scripture sp̄aliter exprimere.

Lōdē illud qd obf̄ dī spinis t̄ tribulū. dōz q̄ tūc p̄ducte sunt p̄ eo q̄ pfecta fecūditas data est terre. t̄ nulla herba est t̄ vilis q̄ nō fit alicui⁹ utilitatē t̄ virtutis. t̄ id cū alijs virētib⁹ herbis t̄ lignis fructiferis intelligēdū est ista p̄ducit̄ t̄ scripture sub illo gñalitate p̄prehēdit. Et qd obf̄ q̄ gñata sunt i pena p̄cī. dōm q̄ spinā t̄ tribulū gñari vñ semināt̄ frumentuz. h̄ est i pena p̄cī t̄ ex maledictōe terre. t̄ cum colif̄. vt det fructū vñde bō sustentet̄. poti⁹ p̄ducit̄. vñ bō crucief̄. Qd aut̄ in locis multo generet̄ spinā t̄ tribulū. doc non est pena sed natura.

Lōt̄ lumiaria i firmamētū celi. Querit̄ q̄ fin̄ ista lumiaria 41 Si tu dicas q̄ sol t̄ luna. q̄ scripture explicat. fecit de⁹ duo lumiaria magna tc. vñ cē istatia. P̄t̄o. q̄ ista nō sunt i firmamēto. Sc̄dō vō q̄ luna nō ē lumiaria magnū cū iudicio sapientiā m̄te stelle sint maiores. Tertiō vō q̄ luna nō vñ cē lumiaria. h̄ p̄t̄o corp⁹ opac⁹. dū sui interpositōe solē sa cit̄ eclipsari. Situol cas q̄ luna dī lumiare. nō q̄ ex se lucent. h̄s q̄ lumen recipit a so le. Obf̄ 3b. q̄ cū luna fit de natura qntē essētē sicut i sol. vñ q̄ ista debeat lucē sicut sol. Itēt si lumen recipit. aut sicut corp⁹ trāspārēt̄. aut sicut termiatū. aut sicut speculū. qd p̄t̄m bñ naturā termiatū. t̄ p̄t̄m trāspārēt̄. Si recipit sicut trāspārēt̄. t̄c vñ q̄ nō obf̄ ciat se i suis p̄ se. t̄ q̄ etiā nō possit occultare sole. Si cut termiatū. t̄c duplēc̄ oīc̄ iōcūmētū. Primū q̄ cū corp⁹ ter miatiō nō ē nisi m̄tētū. nō p̄t̄ luna cē corp⁹ ter miatiō. Sc̄dō vō q̄ tūc nō illuminab⁹ nisi i sup̄ficie. ḡ vñ q̄ parum de lumine sufficiat t̄ p̄t̄ refūdat. ḡ nō dī dici lumiaria magnū. Si vō recipit sicut speculū. tunc sil̄ duplēc̄ ē iōcūmētū. P̄t̄o q̄ luna debēt̄ vñde imāgīne siccū sp̄ēs. solis sicut vñ i speculo. Aliud q̄ tūc non dī luna illuminare oēm p̄t̄. sicut. nec speculū imāgīne offert fm̄ oēz p̄t̄. Propter h̄ igīl̄ ē qd̄ q̄re luna dicaf̄ cē lumiare magnū t̄ q̄re magī lucet de nocte q̄ de die. t̄ q̄re magī lucet dū a sole elōgaf̄ q̄ cū ci appropinquat. Rnū em̄ dī eēsi ab ipso recipit lu men. Rn. dōm q̄ circa lumiaria celi qdā singularē tenet̄ op̄ionē

Distinctio

XIII

nōnē. dicitur quod corpora celestia sunt ex quattuor elementis p̄do mināte in eis natura ignis sive celestis corporis qd̄ dicit esse natura ignis. p̄ dominātē in qua nō solū sive quātē. sed etiā p̄ quātē t̄ sive qd̄ in eis magis p̄ dominātē illa natura. sive hoc bñt loca magis t̄ magis sup̄ma. t̄ qm̄ in luna qd̄ nobis p̄sumo; c̄ m̄ nime dñatur natura ignea inter cetera lumenaria. t̄ pl̄ reperit in ipsa de natura luminis suscep̄tua. bñc ē qd̄ luna parum per se lucet. t̄ ex p̄ntia solis multum suscip̄t lumen adeo ut mereat dici lumenare t̄ magnū lumenare. ppter magnū esse etiā lumen quē babet in terris. In sue aut̄ positio; nō fulcimentū adducunt hoc qd̄ luna videat esse corpus terminatū t̄ coloratū t̄ ideo inter nos t̄ sole; posita radios solis nobis osculet. t̄ soli opposita dux et ea pte qua nobis oponit lumen suscip̄t t̄ infēriora illuminat. S; dec̄ posito est h̄ cōm̄ vias p̄borū t̄ h̄ cōm̄ viā scītorū. Lōtra phos nāq̄ ē. qd̄ p̄bi dicunt qd̄ mīta ex qtruo; elemētis sunt corruptibilia t̄ ad hoc qd̄ sit conuētis mīta oportet qd̄ pl̄ sit ibi de natura grauium sive quantitatē. t̄ ita lumenaria celī sive hanc positionē t̄ essent corruptibilia t̄ lessent gravia. Qd̄ si tu r̄ndreas qd̄ sive la sublimata sunt a natura corruptibilitatis t̄ grauitatis. sicut corpora bosim gloria. hoc non soluit. qd̄ non q̄ritur bñc qd̄ faciat de; per gratiam t̄ gloriā. sed qualia sint illa lumenaria cōdita p̄ naturam. Contra cōm̄ viam sancto; est. qd̄ si corpora ilia sunt mixta. nobili valde mixtione mixta sunt. t̄ si hoc ergo sunt nata perfici ab anima. t̄ sic sunt animalia. t̄ hoc est cōtra Dam̄. qui dicit celo; s̄ esse inanimata t̄ insensibilia. Hoc etiā est contra Hieronymo. ad eo ut dicere alstra esse animata dicat beretū. Unde hoc enumerat inter beretes Origēn. Aug. aut̄ re tractat. qd̄ dixerat in libro de immortalitate anime. non tamē omnino tanq̄ falsum cōdemnat. Hic enī sic in libro retractatio nū. animal esse mundū sicut plato sentit alijs plurimi non ratione certi indagare potuit. nec diuinaz scripturaruz autorita te t̄ persuaderi posse cognouit. Unde tale aliqd̄ a me dictū quo accipi possit qd̄ animal sit mundū. temere dictū reprobendo. nō qd̄ hoc esse falsum confirmo. sed qd̄ nec verum esse comprehendo. Qd̄ si tu dicas illa esse completionata non tamē animata quō veriusse poterit. cū nobis completio sit ad suscipiendum animā proxima dispositio. Propter hec t̄ his similia dic modū non videt approbandū. Scđo modo potest dici sive p̄bū qd̄ lumenaria producta sunt ex aggregatione lucis vel suorum ordiūz sicut enī si calor dispersus in vnu colligere fieret stenior t̄ forto. sic dum natura lucis in orbibus reperta virtute sui opifis in vnu colligis. lumenare constitutis. t̄ sive bocluminare ma tueri min⁹ est. sive qd̄ maior est in eo lucis aggregatio. Et qm̄ lumen inter corpora celestia magis est nobis propinquua t̄ eius orbi. bñc est qd̄ tam ipsa qd̄ et̄ orbis min⁹ participat de pfectio ne lucis. qd̄ tamē multum est natura lucis conformis. obiecta soli multum illuminat. t̄ qd̄ babet densitatem ingrīb;. ideo radiis solis peruita non est. t̄ propterea radios quos suscipit res fundit ex ea parte ex qua soli se obiicit t̄ cū sit nobis ppinqua multum nos illuminat. t̄ propterea sacra scriptura vocat sole; t̄ lumen duo lumenaria magna. t̄ bcc positio satis est probabilis. nō tñ vñ oīno sufficiens. Si enī luna est ex aggregatiōe t̄ densitatiōe p̄ tñ sui orbis lumenosa. h̄ nō pueniat ad lumenositatē solis. vis detur qd̄ de se. deberet lucere. nō tantū ex lumenis solariis susce

ptio; qd̄ ad oculū p̄z esse falsus. Et iō est adhuc tertii modū dī cēdī sive scīto; s. I. Dam̄. t̄ basiliū qd̄ lumenare nō tm̄ dicit lumen. s; lucis vebleū t̄ lucis vasculū. ppter qd̄ Ecclī. xlvi. de sole dr̄ vas admirabile op̄ exceli. vñ sicut lucerna qd̄ dī vebleū lumen bñc in se duplicez naturā. s. lucis qd̄ vebl̄. t̄ corporis qd̄ vebl̄.

Sexta accepit terra iūmetā t̄ reptilia t̄ bestias. post que omnia facta est homo de terra t̄ in terra. nō tamē ad terram nec ppter terraz. sed ad celum t̄ ppter celū. Quia ḡ celum ceteris elementis p̄stat. p̄iusq; alijs factum est. ideo ante alia ornata in quarto die quosiuū fidera.

Determinat quare lumenaria celi facta sunt. i

Quae ideo facta sunt ut p̄ ea illustre; inferior pars ne esset habitantib; tenebrosa. Infirmitati hominiū p̄fisiū est ut circūneunte sole potiretur hoīes diei noctisq; vicissitudine. ppter do; mīdi v̄gilandiq; necessitatē. t̄ iō ne nos idecora remaneret. s; lumen ac sideribus consolarent bonitas quibus i nocte ope; rādi necessitas incumberet. et quia quedā animalia sunt

dum qd̄ ad diffundendū. qd̄ vero lucent hoc habet ex lucis p̄mo create pfectio; t̄ video illud lumenare cui de; multū dedit de illa luce. maxime lucet. sicut sol iste. cui min⁹ dedit. min⁹. t̄ illud cui minime. minime lucet et se. s; si lucet bñc est ex susceptiōe solaris influētie. Et ideo voluerūt alijs dicere nō tm̄ lunam. s; oīo stellas a sole lumen recipere. Quicq; aut̄ sit de alijs stellis tñ de luna satis plane appet qd̄ p̄ se nō lucet. Et rō buiusest. qd̄ ad sui p̄pletionē modicū suscepit de illa luce p̄io creata. qd̄ nō est aggregatū ex natura qd̄ multū est apta ad suscipiēdū lumen. cū sit corp̄ magnū t̄ nobis ppinqui. Hinc ē qd̄ multū de lumine suscipit t̄ multū refundit qd̄ ex ea p̄te illuminat qd̄ se nobis opponit. h̄ aut̄ est qm̄ est in pfecta distantia a sole. ita qd̄ sol ē in uno emispio. t̄ luna i alio. bñc rō qd̄ scripture appellat lumenare magnū qd̄ sol p̄positū dicit. t̄ luna p̄posita est nocti. Et p̄ hoc p̄z rō ad obiecta. Qd̄ enī dī luna cē lumenaria magnū bñc nō dī qd̄ luceat ex se vel qd̄ sit mal⁹ qd̄ stelle. sed qd̄ magis nos illuminat. Quare aut̄ magis illuminat de nocte qd̄ de die rō iā dicitur ē. Ad illud vero qd̄ q̄rit qd̄ recipiat lumen. vñ sicut trāsparens. vel terminatū. vel speculū. dīm qd̄ luna nec natura pfecte opacē. nec pfecte trāsparens. nec pfecte bñc natura sp̄culi p̄cipiat tñ aliqd̄ de ql̄b̄t boz. Naturā trāsparens qdā mō p̄cipiat cū ex natura qnti eo; p̄io p̄stet. Naturā vñ opaci ē eo qd̄ p̄tes ille ita defansit ut nec radiis nec visualib; solarib; p̄beat trāspire. Naturā vñ opaci bñc qd̄ sic recipit ut etiā reddit. nō tñ oīo reddit sicut speculū. qd̄ nō est corp̄ tersum t̄ polū sicut p̄ aspiciēti ipm̄ corp̄ lunare cuz est illuminatū. sp̄culū aut̄ reddit imaginē. qd̄ est corp̄ politū. qd̄ nō est radiis p̄uiū. bcc aut̄ magis p̄iectu rādo dicta suntq̄ assērēdo. vt alijs intellectu san̄ dī possit de eo qd̄ dicit scripture fecit de;. duo lumenaria magna tñ. Qd̄ vero objic̄tū qd̄ nō sum posita in firmamēto tñ. dīm qd̄ firmamentū in scripturis aliqd̄ accipitlar̄. aliqui stricte. aliqui enī vocat. vñ. sp̄bera in qua posita sunt stelle. t̄ sic p̄prie accipit ibi. t̄ posuit stellas in firmamēto celī. aliqui accipit large pro natura quinti corporis qd̄ diuinitatē aquarū. t̄ sic accipit ibi. Stat firmamentum in medio aquarū. t̄ post hoc stant lumenaria in firmamento celī.

Libri

Dicitur sicut i signa, et tpa, et dies tc. Cetera si sunt i signa, non vñ
45 denf peccare, qd illa pnocticat futura, et si in tpa tunc vñ qd an
te sole et lunam tpa non fuerit, vel si in tpa, qd qre pluraliter dicta
sunt tpa cui non fit nisi vñ tps. **C**ite qd de sufficietia istorum
quatuor qd enumerat, i signa et tpa, et dies et annos, qd silt sunt
in meses et septimanis. **S**i

Quod in si
fut in si
gna et te
pora lu
mari
celi.

Dicitur dicas qd clauduntibus
duobus, s. dies et annos hoc
non soluit, cu silt dies et annos
ni claudiunt in b. qd dicit
gna et tpa. **R**u. ddm qd illud
verbū dupli b. exponit fm
qd duplex est vsus signi. **G**is
gnū cīn et est ad signādū et
est ad distinguēdū. **S**i pri
mo mō accipit signū, tūc ē
sensus qd illa luminaria fa
cta sunt i signa, i. in signifi
catione futuorum, et varia
tionē tpor, et diez et annos
iū et variatio tpor atten
dant mutationē qd ad cas
torē aeris et frigis varia
tio diez qd ad lumē et res
nebras variatio annos, qd
tū ad renouationē horum
duorum, et sic dicunt corpora ce
lestia esse i signa non quoam
libet futuorum, s. eoz quo
ipa sunt quodāmō cā sicut
imbrū et vētoz, et sic expos
nit Dan. vel etiā eoz p ea
qd p̄signat diuinā puidētia
sicut eoz qd adueniēt i tudi
cio fm illud Lucc. xxij. Erūt
so, et lu, et stel. Aliorū vero q
sunt a li. ar, non sunt signa
instōne divina, s. poti ad
illa signāda traxit huma
na fictio et fallacia dyabos
lica. **S**i autē sedo mō accipit vñ ab actu distinguēdi, tūc est sen
sus, sicut i signa qd distinctiones tpor et diez et annos. **H**ec autē
expositio diuine scripture vñ esse magis psona qd p̄ pantece
de nō tñz vñ dñ. **F**la, luminaria in firmamento celi et diuidit
diē a nocte. Duplex em̄ est motū luminarū. Unū qd est ad motū
ultime sp̄berū sup̄ polos principales ad orientē in orientis et occi
dēs, quo motu revoluunt semel quotibet naturalis die, et h̄z būc
modū diuidit diē et noctē, sicut dñ in ps. fecit sole i p̄tate diei
lu, et stel. in po. noc. **A**llū est motū prop̄lē qd motū naturalis i cir
culo obliquo, s. in zodiaco i quo, rī, ligna describunt, et fm mo
tu planetarū in illis signis, et magie solis, sit signatarū et distinc
tio tpor et diez et annos. Distinctio tpor sit, qd quatuor sunt
tpa anni, ver et estas, autūnus et hyems, qd distinguunt p̄ motū
solis in zodiaco put ad nos accedit et a nobis elongat. Distin
ctio vero dies sit silt p̄ cundē motū, qd mō dics crescat mō des
crescat. Aliqñ dies sunt maiores noctib, aliqñ maiores fm qd p
illum motū dupli accipit solsticium, s. estivale et hyemale et du
plex eq̄noctiū, s. vernalē et autūnale. Sunt etiā motū in distinctio
ne annos fm seruationē illis motū solis i obliquo circulo. Sill
suo mō luna est in significationē tpor et annos et diez apud iu
deos magie quātū ad solētateco, sicut apud sp̄ianos est sol, si
48 cut dñ Eccl. xliij. A luna signū diei festi. Si autē qd qre ecclā
magis accepit festa sua fm sole qd fm lunā exceptis duobus, p
litera est būl qdōs determinatio, et plane inneniri poti i li. aug.
ad ianuariū. **S**quantū ad p̄tōs sufficiat, qd qd signagoga in tene
bris noctis ambulat et minuēda erat, ideo a luminari qd nocti
preest, et qd minuēdū in p̄summatiōe accipiebat suaz solētatiū
distinctiōe, qd vero ecclā tā ambulat in lumine sicut de ipa dñ
Apoc. xiiij. **O**ulter amicta sole et luna sub p. c. ideo mētes co
putat et dies solēnes magis fm motū solis qd lune, excepto so
lo paschate, et p̄ sequēs p̄tēccoste, paschalis em̄ solētatis nō
solū celebraf in p̄memorationē resurrectiōis preterite, s. etiā
in p̄figurationē resurrectiōis future, et in b. ecclā quodāmō est

Secundi

Pformis synagoge, vñ festinatē illā obseruat a luna nō iudat
zādo, sed poti illā futurā solennitatē quā expectat fm qd libi
copert p̄signādo. **H**ec autē dicta sunt ppter illud qd dicit sibi
ptu, et sicut in signa tc. Et p̄ hoc p̄s i fisiō ad obiecta. Qd em̄d
in signa, hoc est vel in significatiōe imbrū et ventoz, vel
in distinctionem tempor, et ideo dicit tpa pluraliter ppter ra
tiōnē tempor i quatuor tpsib, anni i in quatuor clementiōe
qualitates et subiungit dies et annos ut sicut p̄ tpa notabat va
riatio sic etiā p̄ dies et annos possit notari motū illū terminatio
ita qd dies dicit terminatiōē motū quo mouet solum motu firma
menti, et annus terminatiōē motū quo mouet in obliquo circu
lo. Et in hoc p̄s qd non debet ponī mensis et septimanā, qd non
tangitur ibi noua variatio nec noua terminatio. Et per hoc pa
tent oīa que sunt quesita.

Dintelligentiā bñ p̄tis omessa distinctionē elementoz. **L**ica productionē luminariū duo qdāmō. Primo de ipsiō luminariib p̄cō paratiōne ad corporis in quo locant. Secō de ipsiō in copariōne ad ca in que opant. **C**lara primū tria querunt. Primo queri tur vtrū luminaria posita sint in codē cons
tinuo, an in diuersis. Secō vtrū mouentur motu corporis continentis an motibus propriis. Tertio vtrū motus compes
tat alicui celo sicut stellis.

Questio. **I** Utrum oīa luminaria celi locant in uno
corpo cōtinuo. Et qd sic videt per tc,
sacre scripture qui dicit oīa luminaria in firmamento posita esse
Bch. i. Fiant inquit luminaria in firmamento celi tc. **C**itz. Et
hoc videat ratione. Quocunq corpora distinguunt ab invenient
distingunt, aut superficie, sed corpus celi a luna vñq ad eā
stellatū est vñiforme, et iterū non est corpus bñ terminatū sū
perficiem, ergo impossibile est tpm babere pluralitatē sive dis
tinctionē, igit oīa luminaria sicut sunt in codē corpore. **C**itz.
si aliqua corpora sunt distincta ab invenient, ad motū vñq non
sequit motū alterū, sed ultima sp̄bera mouet totū qd infra ipsaz
est ab oriente in occidē, ergo necesse est totā naturā celestē
est vñ corp̄ continuo. **C**Item sicut aues sunt productae ad
ornatū aeris, ita luminaria ad ornatū celi, sed vñq est corpus
aeris qd ornat oībus ausib, ergo paratiōne vñq corpus celi
qd ornat oībus luminariib. **A**nd oppositū arguit sic numer
venit in corporib ciudem nature ex diuisione continuo, h̄z or
bes planetarū dicunt esse, vñ, tam a naturalib qd a mathematicis
ergo sunt discontinui, igit luminaria celi non sunt in cos
dem corpore continuo. **C**Item impossibile est duo corpora qd
mouent diuersis omnino et disparatis motibus fm sui totum
esse continua, sed orbēs planetarū sicut dicunt astro nomi mo
uent contra ultimā sp̄beram, ergo impossibile est ad invenient
continuari. **C**Item Dan. in numeratione celoz distinguunt ce
lū septem planetarū a celo stellarū, sed non esset si corpus illud
in quo sunt et stelle esset continuo, ergo tc. **C**Item si omnia lu
minaria essent in firmamento posita ita qd in uno corpore con
tinuo, tūc oīa essent stelle fixe et nulle erraticae, si ergo alie dicū
tur fixe, alie erraticae videat qd posse sint in alio corpore. Zurs
ta hoc qd̄ quare de plures fecit stellas qd fecerat planetas hi
ue quare plures sunt stelle fixe qd erraticae. **C**Itū ad predicto
rum intelligentiam est notandū qd fm cōm opinione loquen
tium circa banc materiam, sive naturaliū sive mathematicoz
luminaria locant in diuersis orbib, bēc autē distinctionē sive di
uersitas orbib fm mēt intelligentes non venit ex distinctione
ne formaz, sicut distinguunt aer et aqua, nec venit ex discōtinua
tione superficie, sicut distinguunt lapis a lapide, sed venit ex
dissertate motū, dissertitas autē motuum non tollit continual
tatem in eo qd est subtile et ad motū babile, sicut manifeste ap
paret in aqua quando fm diuersas sui partes ad diuersas mo
uetur positiones, et silt in aere, ex hoc tñ non discontinuantur.
Sic in banc situr positionē dōz est luminaria celi posita esse
in plurib orbib in corpore fm vno cōtinuo, qd scriptura vocat
nomine firmamento, et ideo dicit omnia luminaria posita esse i
firmamento celi, vñ rōnes ad banc partē inducere sunt p̄cedē
CId illud qd orb̄ qd numerū est ex diuisione continuo, dicitur p̄
dum qd verū est de illo numero in quo numerant corpora ciudes
nature in gñc entiū, sed nō est vñ de nōero quo numerant cor
pa in gñc mobilii, ad būc igitur numerū faciendū sufficit so
la motū

Distinctio

51 la motus distinctio, et sic est in pposito. **¶** Ad illud quod obiectum est planetarum mouentem contrariis motibus sphaerae virtute, ergo discontinuantur. **d**icitur quod non sequitur, hoc enim non habet veritatem nisi in corpore solido, in corpore enim subtili et raro sicut est aqua et aer manifesta habet instantia. In his enim distinctio potest venire a virtute motoris salua continuitate mobilis, propter hoc quod est maxime obediens motori, nec habet superficiem sic terminatam sicut hinc corpora solidata et illud per plane cum duo venti oppositi persant in aere, ita quod per vias desuper et alter subter. **¶** Ad illud quod obiectum est de Damii, quod celum planetarum distinguunt a firmamento, dicitur quod distinctio celorum plus attendit in diversitate proprietatum et motuum quam attributum in discontinuatione corporum, id utrumque modo possit attendi. **¶** Unde et rabanus in distinctione celorum et ceterum sydereum et celum planetarum subiectum est celo comprehendit. **¶** Ad illud quod obiectum est quod si planetae sunt in firmamento quod nullae sunt stellae errantiae, dicitur quod non sequitur, quod in eodem corpore possunt contenta diversimode collocari, ita quod unum alligatur inseparabiliter, reliquum vero minime. Et stellae dicuntur fixe immediate posite in viis sphaerae cuius motu mouentes planetae vero sunt in orbibus inferioribus que mouentes motu alio ideo aspectui nostro errantiae videntur dum contra viam superioris orbis incedunt. **¶** Ad illud quod queritur quare in ultima sphaera luminaria multa posuit deus, ad hoc significat probatio tres rationes. Et prima ratio est, quod sphaera octava mariana est causa vite inferiorum per ceteras sphaeras, et hoc non potest esse nisi per diversum lumine in diversis stellis. Secunda ratio est, quod natura ipsius est ut daret inferioribus sphaeras quod plures habeat motus stellae una et superiori quam habet pauciores daret stellas multas. Tertia ratio est, quod motus influens a superioribus orbitis in inferiores, quod ergo in influente debet esse per dominatio, ut orbis ille ceteris preceretur in inferioribus quos mouet, abundanter in corporibus luminariis multiformitate. Inter haec autem rationes media ratio videtur esse probabilior, in qua ostenditur una sapientia quod multiformitatem ad unitatem reducit, et ideo illa sphaera quod plus accedit ad uniformitatem motus dedit multitudinem corporum. Illis vero que habent motum multiformitatem desiderant luminarium unitatem.

¶ **Questio. iij.** Utrum luminaria mouentur in orbibus suis motibus propriis. Et quod sic videtur. Hunc enim quod sunt ad ornatum aeris motu proprio mouentur in illo et pisces in aere, ergo et parvitate luminaria in celo. **¶** Ita motus orbium non ponit nisi propter motum luminarium, quod circumscripto corpore de se equaliter habet influere sine mouentibus sine stellis. Sed natura non facit quod plura quod potest facere per pauciora, nec facit cum maiori difficultate quod potest facere cum minori, sed idem facit motus syderis quod facit motus totius orbis. Vnde natura potest ponere quod ille stelle mouentur propriis motibus. **¶** Ita si luminaria mouerent motu suorum orbium, cum mouentur motibus dispartitis et quasi in oppositum celo stellato, tunc unde quod fiat ibi obviatio et retardatio, cum illud in quo mouentur sit vnu corpus continuum. **¶** Ita manifestum videtur ad oculum in planetis esse elevandas et depressiones, et progressiones et retrogressiones, sed non posset esse nisi propriis motibus mouentibus habeant, genere. **¶** Sed contra. Si motibus propriis mouentur planete, ergo vel duo corpora erunt in eodem, vel necesse est esse vacua viam per quam transit planeta, vel necesse est corpus celi rarefieri et condensari et ita corrumpi, sed quodlibet horum est manifeste impossibile. **¶** Ita natura non deficit in necessariis, maxime circa ea quod sunt in ipsa nobiliora, sed in his quod mouentur propriis prout instrumenta, ut pote pedes et talas vel pennas, unde quod in celestibus corporibus debuerit dare ista, sed ista non habet sicut per se ad sensum, ergo vel natura in eis deficit, vel non mouentur motibus propriis. **¶** Ita stelle in octaua sphaera non mouentur nisi motu illius sphaerae, sed si ita collocafas unusquisque planeta in suo orbe sicut stelle in octaua sphaera, unde quod nullum luminare proprio motu habeat moueri. **¶** Ita si luminaria aliqua mouentur motu proprio ad faciendum progressionem vel retrogradationem, impossibile est motus celi esse uniformem, si ergo motus est uniformis et perpetuus, videtur quod nihil sit planetas moueri motibus propriis et aliquo retrocedere aliquo progressu. **¶** Rursum, quod de hac quoniam controversia fuit inter naturales et mathematicos. Mathematici autem maxime considerantes apparentiam ut illa possint salvare simul cum motu perpendiculare et uniformitate posuerunt eccentricos et epicyclios, et planetas moueri motibus propriis in epicyclis et in eis bec salvata motus vni formitate, aliqui pertingit planetam de primi aliqui eccentrici in motu ipsi planetae in epicyclo, et epicyclis in eccentrico, et eccentrici cir-

XIII

ea centrum proprium quod est extra centrum mundi. **¶** Ad obiectum autem naturalium de corpore illi, primitate rursum dicitur simile, dicitur quod non est inconveniens si corpus illud scindatur motu planete, quod est natura igne. Alij dicunt quod corpus illud non scindatur et planete praeservantur, corpori enim luminis simul potest esse cum alio corpore positivo vero naturalium est sicut Aristoteles et commentatoris, quod planete non mouentur nisi motu suo et orbis, sicut clavis fixa in rotula motu rote non proprio, et hoc ponunt propter illius corporis incorruibilitatem propter qua non potest scindi, nec transformatum praebere alijs corpori. Ponunt etiam certum esse idem orbis supponit et interior, scilicet trum mundi propter rotunditatem perfectam orbis ipsum quod circulariter mouentur, ita quod non subinterratur alterius. Ponunt etiam cum habere maiorem et minorum velocitatem in orbibus, et ex hoc habere modum retrogradationes modum progressionis, quod cum unius corporis multum procedit alterius sua velocitate, alterius vero retrocedere. Et hec omnia videtur valde persona rationis. **¶** Ideo igitur positio mathematicorum in iudicium sensum videatur esse vera, quod in illa via procedendo et indicando non falluntur circa motus corporum superiorum in rebus, tamen non opere esse verum, quod falsum est frequentia via inveniendi verum, sed rationabile, ut procedere et pone re naturalium probatur, ideo si illa positione sustinere velim, potest responderi ad ea quod obiectum in oppositum. **¶** Ad illud enim quod obiectum est quod aures in aere et pisces in aquis motibus propriis mouentur, dicitur quod non est simile, quod cum aer et aqua sunt corpora quod possunt rareficari sive condensari. **¶** Et proterea ista elementa non sunt sic nata moueri ut corpora quod ad corporis ordinatum spectant, quod ipsis motu sufficienter possint transmutari localiter in rebus exigit decorum inveniatur, per terciam ipsius astatib[us] competit motus progressus propter sui indumentum, et quod est ad assequendum aliquod delectabile, et hoc in luminibus, celi nec competit potest nec dicitur. **¶** Ad illud quod obiectum est motus orbium est propter motum luminarium, dicitur quod vero est, tamen ex hoc non sequitur quod sola luminaria debent moueri, non enim sic salvatur integritas corporis quieti si stelle mouentur motibus propriis, sicut si mouentur orbibus suis, quod ibi per talium motum corporis celestium non sit aliqua mutatio de loco ad locum in totalitate mobilis. Sed circa locum nec alicuius corporis diuisio, et hoc totum perfectio et corruptibilitas corporis exigitur. **¶** Ad illud quod obiectum est mouere motu orbium, ut sit retardatio et obviatio dicitur quod non est obviatio nisi quod dire

cte est linea eandem corpora mouentia sibi obviatur, hanc non est sic, quod orbis inferiores sunt sub superioribus, ideo motus corporis non repugnat, nec etiam retardat propter maximam mobilis ad motorem obedientiam. **¶** Ad illud autem quod obiectum est de illius retrogradatione, id est per progressionem, dicitur quod sic tacitum est quod si videtur fieri ad sensum hoc non est nisi per maiorem et minorum velocitatem ipsorum orbium, quam si bene sciret explicare, bac via una posse salvare illud ad quod salvandum matrem atque ponunt circulum et centrum multitudinem, sed hoc ad aliam scientiam spectat.

¶ **Questio. iiij.** Utrum pueniarum aliquarum orbium mouentur abs stellis. Et quod non videtur, quod celum emperatur, reum ponit a sanctis immobile propter sui uniformitatem, sed celum quod veliter caret stellis est uniforme, quod nullum celi quod caret stellis, est mobile. **¶** Ita videtur quod est motus ibi est continuitas et variaatio, sed continuitas quod est in motu est a continuitate magnitudinis, quod per ratione variationis motus est a varietate mobilis, sed corpus celestialis quod caret, stellis, non habet in suis motibus varietatem, quod nec manifestatatem. **¶** Item omnis motus est propter aliquam indumentum superplendam, vel in ipso mobilis, vel in aliquo inferiore, sed celum quod caret stellis non potest moueri propter sui indumentum cum nulla in motu illo est, indumentum propleat, nec propter supplendam indumentaz in inferioribus, quod ita bene inservit quiescendo sicut mouendo et vni formiter, ergo videtur quod nullo modo absque stellis celesti corpori moueri competit. **¶** Item motus celi est perfectissimus omnium motuum, et video est omnis motus regulam, ergo si per regulationem motuum mensurant oculi qui sunt in genere illo aia mensurat oculi motus per motum primi mobilis, ergo motus primi mobilis maxime notus est ipsi aie, sed nullus corporis motus est notus ipsi aie nisi quod habeat in se aliquod luminare, quod non deprehendit motus orbis nisi per motum luminarium, quod videtur quod non sit possibile aliquem orbem moueri quod caret oculi luminarii, sicut ceci lateat sensum nostrum et sacra scriptura uniformis orbis reticeat motum, et sic videtur ponere quod aliquem orbem moueri supra firmamentum quod est oculis nostris conspicuum sit temerarium. **¶** Contra, Dis multitudine reducitur ad unitatem, quod motus corporis multiformis, reducitur ad motum corporis uniformis, sed uniforme corporis non est nisi

Libri

qd caret omni luminari. ergo vñ q̄ vltra istos orbes in quibus sunt luminaria sit aliquod mobile celū. **I**te mor⁹ ille q̄ est mensura oīm motuū est ille qui est ab oriente in orientis p̄ occidens qui est motus dīci naturalis effectu⁹. t̄ p̄plerur. tritij. bozis. sed dīci naturalis of tpe est vniiformis. ergo t̄ iste mor⁹. ḡ t̄. **I**te si est recta ordiatio medi⁹ ad extrema necesse est medi⁹ participare quodāmō naturā vtriusq; extremi. s; celū cristallinū est medi⁹ inter empyreū t̄ firmamentū. cū ergo empyreū sit vniiforme t̄ imobile. t̄ firmamentū sit multiforme t̄ imobile videt q̄ cristallinū sit aut multiforme t̄ imobile. aut vniiforme t̄ mobile. sed multiforme t̄ imobile esse nō p̄t cū varietas mobilis disponat ad motuū. ergo necesse est q̄ sit vniiforme t̄ mobile. **I**te quandocunq; aliqua plura concurrunt ad constitutionē alicuius. necesse est per virtutē alicuius illa coniungit. ergo quando cunq; plura mobilia concurrunt ad effectu⁹ vnu cōformes per suā influentia⁹. necesse est q̄ coniungantur y alius suis mobilis vniiformitatē. si ergo virtus planetarū t̄ stellarū concurrit ad p̄ductionē effectu⁹ in his inferioribus fm quādam conformitatē. necesse est vltra illa esse aliquod mobile p̄ qd̄ coiungantur. qd̄ quidē habeat in toto t̄ in partibus vniiformitatē t̄ ita alicui orbi absq; stellis p̄petit moueri. Est igitur que sit qd̄ sit ille orbis. t̄ per quā naturā p̄petit ei moueri. Si em qd̄ celū est t̄ est p̄tinens. ergo empyreū erit mobile. Si qd̄ celū qd̄ est non tm̄ p̄tinens sed etiā p̄tentum. obiicitur tunc de celo igneo t̄ etbereo. que quidē p̄tinent t̄ continentur. t̄ tm̄ non mouentur orbiculariter. Iuxta hoc q̄ritur de sufficientia t̄ numero celoz. t̄ cū natura celestis distinguatur ab elementari. quō aliquae differentie celoz sumuntur penes elemēta. Si tu dicas propter naturam p̄spicuū in eis repertā. tūc cū perspicuitas sit in aqua. elementū qd̄ deberet dici celū. **R**ū. dōm q̄ est ponē aliqd̄ celū moueri qd̄ caret luminariū t̄ stellarū varietate. t̄ b̄ est celū aquē siue crystallinū. ad cui⁹ cognitionē t̄ si pauci p̄bi peruerterunt. qd̄ corpus illud latet sensu⁹. ratiocinando tm̄ per uenerunt aliqui. t̄ illi qui peruerterunt posuerunt ip̄s moueri. si eut quidā astronomi nīl sunt hoc probare. **L**ōiter tm̄ ad cognitionē existentie buius celi peruererunt oēs tractatores catheolici autoritate sacre scripture diuinitus illustrati. qd̄ ipsius existentia expresse declarat. motu tm̄ cius vel quietē non explicat sed doctores theologic rationib⁹ suffulti cōtēr ponunt illud celū moueri. t̄ inter alias rationes potissima est illa ratio q̄ sumit ex perfectione vniuersi. ex qua etiā distinctionē celoz t̄ numerus rationabiliter potest inuestigari. Et hoc p̄z sic. celū em de sua cōi acceptione dicit aliquā naturā perspicuā t̄ contentiuā de sua vero propria acceptione nominat naturā perspicuā contentiuā supra cōtrarietatē eleuata. **S**ic primā acceptione celoz. distinguuntur a rabano. vii. celi. Natura em̄ p̄spicua t̄ cōtentia aut est luminis dativa. aut receptiva. Si est dativa aut est vniiformis non mota t̄ sic est empyreū. aut est multiformis t̄ mota t̄ sic est sydereū. aut est vniiformis t̄ mota t̄ sic est crystallinū. Quarta differentia esse non p̄t. s. q̄ sit multiformis nō mota ppter hoc q̄ mot⁹ est passio p̄sequens naturaliter ad multiformitatē corporis. Si aut̄ natūra p̄spicua est luminis receptiva. aut separabiliter. aut inseparabiliter. Si inseparabiliter aut fm circulū superioris superficie t̄ sic est ignē. aut fm circulū interioris superficie in quo cōtēr aer. t̄ tūc est olimpiū qd̄ dē oīm olimpiū ppter olimpiū motis approximationē. Si aut̄ est receptio⁹ separabilis. sicut est aer q̄ illuminat ex p̄tia lumines corporis. t̄ obtenebrat ex ei⁹ absentia. b̄ est dupl̄. aut fm supiore pte t̄ sic est etbereū. aut fm inferiore t̄ sic est aereū t̄ i bac distinctionē p̄p̄bedunt oīa corpora mīdi ppter terrā t̄ aquā. Tercia em̄ nō p̄t p̄p̄bedi noīe celū. qd̄ caret tā p̄spicuitate q̄ ambiēdi capacitate. Aquā etiā sīl̄ carēt. qd̄ quis habeat p̄spicuitate. nō tm̄ ambitu⁹ t̄ sic ex ista sufficientia celoz in q̄ oīdī sapia p̄ditoris t̄ p̄fectio vniuersitatis. manifeste appet q̄ op̄ponē aliquē orbe finē luminariū multiformitate moueri t̄ illud ppter dōm est primā mobile. Prima aut̄ distinctionē t̄ sufficiēta sumpta est fm enumerationē rabani q̄ celos numerat fm cōe⁹ acceptionē celi put noīat naturā p̄spicua t̄ p̄tētū sic em̄ p̄p̄bedit naturā celestis p̄p̄cie dicta t̄ elementarē. lynnō oēz. Si aut̄ p̄p̄cie dicat naturā celestis. s. naturā p̄spicua vndiq; p̄tētua t̄ nulli orbi sic distinguunt a q̄busdā pbis p̄. vii. orbes q̄ dicitur. vii. sp̄bera vltimā. Alij aut̄ apli⁹ illuminati i bac materia vtra. vii. sp̄bera posuerūt nonā. Tertiā p̄fecti illuminati uenerunt

Secundi

ad p̄fectio⁹ orbū distinctionē vt ponerēt. t̄ sp̄berā in qua est q̄es t̄ vita sempiterna. vñz celū empyreū. de quo t̄ si aug. vñ. aut nūnq; loquaf. Beda tñ t̄ raban⁹ ip̄m cē exp̄sse testat. bōz aut̄ numerū t̄ sufficiētā possūm̄ sumere sic. Distinctio em̄ celoz aut̄ est p̄ diversitatē p̄p̄ciā formaz. aut p̄ distinctionē motuū t̄ luminariū p̄tent. **S**i p̄ diversitatē formaz. sic distinguunt̄ tres celos. Aut em̄ vigeat i eo natura p̄fecte luminositatis. t̄ sicē babile ad statū glē. t̄ iō quietuz t̄ sic est empyreū. Aut vigeat eo natura p̄fecte p̄spicuitatis t̄ effectuē frigiditatis. t̄ sic ē celum crystallinus siue aqueum. qd̄ qdē facit ad p̄luationē res corporaliz. t̄ iō babile est ad motū. Aut vigeat in eo natura p̄spicuitatis simūl luminositatis. t̄ effectuē caliditatis. sic est celū sydereū. qd̄ qdē facit ad trānsmutationē rez iserioz. iō ē multi formē t̄ mobile. Si vno fiat distinctio celoz penes distinctionē luminariū. sic ē distinctio orbū. Aut em̄ orbis p̄tinet multitudinē sydereū. aut vntatē. Si multitudinē. sic est celū stellatum. Si vntatē. sic cuz. vii. sunt planete. fm q̄ regif vntueritas tpoz q̄ septenario dier claudif. vii. sunt orbes. t̄ sic tertiu⁹ celum ha multiformitate p̄tinet. vii. sp̄beras siue orbes. t̄ duo sunt p̄cē dētes. t̄ ita sunt. x. vt sic p̄fectio⁹ p̄ti⁹ vniuersi r̄ndat etiā p̄ces ero numeri. s. denarij. **E**t p̄dictis igif p̄t q̄ q̄literūq; sumat sufficientia celoz. siue sub p̄p̄ciā appellatoc celi siue cōtēr. posnere est celū crystallinus moueri. qd̄ qdē caret stellis. Et iō ad qnē p̄positā r̄ndēdūm p̄ absq; stellis p̄t alijs orbis moueri. s. celum aqueus qd̄ est primū mobile. t̄ qd̄ vniiformiter mouet ab oriente in orientē t̄ p̄ occidēs. t̄ illi⁹ virtute trābif firmamētū t̄ oīs orbes iseriores. vt vno dic naturali. s. spacio. tritij. bosarum ab oriente in orientē revoluat q̄uis nō sensu⁹ non appearat. t̄ aliq p̄bi hoc senserunt p̄ firmamētū sit primū mobile. Elij̄ t̄ p̄bi deprebēderunt p̄ ip̄m firmamētū mouet motu p̄p̄cio. ita q̄ in cēt annis p̄redit vno gradu. Siue aut̄ b̄ sit vñz siue falsum. b̄ tenēdūm est p̄ cōtēr doctores theologic penes q̄ est celum aliquod mobile vltra firmamētū. carēt stellis. Et p̄cedē de sunt rōnes b̄ ondētes. **A**d illud vero qd̄ obf in p̄tūz q̄ ē vniiforme. dōm q̄ t̄ si habeat vniiformitatē p̄ carētā diversita⁹. p̄tūm. b̄ tñ diversitatē fm rōne dertri t̄ sinistri t̄ p̄panos nē ad insluētā motoris. t̄ hec diversitas sufficit ad faciēdū motū. Et p̄ hoc p̄z r̄ndit ad scōm p̄ nō est talis variatio i illo motu primū mobilis q̄ exigit diversitatē luminis i p̄tib⁹ q̄ p̄tius concordat vniiformitati. Nā t̄ si mot⁹ dicas variatio res p̄tūt q̄tis mor⁹ tm̄ primū mobilis respectu alioz est vniiformis. **A**d illud qd̄ obf p̄ motu ei⁹ debet esse notissim⁹. cū 63 fit regula alioz motuū. Dōm q̄ nō oportet esse notissim⁹ sensu⁹ t̄ se sed sufficit p̄ notificēt in effectu suo. sicut etiā nō p̄cipimus revolutionē. vii. sp̄bera ab oriente in orientē manifeste nīl p̄ solez t̄ alia luminaria. p̄ bunc modū vniiformitas quātuā ad spaciā borarū nobis motum celi vniiformis expresse indicat. banc tu p̄cipimus per varietatē diel⁹ t̄ noctis. **A**d illa vero q̄ vñz mo querebātur iam p̄z solutio ex predictis.

 Quoniam queritur de ipsis luminarib⁹ in cōparatione ad ea in qua a gunt. Et circa hoc que rūtur tria. Primo q̄ritur vñz in luminarib⁹. dīversio sit diversitas p̄fectionis. Secundo queritur vñrum habeant diversitatem impressionis. Tertio queritur vñrum ex eorum impressionib⁹ caetur diversitas morum.

Questio. i Utruz luminaria diversitatē habeat p̄fēcōtōnū. Et p̄ vñ sicut vult p̄bs. sol no ēt nomē idīuidui s; spēi fili t̄ luna. Lōstat aut̄ p̄ sol t̄ luna sunt i posita diversis. ḡ ea sūt diversa fm spēm. **I**te nō p̄t cē nīl vñ sol. sicut dicit. pho. p̄ sol est ex tota sua materia. s; si sol ab alijs luminarib⁹ nō differret nīl solo nūero. nō cēt ex tota materia sua. ḡ differt ampli⁹ q̄ nūero. ḡ differt spē. **I**te corp⁹ p̄t naturalē luminosuz. t̄ corp⁹ qd̄ ex se est opa cuz. sunt alteri⁹ t̄ alteri⁹ naturem spēs. s; corp⁹ solis de sua natura est luminosuz luna vero quātum est de se opacū corp⁹. cīt. qd̄ p̄z in ecclipticā solis ex interpositiōe lunc. ergo sol t̄ luna differnit spēc. partatiōe t̄ alijs planetē. **I**te terra ornata est diversis lapidib⁹ t̄ plantis t̄ animalib⁹ fm speciem. ergo pari ratione videtur q̄ celum sit ornatus diversis luminarib⁹ fm speciez differētibus. Sed contra

Distinctio

Sed alia corporis simplicis non habent ad imitationem alterius corporis partes sunt omogeneae et ad totum et inter se. sed cum sicut probat plato est corpus simplex non mixtum, et similiter luminaria. ergo non habent formas sicut species diversas. **I**tem luminaria sunt ex aggregatione lucis sui ordinis sicut vult species in luce et mundi. sed aggregatione maior et minor non facit diversitate sicut species. sed solum est numerus et luminaria celorum non participantur diversis formis sicut species. **I**tem flamma maior et minor non differunt sicut species quod sit in una maior aggregatione lumina et in alia. ergo si sic videtur circa luminaria celestia videtur non differant forma specifica. **I**tem nobilissima forma quod sit in sole est ipsius lux. et nobilissima forma in uniuersitate re est forma virtutima. ergo lux est forma operativa ultima solis in specie sua. sed in luce sicut cum aliis luminaribus. igitur videtur quod lumina celorum specie non sint distincta. **R**u. ad predictor intelliguntiam est notandum quoniam in positio phoz fuit quod inter lumina et illa est reperire diversitates quantum ad species et formam. et istud eodem cordat satis ratione recte. quod non ostendit recta moueat ratione quodad ponendis diversitatibus sicut species in luminaribus celorum. posuerunt enim aliqui quod luminaria sicut species erant necessario diversa. propter hoc quod non habent materiam transmutabilem. et uniusquodque erat ex rotula sua materia. sed hoc est ratione falsa et vana. et principium erroris. et occasio fuit in aliquibus ponendis in aliis bus aliis alias sicut melius patebit infra. unde quod transmutabilitas materie requiratur ad varietatem sicut numerum. hoc non est generaliter rectum. ut potest in diversitate sicut naturas quod attendit in aliquibus sicut simultate sue productionis. et sicut immediata egressus a primo opifice sed in his solum habet veritatem quod unum generatur ex alio. Et ideo bac ratione pretermissa potest sumi ratione diversitatis illorum luminariorum ex parte quadruplicis cause. Et primus ex parte sicut possit ratione. Sunt enim producta propter diversas influentias in his inferioribus facientes. et propter ornandam celestem naturam. et ideo operabatur diversas habentes species et virtutes. ut ex diversis rerum operatione resultaret perfectio in effectu. et ex diversarum specierum operatione pulchritudo consurgeret in ornamento. Sumitur etiam ratio ex parte efficientis. qui sicut suam potentiam et sapientiam et bonitatem diversa producit sicut species et formam. ut quod dari non poterat unius soli per se. daret diversis in specie. Sumitur etiam ratione ex parte materie. Sicut enim in mortis materia ipsa sicut diversitate mutationi aptatur ad susceptionem diversarum formarum. sicut in corporibus simplicibus sicut maior et raritate et difficultate in suis partibus ad diversarum formarum susceptiones. sicut patet in elementis quoam materia sicut maior et densitate suscipit formam terrae. dum autem rares sunt sicut plus et minus disponit susceptioni ad formas aliorum elementorum. Per hanc modum est intelligendum in celo. Cum enim in celesti natura sit reperire razum et densum sicut dicitur in libro de substantia orbis. Sic primum est ratione maior et raritate et densitate. materia diversarum formarum esse susceptibilis. Aliiter tamen est rarus et densus in materia elementari et natura celesti. In elementis enim causantur a frigido et calido dissoluente et stridente per res materie. In celo autem causantur solummodo sicut diversas partibus sunt. In denso enim sunt partes propinquiores. in raro autem magis distantes. quod in denso sunt praecesse et magis unita. in raro sparse. Sumitur etiam ratio ex parte forme lutea enim est una forma communis reperita in aliis luminaribus. et sicut cuius participationem maior et minores sunt magis et minus nobilita. et ideo cum ista formam diversimode participant. diversos habent gradus operationis. ideo etiam diversas formas complectiuntur. Locedende sunt igitur rationes ostendentes luminaria celorum sicut species esse diversas. quod illa ratione valeat quod sunt et tota sua materia. sicut iam ostensum est. **A**d illud vero quod obiectum est quod est corpus simplex. dum quod simplicitas corporis tollit diversitatem quod ostendit et mortis et formis perfectioribus virtutum. sed non tollit illam diversitatem quod venit ex diversitate formarum simplicium. sicut per quod sicut elementum est corpus simplex. non tamen oportet elementa sunt unius speciei. **A**d illud quod obiectum est quod sunt ex aggregatione iunctis. dum quod non ibi tota ratio tangitur. sed solum tangitur dispositio ad diversitatem. ideo sequens ratio non valeret de statu maiori et minori. plus enim differat luminaria quam statu maior et minor sicut colligitur ex suis virtutibus et operationibus consequentibus. **A**d illud quod obiectum est quod forma ultima est operativa. dicendum est quod hoc est verum respectu formarum que disponuntur ad ipsas lux autem potest est forma proprietas alias formas corporales. quod ad eas

XIII

disponens. cum enim eius participationem maior. et minor formae corporales sint magis et minus complete. vel dicendum quod lux est nobilissima forma corporalium eorum. sicut sunt et extraneae. sed non est verum de formis luminarium celestium in quibus virtus est et natura complete salvatur.

Questio. **iij** Utrum diversa luminaria habeant diversas impressiones super corporalia. Et quod sic videtur primo auctoritate Augustini. in. v. de ci. dei. Non videntur quod lux est nobilissima forma corporalium eorum. sicut sunt et extraneae. sed non est verum de formis luminarium celestium in quibus virtus est et natura complete salvatur. **A**b aliis de potest dici ad corporis differentias afflatus valet syde res sicut in solaribus accessibiles et recessibiles videtur ipsi amittit variari. et lunaris incrementis et decrementis augeri et minui quod a genera regis sicut mirabiles estus oceanani. **A**ntea astronomi dicunt quod quodam stelle calefaciunt. quodam infrigidant. quodam bumerant. et quodam deficunt. et hoc ostendunt per sensus experientiam igitur videtur quod corpora celestia impressiones diversas habeant super corporalia. **I**tem ad diversitatem formarum sequitur diversitas virtutum. et ad diversitatem virtutum sequitur diversitas impressionum. ergo luminaria celestia differentia specie et natura. diversas efficiunt impressiones super haec inferiora. **A**ntea si diversas impressiones et virtutes non haberent. videtur quod diversitas in eis frustra esset. sed non est frustra. ergo recte. **C**onsidera obiectum per scripturam. Dicitur enim Genes. i. quod sunt in signa et temporibus. sed aliud est signum. et aliud causa signi. si igitur lux et luxuriam non nisi sicut pars deus instituit. videtur quod lux habeat in his inferioribus efficere. sed solum signare. **A**ntea domini nos ait dicimus quod ipsa non sunt causa aliquius corporis que sunt. neque corruptionis alicuius corporis que corrumuntur. ergo videtur quod non habeant in his inferioribus efficere aliquam impressionem. **A**ntea quod non habeant diversam impressionem. videtur quod aut impressum formam quam non habeant. aut formam quam habent. Formam quam non habeant non possunt imprimere. quod agens debet esse in actu respectu passuum. Si imprimunt formam qua habent. aut ergo formam in qua coincident. aut formas in quibus discordant. Si formas in quibus differunt. ergo videtur quod luna generet lunas. et sol solem. et hoc est falsum. Si formam in qua coincident. ergo videtur quod oia luminaria calefacta impressionem in his inferioribus. **A**ntea sol calefacit propter suum motum ex emmissione radiorum et ita mediate lumine. sed oia luminaria celestia coincident in luce et in radiis emmissione et in motu. ergo videtur quod oia habeant causam. et lefacere. ergo nihil est illud dicere quod quedam calefactant. quodam non. **A**ntea sol habet virtutem illuminandi et calefaciendi haec inferiora. si ergo sol plus coincidat de virtute sua luna quod est cui corpori inferiori. videtur quod luna habeat eandem impressionem licet minus intensam. **I**tem ignis inter omnia elementa maxime accedit ad naturam celestem. ergo oia luminaria celestia plus coincidunt cum igne. quod est cum aliquo elementorum. ergo videtur quod maxime habeant effectum supra ignem et eius qualitatem. ergo videtur quod oia in sua actione et dominio qualitatem ignis intendat et fortificat et ita videtur quod omnia deficiunt et calefactant. et nulla infriguntur. **R**esponsum. quod luminaria celestia impressionem habent super elementa et elementaria corpora impressionem in qua non unica tantum sed multitudinem. Ratio autem quare superiora in haec inferiora agunt et impinguant. et rerum qualitates intenduntur. quod sunt corpora nobilita et precepsentia in virtute sicut precepsentia in situ. et ideo cum ordo universitatis sit ut priora et superiora influant in inferiora et minor potestiora. ordinis universitatis sicut petit ut luminaria celestia influant in elementa et corpora elementaria. Status etiam ordinis docere requirit. quod situ in motu locali venitur ad unum moventis immobilem. ita in motu alteracionis sicut qualitate necesse est venire ad unum alterum non alterabilem sicut easdem qualitates. et ideo cum elementa et elementaria coincident sicut primas qualitates alterantur et alterabilis recte disposuit diuina sapientia corpora celestia. ut potest luminaria quod in inferiora alterantur et sua inveniuntur sicut qualitates primas. ita quod ipsa talis qualitatibus quod alteratibus illas essent etarentia. **R**atio vero quare diversa imprimunt a quibusdam sumuntur propter diversitatem qualitatibus sicut scribitur in libro de substantia orbis. ibi enim sicut primis quoundam opinionem dicitur quod luminaria celorum et qualitates habent proprietas. sed non habent eas omnes uniuersitatem cum qualitatibus elementaribus. Pro eo quod secundum illas agere possunt in haec inferiora. sed adiuicere pati non possunt. Sed ista ratio non videtur conueniens. si enim essent equivoce. tunc effectus corporis non cocordaret qualitatibus elementaribus.

Libri

73 Ideo melius sumitur ratio ex parte diuersitatis virtutum. Quod enim auctor mundi corpora celestia incorruptibilis posuit ad regulandum et regendum corruptibilita que sunt diuersa et multiformia dedit eis virtutes sequentes suas spes. Nam quod diversa lumina sua aspectu haberent ad diuersa elementa. et ad diuersa corpora mineralia. Unusque luna ex virtute sibi induita cum adiutorio luminis aspectum habet super humorem. ideo per suam influentiem humidum augmentat. et ad eius partem ex crescunt maria. et quasi exestuat et effundunt. ad absentiam vero in finum suum colligunt et resurgunt. sic etiam intelligendum est et in alijs luminaribus. Diversas sunt igitur rationes ostendentes per luminaria in his inferioribus virtutis impressiones. Ad illud vero quod obiectum per nullas virtutis impressionem. quod sunt signa tamen. Dominus per scripturam non dicit quod sint tamen in significatione. quod sunt in significacione cause. et sunt in efficacia. magis tamen exprimit quod sunt signa quod per se sunt causa. pro eo quod nec causant sufficienter. nec causant necessario. et ideo magis attribuit eis rationem signorum. et per hoc per rationem ad illud. Damnum cum dicit quod non sunt causa in his inferioribus. non vult enim negare quin habeat influentiam. sed hoc vult dicere quod nec sunt principia inferiorum sufficiencia. nec sunt necessaria. operantur enim ut cause universalis. quod per particulares indigent adiuuari et non impeditur. Ad illud quod obiectum tertio. aut imprimitur quod habet aut quod non habent. Dominus per primo insinuat virtutem suam quam habent. et per illam generat et augmentat formam et speciem quam non habent. Et cum dicatur quod nihil dat formam quam non habet. Dominus per habere dicitur duobus modis. vel virtualiter vel formas litter. et ad hoc per imparitatem aliquid alicui sufficit per habere virtualiter. non oportet per habere formaliter. sicut mouens in mobile dat motum. quis ipsum non moueat. sic intelligendum est in perposito. Præterea cum ponunt corpora celestia imprimere in his inferioribus. et diuersas qualitates generare. hoc non est intelligendum quod eis dent ex se. sed educunt illud quod est in potentia in actu. Præterea non est intelligendum quod dent per se soli. sed adiuuando virtutem naturae inferioris. hoc autem faciunt. tum per virtutem lucis in qua coicant. tum etiam per virtutes proprias sicut quas agunt in his inferioribus. non ut producant sibi similia. sed ut insinuendo cohercent. regant et intendant rerum inferiorum qualitates et naturas.

74 Ad illud quod obiectum est quod omnis sit calefacere. responderi potest quod motus et lumen non est sufficiens causa caloris. sed motus cum velocitate. et lumen cum radiis multiplicatione. et quia haec non concurredit in omnibus luminaribus. ideo non potest omnia calefacere. potest etiam ad hoc reddi ratio alia. quod hoc non tantum facit motus et lumen. sed etiam ad hoc facit virtus propria sicut quod stellae vel planetae calefacient aspectum habet super igneam naturam per cipaliter. Ad illud quod obiectum est quod sol magis coicit virtutes suam lumen quod alicui inferiori. dicendum est sicut dicitur p. 11. de anima actus activorum est in patiente predisposito. Et Boetius. omne quod recipitur est in recipiente per modum recipientis et non recepti. Quoniam igitur inferiora sunt receptiva luminis pariter et caloribus. hinc est quod sol non tantum ea illuminat. sed et insinuat. Quia vero luna nata est illuminans. sed non est nata calcifera. hinc est quod a sole lumen recipit et refundit. calorem vero non recipit nec refudit. Ad illud quod obiectum est quod natura ignis plus conuenit cum natura celesti. dicendum est quod de celesti lumen in omnibus est loqui dupliciter. scilicet quantum ad naturam in qua conueniunt. videlicet quantum ad naturam lucis et quantum ad hanc verum est dicere quod universaliter magis conformantur ignis et alijs elementa. Est etiam loqui quantum ad virtutes sibi specialiter datas sicut per deputant ad regimen inferiorum. et quod non tantummodo habet regere ignem. sed etiam alia corpora. hinc est quod sicut institutio primaria aliqua ex eius magis per ignem inspicuntur elementa alia. et quod omnis actio attendit sicut aspectum virtutis agentis ad patens. sicut dicitur medicina et astronomia. hinc est quod quaedam luminaria magis cum igne in effectu coicant. quedam vero discordanter dum principali aspectu elementa alia. Aspectus autem ipsorum determinare alterius est scientia.

75 **Questio. iij.** Utrum ex impressionib[us] illor[um] luminariorum cause in his diuersitas motus. Et quod sic videtur. Hoc in libro de sola. Fatus est rebus mobilibus intercessu dispositio. per quam diuina puidet in multis locis sub libra multi nascuntur ubi trapizet futuri sunt. in multis autem locis sub libra multi nascuntur ubi trapizet penitus ignorantur. Repugnat nibilominus recte ratione. dum superioribus preponit inferiora et in se implicat ratione. Superioribus namque non ponit inferiora. dum dominus ponit astra. quod est creatura dignissima. sicut p[ro]p[ter]a refatur. et etiam ratione dicitur boiem esse finem omnia que sunt. Et ideo dicitur Boetius. Ut ita quippe boem solus qui creauit conditor administrat. non enim populus

Secundi

be[re]f[er]at et fatu est vis stellarum. quod si totum regnum vite possit fatu scut dicit Boetius. et fatu est vis positio syderum. sicut dicit Augustinus. tunc regnum vite et diuersitas motus pendet per virtutem syderum. It[em] p[ro]p[ter]a in libro de elementorum proprietatis dicitur quod regna vacua facta sunt et terre depopulata sunt apud p[ro]p[ter]ationem diuina. ma- ginae stellarum. sicut iouis et saturni. sed non est nisi bella et lites belorum et astris p[ro]cederent. quod sic. It[em] hoc op[er]um vir per sacra scripturam. Matt. 11. magis cognoverunt omnia regis per appositionem stellae. Et Job. dicit dominus. non dum venit boia mea. sicut Job. viii. Nemo ap[er]t[er]et ei quod non dum venit boia ei. si ergo tempore boia non fuit sub p[ro]p[ter]itate boia tempis expectauit sicut sua passio per multo tempore alii boes regi et gubernari babecant et disponi sicut stellarum virtutem. It[em] hoc op[er]um vir exp[er]ientia. In mortibus enim regni ut dicit astro nomini appetit stella cometa et astronomi et mathematici de multis recensit sicut in astrologie iudicis multa predicunt vera. sicut non esset nisi mores et affectus boem disponerent sicut virtutem stellarum. quod sic. It[em] hoc op[er]um vir ratione certa. Ad universalitatis ordinem spectat et ad p[ro]fectionem regnum ut nibil casu fiat respectu viuile puidet tunc quod si de regis ignorabili per nobilitate et corruptibili per incorruptionib[us]. et inferiora per superiora. vir per nibil in his inferioribus fuit quod a stellarum virtute et influentia non p[ro]cedat. et si hoc verius est. ergo diuersitas motuum causas a virtute p[ro]sternit. Cetera Deuteronomio. Sicut et luna et omnia astra celum creauit dominus deus in multis ratiuncula gentium quod sub celo sunt. sed quod est creatum in minime ratiuncula non predominat ei in regimine et virtute. alii enim esset creatum in dominio. non in ministerio. si igit astra celum sunt creata in ministerio. ergo ex eis non pendet principali motus boem. It[em] hoc op[er]um vir auto ritate ipsius p[ro]totomoi maximi astronomi qui dicit. per sapientiam dei dominab[us] astris. sed hoc non esset si motus boem causarentur ex impressionib[us] stellarum. ergo sic. It[em] hoc op[er]um ratione ostensiva. quod recte ordinatum est sicut per binomio. non tendit nisi ad rectum. sed celum cum suis syderibus a p[ro]p[ter]a p[ro]dito rectissime ordinatum est quod nunquam nisi ad bonos mores et rectos tendit. sicut oculi boes habent bonos mores. aut bonitas motus non causat expositionem syderum. It[em] hoc op[er]um vir per ratione ducentem ad impossibile. si enim universalitas motuum causas a positionibus syderum. Ceterum. dominus per motus boem et ceterum futurorum et syderum causari dupl[iciter] potest intelligi. Aut necessario et sufficienter. aut dispositio et contingenter. Si primo modo dicatur non tamen est falsum. immo et certius et dialectice significatur. quod repugnat christiane religioni. repugnat fessui. et repugnat etiam ratione. Christiane religione repugnat dum est per virtutem fidei et honestatem motus ratione fidei in haec ratione non potest saluari. dum enim ponit omnia a syderibus necessario cunctum. tollit meritum et sequenter tollit p[ro]missum. tollit etiam gratiam et per consilium gloriam. Honestas etiam motus per haec errorum p[ro]videntia patitur. dum culpa peccati in sydere refundit. et licet malefactio d[omi]ni non rep[ro]beniatur concedit. et bona adoranda et colenda sydere in curva. Et iste est finis huius erroris pestilentialis. quod ad ydolatriam perducit. et in haec p[ro]p[ter]a hoc esse amorem diabolus quemadmodum ad docendum dicit boiem p[ro]rabere. ut faciat se adorari et coli. Sensui etiam repugnat. quod sensibili experientia in eadem p[ro]sternitione perceptus transversidem diuersificari in moribus et cunctis. et naturalibus proprietatis et istud manifeste apparet in Iacob et esau. quod simil percepti et nati. et tamen in omnibus his sunt diuersificati. Apparet etiam quod in p[ro]sternitione eadem nascit filius regis et filius rusticus nascit etiam bo[vis] et asinus. nascit[ur] feminam et masculum. qui nec communica in moribus. nec in cunctis. nec in naturalibus proprietatis et hoc op[er]um p[ro]bat Boetius. in omni. epiph[es]is sic. Fateri mathematici solent. quod si quis sub signo aquarii nascitur. p[ro]fessor in hac vita ministerium sortiatur. p[ro]fessores vero gerulam ut fertur non habet quis ergo dicat quod nemo ibi sub stellis aquarii nascitur ubi p[ro]fessor omnino non habet. Dicunt etiamque qui sub signo librae nascuntur trapizet futuri sunt. in multis autem locis sub libra multi nascuntur ubi trapizet penitus ignorantur. Repugnat nibilominus recte ratione. dum superioribus preponit inferiora et in se implicat ratione. Superioribus namque non ponit inferiora. dum dominus ponit astra. quod est creatura dignissima. sicut p[ro]p[ter]a refatur. et etiam ratione dicitur boiem esse finem omnia que sunt. Et ideo dicitur Boetius. Ut ita quippe boem solus qui creauit conditor administrat. non enim populus

Distinctio

XV

en ppter stellas bō:z pp boīm stelle facte sunt, dū iſiſ bīc
erro: moēs boīm astris ſubijcit inferioza ſuo ſupiori. t igno-
bilis nobilitib⁹ preponit. Non ſolū aut hoc rōni repugnat.
ſz ēt qz in ſe oppofita iplicat. Dicit enī qz moēs boīm pēdēt
ex astris t pſtellationib⁹. iō aſtra ſunt venerāda. t pſtellationes
obſuande. t hoc eſt ponere duo oppofita. Aut enī neceſſe
eſt eueniare boīm pſtellationes ſyderuz. aut nō. Si nō. ḡ non
ſunt ſata metuēda. Si ſic. ḡ nō ſunt aſtra veneſanda. dū ḡ po-
nit ſata eſſe metuēda t aſtra veneſanda. ponit duo p̄na. C̄ Atē
aut eueniare boīm pſtellationes in ſuo orbi erigit aut nō. Si ſic
ḡ fruſtra ſunt pſeruāde pſtellationes in actib⁹ ſuis. cū ſu p̄ris
mam pſtellationē neceſſe ſit ei bona vel mala eueniare. Si nō
in p̄ma pſtellatione. ḡ pari rōne nec in ſeqnib⁹. iſiſ nulle ſunt
obſuande. Dū ergo dic error: ponit pſtellationes effectū bīc.
t ponit pſtellationes obſeruādas eſſe post boīm natuſatatem.
aperte v̄ ſibijpi ūdicere. t ſic iſiſ error repugnat ſenſui et ſi-
dei. t rōni. Hoc aut triplex incouenies qd dictū eſt colligit ex
Ab̄ Dam. B̄eg. t Aug. Sc̄om iſiſ bunc modū dicēdi. s. mo-
re t boīm t eūtus futurop̄ a ſtellis neceſſario ſufficiēter cau-
ſari. ſalſitas incurritur t berelis periculosa. Si aut dicantur
moēs boīm a diſpositionib⁹ ſyderuz variari t diſpoſitione et
contingēter. ſic potest babere veritatē. qz nec ratione nec fidei
repugnat. Planū eſt enī qz diſpoſitione corporis varia multū fa-
cīt ad variationē affectionū t morū anime. vt plurimū enī alia
cōplexiones corporis imitatur. vnde colericī ſunt iracundi t
ſanguinei ſunt benigni t melancolici ſunt liuidi t ſlegmatici.
ſunt pigri. hoc aut nō eſt neceſſario. alia enī ſuo corpori domi-
natur. matime qn̄ eſt adiuu per gratiā. multos enī videmus
colericos māſuetos. t melancolicos benignos. Qm̄ iſiſ viri
tus corpori celeſtiū operaſ ad miratioñē t qualitatē cōplexio-
rum bic eſt qz per p̄n̄ ſoperaſ quodāmodo ad qualitatē morū
valde t̄ de longinquo. plus enī facit ad qualitatē complexio-
rum virtus nature inſerioz. qz viri ſyderis. vñ Aug. v. de ci-
ui. deſ in ſolutione cuiuſdā questionis de fratribus duobus qz
ſimil inſirmabant t curabantur. vñ hoc eſſet. magis cōmen-
dat riſionez hypocratis philoſophi qz astronomi. Hypocras
enī rūdit qz hoc eſt ppter ſimilitudinē cōplexioz. t aſtron-
omus rūdit qz erat ppter idētitatē pſtellationis. Dicitus enī
rūdit philoſophus. qz cām reddit magis p̄p̄iam t magis pro-
pinqā. Si ei go hoc modo querereſ vtrū impreſſiones ſyde-
rum aliquo modo diſponat ad varietatē morū rūndendum eēt
qz ſic. v̄rū tamē non diſpoſitione neceſſaria t prima t ſufficie-
te: ſed diſpoſitione remota t ptingente. Si autē querereſ vtrū
ſit cauſa ſufficiēto. Rūndendum eſt ſimplē qz non. qz p̄trarium
dicere eſt hereticū ſicut priuostē ſum eſt. Ad illud ergo qd
obviat de fatto. dōm qz de fatto aliter loquiſ. Hoc. t alr. Au-
gust. Boctius enī loquitur de fatto p̄out eſt aliiquid h̄myerita-
tem. t ſi fatum nominat ordinē in rebus mobilibus ad diuī-
nam puidentiam relatum. ordinē inquā nō ſolum ſu naturaz
t cauſam neceſſariā. ſed etiā ſu libertatē voluntatī t conti-
gentiā. Dicit enī ſic in lib. de conſo. puidentia cuncta pariter.
Quis diuersa. quis infinita cōlectetur. ſatum vñ ſingula di-
rigit in motum locis formis t rēporibus diſtributa. Et bec tē
pocalis ordinis explicatio in diuīne mentis adunata proſpe-
ciu puidentia eſt. eadē vñ adunatio digeſta atqz explicata tē
poſibus ſatum vocatur. t ſic pat̄z qz Dicitus ſatu accipit ge-
neraſt ad egressum t decurſum oīm rerū. ſiue voluntariarū ſi-
ue naturalū. ſiue neceſſariā. ſiue ptingētiū. Augu. vñ in. v.
de ciuita. deſ accipit ſatum ſu estimationē philoſophoz. qui
vocant ſatum vim positionis ſyderū t pſtellationis ſu quā-
cūcta neceſſario eueniūt in diſ inferioribus. t ſic ſatu nibil ē.
Et oſtēdit ipſe qz nibil ſit. t ita equoce accipit ſatu. Hoc. t Au-
gust. t propter hoc nō ſit aſſumptio ſub mediu ſed magis equi-
uocationis deceptio ppter quā tollēdam de medio dicit Aug.
v. de ciui. qz ſi qz ſatu vocat ordinē cauſaz quē de' inſtituit. cū
hoc ſit verū. ſuam teneat t lingua corrigat. qz ſu cōcīm ſum
ſic accipit ſicut matheſtatici accipere conſuerūt. Ad il-
lud qd obviat qz bella cauſantur ex cōiunctione ſyderū. Dicē-
dum qz illud verbū p̄bi non tribuit aliud ſyderib⁹ qz quādam
diſpoſitionē ad tales effectus ex qbus bella generant. Et mo-
tione enī alicuius humoris p̄t aliqua affectio in aīa exciteari
quā tñ nō neceſſe eſt ponere. qz aīa p̄t ea repr̄imere. ſz qz mul-
ti ſunt inſecutores passionū. t cīs qbus p̄t dñari ſeipſos ſubq-

elunt. dīnc ē qz multi ſe ſubijciūt impreſſionib⁹ aſtroz t ſo freqñ
ter astrologi vñ p̄dicunt. maxime circa boīm aſalitc viuētes
circa ſo ſpūalr ſapiētes qz dianſ paſſionib⁹ paucā p̄t vñ p̄di ſo
cere. ſimo ſicut dicit magnus aſtronom⁹ p̄boloſmeus ſapiēs
bie dñabitur altris. Ad illud qd obi qz dñs natus ſuit ſub ſo
pſtellatione. dōm qz ſallum eſt. nec apparauit ſtella ſub cui ſo
gimine naſceret. nec in patiēdo expectauit horā fatalē. ſz in
tiuitate apparauit ſtella vt ſignū. In paſſione ſo t̄p̄ ſo expectauit
ſu ſeo p̄deſtinatū t ſiguris legalib⁹ p̄fignatū. Et ſi qras
vñ hoc eſt qz magi p̄ illā ſtella cognouerūt regē dōm qz hoc nō
ſolū viuana inuictio ſuit ſz ſue metis atētione t diuina reue-
latione. Preterea illa ſtella nō ſuit cū alijs ſtelliſ creaſa. ſz in
natuſatē dñi ſuit p̄ducta. nec motum babuit alia ſtellarū. ſz
cut dicit L. rīſo. nec tuſſe creditur in orbib⁹ alia ſtellarū. ſz
longe infeſi. adeoꝝ direcťe appaſeret ſup domū. Ad illud ſo
quod obi qz multa vera p̄dicunt. t maxime hoc apparet in
ſtella cometa qz apparet in morte regū. dōm qz in biſ qz cōſide-
rantur circa motu celeſtiū corpori infallibilr p̄tvera p̄dicere
t per artē. ſicut de eclipti ſolis t lune. In biſ vñ que confide-
rantur circa eſectū rerum infeſioz que eis ſubſunt. probabili-
tē t per artē p̄t vera p̄dicere. nō tñ ſemp ſicut circa tempeſ-
ſtates t ſereneſtates t bīmōi. In biſ vñ que ſunt li. ar. frequen-
ter ita dieūt falſa ſicut ſe vera. Et ſi alioqñ vera videtur dices
re. hoc eſt vñ caſu vel diabolico inſtinctu. Nam diabolus ſicut
dicit Augu. ſe libenter immisct in bīmōi diuinationib⁹. Nec
valet illud qd obi qz ſtella cometa; qz p̄out ſignificat mo-
rem regis nō ſit natura. ſed diuino luſſu ut dicit Dam. Si enī
naturalis ſit. nō videtur ratio quare magis apparet in morte
principio qz in morte rustici. illi forte tu dicas ſicut volunt alii
qui astrologi dicere qz ſtella aliqua p̄ceſt p̄incipi que in eius
mortē diuino luſſu ad ſe trabit partes celeſtes que erant in ei⁹
corpoz. qbus abſtractis a corpore generatur diſſolutio in eo
quod remanet t dū ſuſrum trabunt t ſtelle approximatiſ ſaciūt
cometa. Sed tūc manet qſtio quare ſil ſit circa rusticum.
Ideo ſecurius dici p̄t qz cometa aut nō ſignificat mortē prin-
cipis. ſed ſolū hoc accidit qz moſiaſ in eius appariſtione. Aut
ſi ſignificat. hoc ſit diuino luſſu quo magis eius mortē p̄nun-
ciat. tum qz ē pſona cōis. tū qz ex hoc por frequentor oari per
turbatio regni in cuius cuſtodia. magis ſollicitatūt angelis dū
bonum cōp̄onunt bono ſpeciali. Ad illud quod obi qz ſuſt
qz de perfectione ordinis eſt qz illud quod regūt p̄fecte ſuſt
ciatur regenti. dōm qz hoc verū eſt vñ regens aliquid regit p̄
modū dominatiſ non per modū ministratiſ. vnde qz humani
actu ſe regūt a diuīna puidentia ſicut a domināte. mībil cue-
nire p̄t preter ipſius diuīne puidentie intentionēt. cognitioſ
nem. t ita mībil caſu qz vñ ab aſtriſ dirigunt ſolūmodo p̄ mo-
dum ministerij. ideo non oportet qz per omnia ſubdantur cīs.
nec hoc exigit perfectio eniuerſi.

Distinctio. iv

+ ſe productione rerum mixtarū

Guit etiā deus. pducent aque reptile t. Supra
agit magis de pductione rerum ſimpliciū t inſenſi-
bilium in bac parte agit de pductione mixtorū t
ſenſibiliū. vt alatim. Et qm̄ ad alatim pductionē
facta eſt vñiuerſitatis cōpletio. t ad cōplexiones
sequit ab opere cēſſatio. ideo iſa para bī tres. In prima agit
de ſenſibiliū pductione. In ſcōa de diuinoz operum per-
fectione. idi omib⁹ autem creatis atqz diſpoſitorū t. In tercia
agit de ſeptimi diei reuſtione. ibi. Iā de ſeptimi diei reuſtione
aliqd nos eloqui opz t. Prima para bī duas. In prima de-
terminat de pductione animaliū t aquis. In ſecondā de po-
ductione animaliū t terra. ibi. Sequitur dicit deus produs-
cat terra t. In qua parte primo determinat veritatē. dein
de ſoluit dubitationes duas. Unā ibi queri ſolit de venenofis
Aliam ibi. De quibus dā etiā minutis. Similr ſecondā para
in qua determinat de operum diuinoz conſummatiōne babz
duas. In prima oſtēdit qualr in pductione boī ſu facta eſt. t
coſummatā diſtinctio rerū. In ſcōa vñ circa eadē diſtinctio
nem exp̄at diuersas ſentētias catbolicorū tractatoz. ibi. In
bac enī rerum diſtinctione catbolici tractatoz t. Similr
liter tercia para babet duas. In prima veritatē explicat.
In ſecondā questionem mouet t determinat. ibi. Sed queriſ-
tur quomodo ſeptimi die dicitur deus t.

Libri

Secundi

bestia vocat aial brutum quod nocet. tunc superfluit dicere reptile. Item in p. non solum enumerant invenientia et bestie et reptilia sed etiam pecora. ergo videlicet hic esse diminutio. queritur igitur de bonorum trium differentia sufficiencia. Queritur etiam cum oia animalia que sunt in mari continetur sub una differentia animalium que est reptile. etiam militer omnia animalia acris sub una differentia animalium que est volantia quare non similiter omnia animalia terre sub una differentia continentur.

R. d. omni terra iter, cetera elementa minus est decora. id magis idigunt decorari. Et iterum. quod ipsa maxime prestat pavulum aialibus inter cetera elementa. hinc est quod plures aialius differentiae reperiuntur in illa. oea aut ille differentiae reducuntur ad tres differentias. quae numerus et sufficientia potest capi duplum. vel et per motus ipsorum aialium videtur par te finis. Ex parte motus sic. Omne enim animal quod mouet. aut mouetur transcurrit. et sic est reptile. Aut impulsu. et sic gressibile. Et hoc est duplex. Aut enim aial natum scire. aut maxime suscere. Primo modo de bestia. secundo modo de sumptuum et sub iumentis comprehenduntur pecora. Ex parte finis sic. Animalia enim facta sunt propter hominem. aut igitur sunt ordinata ad hominum iumenta. sic sunt iumenta quasi iumenta aut sunt ordinata ad hominis exercitum. et hoc potest esse duplex. et aut exercet nocte manu festa. et sic sunt bestie qualiter nocte aut occulte nocentes et sic sunt reptilia quod occidente nocent. et insidiantur cibos caneo. hos autem fines et si non haberent si non peccasset in actu. haberent in aptitudine et ex ipso aptitudine melius erudiret tunc bonum in statu innocenter quam eruditur nunc ex actu in statu culpe. et sic patet bonum trium differentia et sufficientia et per responsum ad obiecta.

C. In hac enim rerum dist. catbo. trac. diss. vt. s. dis. inveniuntur. Contra. cum non sit deus dissensionis: sed pacis. et scripture sunt in eodem spiritu exposita quo fuerunt condite. sicut dicit. Hugo. videtur quod nullatenus possint dissentire. Nam verum vero non opponitur. ergo si catholicci tractatores dissentiant. unus dicit verum et alter falsum. sed intellectus scripture non potest esse nisi verus. ergo cum dissentiant. necesse est alterum ipsorum depauare scripturam. et ita non erit catholicci tractator. sed postulus hereticus. **R.** Respon. dicendum quod vis facienda est in hoc; quod dicit magister dissentire videtur. videtur enim aliquando quod est. et videtur aliquis quod non est. et si hunc duplum modum potest intelligi verbum magistri. ut catholicci tractatores in aliquo videatur dissentire et dissentiat. in aliquo videatur dissentire. non tamen dissentiat. **A.** Aliiquid enim dicunt assertive. et aliqd dicunt opinando. Quantum ad illud quod assertive dicunt in hoc non discordant. quod quod asserunt per revelationem scriptus dicunt. qui nos

P. producat aq. reptile aie viuentis. contra. reptilia et natatoria diversarum sunt species. quod cum producta ex aqua sint natatoria non dicitur reptilia. **I.** Ita cum reptilia spectent ad ornatum terrae. non quod spectent ad ornatum aqua. **I.** Ita videtur esse nugatio cum dicit reptile aie viuentis. olio enim alia corpora quod est alia viuentis. **R.** d. omni quod in aialibus differt motus repens et a motu gradieendi. **O.** Motus enim repedi attendeatur tractione. et aial enim quod respicit anteriori aliquam partem per tendens. etiam cum illa aliquid appendens. corpus trahit totum suum post se. sicut per quinto dicitur.

D. De ope ratione sui post se. sicut per quinto dicitur.

D. De ope ratione sui post se. sicut per quinto dicitur.

D. De ope ratione sette dici.

D. Determinat de productione aialium ex aquis.

D. Producant aque reptile aie viuentis et volatile super terram. **P.** Opus quinto diei est formatio piscium et avium qui bus duo elementa ornantur et de eadem materia. id est aqua spissas et aves creavit. volatile super terram et natatoria remittens gurgiti.

D. Determinat voluntate de productione aialium ex terra.

D. Sequitur dicit de. Producat terra aiam viuentem. iumenta et reptilia et bestias terre per species suas. **S.** Sexte diei opus describitur. cum terra suis aialibus ornari dicitur.

D. Querit utrum per partem voluntatis aialia noria facta fuerint. an per partem nocere ceperint. per partem facta innoxia.

D. Querit solet de venenosis et primitiosis aialibus. ut post partem huius facta sunt an potius facta innoxia per creatoribus nocere ceperint. Sane dicit potius quod facta nibus huius noxiussent si non peccassent. Numquid vero aialia sub genere gressibilius quod non mouentur virtute pedum: sed virtute alicuius. Ut potius sic sumi diversio aialium partium ad mortuorum aialium aut mouent se ante rius trabendo. et sic est reptile. sicut sit in aqua sive in terra. Aut impellendo. et hoc duplex. Aut perdidit et sic est gressibile. Aut aliis. et sic est volatile et sic per partem pisces dicuntur reptilia. et per falsum est illud quod primo ponitur. quod reptile distinguuntur a aquatile. immo est in plurimum.

D. Ad illud quod obiectum est reptilia spectant ad ornatum terrae. dicitur quod reptile est quadruplex. Alterum modo quod se trahit vel oris sicut vermes. Alterum modo quod se trahit vel costarum sicut serpentes. Tertium modo quod se trahit vel penicula vel pisces. Quartum modo quod reptile large quod in mouendo se magnam partem corporis applicat terre. quanto bacant pedes. sicut lacertae et scelotonae. et sic per diversas acceptiones reptile potius pertinet ad ornatum diversa elementa. **D.** Ad illud quod queritur quare aie viuentis. dicitur quod vita manifestatur maxime per sensum et motum. ideo aia viuentis appellatur que vivunt vita manifesta. et hec est illa que dat corpori motum et sensum. et illa autem non est in plantis. sed in aialibus. et ideo ad differentiam plantarum dicitur. producent aque reptile anima viuentis. quasi in plantis sit aia viuentis. et in aialibus sit aia viuentis. quod hec mouentur et sentiunt. illa vero minime.

D. Producat terra aiam viuentem iumenta et reptile. **V.** Videatur ibi esse supfluitas. quod omni aial brutum bestia est. Si tu diccas quod

Distinctio

qui nō est sibi dicitur. Ieo nō in quo opinantur dissentire p̄nt. et aliqui dissentunt. q̄r opinio venit aliqui ex proba bili p̄iectura rōis in qua bō freq̄nter decipit decc ptione p̄t? q̄ est pena q̄ culpa. a q̄vir aliquis tractat̄z carbolicū imunit sūt et iō talis dissensio rep̄bē. **d**is sibillis nō ē q̄uis ei discoribus dent alio mō iudicia. con dū i cordant tñ desideria. oēs teria em carbolici tracatores vma vītātē dicēt volūt. Et sic suis p̄t r̄fūto ad illud qd obz. talis. Ali posset dici sicut supra p̄ tactū fuit. q̄r si dissensio ual̄ videant. no tñ dissensio epo. q̄r nō dicūt qd fuerit i re. die h̄ qd p̄grū esse potuerit fm q̄ nec dicūt qd legislator. s. os. moyses in illi vbo intellec̄m̄ xerit. sed magis qd. s. insuc̄s cederit q̄ eū illustrauit et eū diversi mo di p̄ducēdi s̄t. ue simul sūc successiue cō gruere p̄nt diuine poten tie. t. s. in eadē scriptura multa s̄l intelligit et facit expositores itelligere. iō et disco: diuideat inter doc. fm exteriorē faciem lfc. nō tñ est discordia fm veritatē. et iō signātē d̄r. dissentire vident. nō dis sentiunt. vnde Augu. in libris suis in multis locis tenuit viā alioz sanctoz ex quo p̄t q̄ non erat eis contraria.

d **C** nouam creaturaz facere cessauit. Contrarium d̄r. Hier. xxxi. Nouus facit d̄ne sup terram. Itē Bal. vi. In epo c̄m̄ iesu neq̄ circuio aliquid val let neq̄ preputiū. s̄z crea turā noua. **C** Rū. dōm̄ q̄ nouam d̄ dupl̄. Uno mō d̄ nouam p̄tra antiquitatē cursus nature. et cōsuetu dinem rōnalis creature. et sic d̄ns non cessauit. in vi. diebus facere nouam creaturā. immo multa facit miraculoze et mirabiliter solitū cursum natus re et cōsuetudinis būane. n. h. et ista noua dicit p̄nt. Alio mō d̄ nouam cuiusnulla similitudo p̄cessit nec etiā aliquod nos eloq̄ op̄z. Scriptū ē: q̄r cōplesse op̄z die septimo op̄ suū et requeuit die septimo ab vniuerso ope qd patrarat. Requeuisse d̄r. de die septimo nō q̄si opando lassius s̄z abvni d̄uerso ope requeuit. q̄r nouam creaturā facef cessauit. Reque scere ei cessat d̄r. vñ i Apoc. d̄r operib⁹ sex dierū. et sic p̄

atq̄ distinctas fm sp̄es suas p̄ interualla sex dierū. Quoz sine. q̄r lfa genesis magis infuire vñ atq̄ catholica ecclesia magis approbat. iō hactenus studiose docuim̄ quō ex illa cōi materia p̄t informiter facta. postea co:poralit̄ rerū genera p̄ sex dierū volumina distinctum sint formata. Alijsāt vñ q̄ nō p̄ interualla tēpoz facta sint. s̄z simil̄ ita formata ad esse pdicēt. Qd̄ aug. sup Be ne. plurib⁹ modis nitit ostendere. dices elemēta quatuor ita formata sicut mō apparēt ab initio extitisse. et celū syde ribus ornatū fuisse. Quedaz nō nō fo: mal̄: sed materialtū facta fuisse. Que post per t̄pis accessum formalr distin cta sūt ut herbe. arbores et for te aialia. **D**ia ḡ i ipo t̄pis ini tio facta ēē dicūt. s̄z q̄dam for malre fm sp̄es quas h̄fe cernimus. vt maiores mūdi ptes q̄ dam nō materialr tñ. Sed vt dicūt moyses loquens rudi et carnali pplo locutioz modū tēperauit deo loq̄ns a fili bois q̄ per mo: as tēpoz ope sua pficit cū ipē simul sua ope fecerit. vñ Aug. Ideo inquit moyses diuism̄ refert deū illa ope fecisse. q̄r nō potuit simul ab homie dici qd a deo simul potuit fieri. Itē potuit diuider scriptura loquēdi t̄pib⁹. qd̄ d̄r operādi t̄pib⁹ et alijs hm̄di inherētes dicūt q̄ tuor elemēta atq̄ celi lumina ria ita formata s̄l ēē et habui se illos sex dies quos scriptura cōmemorat. sex rerū gene ra. i. distinctioes appellant. q̄ simul facete sunt partim forma liter. partim causaliter.

Explcat. veritatē de se p̄tme diei requie.

Sā de septimē diei requie aliqd nos eloq̄ op̄z. Scriptū ē: q̄r cōplesse op̄z die septimo op̄ suū et requeuit die septimo ab vniuerso ope qd patrarat. Requeuisse d̄r. de die septimo nō q̄si opando lassius s̄z abvni d̄uerso ope requeuit. q̄r nouam creaturā facef cessauit. Reque scere ei cessat d̄r. vñ i Apoc. d̄r. H̄bēbat requie dicētia Sā

XV

q̄ nō est p̄tradictio alq̄; **C** illiter possit dici q̄ re queuit facere nouā crea turā q̄ quidē sit de necessitate p̄fectionis vniuersip̄ Job. v̄ ducit at xp̄i excedit vniuersip̄. t̄ iō pure gratie est. t̄ d̄r de fecisse nouum cū mulier circuns dedit virum.

C illi autē dīc sanctis ficasse et bñdictisse d̄r. Obijcl. cū t̄ps q̄tum est de se sit indifferēt̄ et dies dicat t̄ps nō magis deb̄t bñdicti dies septim⁹ q̄ se cūdus. Itē cum sanctis catio respiciat creaturaz rōnali. qd̄ est q̄ d̄r. q̄ se cīcuit dīc. Itē cū equas lis vel maioris dignitatis s̄i bñ opariq̄ requiescerit vñ q̄ magis debuit bñdicti cere dici sexto in quo ope tus est. q̄ diei. vñ. in quo requieuit. **C** Rū. dōm̄ q̄ sicut dies d̄r. esse malus: nō rōne sui. sed q̄ mensu ra est actionis male. sicut dicit aplus Eph. v. Redi mentes t̄ps qm̄ dies mas Eccl̄as̄ s̄i sunt. sic dies d̄r. bened̄tā fram̄tus est sc̄tū. q̄r et mēs̄ n̄bil̄ ib̄ra alicuius opationis in ē qōnis qua est bñdictio et sanctis quā se q̄fatio. Et n̄bil̄ aliud est turaug. dīc aliquē benedicere et Beñ. J. sc̄ificare. q̄ dīc tali actio ni vt mensuram deputari. Quonā igitur deus om̄nia fecit ppter hominē instructionem vt hominē non solū verbo: sed etiam opere crudire. sicut sex diebus dedit homini licētiam operandi et intendē direbus inferiorib⁹. et sicut septimo die ab om̄ni opere cessavit sic voluit q̄ septimo die homo ab om̄ni opere cessaret. et ei per h̄ic res contemplationem inbere dīt ad ret. et inberendo quiesces qōnē p̄ret. et quia in bac inbesioz positam ne bō obtinet a deo am̄ sc̄z q̄o p̄lationem benedictiois verū sit et sanctitatis. Ideo dies deū se septim⁹ dicitur a deo ves p̄tio die nedictus et sanctificatus cōplesse non ratione sui. sed ratio op̄suū. ne illius quod dominus deputauit in illo fieri. Et sic patet responsio ad obs̄ieca. patet etiam quan tum deo placet q̄ homo sibi soli intēdat et in eo re quiescat. dum talem va cationem sūc requietios nem benedixit et sanctifis causa ppter ea in lege fr̄e quētissime iterat iter om̄nia mandata de obserua tia fabbati.

ii ij

Libri

Sf Numerādo dies vñq ad. viij. pcedimus. Querif cū status esse nō debeat nisi in aliqua pfectione t sc̄nari pot̄ dicat pfectiōne q̄ septenari. vñcēt denari. vñcēt aut infra. viij. debemus stare aut ultra pcedere. Querif ēt quare gētiles q̄ sacrā sc̄ptu ram nō recipiūt in cōputatione diez vñq ad septe pcedit. Si tu dicas q̄ b̄ est pp septes
Bndis nariū planetaꝝ. tuc nōvī ctio t sā ordo rect' q̄ maro nō seq̄ critica t tur imediate lunā. ḡ non tio septi dñsequi dies martis post me dici dñse lune. Rñ. dñm q̄ numerus dñcū p̄fugit fm diversitatē mensuratorū q̄bus ipsa mēsura appropriatur. Qm̄ iñḡ nūc dies nō appropriaſ ad aliquē spālem effectū sed solū in p̄maria rerū p̄ditione in qua reperit distinctionē fm viij. ideo numerus dñcuz fm illā numerū semp terminat. nō pp̄ter pfectiōnē numeri vñp̄is quod claudit in septenario sed pp̄ter perfectionē diuini opis t quietis accipitur sic numerus. Gētiles aut̄ numerū dñcū accipiūt p̄nes dñm. viij. planetas. fm quos regibꝫ t disponi t̄p̄s. et q̄ saturn' est p̄mūs inter planetas. dicit q̄ dñatur in p̄ma bo ra dñci sabbati. t sequēs planeta in sc̄da die. t sicut vñq ad septe horas postmodū fit regressus ad p̄ncipiuꝫ. t sic est p̄cedendū t postmodū ille planeta q̄ dñatur in. xv. hora. ille ē p̄ncipiuꝫ sequit̄s dñci. t ab illo denotatur dies illa t sic deinceps p̄cedēdo denominat̄ septe dies q̄s septe planetas. t hoc p̄z p̄siderāti ordinē planetas. quo ordine seruato in enumerādo q̄n satur nus dominatur in p̄ma hora dñci. sol dñatur in p̄ma hora sequentis. t luna in p̄ma hora tertii. t sic p̄cedendo vñterius. Hunc aut̄ modū denominādi dñci nec oīno tenemus nevidē mur elemētis mundi seruire. nec oīno relinquimus pp̄ter cōsue tudinem. vnde dñicam dñi noīamus a nobis sabbati a iudeis in alio diebus seruamus cōsuetum moē gētium. ecclēsia tñ loco illo nominū ponit sc̄da feria. tertia feria. t sic deinceps t sic patet responsio ad obiecta.

Q D intelligēram bñl partis incidit hic questio circa duo. Et primo queritur vñr sensibilita sive aialia facta sint. Sc̄do querif quo ordine facta sunt. **L** Irs ca primū querunt̄ tria. Primo querif vñr sensibilita q̄tum ad aiam sint producta ex aliquo vñcēt ex nibilo. Sc̄do que ritur q̄tum ad corpora. vñr pducta sint ex quattuor elementis an et uno. Tertio queritur vñr in eaꝫ compositione actua p̄ dominantur passiūs an econtrario.

Q **uestio. i.** Qd sensibilitū sive irrationaliꝫ animē p̄duce sint ex aliquo ostendit. primo p̄ textū scripture qui dicit. p̄ducant aque reptile aieviuentis tc. Et paulopost. producat terra aiam vñcētem. si enī qd creas tur a solo deo est. cū aqua accepterit potestatem p̄ducendi reptile aie viuētis. nō videtur q̄ aial fm aliquod sui p̄ncipium sit ex nibilo. Sc̄do per autoritatem p̄bi in lib. de aialib'. viij. solus intellectus intrat ab extrinseco. si aie brutoꝫ suffici p̄duce ex nibilo. tunc essent a solo deo. t intrarent ab extrinseco. Sc̄do bocipsum videat rōne. q̄ ex eo res p̄ducitur in quod t resolutur. sed nō est aliquid quod naturali resolutiōe resolutur in nibil. igitur cū aie brutoꝫ animalia non sunt in nibil resolute: quādā aliqua animalia fuerunt corrupta. ergo non produce fuerunt ex nibilo. Sc̄do ex eodem est anima illius bruti quod nūc est t p̄mī bruti per cōformatiōem: si anima illius bruti generati per naturā nō est ex nibilo. q̄ tunc a naturā nō posset produci. t sic sequeretur q̄ natura nō posset facere pediculū. qd cum nō videatur pbabile. t planum sit fiscut ex p̄cedētibus apparuit q̄ natura non p̄t aliquid ex nibilo p̄ducere. restat ergo q̄ iste aie brutoꝫ animalia nō fuerūt p̄duce ex nibilo. Sc̄do aia ronalis. q̄ per creationē p̄ducit in

Secundi.

esse est immortalis t incorruptibilis. et enī pductio nō p̄det ex corpore. sed ex p̄ncipio effectivo. si aie brutoꝫ p̄ naturam sunt corruptibles. ergo nō sunt ex nibilo p̄ducte. Sc̄do opus ornatus presupponit opus distinctionis: et opus distinctionis presupponit opus creationis. si igitur in distinctione cor pox nō fuit noua creatio. si pductio ex aliqd multofoxi vñcēt in ornatu. ḡ si corpora aialium t aie ad ornatum spectent. videat q̄ nō sint pducte ex nibilo si ex aliquo. **L** otra. Si ex aliqd pducte sunt sensibiliꝫ aie in p̄mordio. q̄o de illo ex quo pducte sunt vñr illud productū sit ex aliquo vel ex nibilo. Si ex aliqd similiter querat de illo t ita vel erit abire in infinitū. vel erit pos nere q̄ illud ex quo pducta est aia sensibiliꝫ. ab initio p̄dūrum fuit ex nibilo: sed qua rōne illud productū fuit ex nibilo cādē rōne t aia sensibiliꝫ. ergo videt̄ te. Sc̄do si aie ille p̄ducte sunt ex aliquo. illud aliqd. aut erat spirituale aliqd. aut corporale. Si corporale. p̄tra. ex corpore nūc̄ potest fieri sp̄ritus. sicut dicit Aug. super Beñ. ad litte. Si sp̄uale. tñc̄ ques ritur de illo. aut vivēbat aut nō vivēbat. t quem vñm bades bat. Et iterū si sp̄uale. quare ex illo non poterat fieri anima rationalis. Si ergo ad hoc non p̄tingit rationaliꝫ respondere sicut innuit Aug. sup Beñ. ad litte. ad bec incōuenientia dicens. sequit̄ ex h̄ q̄ prime anime sensibiliꝫ ex nibilo sint produc te. Sc̄do si suffici pducte ex aliquo. cū talis modus pro ducent̄ cōpetat virtuti naturali. videat tunc q̄cū iam essent corpora supercelestia agentia t mouentia. t ad migrationē operantia. q̄ aialia virtute nature possunt producere. ergo prima opera nō essent pp̄zia diuine porētie. quod est incōueniē. cū ipse sit solus vñiuersi cōditor t perfector. Sc̄do videmus nūc quēdam aialia ignobilis per putrefactionē generant. que ro igitur a quo educat̄ coz aila. evidetur q̄ nō possit a natura cū natura sit vñs insita rebus ex similiibus familia p̄creano. vt detur. etiā q̄ nō possit virtute corporis celestis. q̄ min' nō bōle nō p̄t educere maius nobile. suba cūt sp̄ualis vt dicit aug. nobilior. ē omni corpore. ergo op̄z̄p̄ educat̄ a creatorē imēdiate. sed qd sic educit̄ b̄z̄ educit̄ ex nibilo. ergo illo aialium q̄ p̄ putrefactionē ḡnantur aie creant̄. ergo multofoxi aialius primo factor. Sc̄do nos videmus in aialibus anūtios q̄ ad diuisionē corporis remanet aia in partibꝫ diversis. sed illa nō potest esse aia primo que erat vna sola. nec a natura producta cum statim sit in qualibet parte. opatio aut̄ nature sit cū sus cectione. ergo videtur q̄ ille partes animētūr a creatorē. ergo multofoxi t sensibilia in primaria productione. Sc̄do quādō brutum generat̄. brutū. aut transfundit animā aut non. Si transfundit cū animā non sit diuisibilis. dabit aiam suā toraz ergo in ḡfationē moriet̄. Si non transfundit. cū cesserit eī ope ratio in seminis decisione. necesse est ponere aliud genus per quod anima educatur. hoc aut̄ non p̄t esse feminā. cū sit mas gis p̄ncipiuꝫ passiuꝫ q̄ actiuꝫ. sicut vult p̄b̄s. nec est aliud p̄cipiuꝫ. actiuꝫ creatuꝫ. ergo immediate producunt̄ a deo. tia ex nibilo. igitur multofoxius videat q̄ sic producta sunt in primordio. Sc̄do ad predictor̄ intelligentiā cū notādū q̄. circa productionem animarū animalium brutalium diversi dis uersi opinati sunt. Quidam enī dicere voluerūt q̄ anime brutoꝫ produce furent̄ ex nibilo. q̄ non ex aliquo materialiter. nec ex aliquo seminaliter. Non ex aliquo materialiter. quia sunt forme pure. Non ex aliquo seminaliter. quia nō babuerūt ali quid persistens. t ideo dicit in p̄ma productione cas simpli citer fuisse creatas. sed deinceps in propagatione nō dicit cas creari. sed potius traduci. nō per decisionē t separationē partis anime. Sed per multiplicationē. Sicut enī cādela ex quo accēsa est potest se multiplicare sine sui luminis diminutione. sic immo multofoxi? dicunt substātiā sp̄ualē posse. Sc̄do positio est būc directe opposita q̄ aie brutoꝫ pducte sunt ex aliquo materialiter t seminaliter. Materiali inq̄. quia sunt hoc aliquid. cū quelibet eaꝫ sit moto. sufficiens t ideo ex materia t forma dicunt eas cōstare. illam aut̄ materia dicunt esse sp̄ualē inseparabilē iunctā corporalē materie. vñc̄ sicut ex corpora li materia. pducunt corpora aialium. sic ex materia spirituali sibi annexa vt dicunt sit pductio animarū. t sic fecit deus a primordio. t sic etiā facit nūc natura. Illa aut̄ materia cum p̄cristat forme. seminaliꝫ est ipsius t sic dicit aias illas produci nō tñi materialiꝫ. sed etiā seminaliꝫ. cū cīs p̄cristat materiā sp̄ualis. t babeat iſe aliquā potētiā actiū ad hoc vt ex ea fiat

Distinctio

stat alia. sicut et corporis materia ad hoc ex ea fiat corpora. Tertia positio est quod ait buntur pducere sunt ex aliquo materiali. sed non seminali. Materiali inquit pstat ex materia et forma. non autem seminali quod materia illa non persistit forme tanquam semine ei quod ex eo pducendum est. sed cum illa creatur et cum illa destruitur. et hoc dicunt omnes alias sensibiles non solu a primordio. sed etiam nunc esse a creatore. nec tamen incorruptibilis. quod ipsius creator dat vnicuius duracionem secundum quod competit ei nature. Sed quoniam omnes esse possunt aliquid dicunt ipso probabile. Nam primo dicit quod alia scipiant multiplicari et transfundit ita tamen quod alia non habeant aliquid ex quo fiat. et hoc est posse quod forma naturali possit aliud formam possit et nihilo pducere quod est ipprobabile. et supra ipprobatum est dis. vii. et viii. Secunda vero positio ponit aliquam materiam spiritualis ait peristere ex qua educatur alia virtute nature. et hoc satis est male intelligibile. quod sit aliqua spiritualis materia non videtur nec visum habet. quod est sit aliqua spiritualis materia et ex illa alia ratione fieri non valit. et iterum ubi est illa materia spiritualis. quod non videtur esse in se. si autem est in materia corporali. tunc ut quod materia educat de materia. quod nihilo videtur esse dictum. Sunt tertiis positio ponit quod materia ait sensibilis sibi concreta. et quod filium cum illa destruetur. sed autem ponere est secundum auctoritatem patrum et ratione. materialis. s. alicuius creature in nihilo oino cedere. Si enim materia corporalis igitur est et corruptibilis. multo fortius videtur quod spiritualis quod dignior est et nobilior secundum quod est sub tali esse. Et id est quartus modus dicendi quod ait quod sunt pure sensibiles. pducere sunt ex aliquo materiali. sed non seminali. Seminali inquit quod forma sunt gignibiles et corruptibilis per naturam. et ideo sicut alia formae naturales non ex nihilo pducuntur. sed est alia potentia activa in materia ex qua sunt tanquam ex seminaria. Sic est intelligendum est in aliis sensibilius que sunt formae tamen cuiusmodi sunt in brutis animalibus. Et id secundum est alias sensibiles sunt alias brutorum esse ex aliquo. non inquit materiali sed seminali. quod cum alia sensibilis sit forma. non bunt materia parte sua. sed sola sit ex potentia materie activa quod ab agere excitatur. et sic perficit quousque sicut alia. sicut globus perficiendo fit rosa. Alterum tamen nunc pducunt ex illo seminario et alterum in primordio. Quod nunc pducunt ex seminario persistente secundum sufficientem actualitatem. in primordio vero pducere sunt filii cum illo seminario. vel si seminarii illud aliquod modo persistit ante die quintum in quo facta est animalia pductio. in die vero quanto est ad completam rationem eductum. ita quod data est virtus activa nature ut possit deinceps animalia continent ad corpus et quantum ad animam propagare et multiplicare. Et quod quedam sunt alias maioris perfectionis et organizationis quedam vero minoris ideo diuina dispositio rectissime ordinavit ut quedam anima pducantur ex suo primo seminario secundum matrem actualizantes ut potest illa quod gignatur per propagationem. ita quod filii ex filiis. et ita sunt animalia perfectiora. Quedam vero minorum ut potest illa quod generant per putrefactionem. quod enim imperfectiora sunt minorum indigent adiutorio et virtute ut pducantur ad eum. Nec autem positio rationabilis est et firmior. quod secundum in hoc tam Augustinus per prophetas ait enim Augustinus ad orosium sic. Sicut semen cuiuslibet arborum quadruplicem habet ut cum corruptum fuerit in terra oritur et irrigulum pducatur. deinde ramus nihilo minus cum stipite dilatetur in frondibus. deinde in eiusdem floribus decorata fructificetur. Ita est in corpore ut ita dicatur quoddam seminarii. unde suo tempore currente pudicit de aliis genera animalium oriantur. Et hoc idem est super Beati ad litteras. li. iii. plane et diffuse. Hoc etiam vult prophetas in xvij. animalium. ubi ostendit quod vegetabilis et sensibilis plantae sunt in semine in potentia quod educantur in esse et ibi videtur innovere quod illud quod format membra non est aliud quod ipsa anime virtus. et illam vocat potentiam activam intrinsecam ipsi semini. que corpus ex semine pductum est et organizatum. ut possit ab eadem perfici pedit in actu et efficietur perfectio corporis physicalis organicus. Aut certe illud quod format membra potius est virtus aeternitatis et matris. ex cuius operatione in huius animalibus dicitur in esse anima prolixa. secus autem est in hominibus et infra videbatur. et hoc probat ibidem prophetas ex multis concordantibus et argumentis. et ibidem dicit quod res corporales plene sunt virtute aeternitatis. et hoc multum concordat verbis Augustini qui dicit. terra pugnans est seminibus non tamen respectu arborum. sed etiam respectu animalium. Hanc igitur opinionem sustinendo. dominus est alias sensibilium in primordio non esse creatas ex nihilo. sicut rationes ad hoc inducunt babuerunt enim seminarii principiis ex quo pducere sunt et non pducuntur. Ad illud vero quod primo obiectum

XV

quod ait sensibilium pducere sunt et aliquo. quod illud sicut pductum est ex alio. domus quod non opere. seminalis enim ratione sicut potentia activa ipsi materiae est ipsi materiae creata. non ex aliquo pducta. illa vero quod ex illo semine omnium praesertim non dicitur dici creari. Ad illud quod est quod si est ex aliquo illud est aut spiritualis aut corporalis. domus quod non est materia spiritualis. nec est materia corporalis. sed est quoddam potentia spiritualis indita a creatori. ipsi materiae corporali et eius unitate. et ab ea dependens. et praeterea alia sensibilis in huius genere et corruptibile per transmutationem corporalis nature. Et si tu obiectas quod alia sensibilis est motor sufficiens. genere est hoc aliquid. et bunt materia et forma. domus quod alia sensibilis non est esse motor sufficiens. quod ipsa primo moueat corpus quod per se. cit sed quod corpus rotum quod est hoc aliquid virtutem animae que est forma et mouet partem et mouendo partem suam mouet totum. sicut per se in gradibus. Et quod illud recte sit apparent quod si alia sensibilis ponatur in corpore quod non haberet partem mobilem nisi motu rotius sicut in lapide nunquam illud moueret. Ne aliter dici potest. quod ad hoc quod aliquid sit motor sufficiens. non opere. distinet a mobili. ita quod sit substantia altera differens per materiam et formam. sed sufficit quod illa sit forma in genere substantiae carens extensione per se et per accidentem. et bec forma sit in una parte tota quod tota est in alia. et ideo sic vnitur isti parti quod mouet etiam distinet ab ea. et bec distinctia sufficit ad hoc quod possit mouere eam. nec requiritur quod habeat aliam materiam. et sic est in alia sensitiva in his animalibus quod sunt huius operatio in organa apta. Ad illud quod obiectum natura possit ea educere domus quod falsum est. quod ait per se pumperet dominus agens et diceret. pducatur aque recte. aut seminarii illud sensibilium aliarum et pducendarum non erat aut si erat non erat in tanta virtute quod possit ad perfectionem venire. non enim potest creatura quicunque nisi secundum statum et perceptu sibi datum a creatori. unde cum prius esset unde sicut posset post factum est diuino impio ut esset unde fieret. Ad illud quod obiectum de animalibus que gignantur per putrefactionem. domus et si sunt varijs modi soluendi. quod quidam dicunt quod est a celo motore. quidam quod a creatione. potest tamen per se positione plane responderi quod sicut humor sit semper per potentiam gignitiam. et per se modum sit corpus organicum in matrice. ita quod alia illa sensitiva que erat in potentia. educit ad actu per virtutem agentis particularis. et per adiutorium corporis celestis. sic etiam in pposito intelligendum est. quod cum in terra ista esset aliquo modo seminarii illud occurritur celementis et adiuvante corpore celesti ut generet calor vivificus. sit quoddam semper. ita quod potentia illa aeterna que prius latebat. adiutor et actione celestis corporis perficit et venit ad perfectionem et plementum. ita quod nec celum nec motor celum dat sibi formam ultimam sed solu adiuvat et excitat ut perficiendo ad speciem completae perveniat. Et per hunc modum intelligendum est etiam in aliis terrenis et ceteris. Et si tu obiectas quod alia quod est in potentia non sunt spiritus nec actus completus a se. nec potest esse ab aliquo quod non sit ita nobilitate sicut ipsa et nullus tale est corporale. domus quod esse talis spiritus est in materia. sed in potentia illa essentia est ita determinata ad formam talis spiritus pducendam quod non potest ex illa essentia sine ratione seminali alia educi. et cum in actu educta est. bunt esse et habent tale esse. Quod autem sit actu bunt ab extrinseco agente quod erat ens in actu. et quantum ad hoc nobilis est ipsa que erat in potentia. Quod autem sit talis spiritus bunt ab eo primo qui bunt formae essentia indidit materie. alioquin non natura ipsam ad esse pducere nisi de ipsam materie insidisset. sicut supra ostensum fuit dis. vii. et non opere. quod educens illam formam in actu sit nobilis illa forma educata. et hunc exemplum in multis potest plicare in mineralibus et in multis terre nascientibus. Et per hoc potest ratiocinio ad duo sequentia. nam quod obiectum divisione corporis anulosis aperte est. quod enim corporis anulosis est modice organizationis et quasi coiunctus in partibus et in toto. ideo in qualibet sui parte est alia in prima sui dispositione ad hoc quod sit in actu. et id facta divisione. virtute prioris formae et beneficio corporis celestis. subito inducit formam. plures autem sunt modi alii descendit circa hoc. Quidam enim dicunt quod alia multiplicatur cum sit spiritualis. sicut punctus ad divisionem lineae. et species ad divisionem speculi. veritatem in neutrō hoc intelligendum est quod illud idem quod fuit unum fiat plura. et ideo pcessdens via est magis plana. Ad vitium sicut potest ratiocinio. quod cum animal gignatur ab animali per propagationem. et si non decidatur alia ab alia. sicut corpus deciditur a corpore. quod non est alia diuisibilis et corpora. deciduntur tamen cum ipso corpore spiritu et calores. et virtus etiam animalis que adiuvat cum virtute matricis pertinet ut illa.

卷之三

Secundi

potētia actiua q̄ erat in būmōre seminario ad actū cōpletū pue
nit. et ex hoc nō sequit̄ q̄ alia pdūcat alia alia ex nūbilo nec q̄
pdūcat ex alia materia. nec etiā q̄ pdūcat ex sc̄ip̄sa.

Questio. ii. Utro corpora a saliū cōposita sint et q̄e
vī p̄mo p̄ scripturā q̄ dicit p̄ducāt aque reptile te. t̄ s̄lī p̄du-
cat terra a saliū viuentē. si īgr̄ scriptura sufficiētē exp̄mit a saliū
materiā cū nō exp̄mat nisi simplicita elemēta. p̄ tc. Itē forma
d̄z p̄portionari materie. ḡ corp̄ ale. s̄ forma a saliū est simplus
ḡ co:pa dñt esse simplicita. ḡ nō s̄ut ex quattuor elemētis. ḡ tc.
Itē quanto aliqd ad naturā cōpositionis magis accedit. tā
to min' est p̄fectus. q̄ em̄ simplicita est. potētī est t̄ p̄fectus. si
īgr̄ aia sensibilis est forma valde potes t̄ nobilitis. ḡ d̄s esse p̄fe-
ctio corporis simplicitis t̄ nō p̄mīti ex q̄ttuo: elemētis. Itē
corpora ad ornatū celi spectatā nō sunt sc̄ta de alia materia c̄
celū qđ ornat. ḡ parī rōne si quedā a saliū ornat terrā t̄ quedā
aq̄. quedā sunt ex sola terra. t̄ quedā ex sola aq̄. Itē si corpora
a saliū p̄stat ex. iij. elemētis. tūc v̄ q̄ cū elemēta sp̄beras b̄cānt
distincras. q̄ elemēta p̄stitutio corp̄ a saliū sint invnū iuncta
p̄ violētia. si ḡ violētia est p̄ naturā. p̄stitutio cuiuslibet corporis
a saliū est p̄ naturā. qđ est incōueniens. Itē ex c̄sde a saliū
sunt p̄ducta tūc ex q̄bus p̄ducunt nūc. s̄ nunc nō p̄nt elemēta
virtute nature coadunari. ḡ nō p̄nt corpora a saliū ex. iij. elemētis.
p̄duci. Quātor p̄positio p̄se manifesta est. Quidam p̄ba
tur. q̄ nō ē in p̄te nature ignē facere descedere. si em̄ defen-
deret. c̄ mediū intersticij acrio sit frigidissimum necessario
bēret ibi extingui. t̄ alia plura sequerent incōuenientia. ḡ tc.
Ad oppositū arḡ sic. Bensus est opatio aie in corp̄e s̄m cō-
formitate organi ad obiectū s̄ quodlibet a saliū b̄ tactū q̄ p̄c-
ptib̄s. iij. qualitatuz quis radicat in. iij. elemētis. ḡ quodlibet
a saliū p̄stat ex quattuor elemētis. Itē oē a saliū aliquo mo-
tu ē inobible. vel p̄gressu v̄l. p̄strictiu vel dilatatiu. s̄ nullū
elemētum de se est sic mobile. ḡ necesse est a saliū p̄stare ex pluri-
bus elemētis. Itē q̄to forma est sp̄niatior tāto est plurium
opationū p̄cipium. sed aia sensibilis est forma valde sp̄niatior
ergo c̄ p̄cipiū multiplicatiō opationis. sed corpus dñt est
ad submistrādum c̄. ḡ necesse est q̄ corpus sit aptū t̄ idoneuz
ad diuersas opationes. sed nō est aptū ad diuersas opationes
uiss p̄ diuersas virtutes nec ad diuersas virtutes nisi p̄ diuersas
naturas. nec b̄z diuersas naturas nisi q̄ ex diuersis ē p̄positū
ḡ tc. Itē quāto forma posterior v̄lterior tāto nobilior. pro-
eo q̄ anteriora sunt materialia respectu posterior. ḡ nobilior:
est forma mītio q̄ forma elemēti si ḡ alia sensibilis cū sit forma
nobilis d̄z b̄c corpus nobile ḡc. corpus a saliū nō tm̄ est corpus
simplex. sed p̄stat ex diuersis elemētis. Itē. dōm q̄ absē du-
bio corpora a saliū b̄nt in se naturā. iij. elemētoz sicut ostē
sum est p̄. iij. rōnes. tum pp̄ b̄ q̄ fint idonea ad sensum. tū pp̄
boc vt sint idonea ad motu. tum pp̄ boc vt sint idonea ad mul-
tiplicitatē opationis. tū pp̄ boc vt in se habeat dignitatē com-
plexionis. q̄ oia cōpetent illi corp̄i qđ p̄fectū aia sensibili. t pp̄
boc d̄z b̄c aliquē gradū p̄fectū mītioz vbi nō tm̄ sit mītio
sed etiā cōpletio. p̄fecta autē mītio nō est quousq; occurrit q̄t
tuor elemēta. Aqua em̄ cū sit subtilior terra in decupla p̄por-
tione penetrat partes terre: s̄ nō p̄fecte. p̄ eo q̄ aliquē b̄beat
grossicē. Hec vō q̄ est subtilior in cōtupla p̄portione adhuc in
timius se p̄fundat: s̄ ignis q̄ ē subtilior t̄ rātior in millesimā p̄
portione subtilius sua penetratv̄s ad intima. t̄ sic fit altera-
tio plena usq; ad minima t̄ mītio p̄fecta. q̄ miscibilis sunt p̄-
fecte alterata. t̄ sic p̄z q̄ taſt dñt coponi corpora p̄ficiēda ab aia
sensibili. Ad illud vō qđ ob̄z d̄c autoritatē Bēn. dōm q̄ illud
dictū ē p̄ quādā p̄fiantiam sive appropriationē sicut mel' p̄a-
rebit infra. Ad illud qđ ob̄z q̄ forma d̄z p̄portionari materie
dōm q̄ v̄p̄ est in p̄ditione q̄ cōp̄tū magis ipsi forme. aia at
cū sit simplex in suba multiplex est in v̄tute. t̄ iō nō cōpetit ut
corpus ei aſſil'etur in simplicitate. p̄ eo q̄ simplicitas corporis
repugnat multiplicitatē v̄tutis. t̄ p̄ boc p̄z solutio. Ad illud
qđ tertio ob̄z q̄ q̄to aliqd cōpositū tāto min' p̄fectus. dōm q̄ si
boc b̄eat veritatē in spiritib̄ quoz p̄fectio attendit p̄ accessus
ad summe simplus nō tm̄ b̄ v̄tutē in corporib̄ in qb̄ magnifi-
cat v̄tūtē ex p̄tū multitudine. sicut magis v̄tūtē magn' ignis
q̄ paru' t̄ plurificat ex p̄tū multitudine. sicut maioris v̄tutis
est firūtūtē cōpositū q̄ liquo: imp̄metus. t̄ iō b̄d q̄ inter ce-
terā a saliū est p̄fectus. Inter cetera est cōpositissimus sicut

planius videbis inferi. Ad illud qd obi de corpore o nā is
tibis celum. dōm q nō est fili. q; illa nec ppris motibus mos-
uentur nec in spālib; formis pfectiūf. qbus debeat multiplices
citas opationū vel diuersitas ptium coponentū t organoz si
cut ponit in astatibus. Ad illud qd obi q sit elemētoz violēt;
ratio. dōm q nō est intelligendū q dīo in primordio cū corpo-
ra astatū coposuit elemēta et diuersis spberis pcurrere fec-
erit. hoc enī nō oportebat. tum qz t̄ aqua. q terra nō sūt elemē-
ta pura: s; alij pmita fm caꝝ partē fm quā facta sunt ex eis
astūta. tum ctiāq; si esent pura & simplicia. i vno elemēto sunt
cetera in potētia. t ex uno pnt fieri oia si assit virtus alteras t
actiua sine aliqua mutatione locali. ac p hoc sine aliqua violē-
tatione. Et p hoc ptz r̄fiso ad ultimū. q; sitr qn̄ sit mixtio ele-
mētoz. natura nō facit ignē q sursum est dscēdere vel aerēz
cū ignē vel aerē. qui vel est in terra. vel generat p actionē aliis
cuīus agētis. facit venire ad pstitutionē astatū. t hoc quidēz
sit p naturā. nō p violentiā. qz enī natura fm q dicit pho. sem
p desiderat qd meli? ē. materia q est sub forma elemētarū appre-
tit et sub forma mixti. t q est sub forma mixti appetit cē sub for-
ma cōpletionis. iō cū ex diuersis elemētis sit mixtio sub for-
ma appetit? materie vñ nature cōplef. t violentia nō infertur.

Questio. iii. Utrum corpora animalia magis constent ex elementis passiis quam ex actiis?
An, ecclouero. Et quod magis ex elementis passiis illud videtur per scripturam quod dicunt ea facta ex terra et aqua. hoc autem non est dictum quod quolibet illorum elementorum sit alius animalium sensibilius tota materia. ergo dictum est per predominatiam. Item sicut vultus propter et cetera constant animalia ex quibus nascuntur. sed animalia maxime nutruntur ex aqua et terra per cibum et potum. ergo tecum. Item ex eis maxime constitutum corpora in quibus magis regescunt quia quiescunt penes appetitum. et appetitus in tantum penes continentiam predominationis. si ergo omnia animalia maritima requiescant in aqua vel in terra. utrumque ex eis maxime sunt constituta. Item in compositione corporis animalis membra officia sunt ex solidibus. et plasta ex humoribus. sed in humoribus maxime dominatur natura aqua et in membris solidis maxime dominatur terra. ergo si elementa non veniunt ad constitutionem corporis animalis nisi per humorum et membrorum et quae omnia animalia ex his duobus elementis maxime sunt constituta. Ad oppositum arguitur sic. sicut propositum est: vita maxime est calidum et humidum. ergo si omnia animalia vivunt in eis abundantibus dominatur calidum et humidum ergo illud elementum cuius bene principale insunt. hoc autem elementum est actuum. scilicet aer. ergo tecum. Item sicut vultus Augustini super Genesim ad litteram. ita et spiritu latenter est id quo meciatur corpus vnitum aite. et anima regit corpus et ergo si lux percipitur reperitur in igne. videtur quod in corpore cuiuslibet animalium natura ignis debet predominiari. Item anima sensitiva sicut est principium et sensus. ita est principium motus. ergo animalium corpora non sunt ad sensum. sed etiam ad motum dicitur esse habilitas. sed elementa grauiam sunt minime ad motum habiliens. et bene sunt elementa passiva. ergo videtur quod animalia corpora magis constent ex actiis quam passiis. Item nobilis perfectionem dominare nobilitate perfecibilis. sed anima sensitiva est perfectio valde nobilis. ergo corpus illius maxime ex his elementis constitutum que sunt nobilitiora inter corpora simplicitate. bene autem sunt elementa activa non passiva. ergo tecum. Si tu diceras ad hoc quod animalium corpora plus constitutuntur ex elementis actiis quam passiis per quantitatem virtutis non molles. obiecturus eris hoc quod motus sequitur naturam per dominatiam per quantitatem. sed aures mouentur sursum. ergo videtur quod in eis per quantitatem predominantur elementa quae sunt nata ferri sursum. bene autem sunt activa non passiva. ut ignis et aer. ergo tecum. Item volatilita sunt ad ornatum actris: sed ornatus proprieatis et desiderii collocatur in eo quod ornatur. nullus autem corpus proprius et desiderium ordinatur in aere nisi in quo dominatur elementa activa. ergo si autem corpora ibi ordinantur ut ipsius ornariet. videtur quod in eis predominiatur activa elementa. quod si non proprietas ibi locatur. quod ibi non requiescent. sed magis in terra videtur quod potius debeat dici volatilita ad ornatum terre quam aeri. cui scriptura dicitur. Responsum. dicendum quod per se duplex est qualitas videlicet mobilis et virtutis. per se hoc potius duplex arcte dicitur elementorum predominationis. videlicet quantum ad motum et quantum ad virtutem. Si enim loquimur de predominatione quantum ad motum ad molem. sic in corporibus animalibus predominatur elementa passiva. et ideo ex eis materialis dicitur esse facta. Si autem loquimur quantum ad qualitates

Distinctio

tem virtutis. cū corp' cōplexionatū sit natū, regi ab ala mediā
tibus elemētis actiuis. sic p̄dñant in eis elemēta actiua. Rō
autē būl'. s. q̄ elemēta actiua et passiua fīm bāc duplīcē q̄titatē
vtutis. s. t molis vīcīssim p̄dñant sumif ex p̄te finis. finis cū
sponit necessitatē bis q̄ sunt ad finē finis aut corporis cōplexio
nati ala est inq̄ntū dat ei vītā et sensum et motū ad vītā aut cor
pus illud nō esset babile si p̄dñant ibi elemēta passiua q̄tuſ
ad q̄titatē et virtutē pp̄ sui grossicē et soliditatē. sicut sunt cor
pora mineralia. Sill nō esset babile si p̄dñant ei elemēta as
ciua q̄tuſ ad vtutē et molē. q̄ statim p̄sumcrens elemēta passi
ua. nec esset qđ possit vegetari ab aia. et ita oportuit q̄ et qua
dam mutua p̄dñantia p̄surgent quēdā mutua p̄portio et p̄cor
dia. ex qua corpus illud esset aptum ad vītā suscipiēdā. et anis
mā q̄ est q̄i quēdā armonia ad sensum. Sill idoneū nō cēt ad
scensum nīl p̄dñare natura elemēti passiui q̄tuſ ad molē q̄; ta
ctus est primus inter oēs sensus aialis in q̄ sensu p̄dñata terra
et ita si nō p̄dñant terra i corpē. nō cēt idoneū ad tactū. ḡ nec
ad aliquē sensum. Sill op̄z q̄ ad b̄ q̄ sit idoneū ad sensum p̄e
dēcēt in eo ignis q̄tuſ ad vītē sc̄e calore. Lalo: em̄ t sp̄us sūt
inst̄rūtū sensitū et b̄ est q̄ dicit aug. sup̄ Bēn. ad lit. iij. ta
ctus q̄ est q̄ntus in sensib̄ terreno elemēto magis p̄gruit. p̄in
de p̄ totū corp' aiantis. qđ maxime ex terra ē. tacta sentiunt.
et post aia cui sentiēdī vis est. cū coepa nō sit q̄ subtīl' corp'
agitat vīgorē sentiēdī. inchoat nāq̄ motū in oīb̄ sensib̄ p̄ sub
tilitatē ignis. Et ita ex hoc p̄z q̄ ad hoc q̄ corp' sit idoneū ad
sensum. necesse est actiuvor̄ elemētor̄ et passiuvor̄ cē mutuū p̄e
dñiūz. Sill ad hoc q̄ sit idoneū ad motū. necesse ē q̄ elemēta
actiua vītualt p̄dñant. mediātib̄ q̄bus ale vis motuia ad mē
bra p̄ingat. necesse est ēt q̄ dñant passiua fīm q̄titatē molis ex
q̄bus p̄stituant mēbra solida ad mouendū idonea. Et b̄ qđ
dicit aug. iij. sup̄ Bēn. ad lit. ignis ola penetrat. vt motū in eis
faciat. Et post. id autē calor: p̄uatione cū corpus nimis frige
scit obtundit sensus. q̄ motū p̄igrescit q̄ ex calore lest corp'. sic
ignis pp̄ motū necesse est cē mutuū actiuvor̄ et passiuvor̄ elemētor̄
in corpē aialis p̄dñantia. vt mēbra sint mobilia. ita q̄ vigores
bēant et agilitatē et acre et igne. soliditates vō habeat et dñio
aq̄ et terre fīm q̄titatē. Equa igr̄ et terra in oīb̄ aalisib̄ fīm q̄tis
tatē molis p̄dñant. Sicut em̄ alijs artifex miscēdo terrā cuž
aq̄ facit lutū. et ex illo cōponit statuā. sic dū liquor aq̄us terre
misces fit humor. et dū ille coagulat p̄ naturā sit corp' organi
cum. Duplē autē p̄t intelligi h̄ cōmīctio. aut ita q̄ p̄cētū
flūxib̄ imīscēat terra. aut eō. vt terra pīmū sit q̄i arida. et ad
suā p̄tī p̄tinuationē cōmīscēat aq̄. Et his duob̄ modis p̄
ducta sunt aalisib̄ corp'. et iō quēdā dir̄ cē ex aq̄s quēdā ex ter
ra fetā. Hoc autē nō est dictū. q̄ illa q̄ fetā sunt ex aq̄s plus ba
beant de aq̄ q̄tuſ ad subam q̄ de terra. cū oē corp' aialis ad
sui p̄stōnem plus recipiat de terra q̄tuſ ad subam tū pp̄ hoc q̄
ipsa est q̄ p̄bet alijs soliditatē et stabilitatē. tū ēt q̄ ipsa b̄ pa
rum de sp̄e. et multū de materia. s. q̄ dictum est alijs et aq̄ esse
fetā. hoc est q̄: magis in eis q̄ in alijs dominatur natura aq̄a
hoc autē dico nō q̄rum ad p̄dñium actiue qualitatē vel passi
ue. s. q̄tuſ ad aliquā p̄formitatē nature p̄ quā illa q̄ ex aq̄ p̄du
ce. et ea sunt in aq̄s magis delectantē cē. Et qm̄ humor aq̄usē in du
plīcī dñia. videlicet in rōne humoris fluctuātis. et in rōne vapo
ris eralātū. id aqua est p̄ncipītū duplīcī ḡntis aalisib̄. s. nata
tūlū et volatiliū. Natatiliū fīm rōnē humoris. et iō illa res
mā crunt in aq̄s. Volatiliū rōnē vaporis. et iō cū ille vapo: sit
cōmīctus aer et feraf sursum. volatilia in aere sublevātur: et
cousq̄ p̄t ascēdere quoq̄s inueniāt aerē humidis eralati
nibus pinguiscentē. Et hoc ē qđ dicit aug. iij. sup̄ Bēn. ad lit.
3. Inferior: et q̄ excipit eralationis būdas maris et terre.
et ad auro sustinēdas quodāmō crassaf. nō nīl ex aq̄s accepit
aialis. Q̄: em̄ ei' humorū ē hoc portat alitū corp' q̄ ita vītū
pēnis volatēs quēadmodū pīscēs q̄busdā suis alio natatēs.
pīnde sc̄ēter sp̄us dei ex aq̄s dicit cē p̄ducta volatilia. Rōrū
em̄ natura bipartitum locū sortita est. Inferiorē. s. In vīda labili
superiorē vō in aura labili. Illū deputatū natatibus. istū volā
tibus. sic hoc elemēto p̄gruit etiā duos sensus aalisib̄ dōtōs
tibus. sic hoc elemēto p̄gruit etiā duos sensus aialis.
videlicet olfactiū et explosiūdās vaporib̄. gustū et explosiūdās līq̄
ridib⁹. Et p̄dictis igr̄ p̄z rōnō ad qōnēm p̄positā. p̄z etiā rō
nō ad obiecta. q̄ in corporib̄ aalisib̄ p̄dñant elemēta passiua
q̄tuſ ad q̄titatē molis. sicut oīndunt rōnes ad p̄te p̄mā inducē
p̄dñant nībūlomin' et actiua q̄tuſ ad q̄titatē vītū sc̄ēt oīk. cū

xv

Libri

lapse. Secundum statum innocentie ordinant ad boicem sed rōne q̄dā plicē. Prima rō est ad mansuetudinē eius imperiū q̄ manifestarent dū cī p̄ omnia obediunt. Secunda ad decorandū bois babi taculū. p̄ pulchritudinē em̄ erat bitaculū bois aitalis multiplicatio ne nō solū arborē decorari. Tertia ad excitandū bois sensum. vt in ipsoz aitaliū naturis diversis. videret bō multiformitatē sapic p̄ditiois. Quarta ad moderandū et affigētū. vt dū bō videret aitalia fm̄ rectitudinē sue nature currere. et amare illud ad qđ naturaliē fēta sunt ex hoc excitare ad amādū deum. Et p̄ bas rōnes nō solūm̄ fecit de invenientia. s̄ etiā bestias et pecora. oia em̄ faciunt ad boicem vt litarē fm̄ rōnes predictas. Se cūdū statū nature lapse ordinatur ista aitalia ad utilitatē bo minis. sed aliter bestie et alii iumenta et pecora. Iumenta em̄ et pecora ordinant ad relictūdūm̄ bois indigentia q̄tū ad cibū et q̄tū ad vestimentū et q̄tū ad obsequiū. sicut sunt equi et alii. et q̄tū ad solatiū. sicut quedā aues et catuli et filia et sic facta sunt ppter boicem rōne quadruplici. Sunt aitalia sicut bestie noxie ordinantur ad hominem fm̄ quadruplicē rationem et utilitatem quam ponit Aug. super Gen. ad lit. lib. iij. dicit enim q̄ aut penaliter ledunt. aut salubriter exercēt. aut utiliter probant. aut ignoranter docent. Et sic p̄t q̄ tam bestie q̄ reptilia et iumenta facta sunt propter hominem. sicut in statu innocentie. sicut in statu nature lapse. Planū est etiā per hoc illud qđ obijcitur in p̄trarium. Ad illud em̄ quod obijcitur q̄ esse finem est magne dignitatis. dōm̄ q̄ verus est de fine principali que est finis carēs fine. nō ait est verum de fine qui est finis q̄dā dāmō. Ad illud quod obijcitur q̄ aitalibus non valētibus ad esum vestitū. Respondet p̄t q̄ illa fecit deus. q̄ p̄uidic boicem lapsurum. esto tū q̄ nō laberef nō tū esset frustra. haberebent em̄ p̄ter revelationē indigentie quadruplicē et utilitatem. sicut determinatū est supra. Ad illud quod obijcitur de bestiis que sunt contra hominem. dicendum q̄ homine stante nulla animalia a ipsum offendent. sed omnia sibi mansueta essent sicut aliqui diuinō imperio ferre crudelissime factis dī māsuete facte sunt. vt leones danieli. q̄ aut noctant vel offendant et hoc ppter peccatum bois. non ppter nouā potentiam eis datam. sed propter dignitatis prelidentiā ab homine amisam. vnde sicut oculus sanus a sole non luditur. sed cum efficietur lippus statim offenditur. non ppter mutationem facta in sole. sed in oculo. sic et in proposito intelligi p̄t. Ad illud qđ obijcitur q̄ homine stante non debuerunt fieri animalia mortalia. dicendum q̄ sicut animalia sua vita habitationem hominis decorant et ornant. sic etiā morte sua ex successione faciunt adynueri decorationē. et sicut animalia sciuicē innatia sunt ratio sapientie excogitāde. sicut etiā animalia sese offendentia. et de carnibus alioz aitalium nutrimentum sumentia. q̄ illa corruptio acerēm̄ bois nō inficeret. q̄ eius odoratū offendere. s̄ potius quādā successionē et ordine dum aitalia sibi succederet vniuersum decorare tāq̄ pulcherrimū carmen in quo syllaba succedit syllabe. Simill̄ dū bestia aliud aital comedēdo occidet in hominis habitatione discordiā non faceret. sed potius occasionē crudelitatis homini p̄veret. Et h̄ est qđ dicit Aug. in. super Gen. ad lit. numīrū alle bestie cibū sunt alioz. nec recte possimus dicere q̄ nō essent alie q̄bus alie vescerent. dūt em̄ oia q̄du sunt mēsurās. numeros et ordines suos. que cuncta merito p̄siderata laudant. nec fine occultā p̄ suo ḡnē moderationē pulchritudinē trahit et alio in aliud trascendo mutantur. et certe oībus talibus inferioris creature motib⁹ p̄sentur domini salubres ammonitiones deinde plani exēplificat. Ex his p̄t responsio ad obiecta.

Questio. iij. De ordine productionis sensibilitū q̄tū latilia et natatilia fēta sunt in uno die. s. v. gressibilia q̄o cū homine facta sunt die altero. s. vi. Lōtra istū ordine obijcif sic p̄mo ex ppter aitalium sensibilitū in se. Secundo vō in comparatione ad boicem. Lōtra p̄mī obijcif sic. Uno die fuerūt oia elemēta distincta. nō solū aer et ignis. s̄ etiā aqua et terra. Iḡ p̄t rōne a summo opifice dīt fuisse ornata. Iḡ in uno die debuit fieri ornatus aeris et aquae et terre. Et distinctionē dīcū fit penes diuerositatē operationū. ergo si tria sunt elemēta que ornātur ex aitalibus et tria sunt ḡna aitalium. s. volatilia et natatilia et gressibilia. videt p̄ducī debuerūt saltē in tribus dieb⁹. Item terra prior oībus pducta est. ergo prior oībus dī esse ornata,

Secundi

ergo animalia que terrā ornant prius produci debuerunt q̄ illa que ornant aquā vel acerem. Item cum producuntur anima lia ornantia clementia. aut producuntur fm̄ ordinem dignitas ut incipiat a supremo. aut fm̄ ordinē ascensionis. ut incipiat ab infimo. Si primo mō. ergo debet prius fieri ornatus ignis q̄aeris. Si secundo mō ergo p̄t debet fieri ornatus terre q̄ aque. quoꝝ v̄rrūḡ repugnat sacre scripture et ordinatiōnē productionis prius determinate q̄tū ad productionē ipsorum animalium. Item obijcitur contra ordinem productionis animalium in comparatione ad hominem. Homo em̄ plus cōuenit cum angelis q̄ cū bestiis. Ergo magis debuit producē codem die cum angelis q̄ codē die cū bestiis. ergo producēt boīs et bestiæ non recte facta est in codem die. Item plus conuenit irrationalē cum irrationali q̄ cū boīcē sicut rationali. ergo magis cōpetens fuit in codē die pducere omnia anima lia irrationalē. q̄ simul producere hominem et bruta. Item principalius opus dies dīcīs primo fieri. sed homo principalius opus fuit dies sexti. ergo debuit ante fieri q̄ sicut sensibilia sicut bruta. q̄ est p̄tra ordinē sacre scripture. Item posterius magis indiger priori q̄ econverso: sed bruta aitalia magis indigebat boīe. q̄ boī indigeret eis fm̄ illū statū. ergo ante debet bat homo produci q̄ illa inesse prodirent. Item dōm̄ q̄ in productione sensibilitū duplex attendit ordo unus. s. fm̄ distinctionē diei a die. aliis. s. fm̄ ordinē ex quæ codē die producēta sunt. Primus aut ordo attendit fm̄ exigitia finis et māteria. et q̄ volatilia et natatilia ex aquis pducta sunt prout aqua cōtert accipit ad humorem et vaporē. et sunt ad ornātu nature pspicue. ideo sacra scripture dicit ea cē fētā vno die. Qz vno gressibilia nō solū rōnalia s̄ irronalialia ad ornātū terre spectat. et ex eadē materia sunt pducta. s. terra. idco nō codē die: s̄ alio a predictis fēta sunt. ita q̄ sicut vno die ornata est natura celestis. s. quarto. sic vno die ornatur natura elementaris pspicua. s. q̄to et alio terra. s. sexto. et sicut natura celestis predit ex elementarē pspicua. et perspicua opacā. sic natura brū ornata sunt ordine tū correspondēta pducta. Secōdū aut ordo q̄ est inter ea que pducta sunt codē die attendit fm̄ p̄cēlētā perfectionis nature. prius em̄ producitur qđ imperfectum est et deinde quod perfectū. qz is est ordo et a magis completo perueniat ad minus cōpletum. et ideo scripture prius dicit esse pducta natatilia die quinto. que sunt minus pfecta q̄ volatilia. et similē in seruo die prius dicit esse pducta irronalialia q̄ boīmo. q̄uis multiplex possit assignari ratio quare boī post creaturas ceteras est pductus. Occurrit autē triplez rō ad p̄sens quare post omnia productus est homo. s. ppter p̄tūm̄ corporis multitudinem propter anime et corporis distantia. et ppter totius compōsiti p̄fectionem. propter p̄tūm̄ corporis multitudinē debuit homo ultimō produci. cū em̄ corpus cīnsit completissimum inter cetera corpora et quāto aliquid completiū tācō posteriorū post oīa producēdū erat. Propter anime et corporis distantia debuit fieri post cetera. qz em̄ diffat anima a corpore. et non solum sicut forma a materia. sed etiā sicut spirituale a corporalē. et sicut p̄petuū a corruptibili. ideo magna distatia temporis debuit interuenire inter productiones hominis q̄tū ad materiale principium et confunctionē sua rū partium. vt per distatiam temp̄is intelligeretur distatia principiorū constituentium. Et ppter totius compōsiti p̄fectionem. post cetera debuit homo pducī. qz enim homo sua dignitate et complemēto finis est omnium corporalium. id post omnia erat producendū. vt sua productione finiret et cōpleret omnia p̄cedentia. tāq̄ finis complet quod ad ipsū ordinari habet. et sic p̄t q̄ diuina sapientia in productione sensibilitū seruauit ordinem conuenientissimum. Ad illud ergo qđ p̄mo obijcif q̄ elementa simili sunt distincta. dōm̄ q̄ nō est simile. q̄ distinctionē nō est in uno elemento nisi respectu alteri. ideo non potest unum elementū distinguī ab alio quin alteri distinguatur ab eo. non sic autē est in ornātu. ornatus em̄vī. elementū non necessario respicit alterū. Ad illud quod obijcitur q̄ tria sunt elementa que ornātur. ergo p̄t. dicendum q̄ et si tria sunt. ornatus tñ duoz. s. aeris et aquae non respicit illa vt duo sunt. sed vt in uno cōmunicāt. s. in natura aquae. sicut supra determinatū est. et ideo duoz ornatus ad eadē die p̄screat. et pductio animalium que illa duo elementa ornant in uno die est facta. Ad illud qđ obijcif q̄ terra prior est producēta dōm̄ q̄

Distinctio

Dominus qui falsum ē, non in principio gehentia. terra non accipitur per elemē-
to sed per materia. ¶ Ad illud quod obfer de igne quod quod est precipitus in-
ter elemēta debet priparti*o* prius ornari. dominus est quod propter qualitates
actiua non preservat in eo vivere asafia. tan propter numera distinctias a nos-
bis non essent ysui bois apta. tan io non determinantur cius ornari.
39 nec post nec antea. Terre non ornari ordinantur postremo per eo quod
ipsa est infima tan obscura. tan io maiori indiget ornamento. tan propter
boc ornari platis tan asafibus mineralibus. tan in cius ornatu possit
tot*us* ornatus cōple*m*ētū quod tan ad bosem quod precipitus iter oia
40 alia asafia. ¶ Ad illud non obfer quod bo addeuit pduci cu ange-
lo cu quod magis cōicat. dominus quod si magis cōicat quod est a par-
te aie. non tan quod est a prec corporis. Suli ad sequē*s*. dominus est quod
quod gressibilia tan volatilita magis cōicat in formal*is* prefectione
non tan tan cōicat quod ad elemētu ex quo principal*r* prestituuntur
41 tan quod ornari. quod quod est elemētu terre. ¶ Ad illud quod obfer quod pri-
cipitalius opus dominus esse prius. dominus quod falsum est. quod in eis quod pdu-
cunt prius est minor prefectu quod magis prefectu formu ordinē gnatio-
nis quod quis magis prefectu sit prius formu ordinē dignitatis. ¶ Ad
42 illud quod obfer quod posterius indiget prioxi. dominus quod queri est quod als-
qua ordinans ita quod inter ea cadit ordo essentialitas. quod non es-
so sol*us* prognēticus sicut in proposito. non est necesse quod beatus viratus

XV.

uatio. sed q̄ est cessatio ab ope ppter ipsius pfectionē. t sic d̄s
deus ab oī ope quisiſſe cū vniuersum pduxerit ad esse pfectū.
t sic q̄cuit cūz ad pfectū esse dedurit. Propter quod d̄z q̄d p̄
plex est pfectio vniuersi. vna t p̄cipia fm esse pmanēs. alia est
fm ipsius esse decurrēs. Prima artēdīf i copleta existēria p̄n
cipioz t cōplete numero speciez. q̄ qdē sp̄es naturā ḡnis par
ticipat fm reā t ordinatā itēsionē nature. Secunda vno pfectio
existit in pductione eoz q̄ p̄ tra decurrent t sibi p̄p̄lis om̄is suc
cedunt. ex cuius successione ordinatione refluerat quedā vnitā
tis pulchritudo t perfectio. Qm̄ iḡis fm primā perfectionem
deus vniuersum in se diebus ad esse produrit. t. quātū ad cō
pletā existēriā p̄ncipioz t quātū ad completū numerū specie
rū. ideo d̄z requiriſſe ab oī opere qd̄ patraret. Quia vno p̄ trū 45
nue operat ad rerū successionē p̄ propagationē t in diuiduoꝝ
multiplicationē. tō d̄z operari vñq̄ modo. t et bis p̄ rūſlo ad
qd̄z p̄p̄sitā. Concedendū est cū q̄ ad pductionē aſaluz
maxime bois ſecuta eſt quies in die. vñ. nō q̄ facta ſit laboris
terminatio. ſed q̄ facta eſt operis inchoati cōpletio. t pceden
de ſunt rōnes hoc p̄bātes. Ad illud qd̄ obr in p̄trū de Jo. 46
v. p̄ meus operat te. tā p̄ rūſlo. obicit em̄ de illa operatione
q̄ ſpectat ad operationē vniuersi fm esse decurrēs. nō fm esse
pmanens. Ad illud qd̄ obr q̄ fecit diē. vñ. dōm q̄ dies. vñ.
non fuit alijs ſpecie a p̄cedētibus diebus. immo quodāmodo
tā erat in alijs productus. t tō ad primū cōplementū vniuersi
nibl̄ addebat rōne ſui. t tō eius pductione nō repugnabat q̄tē
fm q̄ quies dicit pfectiōnē a productione eoz que ſunt de p̄n
cipali vniuersi p̄ſtitutioenumerat̄ in cū p̄dictis dieb̄ mas
gis q̄ dies. vñ. vel. t. ppter pfectiōnē ab opere p̄ſtituēdīvni
uersiſ fm quā nō attēdīſ numeratio dierū q̄p nō bñt terminū.
tō. vñ. dics nō d̄z bñe vñp̄rā. nec post illum numeratio dies
nonuſ. ſed fit regressus ad p̄ncipiuſ vel p̄mū. Ad illud qd̄ 47
obr q̄ requeſſere ab opere aut p̄notat effectū aliquē aut nullū.
dōm q̄ fm Aug. requieſſere d̄z in deo causalr. q̄ ſacit creatuſ
rā ſpūiale p̄ cōplete p̄cipationē ſibi ſberēdo quiescere. vel q̄c
ēdo ſibi inberē. Com̄ aut̄ alios ſcōs t viā cōem quiescere
dicit effectū nō qui ſit in die ſabbati. ſed q̄ p̄ceſſit. vñ d̄z
quiescere ab opere. q̄ prius fecit. t deinde noua non facit
propter hoc d̄z cōplesſe oē opus ſuū in die. vñ. nō q̄tūc aliqd
ecce it qd̄ fuerit ad cōplicationē. ſed q̄ tūc quiescēd p̄ſumma
ū ostēdit. Ad illud qd̄ obr de creatiōe aſarū. dōm q̄ cū cre
ntur nunc aſe rōnales non creat noua ſp̄es. ſed nouum indi
viduum. hoc aut̄ in diuiduū non eſt de constitutione vniuersi
cimaria. t ideo per quietationē in ſabbato nō excludebatur
nūmarum creatio. Ad illud quod obr de pductione eoz 48
ſunt p̄ putrefactionē t cōmitionē que ſunt noue ſp̄es. dōm
tā illa q̄ generant per putrefactionē q̄ illa que generant p̄
iuerſa ſpeciez cōmitionem pducta ſunt in ſuis p̄ncipijs
rōnib̄ ſeminalib̄ q̄uis nō ſunt pducta in ſili fm formā. pri
pia cū eoz ſunt de constitutione primaria vniuersi. vt pote
pecies p̄plete. t rōnes ſeminales. ſed iſtarū ſp̄erū actualis
cōfertētia ad primariā constitutionē vniuersi nō ſpectat. q̄ ſp̄e
cieſ ille quodāmodo ſunt degenerantes. t quaſi per quandā
enerationē pduci babēt. ſicut vermes pducunt ex humano
opore p̄ corruptionē aliquā q̄ qd̄ ſacit corpus humānū a p
ia forma degenerare. t tō nō oportuit hec pducunt in ſe. nec i
ſili ad primariā p̄ſtitutionē vniuersi. nec tñ ſunt ſugflua. 50
vniuersum q̄tū ad bñt eſſe aliquo mō decorat. Cū breui
r̄ notādū q̄ eoz q̄ ſuccessione pducunt. qdā ſuerit in prima
rū distinctione pducta in ſili. ſed nō in rōne ſeminali. vt poſ
t aſe rōnales q̄. ſ. pducunt p̄ creationē. t tō nō bñt rōne ſemi
nali. in ſili tñ pducte ſunt qui pducta ſuit aſa ade. poſt cuius
ductionē nō pducunt noua ſp̄es. q̄uis pducant noua in diuidu
a. Quedā ſunt q̄ pducte ſunt in p̄mū diebus q̄tū ad rōne
ſeminalē. ſed non in ſili. ſicut ſunt ea q̄ generant p̄ putrefa
tionē. t p̄ diversariū ſpecieū ſeminalē. Quedā ſunt q̄ pda
onē. t p̄ diuersariū ſpecieū ſeminalē. ſicut plāte t buza aſalia. q̄
ſunt t in rōne ſeminali t in ſili. ſicut plāte t buza aſalia. q̄
ucunq̄ p̄ propagationē. Et ad hec tria rērū ḡnia p̄t reduci
a oīa que ſunt t ppterera non d̄z deus producere aliqua de
uo fm qd̄ d̄z Eccl's. j. q̄ nibil nouū ſub ſole. ſed d̄z ab oī opere
requiriſſe. q̄ nibil pducit qd̄ prius non fuerit. vel in ſimiſ
ſpecie. vel in ratione ſeminali. q̄ tūc erāt de primaria p̄ſtitu
tione vniuersi. t ſic p̄ qualiter ad aſalum productionē in die
sequitur requies ab om̄i oī opere.

Libri

Distinctio. xvij. De productione creature com-
boic in comparatione ad principiū effectiuū.

Is excursis q̄ supra de boic creatione tc. Termi-
natis duab̄ p̄mis p̄tib̄ in qb̄ mḡ determinauit

Distin-
xvij.

Hec p̄dictione
creature sp̄s
ritualis et co-
poralis diuisim. Hic seq̄
tertia ps in q̄ determinat
de p̄ductiōe creature cō-
polite et virag. s. de boic
diuidit aut̄ ps ista i du-
as partes. In p̄ma nāq̄
determinat de boic q̄tū
ad ipsius p̄ductionē. Se-
cūdo quātū ad p̄manen-
tiā et durationē. infra di-
git. Solēt plura q̄ri de p̄
mi boic statu. Prima po-
bs duas. In p̄ma agit de
p̄ductione boic in cōpa-
ratione ad p̄ncipium eff-
ctiuū. In sc̄da v̄o pte in
cōparatione ad p̄ncipis
stitutiua infra dis. xvij.
Hic de origine aic plura
q̄ri solēt. **C**ontra pars
spectat ad p̄ntē dī. Et di-
uidit in duas ptes. In p̄
ma pte mḡ veritate nar-
rat. s. qualis de p̄duterit
boic ad imaginē suā in
q̄ filitudinē dī et p̄ncipis
piū suū efficiēs. In sc̄da
v̄o parte veritate expla-
nat. ibi filiū v̄o pprie ima-
go dī. **C**ontra pars b̄s
tres partulas. In p̄ma
st̄inuat maḡ dicta dicē-
dis. In sc̄da v̄o autorita-
tē sacre scripture inducit
in qua oñdī p̄ quē modū
boic p̄ductus ad suū effi-
ciū p̄ncipius cōparef.
Ibi in gen. legif faciam.
In tertia parte subdit il-
lū autozitatis exposi-
tionē. ibi. Imago aut̄ et
filitudo in hoc loco tc.
Contra sc̄da pars princ-
ipali b̄ tres partulas. In
prima em̄ ponit explana-
tionē inducere autoritatis
fm̄ alioz opinionem. In
sc̄da parte fm̄ op̄ionem
ppria. ibi. verūt̄ vec dī
st̄inctio tc. In tertia v̄o
et veritate ceplata cō-
cludit quādā p̄sonē. co-
relariā ibi. Quocirca boic
et imago et ad tc. Et sic
summa roti p̄tis būt̄ p̄f-
fit i hoc. s. ondēdo q̄ boic
factus est ad dei magis-
ne et similitudinē.

Aut̄ faciamus boic tc.
Querif de rōne quā red-
dit maḡ cū dī. In eo p̄
dicit. faciamus. vna opatio triū psonarū oñdī. cū em̄ indi-
sa sint opa trinitatis. et tres psonē ita opate sint filioia alia si-
cut secerūt boic v̄o q̄ quēadmodū in p̄ductione boic dī. fas-
cia. ita deberet dici in p̄ductiōe alioz. **T**ic̄ q̄rī q̄re in p̄du-

Secundi.

ctiōe boic v̄t̄ legislator v̄o p̄me p̄sonē. s. faciam. I p̄ductōe
atior v̄bo tertie p̄sonē. s. dixit et fecit. Juxta hoc aut̄ ē q̄d q̄re
distinguit iter p̄ductionē boic et bestiarū cū codē dī p̄ducte
sint ad ornatum eiusdē elementi. Rū. dōm p̄ in p̄ductiōe boic,
nō tm̄ erat manifestatio trinitatis in vestigio. sed etiā fm̄ una

gīnē. iō trib̄ p̄sonis plus
ralr attribuit̄ boic p̄du-
ctio. vt ostēdāf q̄ in boic
trinitas rep̄nitaf terp̄se.
in alijs v̄o infinitas trini-
tas quoquo mō. lī nō ita
explicite. t̄ q̄ rō imagis
nō suenit vili p̄sonē que
p̄t̄ loq̄ p̄ sc̄. iō i p̄ductio
ne eius v̄t̄ verbo p̄me p̄
sonē. Et iterū q̄ becc. crea-
tura p̄cellit alias in gras-
du et dignitare. iō produ-
ctionē boic distinguat a
p̄ductione bestiarū. lī p̄
pter suenitā in ornādo
terrā in opus v̄t̄us del-
oueniat. t̄ sic p̄z mīlio ad
questia.

Verū dī et angeloz nō est
vna tc. Lōtra. q̄ cū ange-
lus sit imago dei. q̄d con-
format̄ angelo. p̄ p̄ns cō-
format̄ dco. ḡ q̄d est ima-
go angelī est imago dei.
Itē vñū op̄ p̄t̄ esse dei
t̄ angelī. ḡ pari rōne q̄ ca-
dē imago. **R**ū. dōm p̄
q̄d imago dī ordinē ad ilī. Lō-
lud cuī est imago tāq̄ in p̄.
fine t̄ ordinē imediatum
cū ipsozile sit dēt̄ et an-
geli ciusdē rei esse finē t̄
mediatū et ultimū. possi-
ble ē cādē imaginē cē an-
geli et dei q̄ v̄o de' coop̄ i
tur angelō et oñdē ab an-
gelo ē a dco. iō possiblē
obr̄ q̄ si alijs rep̄nit̄ an-
geli p̄ p̄ns rep̄nit̄ denz
quōs em̄ ifseri valeat q̄
creatura q̄ rep̄nit̄ ange-
lū rep̄nit̄ dēt̄ mediatē.
nō t̄ p̄t̄ inferri q̄ rep̄ni-
t̄t̄ immediate.

Contra vñū op̄ filiū et angelī et
alios op̄. Itē vñū op̄ filiū et angelī et
alios op̄. Necvalet illud quod
obr̄ q̄ si alijs rep̄nit̄ an-
geli p̄ p̄ns rep̄nit̄ denz
quōs em̄ ifseri valeat q̄
creatura q̄ rep̄nit̄ ange-
lū rep̄nit̄ dēt̄ mediatē.
nō t̄ p̄t̄ inferri q̄ rep̄ni-
t̄t̄ immediate.

Contra vñū op̄. Lōtra. v̄f q̄ suenit̄ dire-
rit p̄ illud q̄d dī. Rō. vñū
q̄s p̄destinatus p̄formes
fieri imago filii sui. Itē
q̄ ita op̄ozat intelligiv̄.
Aut enim imago ibi stat
pro re creatia. aut pro re
ficiata. Si p̄ re creatia
idē est dicere. Facia. bo-
ad ima. q̄d faciam. boz
ad sc̄pm. Bi p̄ in creatia
s̄ illa nō est nisi filiū. ḡ v̄f
q̄ exp̄ositio illa sit recta
p̄pter hoc q̄rī q̄ istarū
exp̄ositio quas magis-
ster in littera assignat̄ s̄

tenenda. **R**ū. dōm p̄ duplet̄ est modus exponendi istaz au-
toritatē. Faciamus bo. tc. vñū intelligendo de imagine in
creata. alter v̄o intelligendo de imagine creatia. **P**rimo
modus triplicat̄. Unus ē v̄t̄ imago et similitudo referatur ad idem

Distinctio

idē. sc̄ ad essentiā in tr̄bus psonis. Sc̄d̄ mod̄ est ut imago et similitudo referat ad idē. s. ad psonā filij. Tertiū mod̄ ponendū est ut imago referat ad filium. et similitudo ad sp̄ficiū. Ita bō ōs modos pōit m̄gr̄ quos tū nō approbat. Iū sustineri possint.

Prīmū em̄ arguit de ip̄oprietate. q̄ diuina essentia non est p̄ p̄rie imago. Sc̄d̄ de fal

In dō̄ sitate. q̄ filiū nō est imas fidera sō n̄a. t̄de hoc etiam q̄ dicit q̄ bō non est imago et filiū s̄ ad imaginē. Tertiū arido. ḡt de sc̄ritudine. q̄ au toritatē ex scriptura non d̄s. Aliū mod̄ exponēt ē de imagine creat̄a. t̄ iste ē triplice. Unū q̄ sic exponit. vt imago p̄cedat similitudi nē et dicit q̄ imago est in naturalibus. similitudo in gratuino. Sc̄d̄ q̄ sic exponit. vt similitudo p̄comis tef imagines. t̄ iste est q̄ ag. in imago sit in potentia co- d̄ gnōscēti. similitudo in pos- tēta diligēti. Tertiū mo- dus q̄ sic exponit. vt ima- go sequat similitudinē fm̄ tē et iste dicit q̄ similitudo ē in materia. et imago iſo- ma. Q̄d̄ bos modos ap- probat maḡ et sustinet. et satis v̄ probabile q̄ scri- peura de imagine creat̄a intelligat q̄n̄s ēt possit intelligi de increata. Ue- rū est em̄ q̄ bō p̄destinas. tuus clvt̄ p̄formet imagi- ni filiū dei nec tō maḡ s̄ la positionē redarguit q̄ bō nō sit verus. s̄ q̄ illa imago nō p̄prie p̄t dicit̄ n̄a. vel et q̄ nō solūm̄ filius est imago sed etiāz bōmo cuius contrarium dicebatur lillo modo ex ponendi.

Cadillud v̄o quod objec- tur q̄ imago nō potest stare pro creata imagine

Quocirca bō et imago dici-

cipitur i abstractione. t̄ sic p̄t dicit̄ bō fieri ad imaginē. sicut tabula de fieri ad imaginē q̄n̄ sibi imp̄m̄t̄ imago hercul. hic ē q̄ bō nō ē imago. s̄ et ad imaginē. q̄ nō fm̄ ō q̄ ē imago. imo differt ab imagine filiū v̄o fm̄ ō q̄ est. est imago p̄fis. et idē solū est imago. non ad imaginē.

Dic̄ Nō ōno eq̄l̄s fiebat rc̄. Lōtra. q̄d̄ creat̄ nō ē p̄ naturā s̄ p̄partē. s̄ q̄d̄ est p̄ partē nō vniuocaf cū co q̄d̄ est p̄ naturā imo eq̄uocaf. ḡ eq̄uocē d̄r̄ imago de filio dei et boie. Rñ. dōm̄ est q̄ imago de filio dei. boie. nec d̄r̄ eq̄uocē. nec d̄r̄ vniuocaf. s̄ ana logice fm̄ p̄t̄ posteri. **L**Qd̄ ḡ ob̄ q̄ illud q̄d̄ creat̄ ē ab ar- te. dōm̄ q̄ q̄d̄ est ars cuſ̄ op̄atio. p̄sequif̄ naturā. t̄ op̄ isti ar- tis sic est artificiale q̄ nō ē naturale. t̄ id̄ op̄ isti artis cuſ̄ ope nature in eodē noſe faciūt̄ eq̄uocationē. sicut bō p̄t̄ t̄ bō ve- r̄. Quedā est ars q̄ ē fundamēti nature. t̄ op̄ illi artis bō est naturale. q̄ fabricat̄ ip̄m̄ natura. t̄ tal̄ est ars cui op̄ ē creare t̄ id̄ nō oportebit ē eq̄uocationē. Uel dōm̄ q̄ id̄ est eq̄uocatio q̄d̄ bō. p̄t̄ t̄ bō ver̄. q̄ bō nomē bō p̄mo t̄ p̄ncipal̄ sponſi bō vero. t̄ ideo cuſ̄ d̄r̄ de boie p̄t̄ alia est acceptio. t̄ alia si- gnatio. non sic imago p̄mo. t̄ p̄ncipal̄ imponit̄ dei filio. sed q̄d̄ q̄d̄ exp̄st̄ rep̄it̄ alteri.

D̄ inc̄elligēti būt̄ p̄t̄s circa duo ic̄dit̄ bō q̄d̄. p̄t̄o q̄r̄ q̄l̄ bō sit imago fm̄ p̄derationē absolutā. Se cūdō q̄l̄ sit imago fm̄ p̄derationē relatiō. Līra p̄- mū q̄r̄n̄ tria. p̄t̄o q̄r̄ v̄t̄ sit imago dei. p̄c. sedo

XVI

v̄t̄ sit imago dei naturalē. tertio v̄t̄ sit imago dei p̄prie.
Questio. **J**+cia. bo. ad imā. tē. s̄ nō ē nūl̄ v̄t̄ trinitā. tio. ḡ rc̄. **I**tē Eccl. xvii. Deus de terra crea. bo. t̄ fm̄ imā. su. sc̄. il. si iḡt̄ bō fact̄ est fm̄ imāgē dei. bō est imago dei.

Ite q̄d̄ est marie natū v̄nū alteri. marie natū est ei p̄figurari t̄ p̄forma ri. amo; em̄ q̄ v̄nit trans formare de amātē in ama tū. sicut dicit̄ Aug. s̄ crea tura rōalis ut bō. marie nata est v̄nū deo. t̄ ī ip̄z itēdere p̄ amo; ḡ maris me nat̄ est ei p̄figurari t̄ assilari si iḡt̄ imago dis cit̄ similitudinē exp̄ssam pa ret ec̄. **I**te q̄d̄ vere res p̄fitat aliqd̄ fm̄ eī nobilē actū. t̄ fm̄ distinctionē t̄ ordinē. v̄e est eī imago. sed bō v̄e rep̄it̄ deū s̄z cl̄ nobilissimū actū q̄ est intelligere. non solū eī re p̄fitat deū inq̄tū est ens t̄ viuēs. s̄z et inquātū est intelligens. t̄ iterū rep̄it̄ distinctionē t̄ originē q̄ est in psonis quātuz ad memorā t̄ intelligētiā t̄ v̄lūtātē. ḡ bō v̄e ē dei imago. **L**ontra. nibil ē illū ad q̄d̄ sit. q̄ nibil sit ad sc̄p̄z. s̄z bō fact̄ est ad imágines dei. sicut d̄. **Q**uā bō v̄e Ben. i. ḡ bō non est imas fm̄ cors go. **I**te vbi cūḡ ē imā p̄p̄t̄o go ibi est similitudo. vbi cūḡ aūt̄ tūdīn̄s est idē. ad filiū similitas aliqua. vbi cūḡ aūt̄ tūdīn̄s est idētātis ibi est conue- niētā in aliquo tertio. si iḡt̄ deus t̄ creatura i all quo tertio non p̄t̄ mūt̄ creatura non p̄t̄ esse simili- tudo dei. t̄ ita nec imago **I**te non q̄cunq̄ simili- tudo ē imago. sed similitudo exp̄ssa. sed nulla est simi- tudo exp̄ssa alicuius que plus est disconueniens q̄ conueni- ens. cū ergo oīs creatura plus sit deo dissimilis q̄ confimilis sicut dicit̄ Aug. xv. de tri. iḡt̄ nulla potest esse exp̄ssa dei simili- tudo. ergo nulla potest esse imago. **I**te vbi cūḡ ē imago ibi est figuratio. imago em̄ atredit̄ in figura. sed diuina essentia nullo modo est figurabilis. ergo nullo modo est p̄ aliquā ima- ginē rep̄itabilis. ergo nulla creatura est imago dei. **I**tem differt imago a vestigio. q̄ vestigii rep̄it̄ fm̄ partē. imago aut̄ fm̄ totū. sed nullū finitū p̄t̄ rep̄itare infinitū fm̄ totū. cū iḡt̄ dē sit infinitē. t̄ q̄libet creatura finita. nulla creatura p̄t̄ ēē imago dei. **I**te q̄libet creatura distat a deo i infinitū. dē em̄ q̄d̄ libet finitū excellit in infinitū. ḡ si finitā distatia non est ma- gis. vna creatura nō distat magis a deo q̄ alia. s̄lī nec vna ma- gis appropiāt̄ deo q̄ alia. ḡ vel oīs creatura ē imago vel nul- la. s̄ nō oīs ē imago. ḡ nulla rc̄. Rñ. ad p̄dictor̄ intelligētiā est & notādū q̄ imago dicit̄ exp̄ssam similitudinē. necesse est aut̄ oīm̄ creaturā q̄q̄m̄ assimilari deo. necesse ē et̄ aliquā ad cōpīemē tū vniuersi cōpīe assimilari deo. t̄ id̄ oīs creatura bō rōne vesti- gij. s̄ aliq̄ bō rōne imago. illa v̄z q̄ assimilat̄ exp̄sse. s̄ aut̄ ē rōne creaturavt̄ bō. t̄ id̄ p̄cedēt̄ ē q̄ bō ē imago dei. q̄ ē et̄ exp̄ssam similitudo. **A**d q̄d̄ intelligēdū norādū ē q̄d̄ ē similitudo p̄ p̄ue. niētā oīmodā i naturā. t̄ sic vna psona i trinitate ē alteri filio. Quedā p̄ participationē alicuius nature v̄līs sicur bō t̄ asin̄ assimilant̄ in alia. Quedam vero fm̄ proportionabilitatem.

Libri

sicut nauta et auriga puenient fū cōparationē ad illa q̄ regūt
 Quedā est fūlītudo p̄ pueniētā ordinis sicut exēplātū assūmī
 laſ exēplari. Prīmū em̄ duob̄ modis nulla creatura pōt deo
 assimilari. sed is duob̄ modis oīs creatura assimilat. h̄ illa q̄
 assimilat magis de longinquo b̄ rōnē vestigij. illa vō q̄ de p̄
 rōnē imaginis. talis aut̄ est creatura rōnalis. vt pote
 bō. Et hoc p̄t sic primo de pueniētā ordinis Deus em̄ vniuer
 sa ppter semetipm opatus est. ita q̄ cū sit summa p̄tā et magis
 stas. fecit oīa ad sui laudē. Lū sit summa lux. fecit oīa ad sui
 manifestationē. Lū sit summa bonitas. fecit oīa ad sui cōica
 tionē. Nō est aut̄ pfecta laus nisi assit q̄ approbat. Nec est pfecta
 manifestatio nisi assit q̄ intelligat. Nec pfecta cōicatio bo
 noz. nisi assit q̄ eis vī valeat. Et qm̄ laudē approbare veritas
 scire. dona in vīsum assumere. nō est nullū solūmō rōnalis crea
 ture. Vō nō bñt ipse creature irrōnales imēdiate ad deū ordi
 nari. sed imēdiate creature rōnali. ipsa aut̄ creature rōnalis.
 q̄ de se nata est et laudare et nosse et res altas in facultatē vōlū
 taris assūmēre. nata est ordinari in deū imēdiate. et qm̄ quāto
 aliqd̄ imēdiationis ordinis ad aliqd̄ tāto magis puenit cu; eo
 pueniētā ordinis. et aīa rōnalis et q̄libet rōnalis creature. co
 q̄ capax dei est et particeps esse pōt. imēdiate ordinis in ipm.
 maxime puenit cu; eo pueniētā ordinis. et q̄ quāto maior et cō
 ueniētā tāto exp̄ssio; est fūlītudo. bīc est q̄ quātū ad hoc ge
 nū fūlītūdīnīs rōnalis creature est fūlītudo exp̄ssio. et iō imā
 go est et hoc est qđ dicit Aug. de tr. triū. q̄ eo ē ala imāgo dei
 quo capax eius est et particeps esse pōt. q̄ em̄ ci imēdiate ordi
 nar. iō capax eius est vel ecōuerso. et q̄ capax et nata est ei cō
 figurari. et p̄ hoc fert i se a sua origine lumē vult. diuīni. et iō
 q̄tū ad similitudīnē que attēdit q̄tū ad pueniētā ordinis p
 fecte de imāgo dei. q̄ in b̄ et assimilat exp̄ssio. sīlī in fūlītūdīne
 que attēdit in cōueniētā pportionalitatē vel pportionis. ex
 p̄esse assimilat deo creature rōnalis et iō fūm cā recte dī imā
 go. Qđ p̄t sic. Lōcūnētā em̄ pportionis attēdit fūm simili
 tate se b̄t. Similiter aut̄ se babere hoc pōt esse duplīc. vel in
 cōparatione ad extrīnseca. vel in cōparatiōe ad intrīnseca. tūc
 aut̄ est fūlītudo exp̄ssio qñ nō tñ est fūlītudo mod̄ se babēdi
 cōparatiōe ad extrīnseca. sed in cōparatiōe ad intrīnseca. Lō
 tingit aut̄ cōparare diuīnā essētā ad creaturā. cōtingit etiā
 cōparare personā ad personā oīs aut̄ creature aliquā cōparatiō
 ne b̄ fūm quā aliquo mō p̄format deo fūm q̄ est cā creature. sic
 est cōparatio illa q̄ est ad effectū p̄ductū. Sicut em̄ deus pro
 duct suū effectū. sic et agēs creatūlī nō oīno. Creatura vō rō
 nalis nō solū sic puenit. sed et quātū ad intrīnseca suarū po
 tēriarū origine ordinē et distinctionē. in q̄bus assimilat illi di
 stinctioni et ordini q̄ est in diuīnis psonis intrīnseca diuīne na
 ture. Et in hoc oīdit Aug. in li. de tr. boīem esse imāgēnē dei.
 et hoc explanatū fuit in primo li. vī ostēsum est q̄ in aīa rōnā
 ll est vītā esētā cū trīntāte potētiārū ad inūtē ordinata
 rū et quasi p̄fīlī mō se babēti. sic se bñt psonē in diuīni. et iō ē
 ibi exp̄ssio fūlītudo pportionis. et ppter hoc rōnalis creature q̄
 est bō est imāgo dei. His vīlis p̄ trīnū ad qōnē ppositā. et criā
 ad obiecta. Lōcēdēdū est em̄ q̄ bō vere est imāgo dei sicut oī
 dūt rōnes ad hoc inducē. Ad illud qđ obf̄ q̄ bō est ad ima
 gēnē. ergo tc. dōm q̄ nō sequit. q̄ cū dī factus ad imāgēnē.
 imāgo accipit abstracētē cū dī imāgo dei. imāgo accipit con
 cretū. q̄ est imāgēnē dei insignitā sicut tabula in qua depi
 cta est imāgo. et imāgo pōt dīci et ad imāgēnē. sic et in pposito.
 Ad illud qđ obf̄ q̄ nō est aliquā idētitātē dei ad creaturā. ḡ
 nec fūlītudo. dōm q̄ fūlītudo q̄ est in imāgēnē nō attēdit p̄ idē
 titatē aut̄ eiusdē nature participationē. sed p̄ pueniētā in or
 dīne et pportionē. q̄ fūlītudo nō exigit cōicatiā in tertio. q̄ in
 cōueniētā ordinis vñt est fūlītudo alterius. in pueniētā p
 portionis non est fūlītudo in vñt sīlī in duab̄ cōpartitionib̄.
 Ad illud qđ obf̄ q̄ imāgo est fūlītudo exp̄ssia p̄trīnū. q̄
 tñ magna sit dissimilitudo in p̄prietatib̄ ab solutis. multū tñ
 magna est fūlītudo in imēdiatione ordinis et cōparatiōe p
 portionis ex qb̄ et in qb̄ duob̄ exp̄ssio fūlītūdīnis consitit. q̄
 imāgēnē facit. Ad illud qđ obf̄ de p̄figuratiōe. dōm q̄ imā
 go corporalitē erigit p̄figurationē corporalē. imāgo vō spūali
 p̄figuratiōe et effigie spūali p̄tēta est. hec aut̄ p̄sistit non ī quā
 titate molis. sī in quātitātē virtutis. sī in potentijis. ita q̄ sicut
 figura triangulāris. b̄ tres terminos et tres linea. sic ēt ī ima
 gēnē spūali potētis sunt ad modū terminoz. et egressioym. ab

Secundi

altera quātū ad actū se b̄z ad modū līnce p̄lūgēris. Ad illud 15
 qđ obf̄ q̄ imāgo rep̄nitat fūm totū. dōm q̄ illud est verū de illa
 imāgēne q̄ b̄z oīmōdā p̄fectionē. et sic solus filius dei ē imāgo
 p̄tis. de alia nō est verū q̄ rep̄nitat fūm totū simpliciter rep̄nitat aut̄
 quātū ad aliquā totalitatē. q̄ em̄ rōnalis creature cōtelleq̄
 quodāmō est oīa. et oīa nata sunt ibi scribi et imp̄iū oīmōs
 multitudines dep̄ingi. iō sicut totū vniuersum rep̄nitat deus in
 qđā totalitatē sensibili sic creature rōnalis et īrep̄nitat in qđā
 totalitatē spūali. q̄libet aut̄ alia creature irrōnalis rep̄nitat cā
 solū in parte. q̄ fūm se tm̄ cū non sit nata alia in se spūaliter cō
 tinere. ita q̄ nīl fit qđ non sit nata cognoscere. hoc dico p̄p̄
 aliam sensibili. q̄ si cognoscat aliqua. nō tm̄ nata est cognoscere oīa. Ad illud qđ obf̄ q̄ q̄libet creature distat a deo in in
 finitū. dōm q̄ verū est de illa distātia q̄ opponit participatio 14
 ni et adequationi. Lū em̄ deus fit infinit̄ nīl pōt ei adequa
 ri. Lū sit simplex non pōt aliquā naturā tertia cū aliqua crea
 tura participare. et penes basi fūlītūdīnes nullo mō attēditur
 rōm̄ gīm̄ ī boī. sed penes alia duplīces. sī ordinis et filii
 habitudinis fūm quā rōnalis nō distat in infinitū a creatore. sī
 valde appropinquat ei sicut supra ostēsum est.

Questio. iij. Verū bō fit imāgo dei naturalis. Et q̄
 sic vī. Qđ inest alīcū a pīma sua origi. B
 ne inest ei naturalis. sed esse imāgēnē dei puenit bō a sua pīma
 pditione. ergo inest ei naturalis. Ad qđ inest oībus cōtētē
 inseparabiliter. illud inest naturalis. sed esse imāgēnē conuenit
 boī vīl et inseparabilis. ergo tc. Item qđ conuenit alīcū fūm
 naturalis eius p̄prietates conuenit ei naturalis. sed esse imā
 gēnē puenit boī vīl strīnscas potētias et naturales. q̄ puenit
 naturalis. Ad eīs imāgēnes dei non est boī accīs. sed pot̄
 subale. sicut esse vestigij nulli accidit creature. si ḡ bō non est
 imāgo dei naturalis. ḡ non ē res naturalis sed artificialis. si
 ḡ boī est plane fūlītūm. sī q̄ bō est artificialis. ḡ non ē imāgo ar
 tificialis sī naturalis. ḡ tc. Ad eīs artificalis non ē alīcū
 verū. ḡ imāgo artificalis non ē imāgo vera. sī bō est imāgo
 vera. ḡ nō est imāgo artificalis. et artificalis vel naturalis
 ḡ tc. Contra Hybla. li. de synodo diffīlētē naturalē imā
 gēnē dī. Imāgo ē cī reī ad quā imāgīnā spēs indifferēt. sī bō sī
 non est spēs indifferēt ipīs dei. ḡ non ē imāgo natural. Ad
 Aug. de. r. cordis. sicut differt imāgo impatoris in filio et in
 mo sic differt imāgo in filio dei et in boī. si igī imāgo in filio
 impatoris est naturalis. in nūmō ē artifical. vī p̄ solus filii
 dei fit imāgo naturalis. bō vī solū artificalis. Ad bōcīp̄
 vī rōe. sicut p̄pīlū ē psonē filii esse filii ita p̄pīlū ē cī imāgēnē
 sed sola psonē filii ē filii naturalē et nō bō. ḡ pari rōe sola psonē
 filii ē imāgo naturalē et nō bō. Ad qđ ē a volūtate nō ē a natu
 ra sī p̄ductio boīs ē avolūtate dei. ḡ non ē a natura sī ab eo b̄z
 cī imāgēnē a quo b̄z et p̄duci. si igī alīcū boīs nō p̄duci a deo
 fūm naturā sī fūm volūtate. nō erit imāgo dei naturalis. volūtate
 rōe. sīlī imāgo ofūtētē fūlītūdīne et fūlītūdīne. ḡ si aliqd̄ ē imāgo
 alīcū naturalis. assimilat cu; eo ī natura. sī bō cū deo ī natura
 assimilari nō pōt. ḡ nō pōt ei ē imāgo natural. Rū. dōm 16
 q̄ cū imāgo dicat ab actu rep̄nitādī. nā imāgo referēt ad p̄do
 tipū. vt dī Damī. et rep̄nitatio duplīc possit puenit alīcū. vī p
 formā naturalē. et p̄ formā artificalē. iō duplex ē imāgo. na
 turalē. et artificalē. et cū bō nō rep̄nitet p̄ formā artificalē. sī p
 suā formā naturalē. et potētias ei naturalē iditas. iō bō nō ē
 imāgo artificalis. sī naturalē. Differt aut̄ dicere imāgēnē natu
 ralē et naturalē. Nā imāgo naturalē est q̄ rep̄nitat p̄ id q̄ b̄z a
 natura. sicut cu; illo qđ rep̄nitat puenit in natura sicut nō. Imā
 go vō naturalē q̄ imātēt et referēt nō solū p̄ id q̄ b̄z a natu
 ra. sī p̄ puenit. ā ī cadē natura. et iō si cī imāgēnē puenit boī
 esse cu; imāgēnē naturalē nō puenit boī sī soli filio dei. Lōcē
 dēdē igī sunt rōnes ondētēs q̄ bō nō ē imāgo artificalis
 naturalē. Ad illud vō qđ obf̄ in triū. dōm q̄ Hybla. diffinit imā
 gēnē naturalē nō naturalē. Ad illud qđ obf̄ de Aug. dōm 17
 q̄ nō intēdit ponere fūlītūdīne q̄tū ad naturale et artificiale.
 sī q̄tū ad pueniētā et discrepātī ī natura. Sicut em̄ nūmō cū
 impatore ī natura nō puenit. sī filii cī puenit sic in pposito in
 telligēdū est. Ad alīdū qđ obf̄ sī sola psonē filii ēt naturalē.
 filius. dōm q̄ nō ē filie. Alīr em̄ accipit naturale. put̄ adiacet fi
 lio. alīr put̄ adiacet imāgēnē. nō em̄ differt dicere filii natura
 lē et naturalē. sicut differt ī imāgēne. Et rō būt̄ ē ista. q̄ filii
 dicitur et a quo quantum est de suo p̄ncipali intellegēt. imāgo
 dicit

Distinctio

XVI

de ut ad quē. id naturale dictus de filio significat q̄ egressus filii sit p̄ modū nature. et ita q̄ cū p̄f p̄ueniat in natura. s̄z cuius d̄ imago naturalis significat q̄ illa rep̄fatio est a naturali p̄ncipio sive p̄fetate. et ppter hoc nō daſ intelligi q̄ sit iter imaginē et cū cuius ē imago p̄uenientia nature. **A**d illud q̄ obf q̄ est a voluntate. nō a natura. dōm q̄ verū est ex ea parte ex qua est a voluntate. vñ cū creatura a deo p̄ducit voluntarie. nō d̄ ab eo exire naturali sed voluntarie. ex hoc tñ nō seq̄t q̄ voluntarie rep̄fet. immo est ibi eccidēs. Quāuis cū deus voluntarie p̄ducerit bolem. bō tñ b̄ op̄ationes naturales. q̄ diuina voluntas fabricauit et fecit ipsam naturā. nō sic aut̄ est de voluntate artificis creati q̄ naturalē formā nō p̄ducere.

Ad illud q̄ obf q̄ imago dicit illitudinē in natura. dōm q̄ bee determinatio naturali addita alicui termino q̄ qdē dicit habitudinē ut a quo necit ad quē ambi ḡua reddit locutionē q̄ p̄t dicere habitudines ut in rōne cāc vel in rōne forme. vñ h̄ est duplex. iste naturalis assimilat illud vel intelligat causam. sc̄ q̄ assimilat in eo qd̄ b̄ a natura. vel vt intelligat formam. sc̄ q̄ assimilat in ipsa natura. Primo mō accipiebo bee est vera. bō naturalis assimilat deo. sed mō falsa. et primo mō sequitur ad bāc. bō naturalis est imago dei. alio vñ mō non.

Questio. iij Utrū esse imaginē p̄ueniat boī p̄prie
tatione dictū est. faciamus boī ad imaginē tc. sed b̄ est nobilissima p̄ditio. q̄ si daref alio. nullo mō deberet p̄termitti. ergo vñ q̄ nulli alio q̄ boī esse ad imaginē suā deus derit. qd̄ si p̄termissit de aliis t̄ nō de boī. tūc est q̄ quare scriptura fecit. **I**tē Aug. in ser. de imagine. Ad imaginē et filiitudinē suā deus illū creauit. loquens de boī qd̄ nulli alio creature dedit. **I**tē hoc vñ p̄ rōnē. q̄ qd̄ p̄ supabundantia d̄. vñ soli p̄uenit. sed imago dicit filiitudinē exp̄ssissimā in ḡn̄ creature. ergo op̄z q̄ p̄ueniat vel vñ soli spei. vel vñ soli idividuo. **I**tē coipso bō est imago dei. q̄ imediate t̄dēt in deū. si ergo vñuersum est ordinatum p̄m oēm sui partē. impossible est q̄ alique creature diuersarū specierū ordinēt in deū ex equo et immediate. ergo vel bō et angelus erit eiusdē sp̄ē. vel cē imaginē p̄uenit soli boī. **I**tē bō coipso q̄ est imago dei est finis oīm alio. sed hoc nō p̄t pluribus diuersis specie p̄uenire. et planū est q̄ angelō nō p̄uenit. ergo vñ q̄ esse imaginē p̄ueniat soli boī. **I**tē q̄ bō est imago dei sicut vñibilis diuine nature boī aut̄ est eius p̄p̄t. ergo p̄p̄t est boī esse dei imaginem. **C**ōtra. Diony. de diu. no. d̄ q̄ angelus est imago dei. maſtūſtū occulti luminis. **I**tē alia coipso ē imago dei quo capat dei et participes esse p̄t. sed hoc cōpetit angelō sicut aſc ergo nō soli boī p̄uenit esse imaginē. **I**tem ista est nobilissima oīm p̄ditionū naturaliū. videlicet imaginē. ergo nobilissima oīm creaturā b̄mōi p̄p̄ietatis nō debuit esse exp̄r̄. si igit̄ creatura āgelica est b̄mōi. p̄z tc. **I**tē imago inest aīc bō et angelus bñt p̄uenientia. ergo vñ filiū q̄ in dignitate imaginis p̄ueniat. igit̄ esse imaginē nō ē p̄p̄t solius boī. **R**ū. dōm q̄ p̄p̄t d̄ dupl̄. Est enī p̄p̄tū simpl̄. et p̄p̄tū alicui. propriū simpl̄ est q̄ p̄uenit oī et soli. p̄p̄tū alicui est q̄ p̄uenit oī p̄tē sub illa specie. ita q̄ qbusdā alio p̄uenit. qbusdā nō minime sicut esse bipedē p̄p̄t p̄uenit boī respectu quadrupēdū. nō respectu volatiliū. dōm est igit̄ q̄ sicut esse rōnale v̄l intellectuale nō est p̄p̄tū boī simpl̄. q̄ p̄uenit in hoc cū angelō. sed est p̄p̄tū respectu rerū corporalitū. sic esse imaginē p̄uenit boī respectu būtōz. nō tñ respectu āgeloz. immo cōiter p̄uenit boībus et angelis. sicut oīdū rōnes ad hoc ins̄ducte. **A**d illud ergo qd̄ primo obf in p̄trariū scriptura nō exp̄mit dōm q̄ scriptura nō determinat p̄ditionē nature angelī exp̄se. tō nō est mirū si nō determinat eius modū. nec dicit cā ad imaginē dei esse factā. Si aut̄ q̄ras quare non determinat. doc determinatū est supra di. xij. **A**d aliud Aug. dīcēdū q̄ Aug. nō excludit creaturas sp̄iales. s̄z creaturas corporales et visibiles. qñ dicit q̄ nulli alio creature dedit. Item hoc dicit ppter aliquā p̄p̄tē rep̄fatiōis quā deus dedit boī nō alio sp̄iali creature vel corporali. nō ppter rōnē imaginis p̄ncipialē q̄ p̄sequit oīm naturā rōnalem. **A**d illud qd̄ obf q̄ est filiudo exp̄ssissima. dōm q̄ suplatiūs dupl̄ p̄t et pom. vno mō p̄ suū positū cū hoc aduertib⁹ valde. vt albissimū. valde albū. et sic intelligit cū d̄ ad imaginē t̄ nō op̄z ips

sum angelū supponi. Aliqñ suplatiūs intelligit respectue. et tūc dicit excessus respectu oīm ad q̄ coparaf. et hoc mō nō p̄t p̄uenire pluribus. et sic non accipit in p̄posito. **A**d illud qd̄ obf q̄ coipso quo est imago est finis. dōm q̄ ista nō est tota rō immo q̄ sic est imago in alia q̄ ex parte corporis cū oībus coz̄ p̄ozalib⁹ b̄z quādā p̄uenientia. et oī solus bō d̄ oīs creature. et oīa ppter ip̄z quo dāmō fieri et ad ip̄m ēt referri. **A**d illud 26 obf de vñtō. dōm q̄ si rō imago sit dispositio ad vñtō nē. nō tñ est dispositio sufficiens de se uti cōpetat hoc psonalē p̄p̄ietati. et culpabili infirmitati. et hoc est reperire in boī nō in angelo sicut ifra melius p̄tebit in tertio. Ad p̄nis aut̄ sufficiat q̄ quicquid sit de vñtilitate. imago tñ vñr̄ consequitur rationē creature ita q̄ oīs creature rōnalis est imago dei veraciter et natura uter. Et ratio huīus est expressio similitudinis quanto ad p̄uenientia ordinis que supra in principio questionis explanata fuit.

Onsequenter querit de imagine s̄m considerationē relata. Et circa hoc querunt tria. primo querit vtrū ratio imaginis p̄ncipalius rep̄tatur in angelo q̄ in alia. Seco vtrū p̄ncipalius in vñr̄ q̄ in femina. Tertio vtrū p̄ncipalius rep̄tatur in cognitiva q̄ in affectiva.

Questio. iij Utrū ratio imaginis p̄ncipalius rep̄tatur in angelo q̄ in alia. Et q̄ sic vñr̄. In iolius boīs p̄ditione dictū est. faciamus boī ad imaginē tc. sed b̄ est nobilissima p̄ditio. q̄ si daref alio. nullo mō deberet p̄termitti. ergo vñ q̄ nulli alio q̄ boī esse ad imaginē suā deus derit. qd̄ si p̄termissit de aliis t̄ nō de boī. tūc est q̄ quare scriptura fecit. **I**tē Aug. in ser. de imagine. Ad imaginē et filiitudinē suā deus illū creauit. loquens de boī qd̄ nulli alio creature dedit. **I**tē hoc vñ p̄ rōnē. q̄ qd̄ p̄ supabundantia d̄. vñ soli p̄uenit. sed imago dicit filiitudinē exp̄ssissimā in ḡn̄ creature. ergo op̄z q̄ p̄ueniat vel vñ soli spei. vel vñ soli idividuo. **I**tē coipso bō est imago dei. q̄ imediate t̄dēt in deū. si ergo vñuersum est ordinatum p̄m oēm sui partē. impossible est q̄ alique creature diuersarū specierū ordinēt in deū ex equo et immediate. ergo vel bō et angelus erit eiusdē sp̄ē. vel cē imaginē p̄uenit soli boī. **I**tē bō coipso q̄ est imago dei est finis oīm alio. sed hoc nō p̄t pluribus diuersis specie p̄uenire. et planū est q̄ angelō nō p̄uenit. ergo vñ q̄ esse imaginē p̄ueniat soli boī. **I**tē q̄ bō est imago dei sicut vñbilis diuine nature boī aut̄ est eius p̄p̄t. ergo p̄p̄t est boī esse dei imaginem. **C**ōtra. Diony. de diu. no. d̄ q̄ angelus est imago dei. maſtūſtū occulti luminis. **I**tē alia coipso ē imago dei quo capat dei et participes esse p̄t. sed hoc cōpetit angelō sicut aſc ergo nō soli boī p̄uenit esse imaginē. **I**tem ista est nobilissima oīm p̄ditionū naturaliū. videlicet imaginē. ergo nobilissima oīm creaturā b̄mōi p̄p̄ietatis nō debuit esse exp̄r̄. si igit̄ creatura āgelica est b̄mōi. p̄z tc. **I**tē imago inest aīc bō et angelus bñt p̄uenientia. ergo vñ filiū q̄ in dignitate imaginis p̄ueniat. igit̄ esse imaginē nō ē p̄p̄t solius boī. **R**ū. dōm q̄ p̄p̄t d̄ dupl̄. Est enī p̄p̄tū simpl̄. et p̄p̄tū alicui. propriū simpl̄ est q̄ p̄uenit oī et soli. p̄p̄tū alicui est q̄ p̄uenit oī p̄tē sub illa specie. ita q̄ qbusdā alio p̄uenit. qbusdā nō minime sicut esse bipedē p̄p̄t p̄uenit boī respectu quadrupēdū. nō respectu volatiliū. dōm est igit̄ q̄ sicut esse rōnale v̄l intellectuale nō est p̄p̄tū boī simpl̄. q̄ p̄uenit in hoc cū angelō. sed est p̄p̄tū respectu rerū corporalitū. sic esse imaginē p̄uenit boī respectu būtōz. nō tñ respectu āgeloz. immo cōiter p̄uenit boībus et angelis. sicut oīdū rōnes ad hoc ins̄ducte. **A**d illud ergo qd̄ primo obf in p̄trariū scriptura nō exp̄mit dōm q̄ scriptura nō determinat p̄ditionē nature angelī exp̄se. tō nō est mirū si nō determinat eius modū. nec dicit cā ad imaginē dei esse factā. Si aut̄ q̄ras quare non determinat. doc determinatū est supra di. xij. **A**d aliud Aug. dīcēdū q̄ Aug. nō excludit creaturas sp̄iales. s̄z creaturas corporales et visibiles. qñ dicit q̄ nulli alio creature dedit. Item hoc dicit ppter aliquā p̄p̄tē rep̄fatiōis quā deus dedit boī nō alio sp̄iali creature vel corporali. nō ppter rōnē imaginis p̄ncipialē q̄ p̄sequit oīm naturā rōnalem. **A**d illud qd̄ obf q̄ est filiudo exp̄ssissima. dōm q̄ suplatiūs dupl̄ p̄t et pom. vno mō p̄ suū positū cū hoc aduertib⁹ valde. vt albissimū. valde albū. et sic intelligit cū d̄ ad imaginē t̄ nō op̄z ips

Libri

Secundi

et fin etiā modū pducēdi res. t sic dicit pcedere rōnes ad secundā partē. T hī qd de xpō obijct nō valet. illō cīm est singulare pulegiū. nec ē nature s; poti⁹ gr̄e. Si aut̄ dicat vna catura magis ē ad imaginē. q̄ alia intēsue. qz exp̄līt̄ rep̄it̄. sic dicit̄ agelū magis ē ad imaginē dei q̄ sit bō. sicut oīdūt̄ autoritates t rōes an oppositū. Et b̄ iſinuat Bre. cū d̄: q̄ro subtilio: ē natura tāto i ea imago trinitatis filii⁹ iſinuatur imp̄ssia. t rōnes ē pſequētes oīdūt̄. q̄ si ut excellēt̄ e natura angelica. sic excellēt̄ores b̄z potētias. t maiorē b̄z capacitatē. t digniori mō est in imagine dei insignita. t fin banc viā plana est r̄fisio ad qōnē ppropositā t ad obiecta. Sed licet iste modus dicēdi pbabilis videat. nō tñ modicā b̄z calūniā rōc v̄triusq; partis distinctionis. Qd ci dicat imago magis esse i boic extēsue q̄ in angelis. hoc verbis Aug. nō psonat. q̄ rōne imaginis dicit esse in aia p̄cise fm parte supremam. sicut p̄ in r̄lii. t. xv. de tri. Sib⁹ q̄ dicat v̄l̄ exp̄ressio: esse imago dei in angelo q̄ in aia ppter maiorē dignitatē nature. hoc nā v̄ p̄sonare glo. q̄ dicit super illud. ij. ad Heb. ci q̄ modicū m̄thorat̄ est ab angelis. ibi dicit gl. q̄ natura mētis humane qualē xp̄o assumpt̄ solus deus maior est. Et Augu. hoc iſinuit in pluribus locis. t pie credis t cōlter sentis q̄ virgo maria magis inter oēs angelos accedit ad deū. p̄opteres est altius modus dicēdi q̄ cū exp̄ressio imaginis p̄sistat in cōuenientia ordinis t p̄portionis intēsio dignitatis imaginis p̄sistat fin intēsionē cōuenientie quātū ad p̄portionē vel ordinē. Attēdēdū aut̄ q̄ p̄ueniēta creature rōnalis ad deū fin ordinē quedam est de esse imaginis. t quedā de bñ esse. De esse imaginis est q̄ creatura immediate ordinē ad deū. de bñ esse v̄o est q̄ creatura que ē 28 imago p̄ponat alijs q̄ tenet rōne vestigij. t q̄ alia ordinēntur in ipsam tanq; in finē. Et sic triplex est ordo in creatura rōnali fin que p̄format deo. p̄missus q̄ immediate nata est deo cōiungi. t hoc est essentiale imaginis. t in hoc angelos t aia equi parant. q̄ v̄triusq; mēs immediate ab ipsa prima veritate for man. Scđs est quo p̄ponit creatura q̄ est imago alijs creaturis. t in hoc angelī p̄cellunt. qz non solū bestijs. sed etiā boīb̄ rectores sunt deputati. fm illud Eccl. xvij. In unaquaq; gen te preposuit rectores. glo. i. angelos. t iste est ordo quo creatura irrationalis regis a deo mediāte rōnali. Tertiū est ordo quod creature irrationales ad rōnali ordinant tanq; in finē ppter que sunt facte. t mediāte illo in v̄trium finē principalē. t fin bñc ordīne magis p̄uenit homo cū deo q̄ agelus. magis cīm facta sunt t corporalitā t sensibilitā ppter boīb̄ q̄ propter angelos. t sic p̄z q̄ rō imaginis put attendis in p̄ueniēta ordinis quātū ad id qd est de esse in boic t angelo reperis equa līcē. q̄ v̄terq; ordinat in deū immediate. quātū v̄o ad illud qd est de bñ esse. s. quātū ad ordinē respectu creaturarū se bñt per modū excedētis t excessi. Angelus cīm magis p̄uenit quātū ad ordinē sub rōne regimīnis. bō vero magis quātū ad ordinē q̄ attēdēt in rōne finis. Lōsimili mō reperimus t equalitatē t mutuū excessum in exp̄essione imaginis q̄ attēdēt fm p̄ueniēta p̄portionis. qz quedā est p̄ueniēta habitudinis q̄ est de esse imaginis. quedā de bñ esse. Illa est de esse q̄ cōfis sit in cōparatione ad intrinseca. sicut ad potētias. t i bac bō t angelus adequant. qz ita bñ est distinctio t origo t equalitas t p̄substantialitas in potētis aic in memoria. t steligitēta t voluntate. sicut in potētis angelī. Illa vero p̄ueniēta habitudinis est de bñ esse q̄ attēdēt in cōparatione creature rōnalis ad aliqd extrinsecū. vt pote ad corpus qd est ipsa inferius. Hec aut̄ dupl̄ p̄t̄ esse exp̄sor. vel priuatiue vel positiue. Si positiue. sic aia ē imago. exp̄sor. q̄ in b̄ q̄ p̄iūgī corpī ita q̄ p̄ illud est p̄incipiū alioz. t p̄ illud totū inhabitat. magis rep̄itat deū q̄ est p̄incipiū oīm. t qvñus est in oībus. Si aut̄ priuatiue. sic angelus magis rep̄sentat deū. xp̄deus est sp̄us purus oīno imp̄metus t indepēdēs a creaturis oībus. t bec rep̄sentat angelicus sp̄us dū est a corpore fm actū t aptitudinem separatioz. t p̄ rāto deū esse subtilio: a B̄reg. t in eo imago diuinitatis esse exp̄sor. t sic p̄z q̄ quātū ad p̄ueniēta p̄portionis q̄ est de essentia imaginis inter boīem t angelī p̄t̄ esse equalitas. quātū vero ad illa q̄ est de bñ esse se bñt sicut excedētia t excessi. Et p̄dictis igī p̄z r̄fisio ad qōnē p̄positā. Lū em q̄ ritur vtrū principalius vel exp̄sor sit imago dei in angelo q̄ in aia. resp̄ondēt q̄ quātū ad aliqd est eque principaliter quātū ad aliqd magis p̄ncipaliquātū ad aliqd mīnus sicut

explanatū est. t in hoc p̄z r̄fisio ad rōnes ad vtrāq; partē que pcedūt fm diuerisias vias fm quas veritatē p̄t̄ p̄cludere. q̄ nō bñt oppositionē. ¶ Ad illō tñ qd obf domaiorū capacitatis. q̄ dici p̄t̄ q̄ nō cogit. angelus cīm capacitatē gr̄e b̄z i cōparano ne ad sursum. in qua comparationē excedit naturā mentis humanae. q̄ aut̄ natura angelica dicat excedere humanae; hoc est in comparatione ad corpus ad qd nō b̄z inclinationē sicut aia. t iō majoritas dignitatis in natura angelica respectu aic nō facit ad excellētia imaginis sicut illius capacitatis q̄ est in natura humanae mētis fin q̄ aia est capax dei. Sib⁹ nō illud qd sequitur cogit. q̄ maior viuacitas memorie vel intelligētia potius facit ad intēsionē similitudinis q̄ ad imaginis maiorex expressionē. Similitudo e nīm consistit in proprietatē naturalib⁹. imago v̄o in origine t habitudine. t q̄uis potētē in angelis sint viuaciōres q̄ in animabus. t iō similiōres deo cūdēt̄ tñ babent ordinē t habitudinem sicut ostensum est supra. vnde magis prop̄ic concedit̄ q̄ agelus sit deo similiō q̄ bō q̄ possit p̄cedi q̄ angelus sit magis imago. t hoc vult di cere autoritas B̄reg. ¶ Rationes vero ad oppositum procedunt t cōcludunt maiorē expressionē q̄tū ad illud qd est ac cidentale imaginis excepta illa que fundat supervenientem. ad quā dōm. q̄ non cogit p̄ eo q̄ substantia que est minus capaz gratiae per naturā. p̄t̄ effici magis capax per aliquā gratiam gratis datā. que disponit t ampliat capacitatem nature ad susceptionē gratiae gratum faciētis. vnde esto q̄ natura angelica esset magis capax gratiae q̄ humana natura fin naturalem potentia. sicut v̄r rōnabilitē esse ponendū t natura angelica sit excellētior. t excellentiori nature debeat excellētior potētia t capacitas. nūbilo minus tñ per aliquod donū diuinū sibi datū gratis. p̄t̄ elevari capacitas anime v̄sq; ad capacitatē angelī. t quodāmodo ampliorē. nā donum gratiae gratis date disponit ad gratiā gratū faciētē. t sic possibile est fuisse i christo t bñtā virgine. t sic patēt obiecta ad vtrāq; partē.

Questio. ij. Tertū principalius sit imago i masculo. E q̄ in femina. Et q̄ sic videt̄. i. Lō. xi. vir est imago t gloria dei. bec aut̄ vt dicit ap̄le separat virum a muliere. igī aut̄ mulier nō est imago. aut̄ si est imago nō est ita expressa sicut vir. ¶ Itē glo. ibi dicit ad imaginē dei fact̄ est vir nō mulier. sed hoc non est dictū nisi mulier nullo mō sit ad imaginē facta. ergo dictū est q̄ minus est ad imaginem q̄ vir. ¶ Item q̄ homo est ad imaginem. vñibilis est nature dñi. sed magis fuit vñibilis in sexu masculino q̄ feminco. ergo magis est imago vir q̄ mulier. ¶ Itē q̄ bō est imago dei oībus est prelatus sine p̄positus fin qd iſinuit in textu gen. j. fa. bo. ad ima. tc. t subdit̄ t p̄sit̄ p̄scibūs tc. ergo p̄sidere si nō p̄uenit boi in sexu feminco h̄s masculino. v̄r q̄ imago excedētio mō sit in masculino sexu q̄ in feminco. ¶ Lōtra. B̄ci. j. creavit deus bo. ad ima. t s. masculuz t fe. creavit illos. si igī mulier creata est ad imaginē dei t ad equalitatem viri. si cut iſinuit formatio eius de latere. t rō etiā quare formata est cū d̄. faciamus adiutoriū simile fibi. v̄r igī q̄ in viro t muliere equaliter reperiāt rō imaginis. ¶ Itē imago attēdēt ibōm t quātūad sup̄remū ale. sed in sup̄mo aic nō est distinctio aliqua fm sexū. ergo siue bō sit mulier siue vir equaliter ē imago. ¶ Itē sexū no variat sp̄ēm. ergo vir t mulier sunt eiusdem sp̄ēi. sed imago p̄sequit̄ boīm quātū ad formam sp̄ēi. nō quātū ad formā indiuidui. ergo equaliter est in viro t muliere. ¶ Itē imago creationis no ordinat̄ ad imaginē recreationis siue gratificationis. sed imago creationis q̄ p̄sistit in ḡa v̄trū tutibus ita excellētē p̄t̄ esse in muliere sicut in viro. ergo pari rōnet imago creationis in qua p̄ditus est bō. ¶ Rū. ad p̄di. ctōz intelligētia est notādū q̄ sicut ex p̄cedētib⁹ p̄z. imago q̄ tñ ad suū esse p̄ncipalē p̄sistit in aia t er̄ potētis. t in his possitissime put bñt ad deū p̄ueri. t quātū ad hoc nō ē distinctio masculi t feminco. serui t liberi. iō imago quātū ad id qd est de cōplētō cīus t de cīus esse nō magis regis in viro q̄ in muliere. Quātū et ad bñ esse siue ad clariorē exp̄sionē p̄sistit magis in aia fm q̄ ad corpus b̄z ordīne t habitudinez. Et qm̄ et parte corporis est serui distinctio. fm serui distinctionē maiorē est rep̄itatio siue quātū ad rōne p̄sidēti siue quātū ad rōne p̄ncipiādi. q̄ vir est caput mulieris. t vir est p̄ncipiū mulieris. t non vir ppter mulierē. sed mulier ppter virū quātū ad bñc v̄trū modū excellētia mō reperit imago i sexu masculino

Distinctio

XVII

masculino & feminino. non ratione eius quod est de esse ipsums imaginis. sed ratione eius quod adiacet. Et si hoc satis plane potest ratiocinari obiecta. Rationes enim ostendentes quod non magis est imago viri & mulier preceps de imagine quam ad suum primum esse sicut intuens per. Ratiocines vero ad oppositum preceps de imagine quantum ad aliquam accidentem proprietatem sive per relationem ad corpus. Ad illud autem quod dicit apostolus et gloriam. quod vir est imago et gloria dei. dominus quod vir accipit metabaporice. per superfluo pro ratione. et mulier pro inferiori. sicut expoit hugo. xiiij. de trinitate. Et si tu obiectas quod apostolus loquitur de viro et muliere ad litteram. dominus quod loquitur de eis non habet significacionem. Circa enim quod fortius est et praesertim mulieri. sus periorum rationis per se significat. mulier vero inferior. Inde est est in matrimonio quod vir significat dominum. et mulier significat ecclesias suae aliam. hoc autem est ratione virilitatis et per vnam. et infirmitatis et fragilitatis ex altera. que non respiciunt imaginem habent se. sed ratione corporis annexi. et ita non essentialiter habent accidentia altera.

Questio. iiiij. Utrum imago principali sit in cognitione. + uia quod in motu sua affectiva. Et quod principali sit in cognitione videtur per illud quod dicit hugo. imago est in potentia cognoscendi. et similitudo in potentia diligendi. sed non est dictum quod oīo sit in potentia cognoscendi. quod dictum est quod principalius est ibi. Ut enim primo et principali concuerit ipsi vero eterno. ergo ei principali magis pertinet quod illi vero eterno continet. hoc autem est ipsa intelligentia quod est in ipsa potentia cognitionis. ergo et. Ut enim imago persistit in memoria intelligentia et voluntate. sed due sunt rationes. et memoria et intelligentia tenet se ex parte cognitionis. et est imago plus se tenet ex parte cognitionis quod affectiva. Ut enim dicitur quandoam configurationem et distinctionem. sed affective est vivere. et cognitione distinguere. et imago principalius residet penes cognitionem quod penes affectivam. Ut contra. imago reformatiois. continet imaginem creationis. sed non in alia. nec consistit penes id quod est in alia nobilissimum. sed in aliis. scilicet voluntate et nobilissimum quod est in alia. ergo principali consistit imago penes artem. scilicet voluntate. hoc autem principalius respicit affectivam. ergo et. Ut similitudo est in plus quod sit imago. non enim quilibet similitudo est imago. sed similitudo expressa in quadam configuratione et imitatione. ergo vivus est imago. est et similitudo. ergo vivus principali sit in similitudine. et cum plus sit similitudo quod imago. sicut ostendit hugo. in libro xxvij. quod et superius non debet conumerari suo inferiori. videtur quod male dicit homo factus ad ima. et sic. Ut enim cum due sint potentie ex parte affectivis. scilicet irascibilis et concupisibilis. et due ex parte cognitionis. scilicet memoria et intelligentia. quod est quare in ratione imaginis potius accipiuntur duas potentias ex parte cognitionis. et una ex parte affectivae. Ut enim quod potius dicit ecclesis. cum tres virtutes theologicae quod reformant imaginem atque sic in ea ponantur ut duas sint ex parte affectivae. scilicet spes et caritas. quarti una est in irascibili. et altera in concupisibili. tunc enim ex parte cognitionis. scilicet fides quod coiter ponitur in ratione. Et enim de prima nostra positione differt imago et similitudo. Imago enim notat formitatem in qualitate. similitudo vero pertinet in qualitate. sicut figura quod est qualitas in qualitate vel qualitas in qualitate. sicut similitudo vero de rerum differentiis eadem qualitas. Et hoc autem per maria differentia triplex ostendit assignari modus distinguendi inter imaginem et similitudinem cum deo. Faciamus bones ad ima. et sic. Primus est quod dicit hugo. similitudo respicit naturam. et imago respicit figuram. quod similitudo dicit pertinetiam in qualitate naturali. imago vero pertinetiam in distinctione figurata. ad modum cuiusdam trianguli in quo sunt tres termini et tres lineae. quod tres sunt potentiae quarum quilibet habitundinibus. ad qualibet et simili tres personae et potentiae vel persona et ratione termini. habitudo vero vel emanatio tenet ratione lineae. Secundus modus distinguendi est quod imago est in naturalibus. et similitudo in gratuitis. quod simili ortu et ipsis la prima deo. Quod enim imago dicit configurationem. et illa attendit ex parte naturalium potentiarum atque. scilicet memoria intelligentie.

et voluntatis. hinc est quod imago est in naturalibus. quod similitudo dicit pertinetiam que ortu habet a qualitate. et qualitas in qua alia similitudine deo habet est gratia id similitudo in gratuitis deesse. Tertius modus distinguendi est quod imago est in potentia cognoscendi et similitudo in potentia diligendi. et iste modus similiter habet ortum ex differentia prima. Quod enim imago persistit in pertinetiam similitudine figuratio attendit in origine habitudine et potentia distinctione. et bec origo et habitudo principali residet ex parte cognitionis. id est imago principalius ponitur in cognitione. Similitudo vero dicit pertinetiam in qualitate. et quod qualitas in qua principalius assimilatur alia deo est in voluntate sive in affectione hinc est quod similitudo ponitur principali in potentia activa. et inde est quod in imagine creationis duas sunt potentiae ex parte cognitionis. scilicet memoria et intelligentia et una ex parte affectivae. sicut voluntas. Ecce vero in imagine recreationis. quod persistit in gratia duarum virtutum sunt ex parte affectivae. scilicet spes et caritas. et una ex parte cognitionis. scilicet fides. Imago enim principali respicit originem et habitudinem. habitudo autem et origo attendit inter memoriam et intelligentiam per modum parvitas et plenitudo. et inter bec duo et voluntate per modum donationis sive possessionis. Inter irascibilem vero et concupisibilem nec est talis ordo nec origo. cum motus irascibilis possit esse sine concupisibili et eodem modo motus voluntatis non potest esse nisi ne motu intelligentie puro. nec actus similiter intelligencie sine actu memoria. in his dico quod sunt de ratione imaginis. id est in assignatione imaginis duo sumuntur membra ex parte cognitionis. et unum ex parte affectivae. hoc enim erigit ordo et origo et distinctio. et propterera imago principalius est in cognitione quod in affectiva. similitudo vero principalius persistit in unitate atque ad deum. quod quid est per gratiam. Et quoniam unitus et gratia principali respicit affectivam. hic est quod in imagine recreationis quod quid est in gratuitis duas sunt virtutes quod respiciunt affectivam. scilicet spes et caritas. penes duas visores. scilicet irascibilem et concupisibilem una vero quod respicit cognitionem. scilicet fides quod respicit rationem. Quisque spes reformat memoriam. cum pertinet in actu quod est tener et firmus hoc igit placitum est quod respondere ad questionem et obiecta. Secundum est enim de plauso quod imago principali respicit cognitionem. secundum sunt et rationes que habentur. Ad illud vero quod obiectum de imagine refutatio. dicendum quod non valet quia imago reformatio potius est similitudo quod imago. magis principali respicit potentiam affectivam quod cognitionem. quoniam reformat rationem quod affectivam. Ad illud quod obiectum est complementum. et quod similitudo voluntas vestra sit in imagine non tamen se habet per modum complectionis ratione imaginis. imago enim dividitur ordinem in potentias sicut est in personis. et quemadmodum tertiis persona non ponitur aliarum complectionis nec alias complectiones. sed potius ab ipsis recipere. sic voluntas potius est pars imaginis potius consideratur in ratione egrediens quod in ratione completum. et quod prima ratione originis est per modum nature. quod quid persistit in origine intelligentie ex memoria. hinc est quod imago principalius respicit cognitionem quod affectivam. Ad illud quod obiectum est quod imago persistit per nos nobilissimum in alia. dominus quod nobilissimum in alia duplum potest accipi. Vel similitudinem potentiarum. scilicet affective et cognitionis. vel rationem cognitionem statuum. scilicet superioris portionis et inferioris. Cum ergo dicitur quod imago consistat penes nobilissimum hoc intelligitur quantum ad statum in superiori parte non quam ad potentias. quod imago complectit tam effectivam quod cognitionem figuram. tamen sit immediata ferri ad deum. Ad illud quod obiectum est in plus quod imago. dominus quod similitudo si accipitur in sua generalitate in plus est. si vero accipitur propriez sicut accipitur in proposito non est in plus. immo distinguatur ab imagine. ita quod si ratione vestra affectivam quod cognitionem respicit imago tamen principalius respicit cognitionem et similitudo affectivam. et ratio tamen dicta est. et per hoc prae respondit ad illa duo que querebantur.

Distinctio. viij. De productione bonis qualitatibus ad principia constitutiva. scilicet cos-

Habent de origine atque plura quae solent esse. Supradictum magis de productione bonis in comparatione ad principia prius extra in hac vero parte agit de productione et quod constituunt ad principia constitutiva. scilicet qualitatibus ad corporis partiam.

Libri

Secundi.

Dividit autem ista pars in duas. In prima determinat de productione aie in se utrum de aliquo facta sit an non. et quando facta sit et quam gratiam habuerit in creatione.

Dt. xvij principio. Prima pars est duas. In prima determinat de bois formatione. In secunda de bois formati locatione. ibi boiem autem ita formatus est. Propterea possumus habere in creatio. Sicut bois formatum est corpus describitur cum dicitur. Formauit deus hominem limo terre et ita eiusdem est. In secunda vero in relatione ad corpus ibi. Et utrum in corpore an extra corpus est. **C** pars autem

Non illa in qua determinat de corporis productione aie in se est duas. In prima determinat formam veritatem. In secunda removet errorum. ibi putauerunt classide enim quidam hereticos. us dicitur. **C** Sicut illa pars in qua determinat de productione aie in comparatione ad corpus est duas. In prima determinat utrum deus creatus ait aiam in corpore. an extra corpus. In secunda queritur utrum deus hominem repete. **C** Sicut ipsa illa in quadeterminat de locatione bois tamquam in duas. In prima determinat de loco eius in se. In secunda vero determinat in comparatione ad extra corpus. ibi. in hoc autem paradiſo erant ligna etc.

Remouet quorundam hereticorum errorum. quod putauerunt aiam esse de subiecto dei.

Putauerunt enim quodam hereticum de sua substantia aiam creasse verbis scripture perinaciter inherentes. quibus deus inspiravit vel insufflavit etc. **L**atius inquit vel spirat. hoc de se latum emittit. Sic ergo cum deus spirasse vel spirasse spiraculum in facie hominis ex se spiritu hominis emisit. sive intelligit. i.e. de sua subiecta. Qui hoc dicitur non capis tropica locutione dictum esse sufflavit vel flauit. i.e. latum hominis. s. aiam fecit. Flare enim est latum facere. latum facere est aiam facere. Unde dominus per Esaiam. **D**en latum ego feci. non sunt ergo audiendi quod putat aiam esse partem dei. Si enim hoc esset nec a se nec ab alio decipi posset. nec ad malum faciendum vel patiendum compelli. nec in melius vel de ceteris mutari. Latum ergo quo hominem aiam fecit est a deo non a deo. nec de aliqua materia sed de nihilo.

Determinat de productione aie in relatione ad corporis utrum deus creauit aiam in corpore vel extra corporis. **O**pinio. Sed utrum in corpore vel extra corporis est iter doctos Augustinos. scrupulosa quod est. Aug. enim super genesis. tradit aiam cum angelis sine corpore fuisse creatam. postea vero ad corporis accessisse. neque compulsa est incorporari. sed naturaliter illud voluit. i.e. sic creata fuit ut vellere. sicut naturale nobis est velle vivere. **M**ale autem velle vivere. non nature sed vo-

luntatis est puerse. Alij vero dicunt aiam primi hominis in facie eius spiraculum vite. i.e. anima in corpore creauit quod totum corpus aiat facie tamen specialiter expressum. quod hunc sensibus ornata est ad intuenda superiora. Sed quodcumque de aia primi hominis estimeatur. de alijs certissime sentiendum est quod in corpore creauit. Creando enim infundit eas duas. et immundum dedit creat. Dominus est etiam illa non sic esse creatam ut per sciam esset operis futuri iusti vel iniusti.

Querit utrum deus fecerit hominem in etate perfecta. **C** Solet enim quod in etate perfecta hominem repetere in virili etate fecerit an presciedo et erates augendo. sicut nunc formati in multis veteri. Aug. super genesis. dicit quod ad alia in virili etate ordinatio factus est. et hoc est suppositiones non inferiores causas. i.e. formatum voluntatem et potentiam dei. quam nature genibus non alligauit. qualiter et virga moysi quiesca est in draconem. **E**st. Nec talia sunt naturae sunt. nisi nobis quibus alii nature cursus immotuimus. deo autem natura est quod facit. Non ergo de dispositione suaz illud fecit deus. Erat enim in prima creaturarum conditione sic hominem posse fieri. sed non sibi erat necesse ut sic fieret. Hoc enim non erat in conditione creature. a sed in beneplacito creatoris.

C In beneplacito creatoris cuius voluntas necessitas est. hoc enim necessario futurum est. quod vult et perficit. Multa vero sunt inferiores causas futura sunt sed in presencia dei futura non sunt. Si autem ita in aliter futura sunt sed in presencia dei futura non sunt. c. si deus vellet ola bona futura nulli boni futuri cuenit. contingenter perit ergo libertas arbitrii. Preterea fallum est dicere in hoc quod subtiliter. multa etiam sunt inferiores causas futura sunt sed in presencia dei futura non sunt. quod enim futuri est erit quod non est futuri in presencia dei non erit. ergo si id est non erit. **R**um. domini quod primi uerbi dum intelligendum est de necessitate non potest. sed consequitur. quod necessario ad uelle dei sequitur ipsum voluntate futuri esse. **S**e uero cuendum autem verbum intelligendum est ita quod per hoc partim futuri significetur ordo effectus ad causas non cuendas ut sit sensus. Quod autem sunt inferiores causas futura sunt. i.e. ordinata fieri quod sunt futura. qui non cuenduntur.

C Quod hoc extra paradisum creatus postmodum in paradiso sit positum. **L**ocum enim paradisi est locus dei beatitudinem dedit. Tres enim geniales de paradiso sunt. Una enim qui corporaliter intelligi possit. tamen. Alija enim qui spiritualiter possit. Tertia eorum qui vero quod modo paradisum accipiunt. terrena mibi placere fateo. ut homo. et aer tranquillus ut quod planeta erat.

Distinctio

tota erat agrua ut inhabitareb^e ab homine, ergo si homo extra paradisum est productus, vñ q̄ extra paradisum ad habitandum debuit relinquit. Itē si tota terra producta est p^r hominem, q̄ si homo steriles set alia p^r terre a paradise superflueret, ppter hoc ē hic q̄d vocet hic paradise in qua homo est positus. ¶ R^u. ad p^r dictorū intelligētā est notādūm q̄ sicut dicit magis, tres fuerūt de paradise sicut. Quidā enī dicerūt q̄ p^r radis illa in qua erat positus homo erat loc^r corporalis, q̄ ppter sua amenitatis paradise dīcebat, nec ē alia paradise nisi corporalis. Alij vō attēderes q̄ beatificatio hominis est in paradise q̄ si ualiss sit in dei fructione, nō in ocul corporali amenitatis direxerūt hanc paradise nō ec locū corporalē s^r spūialē, et oia illa q̄ dīcitur de paradi so in genī, dīcta ēē metra p^r hominem, vñ bō i formatio ne sui positus dīcitur in paradise non q̄ fuerit localiter mutatus, sed q̄ in spūiali amenitatis tēlicis ex dei amore et cognitione et fructione ē p^r positus. In buiū aūt sicut assertione adducit illud q̄ dīcitur de latrōc. Lu. xxij. Hoc meū eris in paradise. Et illud q̄ dīcitur de lucifero Eze. xxij. In deli cīs paradise dei fūisti. Tertia est positio q̄ ē p^r radis spūialis, et ē p^r radis corporalis, p^r radis spūialis dicit statū vel q̄tē et amenitatis deliciarū spūialū, et iste pōt ēē hīm duplē statū, s. ecclie triūpbatis, et ecclie militatis. Unū paradise spūialis duplex est sicut duplē dicta est. Una est in ecclia militatis, altera in ecclia triūpbatis. Unū illa q̄ sunt dīcita in genī, de paradise spūiali p^r exponi metaphorice, paradise aut corporalis locū est deliciarū et amenitatis, et hec ē duplex sicut hīm duplē statū, s. pfectū et imperfectū. Scōm statū perfectū paradise est empyreū. Scōm statū imperfectū paradise est locus q̄dam amenus in gībus orientis de quo dīcitur Dama. Diuina paradise est dei manibus in eadem plātatus gaudi et exultationis vniuersitati promptuariū. In hoc autē loco decuit dominū ponit ut esset ei facilitas peruenienti ad patriam, et ut deus dominū ostēderet beniuolētiā, cui locum amēnissimum ad inhabitandum p^rparauerat, ut sic amēntas exteriores habitaculi responderet deliciis interiorib^r, quales basbet aia que est tēplūm dei, et bēbat aia primi hominis. Extra autē bunc locū debuit homo produci, ut melius cognosceret dei beneficium, dum se videret quasi altūde adductū, et ut cīa offidet per hoc q̄ homo non erat ibi fact^r ad eternaliter habitandum, sed tēpliter pegrinādū. Et q̄ deus p^rsebat hominem casūtū in paradise voluit eū collicare, ut p^r eius cīctionē de loco voluptatis cognosceret sensibiliter quata bona spūalia amississe p^r culpā, gnosceret etiā nibilomin^r quāta cīa dīmīta iter cum qui dīcō obedit būmīlē, et cīa qui ip̄z p^rēnīt. Et p^r hoc p^r rūs ad obiecta. Locus enī paradise cōuenienter fact^r fuit ppter homines insti tutū, et alia terra p^ruenienter fuit facta ppter homines quē de^r p^rderat etiā lapsūtū, et q̄ si etiā viderat homines et pētē de ea terra sumpsit enī i quā erat postmodū redditū. Nec tñ si homo steriles set alia p^r mīdi superflueret, q̄ bestiis fūiētib^r hominem habitaculū p^rberet, et habitaculū sua superioritate excellēs offidet, et sua ma gnitudine decoraret sicut magna platea decorat palaciū, et si

XVII

cut aula decorat camerā, et uolunt in orientē pte ef. pa. re. Insuit magister locū paradise i alto sitū et vñq ad lunare circulū pertingentē, videb^r hoc esse falsum, pmo quia inter lunare circulū aerē est spēra ignis, queno patereb^r ibi homines posse vñ p. re. Itē aer i sua pte supiori est tātē suavitatis q̄ ibi nō pñt aues viuere, sicut dicit Aug. q̄ si padisi loc^r esset adeo eleuat^r, nō possit ibi viuere homo habens corpus aiale, prēterea si adeo es sit ille locus eleuat^r, cu^r marime appropinquaret Quare soli, ergo ecē calidissim⁹ vocatū et intemperatissimus, se sī lignū queretur etiam ex hoc q̄ scie bos terra esset supra aquam nī rīma, et supra aerem.

¶ Respōden. q̄ sicut doctores dicunt padisi corporealis sit vñde emētū et iurta equis noctialē in orientē quos dāmodo vergēs ad merē dīcē. Est autē tātē altitus dīnis ut illuc non cōscendat vapores i aere eleuati, s^r sit ibi aer mīdus et pur^r idoneus ppetutatis et ppter puritatē aeris ibi ecē ptegantia caloris, et q̄ sec^r eqnoctia ē ibi magna temperies rīpis. Q̄ si p^r Q̄ ergo vñq ad luna nī parez circulū ptingere hoc tes non non est dictū sīmū situm, s^r peccas scōm quandam ppetutatis nō tem, sicut quā conformat sīmū min^r in raritate, et luminositas scie boste, et tranquillitate, sicut nī et magia vaporē quib^r do li lignū minūtū luna illuc non dīcereb^r pertingunt, Et sic patet illud.

¶ In hoc autē paradise erat ligna diversi gīnis, inter quānū erat q̄d vocatū ē lignūvite, alioz vō lignū scie boni et mali. Lignū autē vite dīmū ē sicut docet Beda et strabus, q̄ dīmūtū accepit hāc vīz, ut q̄ ex ei^r fructū coederet, cop^r ei^r statū, et pōt ēē hīm duplē statū, s. ecclie triūpbatis, et ecclie militatis. Unū paradise spūialis duplex est sicut duplē dicta est. Una est in ecclia militatis, altera in ecclia triūpbatis. Unū illa q̄ sunt dīcita in genī, de paradise spūiali p^r exponi metaphorice, paradise aut corporalis locū est deliciarū et amenitatis, et hec ē duplex sicut hīm duplē statū, s. pfectū et imperfectū. Scōm statū perfectū paradise est empyreū. Scōm statū imperfectū paradise est locus q̄dam amenus in gībus orientis de quo dīcitur Dama. Diuina paradise est dei manibus in eadem plātatus gaudi et exultationis vniuersitati promptuariū. In hoc autē loco decuit dominū ponit ut esset ei facilitas peruenienti ad patriam, et ut deus dominū ostēderet beniuolētiā, cui locum amēnissimum ad inhabitandum p^rparauerat, ut sic amēntas exteriores habitaculi responderet deliciis interiorib^r, quales basbet aia que est tēplūm dei, et bēbat aia primi hominis. Extra autē bunc locū debuit homo produci, ut melius cognosceret dei beneficium, dum se videret quasi altūde adductū, et ut cīa offidet per hoc q̄ homo non erat ibi fact^r ad eternaliter habitandum, sed tēpliter pegrinādū. Et q̄ deus p^rsebat hominem casūtū in paradise voluit eū collicare, ut p^r eius cīctionē de loco voluptatis cognosceret sensibiliter quata bona spūalia amississe p^r culpā, gnosceret etiā nibilomin^r quāta cīa dīmīta iter cum qui dīcō obedit būmīlē, et cīa qui ip̄z p^rēnīt. Et p^r hoc p^r rūs ad obiecta. Locus enī paradise cōuenienter fact^r fuit ppter homines insti tutū, et alia terra p^ruenienter fuit facta ppter homines quē de^r p^rderat etiā lapsūtū, et q̄ si etiā viderat homines et pētē de ea terra sumpsit enī i quā erat postmodū redditū. Nec tñ si homo steriles set alia p^r mīdi superflueret, q̄ bestiis fūiētib^r hominem habitaculū p^rberet, et habitaculū sua superioritate excellēs offidet, et sua ma gnitudine decoraret sicut magna platea decorat palaciū, et si

216

flud lignū intelligunt xpm.
¶ H̄ ligno ergo bō pbibitus est q̄ malū nō erat. Contra. vñ
q̄ deus incōueniēter fecerit p̄mū. q̄ sicut pbibere malū est
bonū. ita pbibere bonū est malū. q̄ vñ q̄ deus fecerit male dū
pbibuit illū lignī ysum. Itē bñ sciebat dñs q̄ ipsipbibitionē
suā nō seruaret. ergo si si
ne illa pbibitionē poterat
esse salus vñ q̄ nō fecerit
aliud q̄ laquac̄ eis inięce
re dū pbibuit. Itē i oia
facta sunt ppter boiem.
ergo lignā illud erat bo-
minis. s̄ nulli d̄ subtra-
bi res ppter abiq̄ culpa.
ergo vñ q̄ deus iniuriat
fuerit boi. t cū punierit
pbibēdo q̄ suū erat. in
quo tñ nulla culpa pcessē
rat. Rñ. q̄ deus boi illō
lignū pbibuit ppter obe-
dientie meriti acqrēdum
et parte bois. t ppter on-
dēdum sue iurisditionis
dñs q̄ babebat in bo-
mine. q̄ pbibuit propter
obedientie meriti illud
meriti esset purū plenū
t bñ a tali re pbibuit a q̄
nō deberet eccl̄ari nisi fos-
lius obediēti intuitu. t
iō a re bona. Itē q̄ pbis-
buit ad ostēdēdum sue iur-
isditionis dñs. iō a rati-
re debuit pbibere a q̄ bō
nō deberet retrabere ma-
nū nisi ppter solius dei i
perī. t bec qd̄ fuit res
bona t ppter ea illud mā-
datū: esse mādatū disci-
plina. q̄ ad hoc non obli-
gafet se sine aliquo rōs
naturalis dictamine. sed ex sola diuinā pceptione. Quāuis t
alta possit reddit rō q̄ datū sit illud mandatū diuinū vt p̄ hoc
disceret cui deberet esse subiccrus. t quantū ēt differret inter
cū q̄ deo obedit et cum qui p̄cēnit eius imperī. Nulla igit̄ sie-
bat ex hoc boi iniuria. immo siebat virilitas dñi p̄cipibat ad
eius cruditionē t meriti amplificationē q̄ si ḥritus cuenit hoc
fuit ex culpa sua. ce qua puerit sibi bonū i malū. sicut imp̄s
t p̄cēribus bona puerunt in mala. Propter istius tñ euēnt
p̄sionē nō debuit deus dimittere dare talc mādatū. q̄ ordo
t decr̄ q̄ attēdit in opib⁹ dei ī regulā diuinē sapie. nō d̄
intermitti ppter incōmodū aliciū spālis et creature. Preter-
ea et illo malo inde sequēte poterat deus et seiebat multo ma-
sus bonū elicere. Et p̄ hoc p̄z r̄sio ad obiecta. excepto primo
q̄ nō est sile. pbibere em̄ malū bonū est. q̄ nō p̄t aliq̄ malū
ppterare sine culpa. sed pbibere bonū non est ita malū. q̄ ab-
stine p̄t bō abiq̄ culpa. abstine em̄ a bono cōmodi cadit
in ḡne boni honesti. Alio satis patet p̄ tā dicta.

Secundi.

Distinctio

la insufflatio erat pcessionis spūsceti signatio et ostēlio. Ad illud qd obf de Eccl. et spūs redeat ad decum tc. dōm pfectus corporis resolutio stat cū puentū est ad terrā. sic mutabilitas ale tūc demū stat qn pīgīt et bñ quē facta est. In solo enim deo inuenit pfecta qētē. Et iō nō vult sapiē dicere q spūs redeat ad decū p corruptionē sicut corpus in terrā. sed est sūltus y do qētū ad qētationē. Ad illud qd obf q gen' dei sum'. dōz q gen' duplū accipi pōt. Uno mō p̄p̄t. et sic dñr aliqua puenire in gñc. q pueniūt in aliqua forma et natura cōi. Alio mō ac̄cīp̄t large. et sic dñr aliq̄ puenire in gñc in qbus est aliqua cōuientia spūlis et spūalis fīm habitudinē analogie. et sic dicit Aug. rīj. de tri. q̄ aia cognoscit in qdā luce sui gñis. et vocat ilā lucē. lucez increātā quā dicit esse sui gñis ppter hoc qd est spūal sūctūaia. et sic intelligit verbuū apli. Ad illud qd obf q corporalia sūt et aliq̄ vno. rīdēdū est q̄ hoc nō excludit q̄ spūs rōnales sūt et deo. illud em̄ vñ et quo sūt corporalia ē cns in potētia respectu illoꝝ. deus aut̄ respectu nullius pōt esse in potētia. et iō et hoc nō sequit̄ q̄ spūalis sbe pdicant de diuis na natura. Ad illud qd obf q soluodū est imortalis et naturā. dōm q̄ tam sufficit ad p̄n. q̄ infra babebit de imortali tate. q̄ imortalis p̄ naturā dicit de deo intelligit p̄ priuatiōne ois ḡe. siue ḡa dicat aliq̄ supadditum nature. huc dicat gratuitā influētā p̄ quā p̄seruat natura. q̄ deus scip̄o pmas ionēt. alia aut̄ et si de sui natura sit ad p̄manēduz idonea. tñ nūq̄ p̄maneret nisi p̄seruaret p̄ gratuitā dei influētā. Ad illud qd obf q̄ deus est lux spūalis. dōm q̄ nō est sūt de luce spūalis et corporali oino. Lut em̄ spūalis q̄ deus ē cū sit simplicissima nō pōt esse pfectio rerū diuersarū naturarū. Lū aut̄ sit oipo tētissima p̄t pducere et facere lucē creatā aliquo mō sibi p̄for mē. q̄ tñ sibi nō sufficit et post q̄ pducta est. nisi assit ei summe lucis influētia. Et sic intelligēdū est in ipsa alia humana q̄ ip̄ sa bñ lucē p̄p̄ia. et creatā p̄ quā cōpēt. q̄ a luce eterna et p̄du c̄t p̄seruat. lux aut̄ corporali in diuersis corpib̄ p̄t repr̄s̄it̄ pfectio. cū nō sit forma oino simplex. s̄ sit nata p̄iūgi materie

Questio. iij. Utrū alia Ade pducta fuerit ex mate tipior. s̄. gilbertū porretanū q̄dicit q̄ forma est cōpositio cōtingēt in simplici essentia p̄sistēt. Si igit̄ alia rōnales ve forma est. q̄ simplex est. q̄ nō cōponit ex materia et forma. Itē p̄bs in principio tertii de aialib̄ dicit q̄ itellec̄t̄ est ip̄mittut̄ et ip̄assibilis. sed oē qd bñ materia potētia bñ passiu. q̄ sba intel lectua ita. Et mḡr in lra. s̄bam aic in q̄ viueret creauit deus nō de materia aliq̄ corporali vel spūali. sed de nibi lo. Itē bocip̄m vñ rōne. s̄ba intellectua nibil cognoscit nisi abstrabat a materia. sed in actu cognoscēdī sit assimilatio cognoscētis ad cognoscibile et cōduero. q̄ si ad hoc q̄ intelligat necesse est abstrabi a materia. et ad hoc q̄ aliq̄ sba intelligat necesse est q̄ sit p̄ naturā a materia separata. s̄ si alia Ade fuit bñdī. q̄ tc. Itē q̄ forma non nobilior tato simplicior. s̄ alia iter oēs formas est nobilissima. q̄ simplicissima. sed alie forme nō cōponunt ex materia et forma. q̄ multo fortius nec rōnales alia. Itē oē qd bñ materia et formā ve pres p̄stitutivas est hoc aliq̄d. et est cōpletū. nibil aut̄ qd est hoc aliq̄d et cōpletū in se venit ad p̄tōnē tertii. sed alia rōnales venit ad p̄tōnē tertii. ita q̄ ex ipsa alia et corpore sit vñ p̄ cētā. q̄ alia nō est hoc aliq̄d. q̄ vel ē materia vel forma pura. nō materia. q̄ forma. S̄ p̄i tertio de alia dicit p̄bs q̄ sicut in oī natura est materia et efficiens. sic in alia est intellectus quo est oī fieri. et intellectus quo est oī facere. si igit̄ potētia passiu est a materia. et hoc est in alia. p̄ter tc. Itē in. ix. prime p̄bīc dicit p̄bs q̄ sicut materia ē sub sectum formarum substantialium. sic compositum est subiectū accidētis. sed anima rōnales est subiectū scīaz et virtutū. etiā fm̄ se p̄siderata. ergo cōposita est ex materia et forma. Itē p̄bs in. viii. metabaphisice. operās et gñano nō facit aliud nisi ppter materia. ergo si de facit aliam q̄ est aliud q̄ ipse necesse est q̄ materia vel sit in deo vel sit in alia. s̄ nō est in deo. ergo ē in alia. Itē bocip̄m vñ rōne. oē creatū cui debet p̄p̄ia opazio bñ duo diuersa. s̄. q̄ agit. t̄quo agit. sed aic fm̄ se p̄siderate debet p̄p̄ia opatio. ergo vñ q̄ nō solū sit forma. q̄ si pure forma esset tūc ageret scip̄a. ergo bñ aliq̄d de materia. Itē oē illud qd fm̄ sui mutationē est susceptibile. p̄iōz est hoc aliq̄d et sba p̄ se exīo in gñc. et oē tale cōpositū est ex materia et forma sed alia fm̄ sui mutationē est susceptiva gaudiū et tristis. ergo

XVII

ala rōnales cōposita est ex materia et forma. Itē alia rōnales nō solūmō vitā p̄bet corpori. s̄ et ipa viuit. aut igit̄ est sua vita. aut nō. Si sic. ergo nō differt in ea viuēs. et quo viuit. Et itē si est sua vita nō viuit p̄ participationē. s̄ p̄ essentiā q̄dō sunt p̄. Hoc. et Aug. q̄ ponere est in aia fm̄ se p̄siderata aliqd qd det vitā. et aliqd qd recipiat. et si hoc. q̄ cōposita ex materia et for ma. Et ad hoc p̄t adduci rōnes q̄ adducere sunt supra ad ostē dējū angelū esse cōpositū ex materia et forma. Rū. ad p̄di etiōt intelligētā est notādū q̄ circa vocē diversa diversa opinati sunt. Quidā em̄ dixerūt nullā aiam nec rōnales nec brutalēz bñc materia. q̄ spūs sunt simplicēs. aiam tri rōnales dixerunt bñc cōpositionē et quo est. et q̄ est. q̄ ipsa est hoc aliqd. et natā est p̄ se et in se subsistere. Sed cū planū sit aias rōnales pati possit et agere et mutari ab una p̄petrate in altā. et in seip̄a subsistere nō vñ q̄ illud sufficiat dicere q̄ in ea sit tri cōpositio ex quo ē et qd est. nisi addat̄ i ea esse cōpositio materie et forme. Jō fue rūt aliq̄ dicerūt nō solū aiam rōnales. sed brutalē et ex materia et forma cōposita cīc. cū utraq̄ sit motor corporis sufficiens. sed q̄ aia brutalē p̄p̄ia operationē nō bñ nec est nata per se subsistere. nō vñ q̄ bñt materia intra se. Et iō est tertius modus dīcēdū tenēs mediū inter vtrūq̄. s̄. q̄ aia rōnales cū sit s̄ aliqd. p̄ se nata subsistere et agere et pati. mouere et moueri q̄ bñ intra se fundamētu sue extēt. p̄ncipiu materialē a quo bñ existere. et formale a quo bñ esse. De brutalē aut̄ nō op̄z illud dīcēre cū ipsa fundēt in corpore. cū tiḡ principiū a quo est sit extētia creature in se sit p̄ncipiu materialē. p̄cedēdū est aiam humānā materialē bñc. Illa tñ materia sublevata est supra esse extētions et supra esse priuationis et corruptiōis. et ideo dicitur materia spūalis. Et ppter illi q̄ locuti sunt de materia li p̄ncipio q̄tū ad esse extētions. et p̄t bñ esse sub priuatione dīcērūt aiam rōnales nō bñ materia. nō intēdētēs de materia i sua gñalitate. sed p̄t ad cā stat resolutio p̄bīca. sicut dictū ē de simplicitate angeli. Ut̄ dīcēdū sunt rōnes hoc ondētēs. Ad illud qd obf q̄ ois forma est simplex. dōm q̄ autor ille dīcētēs forma loquit̄ de forma illa q̄ est forma tm̄. nō de ea q̄ est forma et hoc aliqd. vñ vel diffinit̄ ibi forma accītālē. vel diffi nit forma vñz. Ad illud qd obf q̄ intellectus est ip̄assibilis et imp̄mitius. dōm q̄ p̄o remouet ab intellectu materia. s̄. q̄ p̄siderat sub priuatione et sub potētia ad trāsmutationē fm̄ ce nō remouet materia vñz smo ponit cā dicit q̄ in intellectu enā 20 tura qua est facere et qua est fieri. Ad illud qd dicit maḡr in lfa. dōm q̄ mḡr nō vult dicere q̄ aia nō bñt materia. s̄ q̄ nō bñt materia p̄iātē. busus aut̄ rōbabebit infra. s̄. q̄re alia z̄. nō est p̄ducta nec p̄ducit ex p̄iātēti materia. Ad illud qd obf q̄ sba intellectua nibil cognoscit nisi qd abstrabit a materia. dōz q̄ hoc nō facit ppter hoc q̄ ipsa sit oīo materialis. s̄ pp̄ bñ. q̄ res nō pōt ei vñz fm̄ veritatē. Jō op̄z q̄ vñz fm̄ s̄ illud. quā alia abstrabit a re. Alia est et rō. q̄ intellectus per s̄litidinē p̄ quā intelligit. q̄ fieri in actu intelligēdī. illud aut̄ qd facit re esse in actu ipsē est et forma. iō alia nō cognoscit rez nisi sp̄cū eius et formā s̄būlāp̄mat. et hoc non potest esse nisi illa abstrabat a materia. nec ex hoc sequit̄ q̄ alia carcat materia. res em̄ abstracta a materia p̄p̄ia bñ pōt fieri in re alia q̄ suā bñ p̄p̄ia materia et forma sicut filiudo coloris in speculo. Ad illud qd obf q̄ p̄to forma nobilior tanto simplicior est. dōm q̄ illud bñ locū in. bis q̄ sunt pure forme. alia aut̄ nō tm̄ est forma. imo ēt est hoc aliqd. et iō si cōparet forma alia ad alias formas absq̄ dubio simplicior erit q̄ alie forme. Ipsa aut̄ alia cū sit rōnales. cū sit p̄ se exīo. aliquā cōpositiones bñ quā alie forme nō sunt nate p̄ se babere. dū nō sunt nate p̄ se existere ni 25 bilominus tñ ipsa ania simplicior alioz formis dici pōt. Est em̄ multiplex genus simplicitarū fm̄ qd et multiplex est gen̄ cōpositionis et partitū. Vunt em̄ ptes subpartitales. et sunt partes quātitatiue. et cōpositio ex partib̄ subpartitales. et cōpositio ex partibus quātitatiue. Et sic simplicēdū duplī. Aut qd caret partib̄ p̄stitutiuis. aut qd caret partibus quātitatiuiis. Quātū igit̄ alia nō sit alioz formis simplicior. q̄tū ad partes p̄stitutiuas. q̄ tales partes bñc spectat ad cōpētētū. et p̄se ctionē. hoc em̄ facit re esse p̄ se. simplicior. tñ est q̄tū ad p̄tuas tionē partitū quātitatiue. ipsa em̄ nec bñ extēsione p̄ se nec bñ extēsione p̄ accidēs. nec q̄tū ad subpartitā nec q̄tū ad actū p̄p̄u. Alia tñ p̄ accidēs p̄t bñc extēsione et partibilitatē. vel fm̄ id qd sunt. vel fm̄ id qd operant̄. et iō q̄tū ad hoc alia et mas

Libri

Secundi

24. *Time rōnalis est forma nobilio.* Ad illud qd obr q cōpositū ex materia & forma. est ens cōpletū. & ita nō puenit ad p̄stī tūtūnē tertiū. dōm q̄ hoc nō est verū ḡnālē. s̄c tūc qn̄ materia terminat oēm appetitū formē. & forma oēm appetitū materie. tūc nō ē appetitus ad aliqd extra. & ita nec possiblitas ad cōpositionē q̄ p̄xigit in cōponētū appetitū & inclinationē. līc̄ aut̄ alia rōnalis cōpositionē b̄eat ex materia & forma. appetitū tñ b̄ ad p̄ficiēdū corporalē materiā. sicut corpus ōḡa. cū ex materia & forma compositum est. & tñ b̄ appetitus ad fūscē p̄fendū aliam.

25. Questio. iiij. Utrū aia ade p̄ducta fuerit aī corp̄. + vel postea. Et q̄ aī v̄ p̄ t̄. H̄c. i. fa. bo. ad ima. tc. doc. dictū est. vi. dīc. sed post. viii. subditur. Formans d̄cus boic̄ de limo terre. iḡif prima formatio ad aliam referit. sc̄d̄ a ad corpus. ergo prius fuit facta alia q̄ corp̄. Itē hoc v̄ rōne. Sicut bō ex parte corporis cōicat cū alia libis brutis. ita ex parte aia cōicat cum angelis. ergo sicut corpus bois p̄ductus est codē die cū alialib̄ brutis. sic sp̄us eius rōnalis debuit p̄duci codē die cū angelis. ḡ tc. Itē aia Ade se b̄ ad corp̄ sicut cuitermū ad tpale. & sicut euū ad tps̄. H̄ euū ē per tpc̄. cuitermū p̄ tpc̄. ergo prius v̄ debuissē p̄duci alia ade q̄ corpus cui debebat v̄nir̄. Itē substāria sp̄ual̄ a corpore nō depēdēs q̄tū ad eē. nō depēdēt q̄tū ad p̄ductio nē. sed sp̄us rōnalis Ade ab eius corpore nō depēdēbat q̄tū ad eē. ḡ nec q̄tū ad p̄ductio nē corp̄ aut̄ a sp̄u depēdebat. q̄ sine illo p̄manere nō poterat. ḡ si absolutū est aī depēdēs. prius debuit p̄duci aia q̄ corpus. Itē maior̄ d̄stāria iter sp̄ias le & corporale q̄ sit inter corpora miscibilia. sed corpora miscibilia prius p̄ducta sunt separatim q̄ sint ad inūicē ad p̄stōnez tertii mixta. ergo aia prius debuit p̄duci q̄ corp̄ v̄ntri. ḡ non est creata in corpore. s̄c extra corpus. Itē rāto aliqd prius d̄ p̄duci quāto magis appropinquat primarie rerū origini. sed aia plus appropinquat ad dēū q̄ est p̄ncipiu oīm q̄ corp̄ humani cū sit ei filioz & simplicitate & sp̄ualitate. ḡ tc. Contra. H̄c. iij. for. de bo. de li. ter. & inspi. in fa. eius sp̄i. vi. Qd̄ exponit. i. sp̄m fecit. sed spiraculū vite spirare. nobil̄ altū ē q̄ aliam bois creare. ḡ si prius creauit corpus q̄ spiraculū inspi raret. prius iḡif p̄duxit corp̄ q̄ aliam. Itē aia naturalē est forma corporis. s̄c naturalis forma aut̄ fil̄ p̄ducit cū materia aut̄ sequit̄ materia. iḡif aut̄ aia nō est forma naturalis. aut̄ si est forma naturalis p̄ducta est post corpore. vel fil̄ cū corpore. nō iḡif aī. Itē quāto forma nobilioz est tātovitimior. s̄c aia rōnalis nobiliſſima est inter oēs formas naturales. ḡ v̄tima. ergo p̄duci debuit post vegetabilē & sensibilē. Itē ordina ta p̄ductio p̄cedit ab impēfecto ad p̄fectio. si ergo p̄fectio oīm operū facta est in boic̄. & maxime q̄tū ad aliam. v̄ p̄ bō q̄tū ad aliam p̄duci debuit v̄ltio post oia. Itē si aia p̄ducta cēt aī corp̄. cū bret v̄sum li. ar. nibil̄ cēt p̄pedēs nec retardās. ḡ v̄ p̄ aī v̄nione ad corp̄ meruiſſet vel demeruiſſet. ergo cor pus nō cēt particeps oīm meriti ipsius aī. nec aia deberet remunerari in corpore. q̄ si hoc fallsum est. planū est aia ade aī corpore suū nō fuisse p̄ducta. Itē si aia Ade aī corp̄ cēt p̄ducta. aut̄ appetiuſſet v̄nir̄ corpori aut̄ nō. Si nō. ergo v̄nio eius ad corpore nō effet naturalis. nec v̄nio eius ad corpore fieret p̄ naturā. Si sic appetebat iḡif corpus qd nō b̄ebat. si ergo corpus cī differebat. ipsa in appetēdo affligebat. ergo pena erat ei aī culpā. Itē. dōm q̄ quis circa istā qōnē videa tur dubitasse egregius doctor Aug. q̄ v̄trāq̄ pars v̄ posse su stineri phabiliſ. & ordo agrius seruari v̄trobis. tenēdū tñ est tāq̄ verū & magis agrius & ania Ade p̄ducta fuit in corpore. nec dēū cā p̄ducerit aī corporis formationē. Līc̄ em̄ videaf satis rōnaliſſa posse dici q̄ dēū aī corpore aia heus p̄dure rit. vt ostēderet cā a corpore nō depēdere sed p̄se posse subsi ster. vt et cū b̄ pariter ostēderet. p̄formitatē eius & nature ange lice. tñ in rōniſſa capacitate p̄ quā est aia imago q̄ in v̄titudine ad quā aia & angelus b̄nt ordinari. Lōge tñ rōnaliſſa v̄ posse. q̄ aia p̄ducta sit statim in corpore. tñ q̄ aia v̄nif̄ corpori vt p̄fectio naturalis cui naturalē appetit copulari. adeo vt si ne illo pena sit ei esse & ab illo seq̄strari. tñ q̄ cē v̄nif̄ ficut mo tor. mobili ita q̄ sine ipso nō p̄t mereri nec demereri. & iō non debuit aī corpore p̄duci. ne aī culpā puniri. tñ absq̄ corp̄ merereſ vel demerereſ. Huic aut̄ positioni nō tñ p̄cordat rō. ino ēt scripture suffragat autoritas q̄ dicit post p̄ductionē et

formationē bois. deū sibi vite spiraculū inspirasse. Huic siḡ partitāq̄ p̄babilito & securiō adberēdo p̄cedere possumus rōnes bāc partē astruētes. Ad illud v̄o qd primo obr in p̄. riū de tē. dōm q̄ alterū eoz est dictū p̄ recapitulationē rei p̄ mū est dictū p̄ anticipationē. melius tñ est dicere q̄ scriptura illud recapitulat ut addat. Ad illud v̄o qd obr q̄ corpus fil̄ p̄. ductū est cū brutis. ḡ tc. dōm q̄ nō est fil̄. p̄duc. io em̄ cōs̄ p̄ cordat p̄ductioni brutoz aſalitū. vt p̄ductio rōnaliſſa sp̄us nō discordet. immo potius illoz impēfectionē sua dignitate cō summat. p̄ductio v̄o sp̄us sic cōcordat p̄ductioni angeloz. vt minime p̄cordat p̄ductioni corporoz būvanoz q̄ qdē spectat ad terre ornatum. cuius ornatus p̄ ductio spectat ad diem sc̄. xii. Ad illud v̄o objicitur de cōparatiōe cuitermū ad tpale dōm q̄ & li ſba cuitermū ex p̄te post fe. p̄. uo. extēdat q̄. tpalis v̄pote q̄ caret fine n̄ tñ op̄. q̄ a p̄te aī. maxic̄ fi sit talis q̄ fuit p̄ductio appetitū rei tpalis b̄cat terminare. & sic fuit in alia Ade. Et p̄terea tñ illō possit eē vez d̄ cuitermū qd pure b̄ rōnez cuitermū. nō tñ b̄ v̄tate de eo qd sic b̄ rōne cuitermū q̄ ēt tpalis. aia em̄ rōnalis inq̄tū aſat corp̄ transmutabile. b̄ tpalis mēsurari. Ad illō v̄o qd obr q̄ aia nō depēdet a corp̄ q̄tū ad esse. dōm q̄ & si nō depēdet a corp̄ tanq̄ indigēs q̄ ad sui cōseruationē depēdet tñ per appetitū sui inclinationē quā d̄ ad tpm̄ fuit forma ad materiā pp̄tā. & iō fuit forma p̄ducit in m̄fa. sic aia Ade p̄duci debuit i corp̄ pp̄tio. Ad illō v̄o obv̄. citur de corpib̄ miscibilib̄. dōm q̄ no est fil̄. q̄ elemēta que miscenf̄ nō depēdet adinūicē. & vñi p̄t b̄fe eē pp̄tio fuit alte ro. no sic ait de aia t̄ eī corp̄. quoq̄ v̄trāq̄ ab altero depēdet. Ad illō quod obf̄ q̄ aia origini p̄me magis appropiat. dōm q̄ cū de. sit alp̄a & o. p̄ncipiu & finis. & rōatio creatura in v̄trāq̄ v̄titudine sit et pp̄tio. p̄p̄ tñ loquēdo āgelica namra plus ei appropinqt̄ in rōne p̄ncipij. & būvana pl̄ in rōne finis iō inter oēs creaturas p̄oiz creatā ē sapia siue creatura āglica & dignitate et origine. & post oia p̄ducta ē aia humana tanq̄ finis oīm̄ cōsummatio. & iō q̄uis multū appropiat deo inq̄tū tenet rōnes originis. n̄ m̄n̄ tñ appropiat deo quātū v̄rōne finis. & ideo cōpēctūs fuit eam product posterius q̄ prius. H̄ec dicta sunt de aia Ade. nāz de alīs animabus infra loco suo queretur.

Onſc̄nter q̄rīd̄ p̄ductōe p̄m̄ bois et p̄te corp̄. Et circa b̄ q̄rūn̄ tria. C̄ p̄io. q̄rī v̄trū corp̄ p̄m̄ bois p̄duci debuit pure de natura celesti. Sc̄d̄ q̄rī tur v̄trū p̄ductum fuit pure de natura elemētarī. Tertio q̄rī v̄z p̄dūtū fuit i cōplexō equalis aut̄ inequali.

Questio. i. Qd̄ corp̄ Ade p̄duci debuerit pure de natura celesti ostendit sic. Nobiliſſime forme d̄ dari nobiliſſima materia. s̄c nobiliſſima iter formas est aia rōnalis immōcēs & absq̄ p̄tō q̄tū fuit aia Ade. s̄c nobiliſſima iter naturas corporales ē natura celestis. ḡ tc. Item motoris ad mobile d̄ cē p̄portio. s̄c aia rōnaliſſe motor incorruptibilis. ḡ debuit et dari ip̄assibile corp̄. Itē finis sp̄os nō necessitatē bis q̄ sunt ad finē. s̄c totus Ade fac̄t̄ est ad p̄cptionē bestiūtū loc̄ aut̄ v̄titudinē sp̄ualis est ip̄e de. corp̄oralis ē celū. ḡ fuit sp̄us Ade nō quiescit nisi i deo. sic d̄bit et dari corp̄ qd̄ non q̄escit nisi i celo. H̄o aut̄ est corp̄ de natura celesti. ḡ tc. Itē sp̄us rōnaliſſa pur absq̄ culpa p̄dūtū fuit maxē crat potēs & idoneū ad agendū. & p̄fectio crat cognitio lumine. & iō idoneū ad cognoscēdū liber erat voluntate & rectitudine. & iō facilis ad tendēdū in sui optimū. ḡ debuit et dari corp̄ cui maxē cōpetit agere & ad cognitionē dispone re. & qd̄ minime b̄ retardationē. b̄ aut̄ est in et natura celestis ergo corp̄. Ade pure p̄duci debuit i celesti corp̄. C̄ p̄tra aia rōnaliſſa qdāmō est oia. si iḡif corp̄ d̄ p̄portiō aī aī. corp̄ cēt d̄ b̄fe cū oīb̄ p̄ueniētā. s̄c b̄ nō b̄ret si cēt pure de natura celesti. n̄ cōcaret elemētis. ḡ tc. Itē aia rōnaliſſa q̄tū fuit simplex in cēntia. tñ est m̄tiple in effēctu. ḡ si corp̄ cī d̄ cor rūd̄re. necesse ē q̄ corp̄ cī b̄eatvarietatē in p̄tū p̄positiōe & organiſatiōe. s̄c b̄ nō b̄ret si cēt corp̄ pure celeste. ḡ tc. Itē vegetabilis & sensibilis disponūt ad rōnaliſſe. & magis ad sp̄us appropinquat q̄ natura alicuī corp̄is. nec alicuī corp̄i v̄nir̄ rōnaliſſa potētia absq̄ vegetabilis & sensibilis. nullū iḡif corp̄ est babilē ad actū vite rōnaliſſa. nisi prius fuerit babilē adjectum vite vegetabilis. tale aut̄ corp̄ est cibabilē. ibmō nō p̄t cēt pure corp̄us celeste. ḡ tc. Itē corp̄i simplici debet vñus motus

Distinctio

XVII

motus tñi. sive illud corp^s sit celeste. sive clementare. corp^s aut qd mouet ab aia debet motus in omn^e differenti^a. cū aia sit motor sufficiens. g corp^s Ade nō potuit eō oīo de natura corp^s simplicis. g nec pure de nā celesti. ¶ Rn. dōz q corp^s Ade non fuit pure formatu de natura celesti sicut innuit tet. S^cn. qui dicit eū formatu de limo terre. nec debuit pure de natura celesti formatu de nā clementari. h exigitē ordinis agricul^tia quā in oīo suis opib^s sp̄ suat sapta diutina. Requiebat enī hoc oīo boī sive i se. sive ad creaturā inferiore sive ad creaturā parē. sive ad deū finē. Oīo ipsius boī in scipio b requiebat. q: enī bō p̄dit fuit vt nat^e mīta cognosceret. non solū cognitōe stellectua s̄t sensitua. tō debuit ei dari corp^s mītis or meyt diuersa organa diuersitatē sensuū deseruīrē ad diuersa obiecta cognoscēda. Q: vō p̄dit fuit i vīlitate li. ar. vt potēs viuere i iusticia t mori p culpā. dari debuit ei corp^s qd nō cēt tñi babil^e ad viuēdū. s̄t q posse fieri babil^e ad viuēdū sive moriēdū. t ita oīo boī ipsi^s i se requiebat vt corpus das retur bōi mītiforme. t ad corruptionē possibile. t tō nō celeste s̄t clementare. Oīo et boī ad creaturā inferiore requiebat. Q: enī corp^s nature inferiores facte sunt et creaturā rōnali. sicut sup*ra* oīos fuit. facte sunt et vi mītate illa qdāmō pducant in finē. bic ē q debuit fieri rōnali creatura tal^e p̄posita q obsequiū inferiorum creaturarū eēt ei vīle. t q medias te illa creatura nature inferiores qdāmō pducant ad beatitudinē. t tō vt nature inferiores possent boni deseruīre. et i boīe quodāmō glorificari. debuit bō non tā ex natura supioīo corp^s q ex natura elemētorū p̄stitui. Oīo et ad creaturā pas rem. t ad angeluz b requiebat. Sicut enī facta est vna rōnali creatura ppe deū. t in loco supremo. vt in empyreō sic debuit fieri alia rōnali creatura i loco ifimo. s. terra. t tō corp^s eius cōstitui d^r ex natura tali beatitudi^e puenīti. t tō magis ex natura elemētorū q celesti. Oīo et ad deū finē b requiebat. debebat enī bō subīci. vt p būilitatē sublectionis ascenderet vñ angel^e ceciderat p sublimitatē elationis. t tō debuit sibi dari corp^s p̄stitutū d^r natura inferiori. vt scip^e puluerē reputās deo via subiaceret. Usū t scriptura maluit cū dicere de limo terre pductū vt er bō p̄siceret ascenderet p būilitatis meritū. Et tō pcedēde sunt rōnes q ad bō inducēte sunt. Ad illū vō qd obijcīt in p̄trariuz de nobilitate forme. dicendū q nobilitas materie venit ex ordic ad formā. Qm igif corpus magis erat ordinabile ad alaz qd erat p̄stitutū ex varietate nature. q corp^s qd cēt pure celeste. binc ē q si illud sit nobil^e in se. tñi in relatione ad formā corp^s ex diuersis elemētis cōpositū magis nobile. Ad illud qd obijcīt q motoris ad mobile d^r esse p̄portio. dicendū q p̄quis aīs sit immortalis morte nature. qñ tñi creata fuit mori potuit morte culpe. Et q corp^s datū est ei non solū ad viuēdū. s̄t etiā ad merēdū. tō non solū dari debuit corp^s aptū eius immortalitati. s̄t aptū eius vivētibilitati. t ideo nō solū necessariū ad ppetuitatē. s̄t et possibile ad mortalitatē. Ad illud qd obijcīt q bō fact^e est ppter beatitudinis pceptionē. dōm q si fact^e est ppter beatitudinē ita tñi vt illuc puenīret p merita t bona opa. t ita p̄sio esse viator q p̄p̄sensor. t q p̄l oportet cū transire p vīas q puenīret ad pastri. tō in p̄maria sui cōditiōe debuit ei dari corp^s puenīos s̄t statū vie. Et q locus sibi depurat^e ad merendū erat loc^e infērioī. s̄c^e padisus terrestris. inde est q p̄petebat corpus suū de natura terrestri assumi. nō p̄cipialr de celesti. Lū aut assume tur i glā. tūc corp^s cl^e dispositio erit variata. sicut declarabⁱ tur in qrtō vbi agit de dotib^s corp^s glificatorū. Ad illud quod obijcīt q aīa illa erat potēs ad agendū t ad cognoscēdū t ad tēdēndū in deū. dōm q si erat potēs ad actiones. non tñi ita pfecte potēs erat quin cēt possibilis ad defectū. et ideo nō sequit^e q debet sibi ad bec cōplēda dari corp^s celeste qd est i corruptibile. s̄t magis clementare qd ex bona dispositione t cōplexione equali esset idoneū ad agendū. et nīblos minus si homo peccaret esset possibile ad patiēdū.

Questio. ij. Ut rū corpus ade sive corp^s primi boī + minis cōstitutū fuerit de natura pure elemētari. an simul cū natura elemētari. ad cius constōne cōcurreret natura celesti. Et q siml cū elemētari cōcurrerit natura celesti ad corp^s būani constōne vñ velle Aug. ad līaz sup Ben. qui dicit q aīa mediātū luce corp^s viuificat t admīstrat. Et eadē est jō Būicēne. si enī corp^s būani sic p̄ditum est vt natū esset ab aīa viuificari videf q ad eius constōnem cōcurrerit nā lucis. t b̄ est nā celesti. g tc. ¶ Itē p̄ba in. xv. li. de aīalib^s dicit q i nobis ē calor igne t calor aīalis. t calor celesti. qui qdē est calor vitalis. s̄t nō est accīs sine sba. g de constōne corp^s nī ē celesti nā. ¶ Itē impossibile est s̄ria vēnire ad p̄formitatē vītūtē nī p vñ qd sit elevatū a s̄ries tate. q: si illud b̄et s̄rietate p̄t discordia faceret q̄ p̄ciliat. si. s̄t igif nā cor^s aīa s̄rietate elevata nō est nī nā celesti ēt aīa corp^s viuificabili. necesse est s̄ria elemēta p̄ciliari. mat̄ me i gr̄v^r q de constōne p̄mi boī fuerit nā celesti. ¶ Itē oē corp^s mediātū aīa rōnali qdāmō b̄tificari. s̄t nō p̄tingūt ad beatitudinē mediātū aīa nī q ei vniūf. nulla tñi corpora ei p̄ius gunf nī q sunt de constōne sui corp^s. vñ igif q̄ corpus p̄mi boī nō tm̄ p̄stitutū sit de nā elemētari. verūmetia de nā celesti. ¶ Itē in qlibet organo cuiuslibet sensus dīnatur aliqd corp^s simpliciū sicut oīit Aug. ad līaz sup Ben. cū igif q̄s sensus sint i boīe. vñ q̄ q̄s corpora sint de ei^r constōne. g nō solū nā elemētario. s̄t et celesti. ¶ Itē oīo ēt in ascendendo t in descendendo. ita q ab infimo puenīt ad supīmum p media t ecōuerso sed sba spūialis maxima distātia distat a natura corporeā t opaca t minus a natura p̄spicua. t adhuc minus a natura luminosa q̄ est natura celesti. ergo vñ q̄ nec corpus aīe nec aīa corpori vñtī debeat nī natura lucis interuenīt. vñ ergo q̄ corpus p̄mi boī nō tm̄ de elemētari. sed et de celesti natura p̄stitutū fuerit. ¶ Cōtra. Et nullis corp^s p̄stitutū corp^s vñcū sive mixtū nī q̄ p̄t adiūcē ageret pati b̄ aut sola sunt babētia s̄rietate. cū igif natura q̄nti corporis talis sit q̄ nō babeat s̄rietate. nō videf q̄ veniat ad constitutionē corp^s mixti. ergo non ad constōne corp^s primi hominio. ¶ Itē nīblos venit ad constōne mixti nī corp^s qd est mixtū. mixtū aut nō est nī corp^s rarefactibile t cōdēsabile. et oē tale ē corruptibile. natura aut q̄nti corp^s est corruptibile. g nō potuit venire ad constōne būani corp^s. ¶ Itē corp^s būanū b̄ se totū est p̄pagabile. g b̄ se totū est gnabile t corruptibile p naturā. s̄t natura q̄nti corp^s nō recipit gnatio nem nec corruptionē. g nō vñ esse de constōne būani corp^s. ¶ Itē si ēt de constōne. qro vñ sumptu sit illa natura. aut enī de celo. aut de terra. Si de celo. g vñ q ab ipso celo fiat aliquaz partū sequestratio. cū generat bō. Si de terra. p̄tra nīblos est de terra qd nō sit natū ex ipsa pduci. s̄t natura q̄nti corp^s nō est nata pduci de natura aīicū elemētari. g nec de celo nec de terra p̄t sumi illa natura. g nō est de constōne corp^s būani. Si tu dicas q̄ de celo venit p radiorū imissionē b̄ non vñ cōueniens. q̄ ipsoībile est p radius separati sua origine. ipsoībile est et venire ad alteri^r constōne. cū lūmē in medio sit per modū spēi t ydolī q nullo mō ventūt ad constōne aīicū rei naturalis. ¶ Itē si nā q̄nti corp^s venit ad constōne corp^s būani. querō qd sit de ea qñ corp^s būanū resolut^e. aut enī tēdit sursum. aut in p̄p̄ia natura manet deorsū. aut corrūp^e in aliqd elemētū. g non p̄t cedere in aliqd elemētū. cū sit p naturā incorruptibile. Deoīum in p̄p̄ia natura nō cōuenit sibi manere. cū cius p̄sīt locus sit cēt in circūferēia nō in centro. Si sursum tēdit. g videf spaciū orbū celestii aliqd ampliari aut condēsari. Qd si tu dicas q̄ cedit in constōne alteri^r corp^s. nec b̄ corrūp^e. cū ergo ex corp^s boī gnantur vermes atq̄ busones t serpentes. ponere natura q̄nti corp^s esse de constōne vermiū sicut de constōne bōim. ¶ Itē quero ppter quid natura q̄nti corp^s ventat ad constōne būani corp^s aut enī ppter mixtionē. aut ppter aliationē. aut ppter sensuū aut ppter intellectū. Si ppter mixtionē. tunc ḡ est de compositione cuiuslibet mixti. Si propter animationē tunc esse de natura cuiuslibet plante. Si ppter sensificationē. tūc esse de natura cuiuslibet bruti. Si ḡ venit hoc est ppter stellectū solū. Sed cōtra. Itēlecc^r nulli p̄tis corporis est actus. ergo q̄tum est de se nō magis exigit corpus suū cōponi de natura celesti q̄ de elemētari. ¶ Rn. ad p̄dictorū intelligētis est noītandum q̄ circa hoc est triplex modus dicendi. Quidā enī dīcere voluerūt q̄ natura celesti venit ad constōne būani corp^s sicut elemētū p eo q̄ natura celesti nō est alia q̄ natura ignis. t tō cū p̄stet igne ad constōne būani corp^s venire. dī cū corp^s būani et nā celesti p̄stitutū esse. b̄ aut natura ignis t si put alijs p̄misceūt bēat ageret pati. t corrūp^e gnari. thoc put ēt bēt s̄rietū put tñi est i sp̄bera sua tranquillitatē q̄tē d^r nec

līaz ij

216

suscipit corruptiōes, nec pegrinas, ipressoē. Et istam suam positionē per vba Aug. muniūt, qui negat cīs quintū corpus ppter quattuor corpora mūdi. Sed hoc positivioe phīse t cōl aperte repugnat, que ppter qttuoē corpora mundi ponit cēntiam quintā supra oēm p̄tētā elevatā, qd valde rōnabile ē, sicut oīs fuit supra di. xiiij. Nec huic repugnat sua Aug. si recte intelligat sicut ibi expositū est. ¶ Iō alī voluerūt alij dicere q natura celestis venit ad p̄stitutionē bumanī corporis, nō si cū vñū ex elemētis, sed medīū ligans oīa elemēta. Alii p̄ciliāt, t hoc dicit exigere dignitatē cōplexionis humane, p quā corpus bumanū in sua prima p̄stitutione habuit elemēta in optimā p̄ciliatione, habuit ēt idoneitatē ad hoc ut post meriti summationē inabitaret in celesti mansione, t sic debuit b̄re naturā celestē t elemētarē de sui p̄stitutione. Elemētare ppter statū vīc in quo cōpetebat ipsi b̄re corpus passibile. Le leste ppter statū p̄tēc in quo cōpetebat ipm b̄re corpus clarū t passibile, t quādmodū in statū vīc natura elemētaris p̄tē dominabat sic in statū p̄tē erit ecōtrario. Hoc autē si videat satis pbabile esse dictū, t nō modicā b̄z calūniā qualitātē natūra illius qnti corporis cū sit incorruptibilis t carens p̄tētate veniat ad cōmixtione cū alīs elemētis. Et iterū si venit vñve nit, t in qd cedit, difficile ē assignare. ¶ Et sō ē tertī modus dicēdī q duplī est loq̄ de natura celesti, aut p p̄prietatē aut p p̄formitatē. Per p̄prietatē natura celestis d̄ esse natura qnti corporis, q sic pfecta est sua forma, vt nullo mō habeat appetitū ad alia formā, sic est actua q nullo mō p̄t pati t corūpi. t sic est natura orbū, t stellarū t firmamēti, hoc autē nō venit ad p̄stitutionē bumanī corporis fm sbam t veritatē, sed soluz venit fm virtutē, q; virtus stellarū t orbū influēdo facit elemētorū p̄ciliationē, qveniunt ad bumanī corporis p̄stōnē secundum rem: dum actio elemētorū, régimē t directionem b̄z ab influētia corporū superiōrū. Alio mō d̄ natura celestis p̄ formitatē, t sic large accipi. t vocat natura celestis illud qd est cō formē celo, t in subtilitate t in claritate, t in quadā subleuatione a p̄tētate, t p b̄c modū spūs q sunt de p̄stitutione corporis viuētis, t maxime boīs dñr esse nature celestis propter subtilitatē t luminositatē, t ppter hoc ēt q subleuationē b̄nt a natura p̄tētate, dū p̄furgūt ex cōmixtione elemētorū i quādā harmonia t psonātā. Et qm̄ in corpore humano sicut ifra patet, maior est harmonia q̄ in aliquo corpore mixto, bīc ē q eius calor t spūs cōplexio magis p̄formant nature celesti t hoc mō accipiēdo naturā lucis sicut naturā celestē large sine p p̄formitatē intrat p̄stitutionē bumanī corporis fm veritatē magis q̄ p̄stitutionē alicuius alterius mixti, ppter bumanē cōplexionis equalitatē t dignitatē fm veritatē, tñ tā spūs q̄ calor q̄ dñr nature celestis sunt de natura elemētari, q̄ deperdunt t restaurant. B̄s q̄ exp̄sse pbifici dicunt. Juxta bāc tertīā viā que pbabilioē est t planior, patet r̄fisio ad obiecta. Nam rōnes ostēdetes q natura qnti corporis nō venit ad p̄stitutionē corporis bumanī loquuntur de natura celesti p̄prie dicta, q̄ est incorruptibilis t inalterabilis t immiscibilis, t cōl nō ē miscibilis ad p̄stōnē tertij. Rōnes nō ad oppositū inducunt p̄cēdūt vel de natura celesti dicta p̄ p̄formitatē, sicut duc prime autoritates, vel si p̄cludent de natura qnti corporis p̄prie dicta nō oīndūt q̄ veniat ad p̄stitutionē corporis bumanī fm substatū, sed fm virtutē, aliter nō p̄cludūt, sicut p̄ discurrendō p singulas. ¶ Nam ad illud qd primo obf de luce dōm q̄ est lux qnti corporis, t lux ignea t lux ex equalitate cōplexionis generata sicut p̄furgēs, t hoc est illa lux q̄ facit corpus esse sufficiētē vīc, alie nō minime. ¶ Ad illud qd obf de calore, dōz q̄ calor celestis nō dōz, q̄ sit in natura celesti sicut in subiecto, q̄ neq̄ illa calida neq̄ frigida est, sed q̄ est a natura celesti b̄z debita p̄portionē, ita q̄ facit ad p̄seruationē, t talis calor in corpore humano est, sed ex hoc non sequit q̄ natura cōstitutive niat ad p̄stitutionē corporis bumanī fm subbam sed solū q̄ insfluat. ¶ Ad illud qd obf de cōciliatione tā p̄ r̄fisio, q̄ nō p̄cīliat veniēs intra, sed sufficit ad p̄ciliātū influēdo extra. ¶ Ad illud qd obf de b̄fificiō, dōm q̄ corpora dñr b̄fificari mediāte alia rōnali nō p̄veritatis s̄z p̄formitatē, t q̄ ex b̄ nō seq̄t q̄ de p̄stitutione bumanī corporis sit natura celestis fm veritatē, sed sufficit q̄ sit fm p̄formitatē ita q̄ aliqd ei p̄formēt r̄fideat i corpore humano. ¶ Ad illud qd obf de quīnḡ sensibilo, dōm q̄ sicut idē Aug. dicit vñū elemētū dñat in duobus, sicut rōne

Secundi.

sub rōne vapo:is dñak in olfactu . sub rōne humoris dñak in
gusto sicut ipse dicit. in. sup. Bcni. ¶ Hid illud qđ ob de oīdū
ne dñm qđ t̄ si natura celestis sit excelsior inter corpora simpli- 43
cia fin se p̄siderata. nō tñ excellit in gradu in cōparatione ad
vltiore:ē formā suscipiēdā sed is est o:do qđ forma clementaris
vnt̄ aie mediāte forma mixtionis t̄ forma mixtionis disponit
ad formā cōplerionis. Et qđ: cū hec in equalitate t̄ harmonia
p̄format nature celesti. iō babilis est ad susceptionē nobilissi-
me influēt. s. vite. t̄ sic in unione aie ad corpus rectus seruat
tur ordo. Magna ēt est dignitas humani corporis ppter ma-
gnā harmoniā t̄ p̄portionalē p̄ficiōnē suarū partiū. ob quā
in statu viato:is p̄formis sit nature celesti. in statu aut̄ cōpe-
bētis perficietur a dco. non tñ vt sit p̄formis. sed etiā vt sus-
pra celestē naturā sit exaltata t̄ sublimata vt ei p̄gruat potissi-
me habitationē celi empyrei.

Questio. iii. **U**nus corp^r primi bois constitutu sit et elem̄tis in complexio et positione eq̄ li. Et q̄ sic videt. quanto complexio et complexio magis accedit ad equalitatem. tanto nobilioz est. et quanto nobilioz est tanto no biliotis est forme susceptiu. sed complexio corporis primi bois fuit susceptibilis nobilissime forme per naturā q̄ etiā nō erat deprauiata per culpā. ergo fuit complexio maxime nobilis et si ergo maxime equaliter. **I**te tāto res complexionata est ad durādū babilioz quanto eius complexio ē equalis. inequalitas em̄ miscibiliū est via in corruptionē. sed corp^r ade babilere erat ad durādū in sempiternū quātū est ex sua prima p̄stitutione. ergo vñ qm̄ pfecta equalitate complexionis et compositionis fuit cōstitutū. **I**te vbi est inequalitas complexionis ibi necesse fario est pugna. vbi vñ pugna est forma nō pot sic gubernare materiam. sicut si esset ibi pax et trāquillitas. vbi aut̄ hoc est ibi est aliqua penalitas. ergo aut in corpore primi bois perfecta fuit elem̄tior equalitas. aut in p̄ctim fuit in eo aliqua penaltas. sed nullo mō pena p̄cessit culpa. ergo te. **I**te corpus ade debuit fieri p̄portionabile ait. et tō q̄diu alia fuit imunita a morte culpe. corpus eius fuit immune a morte nature. ergo partē rōne q̄diu alia fuit equalis in volūtate. corporis p̄fuit equale in complexione. sed in alia primi bois nulla erat obliquitas iusticie in prima p̄stitutione. immo perfecta innocentia. ergo nec in corpore erat aliqua inequalitas. sed concordia et amicitia perfecta. **S**ed p̄tra. vita est p̄ calidū et humidū. et omnis operatio ait in corpore est per calorē sicut dicitur naturales medici. sed in corpore Ade alia babebat expeditas operationes. ergo magna erat ibi abiudicatio caloris. ergo predominabat calidum. et si hoc ergo nō erat ibi perfecta equalitas complexio nis. **I**te si complexio bois est deteriorata. tñ nō est totaliter corrupcta. sed nos videmus q̄ co: per naturam est calidissimum et epar similiter. et quedam sunt alia mēbra in quibus regnat flegma et melancolia. ergo et tunc ita erat. Si ergo in corpore Ade erat predominatio humoris. pari rōne et qualitatū elementiū. ergo non erat ibi perfecta adequatio miscibiliū. **I**tem si esset ibi permixtio fm̄ omnimodā equalitatē. ergo tantū esset ibidem de graui quantum de leui. ergo corpus ibi lū esset indifferens ad grauitatem et levitatem. ergo et ad motum et quietem. si igitur nec esset natum moueri. nec quiescere nec sursum nec deorsum esse. ergo non esset corpus naturale. **I**tem si corpus illud esset cōstitutū fm̄ omnimodā equalitates. tūc q̄dū vñ elementū ageret. tñ reliquū resisteret et ipsum repelleret. ergo vñum virtutē suam et actionem in alterū non profundaret. tñ hoc. non esset ibi alteratio. nec trānsformatio. ac per hoc nec mixtio. aut igitur corpus Ade non fuit nutritum. aut si mixtū non fuit in perfecta equalitate constitutum. **I**tem si corpus Ade esset cōstitutū in perfecta equalitate. ergo ignis sive calor in eo non cōsumpsisset. igit̄ alimento non indiguisset. h̄z collās est fm̄ sanctos. et maxime h̄z Augustinus. q̄ alimento indiguit. ergo in equalitate miscibiliū ipsius corporis constitutum non fuit. **I**tem cum Adam peccauit. non fuit ei ablatum aliiquid quod esset ex parte corporis. ergo si paus erat compositus complexione equali. postea fuit simili ter. ergo post peccatum nulla fuit in corpore eius pugna. ergo nec infirmitas nec mortalitas. q̄ si hoc falsus est. restat te. **R**espōdeo. sicut distinguunt naturales et medici duobus modo dicuntur equalitas miscibiliū in mixto. scilicet a pondere et a iusticia. Equalitas a p̄dere ut dicitur non ē possibilis in rerū

Distinctio

natura. Equalitas enim a pondere potest dici tripliciter. Uno modo dicitur equalitas a pondere quod miscibilis adequatur et quantum ad qualitatem molis. et quantum ad quantitatem virtutis. Nec duo sunt impossibilia non solum in ratione rei. sed etiam secundum intellectum. Et hoc intellecto quod elementum quod plus habet de materia. minus est de specie. et secundum. Sicut enim impossibile est per verum aurum equecur argento in quantitate et valore. sic impossibile est elementum actuum et passuum equari ad invenientes equalitate ponderis in aliqua mortione. Alio modo potest dicari equalitas a pondere sicut adequationem miscibilitum in quantitate molis soli. radducere est impossibile. Primum quod corpus illud non esset durabile. elementum enim actuum statim passuum consumarent. si enim adequarentur in substantia. adeo actua excederent in virtute ut potius esset consummatio vel presumptio mortis. nec tamen corpus illud non esset durabile. immo etiam nec esset leue nec graue. cum motus gravis vel leuis sequitur per dominas quantum ad qualitatem molis. et si non esset durabile. nee levus. nec graue. non esset de natura intentione. nec nature possibile. Tertio modo dicitur equalitas a ponderis. equalitas a quantitate virtutis. et sic adhuc dicitur talis equalitatibus non esse in natura possibile. Primum quod si esset olimoda equalitas a virtutibus. virtus unius enim resisteret quantum virtus alterius ageret. et sic non esset fundatio et divisione visus ad minimam. ac per hoc non esset mortis. Itē si hoc esset corpus illud carceret operatione caliditatis frigidus et altius qualitatum elementarium. igitur frustra esset ex diuersis constitutum. tale igitur corpus. nec est in natura possibile. quia repugnat naturae mortionis. nec etiam est ex intentione nature. quod carceret debita sibi operatione. Et sic quocunq; modo accipiatur equalitas a pondere. non potuit esse nec debuit in corpore Ade. et hoc satis apparet cum corpore Ade magis esset graue queleue. magis esset idoneum ad agendum quam ad patientium. igitur non habuit equalitatem miscibilium nec quantum ad qualitatem molis. nec quantum ad quantitatem virtutis. et ita non habuit equalitatem a pondere. Unde concedatur de sunt rationes hoc ostendentes. quoniam procedunt ista via sicut patet consideranti. Est et alia equalitas a iusticia. et bec est equalitas que attendit in cōmensuratio ne miscibilius. sicut proportionem debitam. et sicut exigentiam forme introducere et bec equalitas reperitur in domine. quia nobilior debet esse in eius corpore propositio et harmonia miscibilium sicut quod disponit ad nobiliorum formam. bec autem equalitas non est equalitas punctalis. sed latitudinē byz gradus et hoc sicut dicitur status. Est enim status glorie. et est status misericordie. et est status innocentie. Secundum statum glorie qui est perfectus debetur corpori humano equalitas a iusticia. equalitas in qua perfecta. in qua nec cadit discordia. nec repugnātia. nec actu. nec potest. Secundum statum misericordie qui est status imperfectus debetur corpori bonis equalitas. sed diminuta que permisceri habet inequalitatem et discordem. non solum possibiliter. sed etiam quadam necessitate. Secundum vero statum mediū. scilicet innocentie debetur corpori humano equalitas media que a discordia et repugnātia miscibilium erat aliena in actu per adiutorium intrinsecum ase gubernantis et per adiutorium extrinsecum alimenti nutrientis. erat tamen bec equalitas possibilis ad inegalitatem. sicut ob defectum virtutis contentive. sicut etiam ob defectum alimonie. nullus autem horum defectuum esse poterat in nomine si non precessisset transgressio inobedientie. Et sic prout et corpus primi hominis constitutum fuit in equalitate a iusticia quasi media inter equalitatem que nunc est in miseria et equalitatem que nunc est in gloria. sicut et status ase erigebat. Et hanc equalitatem probant in corpore fuisse primi hominis ratione inducere ad firmam partem istam. et ideo concedende sunt quod verum includit. Si autem etis velint concludere oīmodam equalitatem a pondere rationes ille non valerent. quia illa equalitas ad nobilitatem non spectat. Si autem velint concludere equalitatem omnimodam a iusticia. radducere non cocludunt. quod et si corpus haberet nobilissimam formam non tam adhuc erat in statu suo nobilissimo. sicut erat in gloria. hoc autem solummodo concludunt quod ibi erat tanta equalitas a iusticia. quod non erat ibi miscibilium actualis repugnātia. et hoc quidem est verum. Et ita patet responsio ad totum.

Distinctio. viiiij. De formatione mulieris et viri.

XVIII

De formatiōe corporis mulieris ex viro in cōparatiōne ad cām finalē.

¶ De formatiōe corporis mulieris ex viro in cōparatiōne ad cām finalē. a
¶ Hoc de quoc̄ paradiso mulieris ex viro in cōparatiōne ad cām finalē.
¶ post plātatiū pāradisi hoīemq; in eo positiū et post vniuersa aialia ad eum ducta. suisq; noīb; designata subnectit scriptura. Immissit de sōporē iādā. Lūq; obdorū missit. tulitvna de costis ei⁹ et formauit eā in mulierē. Hic at tēdenduz est q̄re nō creauit alī virū et mulierē. sicut angelos. s̄ p̄i virū deide mulierē deviro. Iō. s. vi vñū ēē gūis būia ni p̄cipiū. quaten⁹ in h̄ et supbia diaboli ɔfundere. et hoīs būilitas dei filiūdū sublima re. Diabol⁹ op̄e aliad a deo p̄cipiū esse concupierat. iōq; vt ei⁹ supbia retundere. hoc hoī in munere accepit qđ diaabolus puerse rapere voluit. s̄ obtinere nō potuit. Et p̄ hoc imago dei in hoīe apparuit. quia sicut deus omnibus rebus existit p̄incipium creatiōis. ita homo omnibus hoīminibus p̄incipium generationis. Ideo etiam ex uno homine omnes esse voluit deus. ut dum cognosceret se ab uno esse omnes. se quasi vnuū amaret. ¶ Cum autē his de causis facta sit mulier de viro. nō de qualibet parte corporis visiri. sed de latere eius formata est. ut ostenderet quod in consortium creabatur dilectiōis. ne forte si fuisset de capite facta. viro ad dominationem videtur preferenda. aut si de pedibus ad seruitutes subiicienda. Quia igitur viro nec domina nec ancilla parabat. sed socia. nec de capite nec de pedibus. sed de latere fuerat producēda ut iuxta se possendā cognosceret. quā de suo latere sumptā didicissem. ¶ Nō sine cā dormiēti q̄ viro potius q̄ vigilanti. Quare detracta est costa de qua mulier in adiutorium ḡnatio dormiēnis viro est formata. sicut nullā in eo sensisse penā mōti viro straret. et diuine simile potētie opus mirabile ostendere costā s̄tur. que hoīs dormiētis latus aperuit. nec enī tñ a quic̄ sit. te sōporis excitauit. In quo etiam ope sacramēti xp̄i et ecclie figuratiō est. Q̄r sicut mulier de latere viri docebat. De sacra misericordia formata est. ita ecclia et sacris q̄ de latere xp̄i cramen in cruce dormiētis p̄fluxerūt scilicet sanguine et aqua to buī quibus redimimur a penis atq; abluimur a culpis.

¶ Nō eodem q̄ padiso rc. Supra egit magister de Distin. formatōe vii vñū.

ri. hic agit de formatiōe mulieris de viro. Dividiatur autē ista ps in duas p̄cos. In quarū p̄ia determinat p̄ductōe mulieris ex pte corporis. In scđa et pte ase. ibi. quem admodū mulieris corp̄. Gen. q̄. Prima ps byz quattuor p̄tes. In p̄ia parte determinat de productiōe cor. Quare p̄iorio mulieris ex viro in p̄i crea. comparatione ad cām si uit virtutalem. In secunda vero post mu. in comparatione ad cām tierem. + materialē. ibi. solet etiā queri vtrū de costa illa. rc. In tertia vero in comparatione ad causam efficiēt. ibi. illud etiam sciri rc. In quarta vñō in comparatione ad causas formalē. ibi. sed querit an ratio quam deus p̄misit operibus cōcreauit. Similiter secunda pars principalis habet quatuor particulas. In quarū prima ponit opinionem quandā erroneas de productiōe animi mulieris. In secunda vero subiungit aliam opinionē non minus falsas. ibi. Alij autem putauerūt rc. In tercia vero ponit veritatem catolica. ibi. catolica autē ecclēsia. In quarta autem et ultima falsitatem impugnat. et veritates confirmat autoritate bīc. Quare rony. et Augus. ibi. Vñi in mulier ecclēsiasticis dogmatib; de latere rc. Et sic duo determinā re cōtractur in parte ista. quorum ta sit. primum est formatio mulieris. Secunduz est perfectio q̄tum ad animā.

līlī vñū

Libri

Secundi

Actus mulieris corpus factum dicatur. Ut hic dices re quod formatione mulieris fuerit miraculosa, et gratia possit introduci quod **L**ama de miraculis, sed propter materialis suae plenitatem, et quod parum ex qua vix ad propinquum, omittebat creaturam est ad prius hoc tamen solus dicitur mulier, esse sufficiat. quod id dictum est mulieris de costa miraculo esse facta non quod scilicet sit hoc solitum cursum naturae vel hoc naturam, sed quod factum est virtute diuina operante supra naturam. Si quis autem querat virum hoc opus supra naturam fecerit ministerio strate sibi virtute angelica, non dicitur Aug. sup. Gen. ad lit. li. it. Ita inveniuntur. Quale ministerium exhibere angelum in illa formatione mulieris, quis audeat assignare certissime tamen differim supplementum. Illud carnis in coste loco ipsius semine corpus et animam, configurationem membrorum, omnia viscerata, sensus omnes, et quiescere quid ea creature et homo et femina erat, non nisi illo opere dei factum quod deus non per angelos sed per seipsum operatus est. Ratio autem potissimum quare deus ita formavit est tum quod modus ille formandi erat supra postestatem nature, tum etiam ut homo in utroque seru immedie in eum tenderet et ex toto eum diligenter a quo se nosset immediata esse factum. **R**atio autem quare ex uno boce deus omnes producere voluerit, in aliis generibus animalium hoc non fecerit summi potest ex ordine et connectione significatione. Ex ordine vero dupliciter, primo ex ordine corporis ad animas, ut sicut omnes anime rationales immediate procedunt ab uno principio Aug. sic omnia corpora humana per genita immediate exirent ab Deo, secundo vero ex ordinis rerum, id est dñe totius coniuncti ad eius alias creaturas. Quia enim putat deo homo medium, et inter eam quod in naturam angelicam, et hunc sunt talia, cum angelii singuli predicti latim a deo producti sint, et cunctae creature brutales in diverso modo, plus seru in masculino, scilicet et quod feminino, homo debuit preterepli duci medio modo, et sic generaliter dicitur mina ex viro. Ex connectione similiiter duplex suum principalis causa tamen propter effectus diversos pluraliter dicit Aug. casus primordiales oim rerum in deo esse in dicens similitudinem artificis in cuius dispositione est, qualis futura sit arca. Ideo et in deo uniuscuiusque rei future capcessit. In creaturis vero qualitera rerum, sed non oim cause sunt, ut ait Aug. Quod inseruit deus seminales rationes rebus finis quas alia ex aliis proueniunt, ut de hoc semine tale genus, de hac arbores talis fructus et homini. Et hec quoque dicuntur primordiales cause, non adeo proprie, quod habent an se causam eternam que proprie et universaliter prima est. Ille vero ad res aliquas dicit prius, posse me quod ex eis puenient. Id est primordiales dñi, qui in primis rerum operatione rebus a deo insite sunt et sicut creature mutabiles sunt, ita et hec causae mutari possunt. Que autem in immutabili deo causa est mutari non potest. **D**icit ergo causa in quod est deo sunt, sed quarundam causae in deo sunt et in creaturis, primis. Quarundam causae in deo tamen sunt et illarum rerum causa dñi absconditae in deo, quod ita est in diuina disponere ut hoc vel illud lumen fiat quod non est in seminali creature ratione. Et illa quod est in deo sunt causa seminali naturaliter fieri, quod ita cursus creationis habens in omnibus immotuit. Alia vero per naturam quovis ratione causa sunt in deo. Hec autem dicit Aug. eē illa quod per gloriam fuit, vel ad ea significanda non naturaliter, sed mirabiliter fuit. Inter quod mulieris facturam de costaviri ponit ita dices. Ut mulier ita fieri necesse foret non in rebus operatis, sed in deo absconditis erat. **D**icit creature cursus habens naturales leges, sive habens naturalem cursus creatoris, habens apud se posse de omnibus facere aliud quod ex naturali ratione habet, ut s. virga arida repente floreat, fructus gignat et in infinite sterili semina, in senectute pareat, ut asina loquatur et homini. **D**edit autem naturam ut ex his est hec fieri possent, non ut in naturali motu haberentur. **H**oc ergo dñs in se absconditas quoquidam futurorum casus quas rebus conditio non inseruit, easque implet non operari possit, quo naturae subsistunt ut sint, sed quo illas administrat ut volunt, quas ut volunt operari. **D**icit ergo quod quod est in deo significandum non naturali motu rerum sed mirabiliter facta sunt abscondite cause in deo fuerunt, quoquidam erat quod mulier facta est de latere viri dormientis. Non habuit prima rem conditio ut semina sic fieret, sed ut fieri possit, ne contra causas quas deus voluntarie instituit, mutabile voluntate aliquid facere putaretur. **P**onit opinionem quoquidam erroneam de productione anime mulieris. **C**ontraquammodum mulieris corpus de viri corpore traductum fuit, ita putauerunt aliqui ipsius animam de viri anima propagata, et oes alias preter primas de traduce esse sicut corpora. **S**ubiungit alia opinione non minus falsam. Alij autem putauerunt simul omnes animas ab initio creatas. **P**onit veritatem catholicam.

Ad intelligentiam

Distinctio

A intelligentia autem huius partis circa duo incidentia videtur. Primum est circa productionem corporis mulieris ex latere viri. Secundum est circa productionem spiritus sive ase eiusdem mulieris, et per omnes omnia anima et spiritus que sunt in posteris. Circa primum queratur.

Quæstiō. i.

Unde fuerit productus corpus mulieris. Et dicit magister in Ira et tactum est de scđo. Secundum quod mulier formata est de viro et non de quacumque parte eius de costa et quia mulier est de viro dormiente formata, et sic tria tanguntur in formatione mulieris. Si facta est de viro et de viro dormiente, et non de quacumque parte, sed de costa eius et ossa. Extra primū obiectum sic Beati. I. Fecit de bone ad imam et filii suā masc. et fe. creavit eos. Si ergo de in primaria p̄ditione masculū et feminam simul creavit, non videat quod mulier de viro producerit. Item secundū distinctio spectat ad p̄fectionē speciei sed ad alterū species animalium in quibus est distinctio secundum simul et semel producte sunt. Et item quod se bū per modum materialis ad alterū minus ē, cōpletū, quod illud quod ex ipso p̄ducit, nō ergo vir bū completionē respectu mulieris, non mulier de viro, sed contra de muliere vir producere debuit.

Cetera secundum obiectum sic

Sonus vel sopor est quies animalium virtutū, cū intēctione naturaliū, sed in adā nō erat sensus fatigati, nec virtutes aiales, ergo videtur quod somnus ille non fuit ade naturaliū, si ergo nō debuit fieri circa adā, nō si quod eius nature congrueret videat quod deus in eū non debuit soporem mittere, ut de costa eius p̄ducere mulierē. Item in separatione illius, aut fuit aliqua lesio afflictio, aut nō. Si sic, ergo adā ante passus est penā quā committeret culpan. Si nō ergo ita bene potuit fieri de latere vigilatū, sicut de latere dorsum. Item maiori potētia attestat separare partē a torso ab hoc vigilatū sine dolore quod a dormientē, magis ergo esset manifesta dei potētia si absque dolore p̄durisset mulierē de latere ade vigilatū, quod cū p̄ducerit de latere dormientis. Cetera p̄tra tertium obiectum. Sensus mulieris est infirmior, quod sensus viri cū naturā, ergo de pluribus eius infirmis debuit fieri, non ē de ossa, sed potius de carne. Item in textu postea subiungitur, hoc nū os ex ossib⁹ meis, et caro de carne mea, ē nō tamen de costa ade scđā ē, scđā de carne alia. Item costa illa aut erat necessaria ade, aut superflua. Si necessaria, ergo debuit alia costa reddi ade p̄ illa. Si superflua, ergo corp⁹ ade nō fuit in prima sui productione p̄fecte formatū, cū ad p̄fectionē spectet nūbilis bise superflua vel diminutū. Item si superflua erat, ergo nō oportebat carnem repleri p̄ ea. Est igit̄ quod quare mulier de viro, et si de viro,

XVIII

quare magis de dormientē quod de vigilatū, et si de dormientē, quod magis de costa quod de carne fuit p̄ducta. Quod ad p̄dictorum 5 intelligentia est notandum quod cū sapientia admirabilis et laudabilis ostendat in oībus opībus suis, potissimum tamen manifestat in formatione creature rōmali. Hoc autem clarissim apparet si consideremus ordinis congruētia quā seruauit diuinā sapientia, dum produxit mulierē de latere viri. Longius era enim mulierē sic de viro producitur. Tum ppter ordinis habitudinē que attendit id est virū et mulierē in būana specie. Tum etiam ppter ordinē habitudinē que attendit inter ea que per virū et mulierē habent signari. Vir enim et mulier fū suorum sc̄rum et p̄ficiatē et natūram sic facti sunt, ut inueniēt cōiungentur, et ex hoc cū in altero quietaret: et unus ab altero sustentaret. Quod igit̄ fortius vinculo et singulari mulierē cōiungitur viro, et cōiuerso ideo unus sexus p̄ductus est de altero, quod non sita cōiunctio dat viro quietationē, ideo p̄ducta est de viro dormiente. Quod Rūsus quod dat mulierē fortitudinē sustentationē, hinc est quod mulierē est esse facta de ossa. Et quod in oībus bis est quedā equalitas mutua societatis, id est formata est mulierē de ossa, non quocumque: sed de costa et eius latere. Et sic ppter modus formationis inducit p̄ficiatib⁹ illius mutue p̄ficiōis, que est inter virū et mulierē fū rem. Lōsonat etiā nūbilomin⁹, bis quod signant p̄ mulierē et virū. Per virū namque et mulierē significat deus et alia, Christus et ecclesia, superior et posterior, rationis et inferior. Prime significatiōis cōpetit formatione mulieris ex viro fū modū p̄dictū. Quod enim oīco spūs rōmaliū imēdiatū p̄ducunt a deo tanq; et primo principio, et immediato et deus in eis rehescit, et quasi soporat, dum delitiae sue sunt esse cū filiis hominum, et rōmaliū spūs a diuino spū in habitatē confirmat et roboratur, optima consonātia p̄format signū signato fū et per virū et mulierē significat deus et alia. Omnis res correspōndet fū et per virū et mulierē significatur Christus et ecclesia. Ecclesia enim est Christus p̄format, dum de latere Christi dormientis in cruce p̄fluxit sanguis et aqua, et quibus in sacramentis ecclesie reducunt efficasia, per quod sacramenta fundat ecclesia, et sic virū ridet Christus, dormitio inducit morti, abiitio coste apertione lateris. Concordat etiā formationē bec significatiōis put per virū et mulierē superior et posterior et inferior, et signari. Sicut enim vir est fortior et mulier est infirmior, sic superior et inferior, et sicut mulier ex viro, sic inferior portio est ex conversione spūs ad bec inferiores, dum aut ad bec inferiores convertit, cessat a vigilatū contemplatiōis, et quodāmodo efficitur, infirmior semetipso, et tendit ad molliētē mulieris, et ideo quodāmodo separari seu soporari debet, et os ei auferri, et exinde mulierē formari. Et sic ppter et magna fuit p̄gruentia ordinis obfūata in huius formationē mulieris, sicut in se, sicut in signato p̄ ipsam. His visis de facili rūdet ad obiecta. Quod enim primo obiectum de textu Beati. Dicendum quod illud dictū est p̄ anticipationē p̄terea illud dictū est quod nō tam ad productionē alicuius, fū quā nō est formata mulier ex viro, sed ex nūbilo, sicut infra patet. Ad illud nō quod obiectum est p̄ vir est muliere fortior et p̄fectior. Dicendum quod materiae minus est nobile. Quod illud quod ex eo p̄ducit fū id est materiae, vir autem nō fuit materia mulieris fū se totū, sed fū aliquid sicut fū costa, et id quod vir est nobilior potuit tamen ex eius costa corp⁹ mulieris formari. Nam non est tanta p̄fectio in una costa viri, quanto est in uno corpore mulieris. Quod si quis quare magis mulierē de viro, quod vir de mulieri. Dicendum quod hoc aliquis futurū erat, sicut in scđo, adā, s. Christo, et ideo ut p̄fecta esset dei opera, debuit esse fīs mulierē, et mulierē de solo viro. Sic enim sunt iplēti sicut dicit dominus et scribit, quatuor modi eductiōis boni esse. Unus quod est de viro et muliere quod nō obfūat natura. Alius quod est nec de viro, nec de muliere, qui fuit in productionē primi boni. Tertius qui est de viro tamen, et bic fuit in formationē Eucaristie. Quartus quod est de muliere tamen absque viro, et bic fuit in productionē Christi de virginē. Tercius autem magis p̄gruebat mulierē educi de viro, ut ostendere ppter virū et caput est mulieris, et quod non ppter mulierē sed mulierē ppter virū et caput est mulieris. Item si supra mulierē contingere in adam lassari, quod

Libri

Secundi

vna cessabat ab operatione, contingebat altera vigorari dū tota
aīa circa actū vni virtutis intēdit. ¶ Immisit autē de sopor
rem in adā, nō ppter hoc qd posset separare costā a vigilāte si
ne dolore & borroze, sed ppter significationē, ppter etiā men
tis ade subleuationē, qd sicut dicunt sancti, adā in illo sopore
multa puidit. Ubi statim cū euigilauit, ppbetice locutus est, t
in hoc multū ostenditūr dei oportētia, que sic potuit separare
costā, vt natura nō amitteret quietē suā. Ex hoc patet illa tria
obiecta de sopore. ¶ Primi em̄ novāl, qd ibi nō erat somnus
ex lassitudine. Scđm similr non valet, qd nō est factum ppter
lesionem boīis occultādā. Tertiū etiā non valet qd etiā ita be
ne manifesta est dei potētia, dū nō excitauit dormitēc a som
no, sicut manifesta esset si formasset cā de latere vigilatiō sine
dolore aliquo. ¶ Ad illa que obiectūntur qd nō debuit fieri de
osse. Dōm qd nō tñmodo mulier facta est de osse sive de costa,
sed etiam aliqua particula fuit sumpta de carne Ade, sicut ses
quens l̄a innuit. ¶ Hoc nūc os, t ca, de car, mea. Magis autē
fit denominatio ab osse, sive qd illa fuit pars principalior, sive
qd vir mulierī confert robur, t mulier p viri cōsortiū vigorat.
vir autē per mulieris consortiū emollitur, t ideo dū caro reple
ta pro costa, qd vir dat fortitudinem t suscipit infirmitatē, si
ue etiā quia costa illa locum carnis occupabat, non em̄ facta
fuit in adāt in eo maneret, sive ea formaret mulier. Et sic
patent illa tria obiecta. Primi em̄ non valet, qd mulier t si de
bilis sit in se, tñ a viro babet roborari t ideo magis dicit esse
facta de costa qd de carne. Scđm nō valet qd em̄ mulier dū esse
facta de costa, nō intelligitūr precīsē, ita qd non de carne. Ter
tiū non valet, quia si illa costa superflua erat ade, inquantū
erat indīviduum, erat tamen oportuna inq̄tū erat mulieris
principium, t ideo resurget in muliere nō i viro, sicut planius
explicatur in quarto.

B Questio, iij. Ut̄ mulier formata sit de costa viri
textum. Cōlummauit deus dīc, vi, om̄e opus suū. Si ḡ forma
tio mulieris fuit post dīc septum, sicut scriptura innuit, ergo
aliquo modo in illis operibus, vi, dōrū mulier cōdīta fuit, sive
nō erat nisi in costa, ergo in costa erat vñ fieret mulier, sed qd
sic est in aliquo dū: esse in eo b̄z rōnē seminālē, ḡ tc. ¶ Itē aug.
vi, sup Bēn, ad litte. Oia que psequētibus erat euolunda tē
poribus, primū de simul creavit cū faceret mundū cōsum
mata quidē, qm̄ nibil babent illa in naturis pprīo qbus suo
tempor̄ cursus agunt, qd nō in istis causalib⁹ factum sit inchoa
ta aut, qm̄ quedā erant semina futuroz, ergo si mulier postea
pducenda erat, ergo semen mulieris pexistebat, sed nō nisi co
sta, ergo tc. ¶ Itē vir dū esse imago dei, qd ex ipso sunt omnes
boies, sicut oia sunt ex deo, sed nulla creatura est ex deo mate
rialis, ergo si recta est assimilatio, necessē est qd vir respectu mu
lieris nō solū babeat habitudinē principij materialis, sive etiā
actiū, sed qd est ex aliquo sicut ex materiali t actiū principio
est fm̄ rōnē seminālē, ḡ tc. ¶ Itē vir pductus est de limo, t
mulier de viro, aut igitur est maior habitudo t pueniētior, cos
tē ad mulierē qd viri ad limū, aut nō. Si nō, ḡ nō magis attri
net mulier viro, qd vir limo, Si sic, ḡ ultra rōnē passibl̄ fuit
ibi aliquo mō rō actiū, si ḡ bec est rō seminalis, apparet qd b̄z
rōnē seminālē et costa fuit formatum corpus mulieris.
¶ Itē cū de pdurit corpus mulieris de costa aut hoc fuit fm̄
naturā aut ptra. Si fm̄ naturā, cū natura quicqđ facit, faciat
fm̄ rōnē seminales videf qd seminalis de costa mulier pducta
sit. Si ptra naturā, L̄ otra pditor, nature vt dicit Aug. non sa
cit ptra naturā. Et idē sup Bēn, ad litte. Non facit deus cōtra
causalib⁹ quas bonas pstituit, qd ptra voluntatē suā nō facit, er
go si formatio euc nō potuit esse ptra naturā, fuit igit̄ fm̄ na
turā, si hoc fuit, ergo fm̄ rōnē seminālē. ¶ Itē si pductio illa
fuit ptra naturā, ergo formatio mulieris fuit miraculū. Sed
Aug, sup Bēn, ad litte, dicit qd de in rerū pditione nō vritur
rebus ad miraculū sue potētē, sed fm̄ quā pp̄ie cōpetit ipsa
rum rex nature, ergo si miraculū nō faciebat sive opabat fm̄ qd
natura exigebat, videf qd mulierē pduxerit fm̄ seminālē rōnē
si ea pdurit fm̄ exigenā nature. ¶ Contra. Magister dicit
in l̄a, t est autoritas Aug. Illa que fm̄ cām seminālē sunt di
cuntur naturaliō fieri, qd ita cursus nature boībus innotuit, si
ergo pductio mulieris de costa nō est fm̄ nature cursum, ḡ nō
erit fm̄ seminālē rōnē. ¶ Itē magis in l̄a, corpus mulieris

de costa factū dū eo sane miraculo quo de quinq̄ partibus qm̄
q̄ milia hominū saturati sunt, sed illud non fuit fm̄ seminales
rationem, ergo tc. ¶ Item hoc videf ratione, semen dicit on
cipium actiū, t intrinsecū, vnde non dicitur semen dominis
būmor quicqđ, sed ille qui decisus est a libīs paternis, sed in
costa nō erat vis actiua ad mulieris pductionē, ergo nec rō se
minalis. ¶ Item semen b̄z in se rationē totius, et partiū eius
rei que ex ipso pductur. Unde Augu, v, sup Bēn, ad litte. In
semine oia producuta sunt t fuerant primitus, nō mole magnis
tudinis, sive in potētia causali, sive in costa illa nō erat virtus ad
singula mēbra formāda, ergo nō erat ibi mulier fm̄ rationem
seminalis. ¶ Item impossibile est aliqd crescere per virtutem
creatā, nisi per rarefactionē, aut appositionē, sive corpus mulie
ris de illa costā pductū est qd erat ipsa matris, nō per costā
refactionē, nec extrinsece materie appositionē, sicut dicit ma
gister in l̄a, ergo pductio illa ex costa nō fuit fm̄ virtutē crea
ture, sed solū creativeis essēt, sed seminalis rō dicit virtutē
creatā, non em̄ dicitur in deo res esse seminaliter, ergo bec p
ductio mulieris ex costa non fuit fm̄ seminaliter rationes.
¶ Item fm̄ seminales rōnes attendit rerū ppagatio t ḡna
tio, sed fm̄ eductio corporis de costa nō fit ppagatio in bus
mana specie, ergo pductio alieñus corporis humani et costa
nō est fm̄ rōnē seminālē. ¶ Et ppter hoc est questio, cū mas
gister dicit aliqua fieri fm̄ rōnē causales aliqua fm̄ ratiōē
seminales que sit differentia inter hec duo. Si tu dicas qd illa
fiant fm̄ rōnē causales que fūt fm̄ rationes incomutabiles
vel eternas, illa fm̄ rationes seminales que sunt fm̄ exigen
tiam t virtutē potentiaz inditaz ipsie creaturis. Obn̄cī contra
hoc per Augu. Dicit em̄ Aug, in, vi, super Bēn, ad litterā.
Nihil habent res in naturis proprijs quod nō in primis die
bus causalē factum est. Et iterum. Lausales ille rōnes quas
mundo indidit cū p̄m̄ creauit, quō institute sunt merito que
r̄poret. Et paulopost. In illis primis rerū causalē causas quas mun
do primū creatorū inferuit, nō tm̄ posuit qd de limo formatu
rus erat boīem, sed quēadmodū pducturus, ergo rōnes caus
ales nō discunt qd increātū, sed creatū. ¶ Item ipse Augu,
rōnes causales quas dicit inditas primis red̄, distinguit cō
tra incomutabiles rōnes tam in, v, sup Bēn, ad litte, qd in, vi.
¶ Querit etiā que differētia sit inter rōnes seminales t natu
raleo, t videf qd nulla, qd Aug, dicit qd cum arbor, germinat, de
semine quotidie est ppagatio fm̄ rōnē seminālē in fl, v, sup
Bēn, sed hoc idē est fm̄ rōnē naturalē. ¶ Item opatio que
est a vi seminali, aut est naturalis, aut est voluntaria, cū em̄ non
sit a causa p accidēto, t sit a cā createda, necessē est, qd sit a natu
ra vel ab intellectu, sive nō est ab intellectu, ergo a natura, ḡ oē
quod sit seminali sit naturali. Pari rōne, cum natura sit vio
ppagatio, t ppagatio sit mediante semine, omne quod sit
naturaliter, videtur fieri seminaliter. ¶ Respon, ad predicto
rum intelligētiam est notādūm qd cum de his rationibus semi
nalibus egregius doctor Aug, in, v, z, vi, sup Bēn, ad lit, ans
bīgue loquatur, t ab ipso potissime habemus hoc nominum
vsum nō est facile inter bīdō vocabula recte distinguerē. Ipē
em̄ rōnes causales mō dicit rebus fuisse insertas, mō dicit qd
tum ad aliqua in diuinā voluntate fuisse scrutatas, possunt tñ
quātū est de vi vocabuli differentiā assignare in hīc modū.
Laus em̄ cōis est ad principiū intrinsecū t extrinsecū fīm̄
liter t ratio causalis qdūt est de vi noīs, semen hō dicit prin
cipium intrinsecū, t ita ratio causalis se extēndit ad rationes
creatas t increatas, ratio hō seminalis solū ad rationes crea
tas, qdūt ergo est de vi noīs, vñ est cōē respectu alterius in
quātū aut adūmīcē distinguitur t cōnumerātur, sic causa t
causalis ratio accipit qdūt ad principiū increātū semen
hō t seminalis ratio spectat ad principiū creatū. Differēt
autē causa t rō causalē, qd causa dicit principiū pductū,
ratio hō causalē dicit regulā dīrigētē illud principiū in sua
operatione. ¶ Similr per hīc modū differt semen t rō semi
nalis. Regula autē agētis icrati ē forma exēplaris sive pde
cis. Regula hō agētis creati ē forma naturalis, t ita rōnes
causales sunt forme pdeales sive exēplares, rōnes hō semina
les sunt forme naturales. Et fm̄ hoc p̄t qd rōnes causales et
primordiales idē sunt re differentes sola rōne, primordiales
em̄ dicunt per p̄ivationē prioris, sed causales per positionē
posterioris, t primordiales inq̄tū respiciēt dea ut pncipiū p̄z
mū, causales

Distinctio

num causales inceptum respicit deū ut sine ultimū que est cā causa. Sunt naturales rōnes et seminales re idē sūt. rōne non differunt. q: enī semen dicit ut ex quo. et natura dicit ut a quo rō seminalis attendit inceptū dirigit potentiam nature. ut ex alio quo fiat aliqd. naturalis non ut ab aliquo fiat aliqd. Vt rō seminalis respicit incubationē et intrinsecā virtutē que mouet et operatur ad effectus productionē. naturalis non operatur producētiō ad productū assimilationē. et modi agēdi assuetudinē. vñ ap propriari loquēdo cū magi ex vīgo fecerūt serpentes. b: sunt h̄z rōnes seminales. cū vīgo serpentes sicut assolēt serpentes generat hoc sit fm rōnes naturales. h̄z vtreq; naturales et seminales cō grue dici possit. Quid igit̄ querit. vtrū aliqd effectus fiat fm rōnes causales. aut seminales. Rūndendum est q: aut sic est a deo ille effectus. q: creatura non b: in eo potentia aliquā. aut si b: b: solā potentia obedientie. vtpote cū mundus sit de nō bilo. vbi nulla est potentia creature. vel cū multi panes multi plicatū ex pane vno. vbi est sola potētia obedientie. et bec fuit fm rationes causales quas de' seruauit in sua voluntate. q: non sunt fm exigētia creature. sed fm exigētia dispositiōis eternae. Si aut̄ sic pducit effectus. q: est in potētia nature. non solum obedientie. h̄z etiā potētis ad actū pducere. sic d: fieri h̄z rōnes seminales. sicut p: cum bō generat ex homine. vel arbor ex arboze. Sed attendendū est. q: illa potentia nature ad effectus istos. aut est ppinqua et sufficiēs. sicut est in semine de cilio a lumbis ad gnatōnē humani corporis et sic d: pprie basere in se rōnem seminalē. Aut est remota et insufficiēs. sicut est in pane vel in alimento. ut ex eo fiat bō. et sic minus pprie de esse ibi ratio seminalis. Non enī d: in pane eē ratio seminalis respectu bolo producētiō. nisi valde large accipiat. Quod aut̄ est sic in remota dispositiō respectu effectus aut perducit ad illū effectū mediātibus illis ad que babebat ordinē immediatā. aut mediate. Si mediate tūc potēt diei q: effectū ille sit fm rōnem seminalē. vtpote si panis comedat et digerat et perturbatur in humorē. et postmodū in lumbis perturbatur in se men. deinde in bofem. Si aut̄ immediate pducit ad effectus vtpote si de pane statim formareb corpus bovis. sic nullo mō d: esse factū fm rōnes seminales. sed fm rōnes causales quis est ibi esset aliqua potētia actiua ad boc q: inde fieret corp⁹ per multa intermedia. tūq; immediae fieret. boc babuit in sola potētia obedientie. Lū ergo querit. vtrū corpus mulieris fuerit in costa seminali. Dōm q: si pprie accipiat rō seminalis. nō. Si aut̄ accipiat large p: quacūq; potētia actiua exīte in materia. sic pōt̄ dici in costa ista ratio seminalis. Rūsus si queratur. vtrū mulier facta sit de costa fm rōnes seminales. Rūndendum est q: nō. q: costa respectu talis modi pducendi. et respectu tāti corporis ex ea formādī absq; additione. nō babuit nisi sola potētia obedientie. vñ pcedēde sunt rōnes ad boc ins ducte. Ad illud aut̄ qd̄ primo obiectum in pterarium q: nibil nouum fecit de' vtrā diē sexti. Dicendū q: illud argumentū deficit tripliciter. Primo q: si formatio mulieris post dīcēm sextū narretur. nō ētū credēdū. q: tā longo tēpore viri formaō p̄cecessit. sed q: die sexta de latere viri pducta sit. Illud aut̄ quod subditur. intelligēdū est per recapitulationē. recapitulat enī scriptura ut addat. Deficit etiā in boc. q: deus non dicunt facere nouū. non solū in boc q: oīa producta sunt in ratione seminali. sed quia producta sunt in suo simili. et boc necessarium est dicere proper creationē animē que non exit in esse fm seminale rōnem. Et per boc p: rūs ad sequētiō. q: formatio mulieris non fuit de consequētiōbus ad opa. vi. dīcētiū vel si fuit. causālē dīcētiū facta. q: pcessit potētia obedientie in Costa. vel etiā aliqua rō seminalis longinqua h̄z fm illam mulier non sit formata sed fm potētia diuinā. Ad illud qd̄ obiectif q: vir est imago dei. q: principium oīi bōmīnū. Dicendum q: non est oīo da similitudo. dīcēt enī est principiū sufficiēs respectu omniū. vir aut̄ non est per se principiū sufficiēs respectu bōmī. atiquo tū modo tener rationē principiū. et boc facit ad maiōē expressionē imaginis. ad cuius expressionē aliquo mō amplificandā non solum facit assimilatio perfecta sed etiā assimilatio modica. Ad illud quod obiectif q: maior erat conuenientia coste ad mulierē q: limū ad virū. Dicendum q: costa dupl̄ pōt̄ p̄siderari. Aut in se aut inceptum fuit parvū. In se quidem ita bene distabat a formatione corporis mulieris. sicut limū a formatione corporis viri. Si aut̄ confide

XVIII

returninceptum est pars viri. sic q: vir et mulier sunt psonae in'quis. bus pōt̄ cē affinitas et attinētia. talis formatio faciebat quod. dam matus vinculum attinētiae esse inter virū et mulierē. qd̄ quidē nō poterat esse inter virū et elementū terre. Ad illud qd̄ obi p̄ductio mulieris de costa nō fuit p̄tra naturā. Dicēdū q: dupl̄ dīcētiū natura. Uno modo dīcētiū natura om̄e illud qd̄ competit rei a qua naturali origine et sic cōpetit creature. ut ex eo p̄ducatur om̄e qd̄ deus vult. Opus enī respectu sui artificis. b: in se potentia p̄fecte obedientie cui p̄ oīa subiacet ei' voleuntati. propter qd̄ dīcētiū sp̄io dīcētiū cerebatur super aquas et cōtra banc naturā deus nūq; facit. immo quicquid facit de creatura. fm banc naturā facit. et fm bunc modū accipiendo natūram. mulier. de costa nō est formata p̄tra naturā. Alio mō dīcētiū natura p̄proprietate iūfita rebus. fm quā res naturales passant cursus suos et motus solitos. et hoc mō accipiendo naturā aliqui deus facit p̄tra naturā. aliqui supra naturā. Tunc facit p̄tra naturā qd̄ facit aliquid cuius sit in natura. et a natura p̄duci babet. tūc alio modo oīo diverso. ut p: in hoc q: natura dat aliquid visum. et successiue in primaria generatione simili et dat vitam. nunq; tūc cecum reducit ad visum. nec mortuū ad visum. Si ergo deus sua virtute hoc faciat. ut alicui ecce visum restituat. et mortuo vitā. tunc dīcētiū facere p̄tra naturā. i. cōtra solidū cursus nature. et tunc dīcētiū miraculum. Quādō deus facit aliquid cuius simile natura facere nō potest. et ad quod natura non babet ordinem fm p̄proprietatem. sicut quādō de' factus est homo. vel quādō corpus mortale factum est gloriosum. tunc facit supra naturā et illud opus proprie dīcētiū mirabile. nō miraculum. Quid igit̄ in operibus set dīcētiū nature rerū. nō dum crāt condite. nec cursus eāz determinati. ideo tam in p̄ductione mulieris ex costa viri. q: in p̄ductione aliaz rerum opabatur supra naturā. non p̄tra. et ideo opera illa mirabilia nō miracula dici debebat. Et p̄ boc p: rūs ad ultimū obiectum. q: nō fuit pprie p̄tra naturā. nec est miraculū dicendū. P: etiā rūs ad illud qd̄ cōsuevit queri. q: difference est inter miraculū et mirabile. et in quo differt facere aliquid p̄tra naturā et supra. Postremo qualiter vīrū est. q: deus nūbil facit p̄tra naturā. et tūc miracula aliquo modo sunt p̄tra naturā. P: etiā q: difference sit inter rationes primordiales causales seminales et naturales. Duo enī prima mēbra. sc̄ primordiales rōnes et causales differunt rōne. Simili duovitima. sc̄ rōnes seminales et naturales. Duo vīo intermedia. sc̄ rationes causales et seminales vno modo se bñt sicut generale et speciale. Alio mō si fiat appropriatio. causales sunt que seruante sunt in mente diuina. seminales vno que sunt rebus inserente. Et bñc est q: Aug. causales rōnes dicit esse cōsēs ad ea que sunt miraculose et naturales. liter. dicit etiā quādā rationes causales in mente diuina res seruatas. quādā autem esse rebus insertas. vj. super Bch. Et sic patet q: nulla est contrarietas.

Questio. iii Quid sit rō seminalis fm essentiā. et cū p̄stet cā esse formā. est questio vīrū. fit formā vīlis. an singularis. Et q: fit forma vīlis. vīde p̄mo p̄bū in. rv. de aliis vbi dīcētiū. q: embryo prius est animal q: bō. g: natura pducit formā spēi mediante forma gñis. sed illa est. rō seminalis mediāte qua natura puenit ad ultimū cōplexū. g: rō seminalis nō est aliud q: forma vīlis. Et tē q: p̄to ē aliqd̄ simplici. tāto p̄us. h̄z forma q: p̄to vīlo. tāto simplicio. g: tāto prior. h̄z in pcessu ordinato qd̄ qd̄ p̄t̄ est. denenit ad id qd̄ posteri est. g: natura pcedēs ad gnationē formē singulařis. puenit ad ipam mediāte vīlis. sed rō seminalis ē illa mediāte qua puenit ad effectū cōplerum. g: rc. Et tē intellect⁹ si vīrus ē intelligit sicut est i re. alioq; si nō ridet ei ita in re sicut intelligit. falsus est tāto. sed tā rōnalis p̄bs q: etiā metapb̄sis. dicit difference extrabi de potētia gñis. ergo op̄s q: tra sit in re. s. q: forme minus vīles exēat in esse a formis magis vīlis bus. aut p̄sideratio logici et p̄bū est oīo vana q: si boc est incōveniens. restat q: forme vīles sunt ille mediātibus quib⁹ edūcuntur singulares in esse sed bñmōi sunt rōnes seminales g: rc. Et tē forma p̄ticularis dicit ens in actu cōplerō q: nulla pōt̄ vīterius fieri additio. materia non dicit ens oīo in potētia. h̄z inter ens oīo in actu et oīo in potētia cadit mediātis ens. qd̄ ē partim in actu et partim in potētia. bñmōi aut̄ est forma vīlis. q: respectu materie est ens in actu. respectu vīterioris formē est ens in potētia. qd̄ igit̄ si nō puenit ab extremitate in extremū vīli

Libri

per mediū. materia nō perducit ad actū cōpletum. nisi mediā eis formis vniuersalib⁹. s̄ rōnes seminales sunt ille mediā tibus qbus puenit ad actū cōpletū. ḡ tc. ¶ Itē ex bole gñat tur bō nō alīn⁹. doc autē nō est nisi p̄ aliquā puenietiā q̄ est in ter bolem t̄ bolem. t̄ nō inter bolem t̄ astinū. illa autē puenietiā nō est nisi in forma vniuersali. ḡ rō quare bō gñat bolem ē fo- ma v̄lis. sed illa est rō seminalis. ḡ tc. ¶ Itē hec v̄ per deduc- tionē ad impossibile. ce eo incipit gñatio in qđ terminas cō- ruptio. t̄ cōuerſo. si ignis natura nibil p̄ducit ex nibilo corru- ptione naturali nulla forma naturalis cedit in nibil cū ignis ce aere fit ignis forma aeris nō corrūpitur in nibil. nec materia. q̄ materia nō erat alīq̄ de cēntia ipsi⁹ forme. corrūptio ḡ in aliquā formā illa ergo forma. aut ē v̄lis aut singularis. Si sin- gularis aut ḡ est forma ignis. aut forma alia ab igne. Nō alta ab igne q̄ in igne gñato nō sunt due forme singulares. s̄ vna tm̄. Si est forma ignis. ḡ forma aeris t̄ ignis sunt vna forma numero qđ est impossibile. Restat ignis cū nō possit ēē forma sin- gularis. q̄ sit forma v̄lis. si ergo b̄ incipi gñatio ad qđ terminis natura corruptio. gñatio vniuersaliq̄ rei naturalis incipit a for- ma vniuersali. s̄ a q̄ gñatio incipit est rō seminalis. ḡ rō semina- lis nō est aliud q̄ forma v̄lis. ¶ Et̄ oīra. p̄bs in lib. de ala. Uni- uersale. aut nibil est. aut posteri⁹ tc. sed ratio seminalis semp- prior est. ḡ rō seminalis nō p̄t esse forma v̄lis. ¶ Itemyle est semp t̄ v̄bis. sed ratio seminalis respicit banc materiā in qua fundatur determinate. ḡ rō seminalis nō p̄t esse forma v̄lis. ¶ Itē rō seminalis nō pdicaf de eo cui⁹ est seminalis rō non em̄ p̄t dici q̄ bō sit semen. vel q̄ corpus bovis sit embryo. svni- uersale predicat de singulari. ḡ rō seminalis nō p̄t ēē forma v̄lis. ¶ Item oī opatio nature terminatur ad hoc alīqd. t̄ ē circa hoc alīqd. doc alīqd autē dicit formā cū materia vniuer- sale aut dicit formā tm̄. ergo forma v̄lis fm̄ q̄ bm̄ nec ē opes- rationis principiū. nec est opationis termin⁹ p̄ sc. sed rō semis- nalis dicit opationis principiū. ergo rō seminalis nō p̄t ēē for- ma v̄lis. ¶ Itē si rō seminalis dicit formā v̄lē. aut ignis for- matam gñis. aut formā sp̄i. Si formā sp̄i. ḡ humana est rō se- minalis respectu astinū. Si formā speciei. ḡ humana est rō se- minalis but⁹ bovi. sed illud est rō seminalis alīcu⁹ qđ ante p̄existit in materia q̄ sit res cōpleta in actu. ḡ ante erit forma hu- manitatis in materia. q̄ sit res cōpleta. s̄ doc est falsum t̄ nō in- intelligibile q̄ forma humanitatis sit in aliquo t̄ illud nō sit res cōplera. ḡ nō est ponere q̄ forma vniuersalis dicit rōne semis- nalem. ¶ Itē si forma v̄lis respectu p̄icularis esset rō semina- lis. cū ḡ bec albedo dicat singularis formā. t̄ albedo dicat for- ma sp̄i. t̄ color formā gñis t̄ qualitas sensibilis adhuc formā supioris gñis t̄ qualitas corporalis adhuc formā magis v̄lē. t̄ qualitas adhuc formā vniuersalissimā. tunc natura in pdus- cione but⁹ albedinis pueniret mediātibus oībus pdictis. ḡ pri⁹ faceret qualitatē. q̄ qualitatē corporalē. t̄ qualitatē cor- poralē pri⁹ q̄ qualitatē sensibilē t̄ qualitatē sensibilē pri⁹ q̄ co- lorem qđ nō est intelligibile. ¶ R̄n. ad predictorū intelligen- tiā est notādūm. q̄ cum satis cōstet rōne seminale esse pos- tentiam actiū inditam materie. t̄ illā potentia actiū cōstet esse essentiā forme. cum ex ea fiat forma mediātē opatione na- ture. que nō p̄ducit aliquid ex nibilo. satis rationabiliter pos- mitur q̄ ratio seminalis est essentia forme producēde. differēs ab illa fm̄ esse cōpleteum t̄ incōpleteum. sive fm̄ esse in potētia. t̄ esse in actu. Utrū autē illa forma sive potentia actiū quā dis- cimus rōne seminale sit forma v̄lis. doc nō est ita planū. dis- cimus cū sunt modi dicendi fm̄ diuersas positiones quas b̄it diuersi de forma vniuersali. Quidā cū dicere voluerunt q̄ cū vniuersalia non sint fictiones realiter t̄ fm̄ veritatem. non solū sint in aia. sed etiā in natura. t̄ q̄ omne quod est in natura ba- bet fundari in materia. tam formae vniuersales q̄ singulares in materia habent esse. t̄ ita nō differit forma v̄lis t̄ singula- ris per abstractionē a materia t̄ p̄cretionē in materia. sed dif- ferunt per additionē vniuersus ad alterā. t̄ per magis cōpleteum t̄ minus cōpleteum. Quis signū est. q̄ in coordinatione gene- rum t̄ specierū forma speciei est cōpleteissima t̄ cōpositissima. forma v̄o generis respectu illius est ens in potentia. t̄ sit mas- gis in actu per differentiā sibi superadditā. t̄ ita cū ratio semi- nalis dicat formā ratione incōplera. dixerunt nibil aliud esse rationem seminale q̄ formā vniuersalē. Hec autē positio par- pendēa nō est. magnorū cū est t̄ concordō esse videtur t̄ auto-

Secundi

ritati. t̄ rōni t̄ sensui. Autoritati q̄ sp̄c cōmentator dicit super metaphysicā in capitulo. quādo autē in fundamēto. q̄ materia suscipit formas singulares mediātibus formis vniuersalibus Rōni etiā concordat: q̄ cum singulare dicat ens in actu. t̄ ma- teria ens in potētia. t̄ forma v̄lis quodāmodo dicat ens in actu et quodāmodo in potētia. rectum videſ t̄ congruum p̄ mate- ria p̄ducatur ad formā completā. mediātibus formis vniuersa- libus. Sensui etiā p̄cordat. q̄ sicut vult p̄bs in principio p̄mi p̄blicorū. p̄gressus nostrae cognitionis assimilatur p̄gressu nature in sua operatione: sed nobis innata est via ab vniuersa- lioribus ad minus vniuersalia. ergo consilī erit in natura. Si quis autē positionē bāc sustinere vellet. poterit declinare rōnes ad oppositū adductas. dicens q̄ loquunt̄ de vniuersali fm̄ q̄ b̄z est abstractum in aia. t̄ sic predicte positioni non obviant. ¶ Aliorū nō positio est q̄ vniuersale forma est. sed nō quelibet u- forma p̄p̄c vniuersale est. est cū forma partis t̄ forma totius t̄ vniuersale nō est forma partis. sed forma totius. Similē cū nō dicitur esse vniuersale respectu vniuersi hominis. s̄ p̄t bō. Illā autē dicit esse formā totius. quequidē dat esse totū t̄ bec de essentiā rei: q̄ totū esse cōpleteatur. t̄ banc formā cōsiderat metaphysicus. formā v̄o partis que in genere nō habet esse ni si per reductionē. nō est dicere p̄p̄c vniuersalē. potest t̄ dīci aliquo mō vniuersalis reductionē. cum illa est indifferēt ad multa que p̄t fieri ex ipso. sicut causa dīci esse vniuersalis quia p̄t in multa. t̄ sic illa potentia actiua q̄ est in materia que di- cebatur rō seminalis. p̄t dici vniuersalis. nō p̄p̄c fm̄ q̄ vni- uersale p̄siderat a metaphysico: sed large vt dicat quādā p̄m̄ cōp̄y indifferentiā. quā etiā p̄siderat p̄blicus. Et̄ hec positio magnorū est t̄ multorū. t̄ magis cā approbat via cōsilio. nec imes- rito. q̄ p̄cordat rationi autoritati. t̄ sensui. Rationi quidē. q̄ neccesse est ponere vniuersales formas p̄pter cognitionē t̄ p̄di- cationis vniuersacionē. si ignis nō est integra cognitioni nisi totū esse rei cognoscatur t̄ nō est cognitioni nisi per formā. neccesse ē alī quā formā esse q̄ cōpleteatur totū esse. banc autē dicim⁹ cōsen- tiam. t̄ bec est v̄lis formavt dicit Autincena. Dicit cū q̄ cōsen- tia nibil altū est q̄ quidditatis rei v̄lis. Similē nō elveravni uocatio. nō quādo aliqua in vna forma cōmuni realiter assi- milantur. que de ipsis essentialiter predicator. forma autē in qua plura assimilatūr. nō potest esse nisi forma vniuersalis. q̄ v̄o essentialiter predicator. de illis nō potest esse nisi forma to- tum cōpletecōs. ¶ Forma ignis vniuersalis non est aliud q̄ for- ma totū. que cū dīse nata sit esse in multis v̄lis est. particulas- risatur autē nō per additionē v̄lerioris forme. sed per coniun- ctionē sui cū materia. ex qua cōiunctione materia appropiat sibi formā. t̄ forma materiā. sicut dīctū est supra. Et̄ q̄ nunq̄ ē forma separata a materia: nunq̄ est forma v̄lis sine particulari. q̄uis autē vñū nō sit sine altero. differt t̄ vñū ab altero. q̄uis cū albedo nō possit esse sine corpore. differt t̄ a corpore. vñū in separabilitatis nō ponit idētitatē oīmodā. Concordat etiā bec positio autoritati. Dicit cū p̄bs q̄ cum dico celū. dico formā. cum dico hoc celū. dico materiā. ergo in diuidū super formā vniuersalē non addit̄ aliquā forma. sed solum materiā. Dicit cū Boeti⁹ q̄ sp̄s est totū cē in diuidū. ergo forma vniuersa- lis que est sp̄s. est forma totū que cōpleteatur totū esse. t̄ que est sufficiēt ratio cognoscēdi q̄tū ad esē substātiale t̄ hoc me- lius tactū est supra dīs. iij. Lōcordat etiā sensui. alt⁹ est cū or- dot modus in egressu specierū a genere. t̄ in eductione forma- rum de potētia materie. Naturalis cū dicit. q̄ materia p̄sus- cipit formā elementarē. t̄ mediātē illa venit ad formā cōpletionis. q̄ confide- rat illā potentia materie fm̄ qđ per operationē nature b̄z in effectum pdicere. Metaphysicus v̄o qui cōsiderat vniuersales formas sive essentias. in quibus res singulares b̄t assimilari. ponit magis vniuersale t̄ minus. fm̄ q̄ pluravcl pauciora b̄t assimilari in illo. t̄ illud in quo est prima assimilatio. dicit esse genus gñalissimū. illud v̄o in quo est p̄fecta assimilatio. dicit esse specie specialissimā. t̄ p̄pterea dicit speciem addere ad ge- nus. t̄ hoc totū innuit in re. Dicit etiā genus simplici⁹ specie in pluribus reperiri. t̄ b̄c est q̄ gen⁹ in aliquo assimilat̄ deco- magis q̄ sp̄s in aliquo cōuerſo. Deus cū q̄ nobilissim⁹ est in fine totū nobilitatis. simul babet in se oīm̄ perfectionē. ita q̄ ipse est simplicissimus t̄ oīm̄ incorruptibilis. Est etiā perse- cutus t̄ oīm̄ da actualitate p̄stitutus. creatura v̄o fm̄ q̄ p̄t semiplene

Distinctio

XVIII

semplene assimilat deo. et quantum ad rationem simplicitatis et incorruptibilitatis magis assimilat ei quod est magis universalis quam ad rationem actualitatis magis assimilat minus yle. Hanc autem duarum positionum que sit probabilior et verius. difficile est videre stanti in ipsa causa consideratione. descendenti vero ad particulares operationes nature. videbis consideratio physici et metaphysici diuersificari. nec posse unum sibi correspondere. alii enim diffinunt at bedo sicut prius tacitum est. alii a natura producuntur. Diffinitur enim per genus suum quod est color. et color per genus supius. et sic usque ad summum genus sui. sed natura in producendo non scrutat hunc ordinem. sed sic producit albedo. sicut exigit operatio qualitatum elementarum cum virtute luminis. et ideo positio ultima dicta communior est et intelligibilior et sensui vicinior. Nam igitur iuxta viam coem sustinendo rendere possumus ad questionem propositam. quod si forma universalis dicatur per se in qua res est ordinabilitas in genere quam metaphysicus bene considerare ratione seminalis non est forma velis. si autem dicatur forma velis forma ens per se incompletus in materia. et indifferens et possibilis ad multa producendum. sic potest dici ratio seminalis forma velis. Et per hoc prout respondit ad observationem. quantum ad utramque partem. Rationes enim que probant quod ratio seminalis non sit forma universalis. loquuntur de universalibus propriebus rationes vero ad oppositum adducte loquuntur de forma universalis per se in alia acceptione. Nam quae forma universalis de quocumque forma existens in potentia. siue sit forma totius. siue sit forma partis. et hoc prout discurrendo per singula. Nam illud quod primo obseruitur plus est alia quod est ratione seminalis sit forma velis proprie dicta. nam est ratione et quocumque alia universalis forma non est esse nisi per educationem alicuius singularium. Unde autem vii principiorum dicitur. quod natura in his occulte operatur. Ad illud quod obseruitur et universalis est simpliciter. prout ratione. verum est enim quod universalis est simplicius per se cum quaevis bene coordinatione ad id quod est minus universalis. sed per se diffinitius. per se autem via generationis non bene coordinatione. nisi solli per accidens. ac cedit enim quod per operationem nature. prius sit aliquis genus quod species specie autem non est quae sit individualiter. Ad illud quod obseruitur et ratione publice aliquid responderet in re. Dominus per verum est. vera enim et realis est similitudo inter petrum et paulum. et ita necessarie est ponere aliquid tertium in quo assimilantur. sicut inter hominem et animalis realis est similitudo. et ideo consideratio physica non est vana nec tamen opere ita essentia rerum produci. sicut dicit cognosci. sicut sicut enim quod sic se habeat ad esse sicut se habet ad cognitionem. sed non opere quod sic se habeat ad productionem. Ad illud quod obseruitur et forma particularis dicitur ens in actu completo. Dominus per verum est quod illud quo mediate pertinet ab ente in potentia ad esse completum est quodammodo ens in actu. quodammodo in potentia. sed hoc non est quocumque modo ens in potentia. sed illud quod bene ordinatione ad hoc. et hoc est potentia materie activa. que rationem universalis non bene cum sit forma partis. quis sit quodammodo in actu. quodammodo in potentia. Ad illud quod obseruitur et de generante hominem non animali. descenditur quod hoc non est propter formam humanae. sed hoc est propter vim datam illi nature ad producendum sibi filium. Ad vitium prout rite procedo etiam quod potentia illa activa non est forma singularis nec ignis. nec aeris. sed est indifferens ad utramque. et ideo et illa qualibet eam potest educi. et in illa quelibet eam potest vel baber resolutio. et illa dici potest ratio seminalis.

Consequenter queritur de secundo articulo. scilicet de productione. Iacit ipsius Eusebius. et per consequens omnes alterius aiebant. Ade. Et circa hoc tria quoniam. Primum est utrum aie oīm hominum sint una sibi vel diversi. Secundum datur quod diversi. queritur utrum simul vel successivae sint in esse productae. Tertium. datur quod successivae queritur utrum amba sint ex traduce.

Queritur. Circa quam sic procedit et ostendit quod aie omnes hominum sint una aia numero. non diversi. Quod individualiter et multiplicatur ad alterius multiplicationem et individualizationem subalteri deprendetur ab illo. sed aia intellectiva non deprendetur subaltera corporis. cum possit esse subaltera sine illo. quod non individualia nec multiplicatur per individualizationem corporis vel multiplicationem. Quod plus assimilans in completeione et natura duorum corporum minorum corpora quod eiusdem corporis membra diversa. ut caro mea carnit. quod os mei carni mee. quod si aia una potest esse viuisificatrix diversorum membrorum vestrum corporis. ita quod in illa membra diversorum influere

tias per se dispositioes variæ. vel multiformis quæna aia possit esse per se duorum corporum sibi simili. Item multiplicatio in individualibus eiusdem speciei attenditur propter preservationem et permanet esse in pluribus quod non poterat permaneri in uno. sed aia rationalis est incorruptibilis. sicut infra patebit ergo vel per se non sit multiplicatio per se numerum igitur in diversis corporibus non numeratur. sed est eadem numero. Item si aia intellectiva in dividuaretur per se corpus. per sequens quod recipere in illa in dividuaretur per se exigentiam corporis. sed aia intellectiva suscipit formam universalalem ut est universalis. quod si forma existens in aia non individualatur. pari ratione nec aia prout est in hoc corpore individualiter potest. Item ad hoc quod aia rationalis aliquid intelligatur. necessare est quod ex se intelligatur et intellectu fieri unum. sed contingit alias diversorum hominum oīno id est intelligere. ergo contingit unum et id est unum. sed quocumque unum et eidem sunt eadem. Inter se sunt eadem. ergo aie plurimi homini sunt una et eadem substantia numerus. Item actus et officium substantiae spiritualis est regere et mouere subiectum corporalem. ergo si nihil est ociosum in natura. nūc est ponere substantiam spiritualis quod non moueat corporalem. sed si diversus est substantia in diversis corporibus. tunc contingit casus separari a corporibus propriis. continget casus aliquis ab actu cessare. et ita ociosas esse. quod si hoc est inconveniens. inconveniens est plures diversas alias rationales habere. Cetera. sicut dicit plures prius actus bene fieri in propria materia. sed aia rationalis est actus et endelicibus corporis humani. ergo cum diversa sunt corpora humana. diversae erunt aie rationales illorum corporum perfective. Item perfectione et perfectibile necessare est ad invenire esse proportionabilitatem ergo nec perfectibile excedit perfectionem. nec perfectio ipsum perfectibile. Si igitur aia rationalis est perfectio corporis humani. illa aia rationalis que est perfectio istius corporis. non est perfectio alterius corporis. et ita impossibile est quod perficiat aliud corpus. Item ab eodem est esse et esse unum sicut est distinctus. sed uniusquisque bene esse a sua perfectione. ergo distinctionem. si igitur bene ab homine distinguatur. ergo et perfectio unius hominis a perfectione alterius. sed perfectio hominis per se est homo. est ipsa aia rationalis. non tamen brutalis vel sensibilis. ergo et cetera. Item boc ipsum vide per deductionem. ad impossibile multiplex. Quod primus est quod si eadem sit aia in multis corporibus. cum unus sit sciens. alter ignorans unus bonus alter malus. unus etiam odiat alterum. sequitur tunc quod duo contraria erunt in eodem subiecto per se numerum et in eadem parte. cum non habeat diversas partes. et id est ipsum contrariabitur sibi ipsi quod si hoc est impossibile. restat quod illud ex quo sequitur. scilicet unum et eadem animam in diversis corporibus. Item si una et eadem anima est in pluribus post mortem. nihil plus bene iustus quod impossibile. ergo bene manet irreverberatus. et malum impunitum. ergo mundus est inordinatus et deinde est iniustus. et iustus est quod facit aliquis bonum. quod si hoc est adeo impossibile ut non sit contra fidem. et etiam contra rationem rectam. impossibile est plures homines eadem animam rationalem habere. Item si una aia rationalis est in diversis corporibus. quod post mortem non est magis beatius unde alter. si igitur ad beatitudinem non pertinet nisi per virtutem. et multi sunt qui in hac vita non habent virtutes. ergo multi sunt qui non pertinent ad beatitudinem. si igitur eadem est omnis anima nulli beatificans. quod frustra factus est bene frustra factus est etiam totus mundus. et si hoc est oīno falsus et impudicus. falsum est et impudicum animam esse in pluribus. Item ad predictor intelligentiam est nota secunda quod in hac questione multi philosophantes multa divergunt falsa et vana. Quidam enim philosophi crediderunt non solum eadem esse animam in omnibus corporibus. sed etiam in omnibus animalibus. crediderunt enim animam non esse aliud quod deus. et cuius positionis fuit Pythagoras et Zarros. sicut dicit Augustinus in libro de ciuietate dei de Zarro. Omnis me autem hoc putauerunt de anima humana propter sui dignitatem et spiritualitatem quantum ad intellectum agere quantum vero ad intellectum possibile crediderunt esse id est quod yle. quod anima potest recipere omnia et ita denudata est a formis omnibus. hoc autem ponere non est philosophia. sed manifesta insipientia. Et cum anima sit variabilis et transmutabilis. et bonitatis. et malicie susceptibilis. oīno deesse non potest. Et iterum sit forma nobilissima inter naturales formas dans et crutum et complementum corporis. et distincta ab alijs formis naturalibus. yle esse non potest. Alij autem alii opinati sunt quod anima humana sit intellectus per se intellectualis est. una est in omnibus corporibus non solum quantum ad intellectum agere sed et quantum ad intellectum possibile. Et ratione inquit ad hoc ponendum fuit ipsius animae materialitas. et

Libri

Secundi

incorruptibilis. Quod enim immaterialis est et a corpore non dependet, per corpus non potest individuari, cum nec sit corpus nec virtus in corpore, ut dicit p[ro]p[ter]o. Num sit incorruptibilis non indiget multiplicari, cum una numero perseverari possit. Et bec fuit positione commentatoris super lib. de anima, quia etiam vult imponere Aristotelem et tradere ex libro suis, item quod ponit modum eternum, et ita boles innumerabiles processerunt, tum etiam quod ponit quod nulla sit suba spiritualis, que non habeat corpus mouere, et si diversae ales essent in diversis boibus aliqui cessaret ab actu mouendi cum separantur etiam etiam infiniti acti, cum motus celorum non habuerit principium sicut p[ro]p[ter]o. Ad uitandas autem objectiones in tractatu adductas, distinguunt commentatores tres partes in humana anima, cur? Vnde sunt bec super iij. de anima. **C**ontra primadum est quod in anima sunt partes tres intellectus. Quaz una est intellectus recipiens, secunda autem efficiens, terciera autem factrix et due illae sunt eternae, scilicet agens et recipiens, tercera est gnatibilis et corruptibilis. Nam autem tertia quia dicit gnatibilem et corruptibilem, vocat intellectum passuum, et illud dicit quod nibil aliud est quam imaginari. Unde postmodum subiungit. Intellectus passus est corruptibilis, et absque hoc nibil intelligi. Per intellectum autem passuum intelligo utrumque imaginari, vnde diceremus quod sicut in visu est color, et est lux et est oculus videns, sic in stelle et in sebus quod species imaginariae sunt sicut color. Intellectus agens est sicut lux intellectus passibilis est sicut oculus, sicut et per cursu illorum trahit effectus visus, ita et per cursu illorum trahit intellectus. Et sicut ex diversitate vel defectu colorum causatur diversitas vel defectus actus videndi, sic ex diversitate existit in studiis imaginario vel imaginatione causatur diversitas in intellectu plurimi. Et defectus etiam actus intelligendi in eodem boce, quod nibil intelligimus nisi in fantasmate, et per ratio dicit p[ro]p[ter]o corrupti intellectus quodam interius corruptio. intellectus inquit non quilibet, sed adeptus, et per bec quod dicta sunt nimirum declinare inconvenientia quod ad banc opinionem sequuntur. Quattuor autem bac opinionem considerant, pessima est et heretica. Est enim contra episcopanam religionem, dum auferit meritum retributionem, que non esset si omnia anima vna esset. Est etiam contra rectam rationem. Planus est enim quod anima intellectiva ut intellectiva est perfectio boni sicut et boni. Si ergo boles non sunt diversi solum sicut anima, sed sicut et boles, non solum sunt diversas imaginations et alias sensibiles, immo etiam diversos intellectus et alias rationales. Est etiam contra sensibilem experientiam quod diversi doles diversas sunt et per trias cogitationes et affectiones. Quid si tu dicas, quod hoc venit ex diversitate specierum existentium in imaginacione, hoc nibil est, quod non solummodo diversificatur in bonis intelligibiliis quod extrahunt a sensu, immo etiam in aliis quod sunt super oculum imaginatione, sicut sunt virtutes quod intelliguntur per suam essentiam, non per speciem imaginariae, sicut enim est ipse deus quem quidam diligunt, quidam pertenunt. Hanc igitur positionem repudiando tanquam hereticam et falsam, dominus est sicut fidem et veritatem per diversi boles diversas sunt rationes ad hoc probatas. **A**d illud autem quod primo obiectum in tractatu quod intellectus non dependet a corpore, igitur ab eo non potest individuari, dominus per intellectus individuatus sicut corporis indigentia, non tamen in individuatione est a corpore, sed a propriis principiis materia, scilicet forma sua, quod de sebus sicut in se subsistit sicut determinauit est supra. **A**d illud quod obiectum quod una anima potest perficere diversa membra, dominus quod non est simile per se quod omnia membra continuatur et reducuntur ad unum principale membrum in corpore, medietate quo est deflatus, motus et sensus ad alia membra, ut per tria in corde, diversorum autem bovis corpora non continuatur nec reducuntur ad unum membrum, et ideo non possunt babere unam perfectionem. **A**d illud quod obiectum quod multiplicatio numeralis sit propter conservationem speciei, dominus quod sicut in precedentibus dictum est, bec non est tota causa nec principia, immo principialis ratio est ad manifestationem bonitatis divinae et bec precipue est in animalibus que multe sunt et in eis distribuunt gratiarum dei multiformitas, et consimiliter illud quod supradictum clivitatis integritas et numerositas. **A**d illud quod obiectum quod anima recipit formam universalis et est universalis, dominus quod si illa forma quam anima recipit sit universalis per indifferentiad ad multa singularia cognoscenda, tamen revera illa species que est in anima, est quoddam accidens singulare quod vel que distinguit, et disponit ipsam animam, et in diversis animalibus diversificata, sicut scientia quod in diversis cognoscendis est anima et alia quae sunt secundum de re unica. Et per hoc per tria in se sequentes, quod deus per actum ins-

telligendi regreditur per intellectum et intelligenter fiat unum hoc in telligitur quantum ad spem que vnitur intellectui, non quantum ad ipsum obiectum extrinsecum, illa autem species quod intellectu vnitur, est coparationem ad intellectum in quo est, et ad obiectum ad quod est, et quod repertatur, et quae in coparatione ad obiectum beatum vnitatem, quodammodo in diversis cognoscendis, quod ad idem in quantum est ratione et similitudo eiusdem, tamen in coparatione ad animam in qua est huius diversitatem. Et potest ponи exemplum de species uno receptis in duabus speciebus, vel in duabus oculis. **C**ad illud quod obiectum per substantiam spiritualis officium est mouere corpus, dicendum quod illud argumentum duplum deficit, primum quidem quod per hoc non est substantia spiritualis principalis facta, cessabit enim motus, quod ignorauit p[ro]p[ter]o, unde vana est ratio sua quod assumitur numerum motorum, sicut numerum mobilium et motuum multo certi sunt plures angeloi qui sunt orbis qui mouentur, non enim facti sunt ad hoc, sed ad frumentum deo. Deficit etiam in hoc quod si anima separatur a corpore, resumet enim aliquis corpus suum per resurrectionem quod p[ro]p[ter]o etiam ignorauit, et ideo non est mirum si in domino deficit, ne cesset est enim philosophante in aliquo errore labi nisi adiuvetur per radium fidei.

Questio. iij. Utrum ale oculi fuerint simul produti. **E**t quod sic videtur Job. xl. Ecce bebebam quod feci tecum, ergo Job factus est simul cum lucifero sed non est semper corpus, ergo est facta anima, ergo anima Job facta est simul cum luci sero, et parvus et alioz aie bovis producuntur in primordio. **C**ontra angelos filium producti sunt et corpora celestia propter immortalitatem et incorruptibilitatem, si ergo ales rationales sunt bimini videtur. **C**ontra ales oculi sunt durationes cum angelis a parte post, et pars ratione videtur quod debeat esse etiam aequalis durationes ex parte ante, et oculi filius cum angelis fuerit creatus. **C**ontra non est anima propter corpus, sed corpus propter animam, quod potius corpus deberet formari per exigentiam aie, quod anima produci per exigentiam corporis, sed illud ad cuius exigentiam sit alterum, est quod videtur anime anima corpora sint producuntur fieri. **C**ontra reperitur spiritus qui per naturam suam est spiritus sanctus, quod videtur res perire spiritus qui per naturam esse separatus et spiritus talis non est nisi anima humana, ergo si anima humana de sua natura est separata, ergo videtur ales separatum a suis corporibus debuerint produci et ita similiter. **C**ontra oppositum arguitur sic in p[ro]p[ter]o. Qui fingit sigillatum corpus, et globo, expontit, et alas, et anima facte sunt sigillatum, et successus sicut corpora. **C**ontra Augustinum in libro de ecclesiastice dogma, et encyclica est, quod ales non sunt creatus filii. **C**ontra hoc videtur ratione, si ales rationes sunt rationes aut non. Si non, quod ro quid impediret, et cum non sit dare restat quod si simul prodire fuerint, statim babuerint visum rationis, et si hoc, ergo meruerintur vel demeruerintur, quod videtur est contra apostolum Romanum ix. Antevidetur boni vel malorum aliquod egisset videtur. **C**ontra si ales fuerint filii creatus aut volunt venire ad corpora, aut non. Si volunt, cum corpora illa sint infecta et penitentia, ergo sunt impie et stulte, cum voluntarie ad perambulandam culpam et penam. **C**ontra anima quod dicitur est in corpore, mole corporis grauatur, ergo melius est ei per se existere et extra carnem quam in carne, sed non est ordo, sed peruerbio procedere ad statum minus perfectum a statu magis perfecto, si igitur deus et natura ordinate facit quicquid facit, nec ordinis nature nec ordinis prudenter diuine decet alias simul creari, et postmodum corporibus vniuersi. **C**ontra hoc etiam facilius rationes que superaddictae sunt de anima adeo, ut si ostenditur quod anima creata fuerit in corpore et non ante. **R**esponsum ad predictorum intelligentiam est notandum quod circa hoc triplex est modus discernendi. Unus per estimationem aliquorum philosophorum, Alter per intentionem quorundam hereticorum, Tertius per instructionem sanctorum et doctorum. Primus modulus dicendi est quod ales fuerint simul creatus in stellarum comparibus, et post formatio corporibus sibi prodicatis ad bec corpori vivi canda descendunt per lacteum celum et alios orbites planetarum et postmodum corruptis corporibus illuc reuertuntur et postmodum loco suo et per iterum descendunt, et cum descendunt obliuiscuntur prius cognitorum, et cum ascendent obliuiscuntur malorum que in corpore babuerint. Hec autem positio platonis fuit et suorum sequaciorum et bac multum nitiditer approbat. Macrobius explanans somnum Scipionis, Sed vere ista positio plus est somnum quam aliquod dicitum.

Distinctio

XVIII

dictum autentici. Primum quidem quod talis creatio et descendens est ascensus nullam oino potest babere certitudinem cum nemo possit hoc pruincere ratione. Nemo est qui possit dicere se talium recordari. Secundum vero quod manifesta est in aliis absurditate: quod dum ponit tale animarum circulationem, ponit quod anima non sit vera corporis pfectio cum purus actus in propria materia babeat fieri. Ponit etiam quod nulla possit esse beatitudo, cum illa non sit nisi ubi non est pfectus et certitudo, sicut ostendit Augustinus de trinitate, xiiii. Secundus modus dicendi est quod aie humana similitudine fuerit create in celo cum angelis utrumque est summa eiusdem naturae et postmodum ad suggestionem dei tenebatur peccauerunt, et merito illorum peccati in corpora sunt detrusi tamquam in carceres, ut ibi purgantur, et cum purgare fuerint ad celestem patriam reuocentur. Hec autem positio est heretica quod omnis manichei et non solum est contra fidem catholicam, sed etiam contra physiologiam et etiam sensibiliter experientiam. Lautra fides catholicam est cum ponat alias ante peccasse quod corporibus ecent unitate, cum dicit apostolus de Jacob et Iesu Propterea, Ante quod aliquid bonum et malum existimat. Ponit etiam nullam aliam dannari finaliter, et ita timorem dei auferre de corde. Lautra physiologia est dum ponit alias circumire diversa corpora, cum propria forma in propria materia babeat fieri dum etiam ponit quod corpus comparatur ad animam non sicut perfectibile, sed sicut carcer, quod si verum est, homo non est vera species, cum et anima et corpore non fiat unum. Lautra rationem et sensibiliter experientiam est, quod videmus animam qualitercumque bona nolle a corpore se parari, sicut dicit apostolus. Nolumus expoliari sed superuestiri quod mundum esset si ad corpus naturale aptitudinem et inclinationem non haberet sicut ad suum sordale, sed sicut ad carcere. Vide mus etiam quod nihil nouimus nisi ea que priusquam natum sumus didicimus, quod non esset si aie non a primordio create fuissent, et in celo peccassent, multa enim alia scirentur. Quod si tu dicas quod mole corporis oppresse oblitus es, quero tamen quare in pectus tuis non recordans aliqua. Tertius modus dicendi est, quod aie non sunt nisi sunt create, sed successivem pducunt in suis corporibus et in hoc penserunt omnes catholici tractatores, et adeo certum est, quod non licet dubitare de aliis aliorum hominum ab Adam. Nam de alia aie vel in corpore creato, de aliis autem non dubitat, immo sprobatur quod ante corpus pducte fuerit duplicitate ratione mouente circa alias aliorum hominum, quaz nulla reperitur in alia. Ide. Prima est, quod anima cum corporibus unitum originalem culpam tradibunt et inservient, ita quod nullam hanc culpam actualiter ergo in eis nec meritum nec demeritum potuerit procedere, nec liberi arbitrii vius, nec delicti beratio venienti vel non venienti ad corpus. Alio ratio est, quod aie non a sua prima origine sunt ignorantes nec noverunt ista quod per sensus addiscunt, non enim addiscere est reminisci ut probat sancti et philosophi, et ideo aie nostre bac duplicitate de causa, non potest dici ante corpora pducte, tum propter ignorantiam, tum propter originalem culpam quaz neutra fuit in alia. Ide, quod in corpus fuit inservita, et ideo magis de illa dubitauit, quod de illis. Probabilius est de illa dicere, sicut supra ostendit fuit, quod fuerit creata in corpore, de istis autem non solum debemus opinari, probabiliter, sed etiam cogimur credere fideli, quod ante corpus create non fuerit, et hoc omnes catholici sentiunt tractatores, et sic quod inuenitur autoritas cum quod videat aliud sonare, prie intelligenda est, quod vel loquitur in altero opinionem, vel si secundum ppteriam loquitur, intelligunt quod anima priusquam corporum unitum creaturam sit, non ordinem regis sed nature, et sic intelligenda sunt vobis Gregorius Nazarenus, et vobis Dafni, et vobis Augustinus, in illo de alia et spissu, qui dicit quod concupiscentialis et irascibilis pars inservit aie quod ipsa unitas corporis. In ipsis enim istis magis notatur ordo nature quam regis. Secundum est sicut rationes ostendentes, quod aie non fuerit simul create. Ad illud quod obiectum citur primo de Job. Dominus quod tecum non dicit ibi associationem quod tum ad similitudinem durationis, sed dicit pformitatem in participatione rationis, quasi diceret, feci tecum, id est semel tibi. Ad illud quod obiectum, quod angeli sunt simul creati quod incorruptibles. Dominus quod ista non est ratione tota, sed quod sunt incorruptibles, ita quod non habent inclinationem ad alium alterum rei pfectionem, alia vero cum sit pfectio corporis naturale, hanc inclinationem ad corpus et ideo quodvis sit incorruptibilis et a corpore separabilis, dum tunc pduci quod facta est formatio corporis secundum exigentiam inclinationis ad corpus quam non est ponere in angelis. Qui autem banc inclinationem negat esse in aliis indiget sensu. Ad illud quod obiectum, quod omnis anima duratio a pte post est equalis durationi angelorum, et a pte ante dominum quod

nō est sicut est, quod duratio eiusdem a parte post est infinita et infinitum infinito non est maius, et ideo nulla suba spissatis incorruptibilis potest alia excedere quam ad durationem ex parte post quam cum ad durationem ex parte ante est finitas, et ex illa parte potest esse excessus, et excedit duratio angelorum durationem aie, propter naturam animae per quam bene vivi pro proprio corpori, ut pfectibili. Et quod corpora non decidunt similiter esse, sed successivem pducuntur, spissus similiter humanos pfectus non similiter pducuntur, sed successivem. Ad illud quod obiectum, quod corpus est propter animam. Dicendum quod verum est, sed tunc non opere propter hoc quod anima pcedat secundum rem, sed solus secundum intentionem artificis, finis enim si pcedat in intentione, habebit sequitur in executione. Ad illud quod obiectum, quod deberet esse spissus qui modo sit separatus, modo inunctus. Dominus quod illa combinatio non est pgrua. Nec dicitur quod naturam spissum enim qui naturaliter contingit corpori non quod naturalis est a corpore separari, nisi per penam peti, cum enim sit incorruptibile secundum naturalem institutionem, dum ei aptari corporis incorruptibile, cum non possit ab eo separari absque dolore, et ideo illa terrena differetia spissus non dicitur naturaliter reperi. Posset tamen dicitur, quod competentius est animam manere post corporis quam ante, quod incorruptibile necessario excedit corruptibile durationem et parte post sed cometitur potest duratione ex parte ante, et hoc quidem debeat esse in alia et corpore, cum pportio debeat esse pfectionis ad perfectibilem quartam potest esse.

Questio. iiiij. Supposito quod aie pducantur successivem videatur. Vnde, xvij. Quid est aie que egressi sunt de semore Jacob. Ixij. Si tu dicas, quod anima non stat ibi, per substantiam rationalem, sed per virtutem carnali sive boice exteriori. Obiectum de Benito, ij. quod in formatione mulieris non dicitur, quod de inspirauerit in ea spiraculum vite, g. v. quod tota mulier de aida pducta fuerit quam ad animam, et quam ad corpus. Itē ad Epistola, iiij. Nascimur omnes natura filii ire, sed non sumus filii ire ex parte carnis, sed ex parte aie, nec sumus filii ire, nisi quod sumus filii aie. Itē ad aliam, quod anima nostra pcedit ex alia ade. Item hoc ipsum videatur ratione. Actus gaudiandi est entis completi, tunc effundens quodcumque copietum est, cum potest gaudere tale quale ipsum est, sed alia bona inter omnes formas naturales est pfectissima, ergo si alia forma naturalis per potentiam multiplicandam in diversis materialibus sicut una flama in diversis candelis, multo fortius hoc ut est esse in alia rationale. Itē vis gaudiaria principali residet penes animam, sed si homo generat boicum cum gaudio consistat in pductione filii, pncipaliter pducit animam quam carnem, et si caro est ex carne, multo fortius anima est ex parte aie. Itē eque magna vel maior cognitio est bois ad boicum, quod sit brutus ad brutum, et pfectio est vis geratior in boice quam sit in aliquo beuro animali, sed gaudium totaliter pducere brutum, et quam ad animam, et quam ad corpus, et non est necesse animam brutorum creari, multo fortius videtur quod anima rationalis possit traduci, et per coitum seminari. Itē hoc videatur per deductionem ad inconveniens, aut enim anima rationalis est per propagationem, aut per creationem. Si per propagationem, habeo ppositum, sed quod sit ex parte creationis, cum deus cuius est creare, nihil possit vel debeat inordinare facere, vel si sicut adultero non dat gratiam quam immediate pcedit ab ipso, sed etiam corpori per adulteria gaudium non debeat infundere animam quod si infundatur, videtur esse reprehensibile et acceptare coitum adulterium. Lautra, Epistola, lxvij. Omne flatum ego feci, constat quod de flatu corporali non intelligitur ergo de flatu spirituali qui est anima rationalis ergo sicut solus deus infusavit in faciem aie spiraculum vite, ita creat animam cuiuslibet hominis. Item pbs, in, xvi, de animalibus. Solus intellectus intrat ab extrinseco, sed si traducetur non intraret ab extrinseco ergo anima rationalis non est ex parte traducere. Item ratione videtur. Omne quod est per naturam propagabile, est per naturam corruptibile, sed anima rationalis secundum philosophos, et secundum etiam omnes leges et sectas est incorruptibilis, ergo non est per naturam propagabile, ergo non est ex parte traducere. Itē si anima est ex parte, aut ergo anima ex carne, aut anima ex anima. Ex parte traducere, aut ergo anima est ex carne, aut anima ex anima. Ex parte non potest, quod impossibile est ex corpore fieri non corporis anima, aut est non corpus sicut multipliciter probat pbs et Augustinus. Si ex anima, aut ergo ex toto, aut ex parte. Ex parte non, quod anima est simplex. Si ex toto ergo cum aliquis generet aliquem cum determinet ei totam animam suam delimit habere animam, et definitiviter, et si hoc est manifeste falsum, patet. Item anima rationalis cum sit suba pte ex parte et incorruptibile per materiam et formam, sed cum pbatum est supra, cum ergo pducatur, aut pducitur ex parte,

Libri

ria preiacēte, aut simul cū ipa producīt sua materia. Si simul cū ipa pducitur sua materia, ergo necesse est ut pducatur ex nō bilo, ergo a solo deo. Si producīt ex materia piacēte: qd de illa materia, aut est corporalē aut spiritualē. Si corporalē ea nō pot fieri aia. Si spiritualē aut b̄z formā aut non. Si nō: qd pot esse in rerū natura sine forma cū oē esse sit a forma. Si b̄z ergo vel erit angelus vel aia. Nō angel, cōst̄t ergo aia. s; et eodem nō fit idē numero, ergo ex ea nō pot fieri aia. ¶ Itē si aia rōnalis esset ex traduce, necessario oportet et tūc descendit qd descendit semē. s; multa semina sunt qd munq̄ puenit ad organizationē, immo plura effundunt qd ad formā producātur, ergo vel effent anime rōnales sine corporib⁹ vel periret tā nos 45 bilis forma quoz vtrūq; absurdiū ē dicere et implū. ¶ Illū ad predictor̄ intelligentia est notandū: qd circa hoc triplex ē modus dicēdi. Quidā nāq; dixerit qd anima pductio ē mediāt̄ intelligēt̄, vt sicut corpus celeste ad productionē facit humani corporis: sic etiā intelligentia ad productionē aie. et hoc plures senserūt pphilosophi, et sensisse videf autor in lib. de causis. Rō at qd mouit eos ad hoc ponendū fuit et diuina vnitā qd nō patiebat vt deus immediate pduceret multa, et diuina immutabilitas qd nō patiebat vt de⁹ pduceret noua. s; bec tanq̄ heretica abſicēda sunt et ostēda sunt esse falsa. supa. dī. i. Vñ verbi illud de causis tāq̄ bereticū est respūcēdum: nisi qd intelligat qd aia dicāt creari ab intelligentia in hoc qd aliquā illuminatiōne suscipit mediāt̄ illa. Intelligentia em̄ fm pphilosophib⁹ excedit aia; i claritate cognitiōis, tō dicit quidā pphilosoph⁹ qd aia rōnalis creaſ in umbra intelligēt̄; et sensibilis i umbra rōnalis, hoc aut dictū est: qd vna deficit a pfectio et alteri: nō qd vna producāt ab altera. Est et aliud modus dicēdi qd aia pductio est p traductionē: vt aia traducatur ex aia sicut caro ex carne, et sicut ab vna cādela accendunt multe: sic ab vna aia p suī multiplicationē absq; diminutiōe viuificant multa corpora, et de hoc aliq̄ dubitauerūt catolici tractatores. et Aug. maxime sicut p̄ in lib. sup. Gen. ad litterā. Et i li. de li. arb. et i li. retraccionū. vbi etiā dicit: qd nō potuit puenire ad certitudinē isti⁹ qstionis. Rō at qd potissimum fecit ei⁹ dubitare fuit trāfusio originalis pcti. verūt̄ ip̄e Aug. positionē hāc exp̄se res p̄bedit in li. de eccl. dog. cui⁹ auctoritatē magis ponit in lsa. et ip̄e isti⁹ cūdē modū ip̄obat sup. Gen. ad litterā. Qm si p̄ originale pcti aia transfundit̄ ex aia. Aut aia xp̄i nō esset de genere alia⁹ aia⁹, aut habuisset pcti originale: quoz vtrūq; falso est et implū. Et tō est tertius modus dicēdi catolici et verus: qd anima nō seminat̄, sed formatis corporib⁹ a deo creaturā et creādo infundit̄: et infundēdō producūtur. aia⁹ em̄ creationē deus sibi solū debuit reservare. tū ppter eaz diligēt̄: tum propter earū immortaliitatē, propter animarū dignitatem, qd cū anima sit imago dei et nata immediate fert in deū: et beatificari i ip̄o diligēdo ei⁹ ex toto corde: totū sūt̄ esse immediate debuit ab ip̄o babere: vt ip̄e ex toto corde teneret diligere. Decuit etiā hoc ppter aia⁹ immortaliitatē, cū em̄ solus deus sit qd babeat vītā in semetiō: et vītā indeficēt̄: solus est qui pot pducere principiū vītē ppterū, cū ignis res incorruptib⁹ substātificari nō possit in materia trāsmutabilē: et opatio creature sit sup̄ materiā transmutabilē: impossibile est aliquā creaturā aliam rationalē pducere. et tō ei⁹ pductionē de⁹ sibi solū debuit reservare. Lōcēdēdē sunt ignis rōnes pban tes qd aie rōnales nō sint ex traduce: s; a creatorē. ¶ Ad illud qd obijcīt̄ i contrariū de textu Gen. Dicēdū qd aia ibi accipit pro bole: et bō dī egressū de corpore rōne partis corporalē. Nec valet illud qd cōtra hoc obijcīt̄: qd nō dicit̄ in productionē anime Eue: inspirauit in faciē eius tc. qd cū idē modus producēt̄ dī esset animā Eue: et animā Aide: nō oportuit iterari. ¶ Ad il lud qd obijcīt̄, oēs nascimur natura filii ire. Dicēdū qd hoc ē qd aia cū vñt carnī infecte statim inficit̄ et contrabit culpa originalē: nō qd ip̄a traducat̄: s; qd traducit̄ caro cui vñt, qd at hoc fieri possit infra determinab̄ cū agetur de peccato origi 48 nali. ¶ Ad illud qd obijcīt̄: qd actus generādō est actus entis cōpletī. Dōm qd nō est cuīlibet entis cōpletī. s; cē rei que b̄z materiā trāsmutabilē, ex qua pot pducī. Et qd aia nō b̄z tales materiā, nō pot alia simile pducere qdūs sit forma completa. 49 ¶ Ad illud qd obijcīt̄, qd vītā gnatua pncipalē residet penes aia⁹. Dōm qd si pncipalē respiciat aliam p modū mouēt̄ et agēt̄ pncipalē tñ respicit̄ corpus tāq̄ illud ex quo pducit̄, et qm des

Secundi

cissio pot fieri a corpore, nō ab aia. bīc est qd ordinat̄ ad productionem corporis humani, nō ad pductionē aie rōnalis. ¶ Ad illud qd obijcīt̄, qd brutū potest producere brutū. Dicēdū qd non est simile, qd anima bruti cū sit forma tñi, et forma corū pribilis, pot de potentia materie educi. aia vo rōnalis cum sit

boc aliqd̄ incorruptible.

nec educatur de materia piacēte, necesse ē cā et nō bilo educi, et ita creari.

Quāt̄ nō possit pducere

materiā piacēti multiplic

oñdis aug. sup. Gen. ad lit.

li. x. qd illa materiā pēt̄

nec possit cē corporalē nec

spiritualē. ¶ Ad illud quod

obijcīt̄ de gnato per adulteriū, dōm qd in b̄z ostēdūt̄

poti⁹ laus diuine bonitatis qd rep̄bēt̄. qd bñficiū

qd disposerit suaf siue p̄t̄

nuare pp pcta bōm non

mutatyl̄ interrupit̄. vñ cū

aliam ifundit̄ nō p̄siderat

viciū. s; p̄siderat natura⁹

nec ē sīc: qd grā qd nō respi

cit naturā fm qd natura ē

s; magis fm qd ad deū cō

ueria est. Et p̄t̄ rōnō ad obiecta. Patet etiā qd

que dicunt̄ in littera.

Dist. rī. De bos

ratiōne et pseruatiōe qdū

ad immortaliatē.

Qdūlēt̄ plura

de pno bōm statu

supra

egit mīgr̄ de bo

minis pductione. In bae

pte agit de bōis duratōe

et pseruatione. Et qd bō

duplicēt̄ b̄z inessē pseruari

s; un se et s; suo fili. in se p̄t̄

volit̄

et diuturnitatē: in lib

ño p̄ filiō pcreationē

paris ista b̄z duas. In p̄t̄

ma determinat̄ de bōis p̄fici

immortaliatē. In sedā de

terminat̄ de filiō p̄cre

atione. infra distincōe, et

post bō vīdēdūt̄ est qd

liter tc. Prima pars das

bet duas. In p̄ma deter

minat̄ veritātē. In secun

da dissoluit̄ dubitacionē

ibi. Solerit bō queri cū p̄

mus bōm tc. P̄ta p̄b;

duas. In prima parte ve

ritate narrat̄. In secunda

bō

veritātē explanat̄. ibi.

In p̄mo statu fuit corp̄

bōis animale tc. Simili

ter pars secunda babet

duas. In prima monet

determinandam quēt̄

nem circa bōis immortaliatē. In sedā bō mouet alia dubitas

tionē que b̄z ortū ex illa, et illā determinat̄ fm opinione dixer

at. ¶ In primo statu fuit corp̄ bōis aiale. Et oīra, aiale denotat̄

tur ab aia. ergo omīc corpus, bōis aliam potest et debet dici aia-

le: sed corpus gloriosum est bōmī, ergo animale dici pot. Quā

minat̄ ibi vītā carnalem, sicut dī Jobā. rī. Qui amat animam

Distinctio

suam p̄det eaz, sed tali mō viuere est reprehensibile. cr go videat q̄ tale corp̄ non p̄petret statu⁹ innocentie. **C**ū dōm q̄ nomen generis aliqui appropriatur ei qd p̄ sui in cōpletō cvel impfectione non addit no mē spāle. vñ sicut alal ap̄ propriat quodammodo bis q̄ bābet alam cibatiuaz, id voluit augu. appellare corpus aiale, id est corpus alimonij egēs, et iste mo dus dicendi attendit fīm q̄ aiale venit ab ala. Et pa tet r̄fū ad obiecta. Alio mō posset dici l̄ minus p̄prie, q̄ aiale veniret ab h̄ q̄ est aiale, et cū alal appropriatur bestijs, diceretur corpus aiale. i. bestijs sile, erat autem adam in sua cō ditione q̄tum ad corp̄ cō similius bestijs in hoc q̄ in digebat resici cibis. q̄tuz ad mentes vero erat in bo nore et bestijs dissimiliis, s̄ quia cuz in bonore esset nō intellexit. immo peccauit. ideo cōparatus est iumen tis insipientibus et similiis factus est illis vt et nō solū ipse et eius posteri bestijs essent similes indigētia ci bi, sed etiā in bestialitatet appetitu mēris. Et sic pas ter p̄ quanto dī adam bas buisse corpus aiale, et q̄uo diuiditur contra spūale. **T**unc erat corp̄ mor tale et immortale. **L**ontra cum em̄ mortale et immor tale sint opposita. videtur an q̄ duo opposita simul et se at mel inessent eidem. Item ale aiale essentia diuisione di uia nūdī p̄ mortaliter immorta la, sicut prōnale et irratio nale. Si ergo impossibile est aiale simul et semel et rō niale et irrationalē impossibile est esse mortale et immortale. **R**espon. dicendū q̄ immortale duplū dicit. Uno mō put priuat actuū et aptitudinē morienti, et sic dicitur immortale qd non est potens mori, et hoc modo directe opponit ei qd ē mortale, et impossibile est ee circa idē. Alio modo put priuat actuū soluz, et tunc dī immortale, idest potens nō mori, et hoc modo mortale et immortale nō habet oppositionem, qm̄ potētie rōnales et ille q̄ rationalis bus subiunctioni sunt ad op̄ posita, et ideo l̄ actus sint cō oppositi potētie tamēdō sunt opposite. Et sic patet nūsio ad illa obiecta proce

ret. Fact⁹ est ergo in aia⁹ vi uentē, i. vitā corpori dantē mō p̄ bſustē tamēta ciboz, et tūc erat corp̄ mortale r̄mo; tale, q̄ poterat mori et poterat non mori. Idost p̄ctū vero factū est mortuum sicut dicit apls. Corp̄ pp̄ p̄ctū mortuū ē, i. necessitatez moriēdi in se h̄. In resurrectō v̄o erit spūale, s. agile et cibis nō egēs et i mortale, nō sicut i statu p̄rio fuit. s. q̄ possit nō mori, s̄ et q̄ nō poterit mori. **A**gn̄ ang., sup gen̄. Apls ait. Corp̄ q̄ dē mortuū est ppter p̄ctū rc. **D**icit de limo terre formatū est corpus aiale nō spūale cū q̄li resurgemus. Renouabit em̄ avetustate nō i corp̄ aia li q̄le fuit, s̄ in meli⁹. i. spūale cū hoc mortale induit imortale i qd mutad⁹ erat adā, n̄ si morte corporis aialis peccādo meruisset. Non ait apls corp̄ mortale ē pp̄ p̄ctū, sed mortuū. Illud em̄ an p̄ctū mortale et immortale erat, q̄ poterat mori et n̄ mori. Alio aīt nō posse mori, aliо pos se nō mori. **I**o factū ē p̄ pec catū nō mortale qd erat, sed mortuū qd nō fieret nisi pec caret. Aiale em̄ nō ē hoc cor pus sicut h̄mi hois fuit. s̄ iā deteri⁹ ē. H̄z em̄ necessitatez moriēdi, ecce h̄ euidentē aptit augu. q̄ corp̄ hois aīt p̄ctū mortale et immortale fuit. s̄ nō qualiter fiet in resurrectō. De hoc eod Beda sup gen̄. ait. nō ē credēdī an p̄ctū ita fuisse mortua corpora sicut mō. Ait em̄ apls. Corp̄ ppter p̄ctū mortuū ē, s̄ l̄ suissent aialia nōdī spūalia nō tamē mortua. q. s. necesse eēt mori. **M**ouet determinādā qōnē circa immortalitatē. vtrū immortalisquā habuit an p̄ctū esset de cōditione natu re ex ḡfe beneficio.

Solet hic q̄ri cu h̄o h̄m⁹ mortale et immortale corp̄ ha buerit. vtrū ex cōditōe natu re ipi⁹ corporis habuerit vtrū q̄ an alterū būficiū eēt ḡfe. s. immortalis. i. posse nō mori. Ad qd dīcī p̄t, quia alterū bēbat in natura corporis. i. pos se mori. alterū v̄o. s. posse nō mori erat ei ex ligno vite. s. ex dono ḡfe. **A**gn̄ augu. sup gen̄. Quodammodo creat⁹ ē h̄o immortalis qd erat elde ligno vite, nō de p̄ditione nature. Mortalis erat de cōditōe corporis aialis, immortalis būficio cōditoris. Nō em̄ immor tale erat q̄ oīno mori nō pos set. qd nō erit nisi cum fuerit spūale. Apte dicit q̄ nō na turā, sed ex ligno vite habe bat posse nō mori. Idopter hoc aliq̄ dicunt q̄ nisi illo ligno vite vteret, nō spūale foret q̄ peccaret. Ideccaret ei si illo ligno nō vteret, q̄ p̄c p̄tū erat evit comedēdo dī oī ligno padisi, nisi dī ligno sci entie boni et mali. Sicut ḡ peccauit comedēdo qd erat p̄hibitū, ita etiā peccaret si nō comedēdo qd erat iussū. Mouet aliādubitatō nē q̄ h̄z ortū ex illa. vtrū si nō foret p̄ceptū vt de illo ligno comedēdo, et alijs nō illo vte ret, an posset nō mori. Et de terminat fīm opiniones diuersas.

Sed adhuc q̄ri si nō esset p̄ceptū vt de ligno vite edēret, et alijs et nō illo vesceret. nūq̄d posset nō mori. Si spūa vineret nō vtrē de ligno illo nō erat ei ex illo ligno posse nō mori. Si v̄o nō posset spūa vñē, id erat ei ex illo ligno posse. Aliq̄ dicūt q̄ si nō suis set ei p̄ceptū vesci de illo ligno, et alijs et nō illo vesceret vñē. Sic determinan tes illū qd sup̄ dixit august. erat ei de ligno vite nō de cōditione nature tūm. s. q̄si non ex verum est fīm q̄ mortuum simpliciter priuat vñē. Aliorū est fīm q̄ dicit actualem se op̄inio. parationem sive terminū corruptionis, quando au tem dicit ordinem ad illuz terminū, non opponitur de se, sed ratione eius ad quod ordinat, quia ordinat ad oppositum v̄ste, et sic simili possunt stare. immo necesse est simili esse cū vita presenti, et ideo signā ter p̄ceptū dūius v̄er. Op̄io bī morioz est anomalum. Aug. q̄ nec tenet formationē alio mō immrum p̄ceptiorum preteri mortali tē temporis sicut dicit. Au fac̄ sit gustinus.

XIX

dunt em̄ fīm q̄ immortale se posse priuat potentiam. Et si tu mori, al obiectas q̄ potentie distinc̄terū et guuntur per actus, et ita si ḡfe dos act⁹ sunt oppositi, et poten mō, scilic̄ tie fili⁹, dōm q̄ illud bābet possēdō locum in potentij natura mori, libus puris, vel si in alijs, s̄ potentij locum bābet, intelligitur de actu qui cir cōpleteatur totam potentiam, cum aut̄ potentia est ad opposita, unus illoz ac tuum potentias totā nō cir cōpleteatur.

Corpus ppter peccas⁹ + tum mortuum est. **O**ntra Aliq̄ dī mortuum et viuū opponuntur priuatiae, ergo si corp̄ nō vtere dīcēre post p̄ctū viuebat sal sum est dicere q̄ mortuum deligno erat. Si tu dicas hoc esse vite nō dictum, q̄ necessitati mos spūa viues, etiā etrictum, parti re quisā ratē cum bāberet necessi peccas⁹, tate ad putrefactionē des ret,

beredoci corpus. Aide esse putrefactum. **R**espō. dī cendum q̄ sicut dicit Augu. in xiij. lib. de ciui. mortuum potest esse nome vel p̄ceptū fīm q̄ est p̄ceptū signat mortem infusio, q̄ est p̄ceptū preteritū temporis et tūc dīcitur esse aliquis mortuus in quo mors prius fuit fīm, autem q̄ est nomen sic designat aliquem non solū a morte que infuit, s̄ erā a morte que iest, sicut dicit aliquis albus ab albedine que iest. Et qm̄ mors nō op̄io q̄bit aliud dicit q̄ redentiaz rūndaz ad non esse et homo conti nuc ad nō esse tendit post lapsum, bīnc est q̄ continet in morte, et ideo continet potest dici mortuus, et ideo dicit apostolus q̄ cor pus mortuum est propter peccatus. Quod ergo obij citur q̄ mortuum et viuū opponuntur, dicendum q̄ verum est fīm q̄ mortuum

simpliciter priuat vñē. Aliorū est fīm q̄ dicit actualem se op̄inio. parationem sive terminū corruptionis, quando au tem dicit ordinem ad illuz terminū, non opponitur de se, sed ratione eius ad quod ordinat, quia ordinat ad oppositum v̄ste, et sic simili possunt stare. immo necesse est simili esse cū vita presenti, et ideo signā ter p̄ceptū dūius v̄er. Op̄io bī morioz est anomalum. Aug. q̄ nec tenet formationē alio mō immrum p̄ceptiorum preteri mortali tē temporis sicut dicit. Au fac̄ sit gustinus.

Libri

Do Sumeret de ligno vi
te quo pfecte immortalis
factus cibi alimenta vlt
rius no requireret. **L**atra
hoc est qd est corruptibile
no potdare incorruptionem
sed fructus illius ligni vis
te erat corruptibilis. ali
ter no posset manducari.
nec digeri. ergo non potes
rat homini pberere pfectas
immortalitatem. **H**ec aut
ille fructus conserbatur in
corpus humanan aut no.
Si no. ergo non reficiebat
nec sustentabat. **S**i sic. ers
go erat eiusdem nature cu
carne reliqua. ergo videt
q immortalitatem pstar
no poterat. **R**u. ddm q s
lud ligni vite dicit ab aus
gu. potuisse pstar pfectas
immortalitatem. no q ex p
pria virtute posset corpus
hominis facere corrupti
bile. cum hoc sit solius po
tentie diuina. sed q virtus
re libi data babebat ad h
disponere. **T**diuina virtus
sili ligno tanq sacramen
to assisteret q immortal
itatem pfecteret. **E**t q ligni
vite banc possi babere vir
tutem ut ad immortalitas
tes disponeret. satis patet
in multis similibus multa
enim sunt aromata ut mir
ra et balsam? que corporis
bosis diuia putrefactio co
seruant. **Q**uod vero rone
diuine virtutis assistentis
dicere corporibus illis ls
no fies mortalitatem prebere simi
ret bo i le babef in sacramentis q
mortal' uis no ipam gratia crescent
nisi pti sed diuina virtus ipsi as
cipato sifens sicut melius in q
ligno vi ro li. explicari babef. **S**ic
z in pposito intelligendus
est. cum lignum vite esset
primis hominibus i sacra
mentum. sicut dicit aug.
A D intelligens
tiam bur? par
tis i qua agi
tur de homi
nis immorta
litate sicut statu? innocetie.
circa tria consistit dubita
tio. Et plo querit de ins
mortalitate bois quantus
est ex pte ase. **S**ed o qdum
est expte corporis. Tertiove
ro qdum est ex pte colun
cti. Circa primum queruntur
duo. **P**rimo verum
aia ronalis p naturam sit
immortalis. **S**ed o qdum
etur vtr ois anima quan
tum est de prima constitut
ione nature fuerit incor
ruptibilis.

Secundi

Questio. **I** Circa quā sic pfecte et ostendit q anima
primo per autoritatem apostoli. **J** Tbi. vi. Qui solus habet imo
talitatem. loquitur de deo. ergo immortalitas non conuenit ali
cui creature. Si tu diccas hoc esse dictū. q soli deo conuenit p
naturā. aie hōis vero no puenit p naturā sed p grā. **L**ontra.
grā no repugnat nature. nec naturā variat. **S**ic poti' pseruat. si
g mortalitas inest oī creature p naturā. immortalitas q est cōd
tio opposita nulli creature inest p gratia. ergo nec sic. **T**ibi
Dam. oē qd a versione incipit. in versione tendit. sed alia ratio
nalis a versione incipit cum sit creatura ut ostēsum est supra. ers
go tendit in versione igit non est immortalis. Si tu diccas q ten
dit quantū est de se. sed teneat et sustentatur manu conditio.
Lontra hoc est istud Aug. vii. de clus. dei. **S**ic res quas cōd
dit administrat. vt eas agere pprios morū finat. loquuntur de deo
q de se ad corruptionem cōdit diuine manū potestā no oblitie.
Hec per autoritatem philosophi. Intellectus corripitur quo
dam interius corrupto. sed non corruptum intellectus nisi a
corruptione aie rationalis. ergo alia ronalis no est mortalitas.
Hec boc p̄p̄ videtur ratione. alia patitur i corporis naturā
sicut planū est. sed passio magis et magis facta ab iuncta
tia. a quacunq aut substantia sit aliqua obiectio sit etiam ali
qua corruptio per quā aliquid inde corruptitur. et oī talis sub
stantia est corruptibilis. q alia ronalis est corruptibilis. **H**ec
alia rationalis condoleat corpori patienti. ergo magis patienti
magis condolet. et magis patienti maxime cōpatitur ergo vide
tur q morienti cōmoratur. **H**ec si substantia est incorrupti
bilis. et operatio correspondens illi substantiae. q nunq substantia
prius p̄p̄ operatione. ergo si destruitur et leditur opera
tio destruitur et leditur substantia. sed ad lesionē corporis ledit
et impediat substantia rationalis q est intelligere. ergo vis
dei q ledit et ipsa substantia. ergo substantia est corruptibilis
et mortalitas. **A**d oppositū sunt innumerabiles autoritates. et
philosophorum et sanctorum. et ideo ostendamus hoc rationis
bus. Ut aut sufficiens et ostendatur immortalitas. attenden
dum est q alia haberet considerari in ordine. habet considerari
se. In ordine respectu vniuersi creature. et respectu diuina ius
ticie. vel respectu finis q cōpetit proprie nature. Et in se quā
tum ad virtutem. quantum ad acrum. et quantum ad obiectum
et sic sec modis considerari habet. **E**t prima consideratio est
fm ordine. quē habet inter creaturas vniuersi. et fm danc confi
derationem ostenditur eius immortalitas ex duplicitate ratione.
Prima est bcc. in ordine creaturarū vniuersi reperimus primā
materię et ultimam formam. et eque vel magis est de cōplemen
to vniuersi ultima forma sicut et prima materia. si igitur prima
materia est incorruptibilis. ergo et ultima forma. **S**ic bcc est ani
ma rationalis. ergo tc. **H**ec alta ratio ad idē. Ad hoc qvni
uersum fit cōpletum necesse est reperire creaturaz differen
tias fm perfecte combinationes. sed contingit reperire in vni
uerso substantia habentē magnitudinem existentem incorrupti
bilem. et corpus celi. et contingit reperire substantia incorrup
tibilis que nec est magnitudo nec coniuncta magnitudini. et
ergo contingit reperire substantiaz medianam incorruptibilis que
non est magnitudo. sed cōiuncta magnitudini. sed bcc est ani
ma rationalis. et perfectione igitur ordinis vniuersitatis col
ligit aliam esse immortalē. **E**x secunda consideratione se et ordi
ne diuine iusticie ostenditur sic. Nullum bonum est irremun
ratum et nullum malū impunitum est apud cum qui iuste iudi
cat. sed multa bona remanent irremunerata et multa mala ipu
nita fm presentē vitam. ergo est ponere alia vitam q bcc sed
bcc non esset nisi anima remaneret post corpus. ergo tc. Si tu
diccas q bcc non cogit. quia sicut suscitatis corpus ita possit ani
ma suscitar. non est conueniens talis instantia. cuz en alia ex
nibili sit creata. si corripetur in nibil tenderet. ergo non su
scitaretur. sed alia alia de novo crearetur. **H**ec ad diuinam
iusticie spectat q nibil bene et iuste factū debet vergere in mas
lum exitū. sed fm moralē philosophum et fm legem diuinam
et fm etiā omnes secessas potius homo debet pati mortem q res
cedere a veritate vite et a veritate iusticie. **S**ic si omnino p̄mire
tur anima. periret omnino iusticia que est in ipsa. ergo ta
lis mortis perpessio que iusta est et quā laudat oī ratio recta.
malū haberet simpliciter exitū. quod est contra diuinam iusti
ciam. colligit igitur ex ordine iusticie animam immortalē esse
Ex tercia

Distinctio

Et tertia consideratione scz ex ordine ipsius aie ad proprium finē ostendit sic. Remoto vltimo fine qui principaliter mouet oēs alii finē cassi sunt et vani. sed finis vltimus oīo opatiōis rationalis est beatitudo pfecta. ergo si alia non est oīa quncq; facit alia facit frustra. si ergo hoc est incōueniens' necesse est il lum finē ponere. sed beatitudo est status oīm bonorū aggregatiōe perfectus. vbi aut̄ hoc est. necesse est esse immortalitatem igitur alia per naturā est apta nata ad incorruptionē et immortaliitatē. Item oīs alia rationalis naturaliter appetit beatitudine. sed nūbil est ociosum in fundamento nature. ergo oīs alia rationalis nata est ad beatitudinē peruenire. vbi aut̄ beatitudo ibi pfecta securitas et vbi pfecta securitas ibi immortalitas. vbi enim mors pot̄ accidere necesse est timere. colligif ergo ex ordine ipsiū aie ad suū finē ipsam babere immortalitatē. Et vī triplex cōsideratio sumpta est fm triplicē ordine ipsius aic. scz ad finē propriū. ad diuinum iudicium. ad totum vniuersum. Ex quarta consideratione. s. ipsiū animē quantū ad propriā virtutē arguitur sic. Nulla virt̄ materialis et corruptibilis nata est super se resiliēt. bcc p se manifesta est. alia rationalis fm actū propriū nata est super se reflecti cognoscendo se et amādo. ergo virtus aie rationalis non est materialis et corruptibilis. ergo est imaterialis et incorruptibilis. sed si virtus est in coru ptilis substantia. ergo tc. Et oīs virtus que per recessus et imperfectionē cū corpore corruptibili fortificatur et potentio efficitur est incorruptibilis per naturā et alia rationalis est bmoī. sicut p. q. tanto magis relevatur spūs et homo interior quāto magis mortificatur homo exterio. virtus igitur aie rationalis est incorruptibilis. et sic ex illa virtute colligif alia rationalis esse immortalis. Ex quinta consideratione. scz quantum ad operationē arguitur sic. Uniuslibet substantie rationa lis aut spūalis fm esse et durationem pendens et corpore ope ratio pendet ex corpore et alia rationalis propriam operationē habet fm quam non pendet ex corpore. s. intelligere. q. nullus organū sibi appropriat. ergo duratio anime non pendet ex corpore. sed ipsa de se corrumpi non habet cum nullā contrariaitate babeat. ergo de se est immortalis et incorruptibilis. Et cu fūsliber. substātia corruptibilis opatio antiqua et senescit ī tē poze. sed anime rationalis operatio. nec senescit nec antiqua ī tē. immo iuuenescit. qz in antiquis est sapientia. et in multo tpe prudentia. ex propria ergo operatione colligere possumus animā rōnalem esse immortalem. Ex sexta consideratione. licet per cōparationē ad obiectū probatur anima rationalis immortalis esse sic. Necesse est proportionē esse cognoscētis ad cognitū sive potentie ad obiectū. sed anima rōnalis nata est cognoscere et intelligere veritatem. veritas autē est incorruptibilis. sicut probat Aug. in solil. cum sit talis nature qz ipsa negatio veritatis veritatē ponat. igitur anima rōnalis cū sit veritatis proportionabilis est immortalis. Hec aut̄ rō non solum cōcludit animā esse immortalē per veritatem intelligētis sive cōscientie. sed etiā pveritatem misericordie sive iusticie de qua. Sap. j. Iusticia est perpetua et immortalis. ac per hoc anima que ē iusticie capax. Et oīs virtus corruptibilis ledif ab obiecto impropotionabiliter excellenti. et magis nata est delectari in medio qz in extremo. sed anima rōnalis itelligētis maiora et maxima non ppter hoc peius intelligit minora et magis delectatur in cognitione summe lucis. et perceptione sapientie dei. qz in cognitione aliquius creati. Ex cōparatione igitur ad obiectū colligif anima rōnalis esse immortalis. si igitur substātia cognoscit per virtutē et virtus per operationē. et operatio per obiectum. cū fm bāc triplicē cōsiderationē ipsius aie ostēsum sit ipsaz es se immortale oīs anime. cōsideratio sive in ordine sive etiā ī se astruit anime immortalitatē. Respon. ad predicta. Dicēdū est qz anima rōnalis est immortalis. fm qz dicit fides catolica. cui concordat phisophia. rois rō recta. licet aut̄ in cognitionē immortalitatis anime rōnalis multiplicet via postremus deducit manuduci. potissimum tñ modus deueniēdī in ei⁹ cognitionē est ex cōsideratione finis. et hunc modū precipue ap̄ probat Aug. in. xij. de trini. et in lib. de ciui. de ci. Nec immerto qz finis imponit necessitatē bis que sunt ad finē. Iloc igitur p̄ mo supponendū est tanq; verū et certū. qz alia rōnalis facta sit ad participandū summa bea titudinē. hoc est adeo certum est ex clamore oīs appetitus naturalis qz nullus de eo dubitat. n̄ si cuius rō est omnino subuersa. Certissimum est nobis qz

XIX

oēsvolum? esse beati, si igif beat? esse nō pōt q̄ bonū, qd b3 pōt
test amittere, qz boc ipso iam b3, vñ timeat, t vnde etiā dolcat,
t ita vnde miser existat, necesse est igif q̄ si anima facta est cas-
par beatitudinis q̄ ipsa sit per naturā immortalis. Et sic collig-
it eius immortalitas ex parte finalis, colligit etiā nibilo
minus cōsequenter ex parte cause formalis, qz em̄ facta est ad
participandas beatitudinem q̄ plisit in solo summo bono fa-
c̄a est capax dei, t ita ad ipsius imaginē t silitudinē, sed si est
imago dei, expresse ei assimilat, hoc autē nō est, si mortis ter-
mino claudere, ergo cū de natura sua sit imago dei, nō potest
mortis termino claudi. **C**Ex hoc etiam babet t colligit rō ex
parte materie, qz em̄ ipsum quo est alia siue forma tante dignis-
tatis est ut ipsam aiā reddat dei imagine insignitā q̄ est con-
ditio nobissima, materia que huic formeynit tanto appetitu
ei piungit, t ita eius appetitus in ipsa termina q̄ nullatenus
queat alia formā appetere, cū optimā colligantur iungant adi-
nūcē. Deniq̄ ex parte cause efficientis colligit. Et qm̄ qd bona
rōne iunctum est, dissoluti velle nō est dei efficiētis, hinc est q̄
deus qui fuit anime actor, est p̄tinuus anime p̄seruator. Et sic
ptz rō immortalitatis aie ex quadruplici genere cause, quis
principaliter sumat ex fine t iste sunt rōnes ostendentes nō so-
lūmodo, qz est immortalis, sed etiā ppter qd est immortalis.
Rōnes vero superius inducte ostendit q̄ alia est immortalis, t
verū p̄cludunt, t ideo p̄cedente sunt. **C**Ad id ergo qd primo
objicit in contrariū de apostolo, dicens qz apostolus dicit so-
luz deū babere immortalitatē, qz solus deus pōt summe se p̄pe-
tuare sine alteri? iuuamine, alia autē t si sit fin suā originē ydos
nea ad immortalitatē, nō tñ pōt sufficienter se cōtinuare in eis
se nisi cōseruerit a summo autore, t illa p̄seruatio est a gratuila
dei bonitate, nec repugnat nature ipsi? ale quātū ad p̄ncipia
ex qb̄ cōstituit, sed poti? p̄seruat illoꝝ p̄ncipiōꝝ appetitū
CAd illud qd objicit de Dafni, q̄ tendit in versionē, dicēdū q̄
tendēta illa nō est per aliquē appetitū virtutis, sed potius p̄
defectū veritatis, vel ppter defectū natuitatis qua creatura
est ex nibilo. Hunc autē defectū summa veritas t potestas sua
presentia t manutenētia excludit a creatura. Et qz sic presens
est ale rōnali quāz fecit vt ea nunq̄ deserat, quin sit in ea per
potētiā, p̄sentia, t essentiā, ideo alia rōnalis nunq̄ pōt corrūn-
pi. Nec valet instātia quā obvicit de vbo aug. Aug, em̄ intellis-
git de motibus qui sunt a natura, fīm q̄ natura dicit originale
p̄ncipiū alijū effectū, nō fīm q̄ dicit defectū, t sic intelligen-
dū est etiā q̄ gratia naturū p̄ficit t ei nō repugnat, t hoc mclī
explicatū est in lib. i. distin. viii. **C**Ad illud qd obv. de philoso-
pbo, q̄ intellectū corripit ac, dicēdū q̄ illud verbū philosopbi
bz p̄t habere intellectū, nō em̄ credēdū est q̄ p̄ba voluerit di-
cere intellectū esse corruptibile t morale cū postea p̄bet ipm
impassibilē, incorruptibile, t immortalē esse, sicut in. in. de alia era
p̄fesse ptz, sūt dīcere q̄ opatio intellectū quā bz in corpore im-
pedit ppter aliquā lectionē factā interius in organo imaginis
tōis vel alteri? vñtūs sensibilis, t quātū ad hoc vñtūs dīcere, sic
ptz t manifestūs est sensui. **C**Ad illud qd obv. q̄ alia patit, rī-
deri pōt duplisciter, p̄tinū quidē, qz passio ei? nō est p̄ ipsius re-
fessionē, sed p̄ opassionē respectu corporis leli, t hoc nō ponit
aliqd de substātia eius abīci, sed de substātia cui bz vñtri. Ali-
er pōt r̄ideri, q̄ alia nō solū in corpore, sūt etiā extra corpus bz
pati, nec tñ sequitq̄ babeat corrupti, nō ei est illa corruptio p̄
pati adēptionē, sūt q̄ querit t pacis p̄tinū ipēditionē, hoc
nōt in quarto pleni? determinatū est cū agit de penis asarū
anatarū. **C**Ad illud qd objicit, q̄ alia corpori cōdolet, dicēdū
illa copassio non est nisi salua coniunctionē aie t corporis. Et
mī mors separat illā cōiunctionē, ideo nō oportet opassiones
mortis om̄nicare, qz illa cōsequētia nō tñ nisi manēt causa.
Deterre illa p̄sequētia nō tenet, si alia maxime cōpatis corpori
maxime patiēti p̄mozī moziēti, alia em̄ cū sit capax letis-
te, est capax t doloris, sūt cū sit capax vite, nullo modo est suscep-
tibilis mortis. **C**Ad illud qd obv. q̄ opatio aie ledit vel im-
pedit. Dōm q̄ hoc est per accidētē solū, qz em̄ alia magna incli-
natiōe inclinat ad torp̄, t corpori suas opatiōes cōicat, t vñtūs
inficiat sūpi vñtūs stelleciue immediate subministrat, inde ē q̄
fīs organis corporis, t ipēdit viribus sensitiūs, opatio i-
lectus q̄dui est in corpore bz impēdiri ipso int̄lectu nullia
mis̄ se leso, qd ex hoc ptz, q̄ statim cū a corpore se paratur
abet suā ysum complectūm, t hec sufficiat quantū ad vñpositū

Libri

3. Questio. iij. Utrum ois alia vtpote brutalis nō solus
sunt. Et qd sic vñ. Ecclesiastes. q. Unū est interit? bois t iumentorum
h̄ boies t si intererat q̄tū ad corpora. nō tū intererit quātum ad
aīas. ḡ pari rōne nec bruta aīalia. **C** Itē Sap. j. De mortem
non fecit nec delectat in p̄ditōe viuorum. Igit̄ mōs nō est in
introductione nisi ppter p̄ctm. q̄ si bō nō peccasset. n̄c moreret ip̄e
nec moreret bruta aīal. s̄ h̄ nō esset nisi aīe brutor̄ essent imor
talē. ḡ tc. **C** Itē boi vñ rōe p̄baro q̄ aīa petri sit imortalis p̄
bat q̄ oīa aīa sit imortalis p̄ hypothēsim. non est maior rō de
vna q̄ de alia. loquēdo de aīab rōnālīb. ḡ pari rōne loquēdo
de aīab sensibilib. s̄ vna aīa sensibilis sit imortalis. ḡ t oīs.
s̄ aīa sensibilis humana est imortalis. q̄ nūc est rōnālis sine
sensibili. ḡ cū in bac cōcēt bō cū brucis. aīa sensibilis brutorū
aīalii p̄ naturā est imortalis. **C** Itē oīa aīa quātūcūq̄ p̄az
babecat de nobilitate excellit oē corp̄. sicut vult Aug. ḡ magis
accedit ad dei s̄litudinē. s̄ alīq̄ corp̄ p̄ naturā sunt imortalia
sicut corp̄ celestia. ḡ multo forti aīe brutor̄ aīalii. **C** Itē s̄ba
cui virt̄ t opatio nō seneccit in tpc. nō corrūpis in tpc sed aīa
sensibilis ē bīmō. q̄ sicut dicit p̄bs. si senet accipet oculū inue
nis. ita videret sicut iuuenis. ḡ tc. **C** Itē q̄ bō seruit deo ē di
gn̄ remuneratiōe. t ideo necessē est ponere aīam et imortales
vt remuneret post mortē. ḡ pari rōe cū bruta aīalia seruāt bōi
t p̄ hoc deo in boile. vñ s̄ll̄ q̄ ip̄a debet remunerari. **C** Lōtra
nulla forma ē separabilis a corp̄ nisi q̄ bō opationē p̄priā p̄ter
corpus. sed nullus sp̄s aībrutalē est bīmō. ergo tc. Quidam:
ma
nifesta est. cū q̄ p̄bs dicit. tū etiā q̄ nulla est substātia q̄ oī cas
reat opatiōe. cū nulla sit oīiosa. S̄cōda manifesta est ad sensuī.
C Itē oīa bruta aīalia facta sunt ppter vñs bois. s̄ vñs bois
est in vescēdo eis t vescēdo eis dū ca occidit. ḡ facta sunt ad hoc
vt nō in scriūt boi p̄ vitā s̄ etiā p̄ mortē. sed boi nō esset si aīe
corp̄ essent imortales. ergo tc. **C** Itē aīe imortales debet corp̄us
imortale q̄tū est ex institutiōe p̄ria. ergo si aīe brutor̄ erāt imor
tales. babeant corp̄a imortalia. sed p̄stat q̄ bruta nō peccauē
runt. ḡ deberet adiūc esse imortalia. Qd̄ t̄ si hoc p̄stat esse fai
sum. p̄ etiā q̄ p̄ primum. **C** Itē si aīe brutor̄ essent imortales
ergo deberet oīa corp̄a brutor̄ redire sicut t corp̄a bois. sed si
hoc esset. esset impossibile q̄ oīa essent in terra. cū innumera bes
tiarum multitudō t aīalii coītinue sibi succedit. ergo inōcū
niens est dicere brutorū animas esse immortales. **C** R̄n. ad
predictō intelligentia est notandū q̄ aliqui dicere voluerūt
brutor̄ aīas esse immortales. p̄ eo q̄ cedē aīe sunt q̄ viuiscat. cor
pora brutor̄ t corpora boīm. t̄ merito p̄tō suō de corp̄e ad
corpus circūcundo p̄etrāscant. Et bec positio quoīdā p̄boi
t hereticō fuit sicut dictū est supra t iam improbata est supra
tāq̄ heretica. t proīs abīcīda est ista politio rāq̄ vñs t de
rogās dignitatē creature rōnālis. dū ponti boies t bestias cē
pares. in b̄ em̄ indicat q̄ sui iūnētōes t defensores sunt boies
bestiales dū aīas suas credit vñ bestiarū fuisse. vel futuras cē
fuerūt talij q̄ dicē voluerūt q̄ aīe brutoz t nec sunt adeo imor
tales sicut aīe rōnāles vt possint post corpora viuere nec sunt
adeo corruptibiles sicut alīe formē q̄ bīt p̄setatē. s̄ q̄tū ē de
sui naturā nate sunt p̄tinē durare nisi ip̄dimētū sue duratio
nis babeat ex corp̄e sine quo nō p̄t sublīstere. būt aut̄ ip̄dimē
tū duratōs introductū esse dicit in corp̄a brutor̄ ppter
p̄ctm boīm. s̄ em̄ Adā nō peccasset. nullū aīal brutoz decederet
Unū sicut merito p̄tī humāni q̄ ad ei⁹ obsequiū facta sunt dete
riorata sunt sic t bruta aīalia facta sunt mortibonaria. S̄z istud
p̄ia frōte obviat ei⁹ q̄d̄ dicit aug. sup̄ Ben. ad līaz li. iij. q̄ si bō
nō peccasset. n̄bīlomin⁹ esset aīalia viuētia de rapina q̄ad sua
vitā seruādā alīa interficeret aīalia. Repugnat etiā rōnī cuī
nulla dīcat p̄grūn̄ esse ouē interfici. ppter b̄ q̄ boi peccauēt
cū nullo mō ei⁹ in p̄ctm cōcaueret. nec p̄ctm suī iūe trāstūdē
rit. Repugnat etiā imaginatiō sensibili. vñi ei⁹ esset tot aīalia q̄
multiplicata esset sup̄ terrā ab iūtō mūdi vñs ad finē. s̄ nulla
essent mortua. Qd̄ h̄ dicas q̄ non essent multiplicata si bō nō
peccasset. quō etiā vñp̄ esset q̄d̄ dīt̄ ei⁹ Ben. j. Crescite t multi.
t re. aquas. Qd̄ si dictū est p̄scib⁹. cur nō intelligēdū est etiā
dictū esse alīs aīalib⁹. nūqd̄ ppter culpā bois facta sunt fecū
diora. q̄ oīa si inōcūniētia sunt positio ista tāq̄ inōcūniētis re
spuēda est. Et ideo dōs est tertio mō q̄ nullā aīa aīa nīlī rōnā
lis imortalis est. t rō būt̄ apparēt. si aspiciam⁹ ad finē ppter
q̄ē creature facte sunt ex quo sine pōm̄ in reb̄ p̄petuātis vel

Secundi

corruptibilitas fūi cap̄ exigentia. Lū autē oīē creature facie
sint ppter deū iuxta illud. vñiuersa ppter semetip̄m op̄at̄ est
dīs. sola creature rōnālis facta est ad frūc̄ dū deo. t vñ beatissi
mē vñtign̄. facte sunt vel ad manifestatiōe diuīne bonitatis.
vñ ad obsequiū creature rōnālis. Manifestatio aut̄ diuīni ecē
plaris t bonitatis dei ē in p̄ductōe vñiuersi. q̄d̄ ē quod dā ecē
platū p̄plete rep̄tā illud ecēplar. t ppter rep̄itatiōis op̄les
tōtē. cōpletā dīt̄ babere t p̄petuā durationē. Unicrus aut̄
duplī dīt̄ ē. vñ dīcurrēt p̄manēs. Esse dīcurrēt nō p̄t etiā
p̄petuū. q̄ necessē est q̄ aliqui sit quietū. Esse vero p̄manēs est
p̄petuū. Ille igif p̄tes q̄ respiciūt vñiuersum q̄tū ad esse p̄ma
nēs. sicut sunt oīes celoz t elemētōz p̄petuitatē būt̄. Ille vñ
q̄ respiciūt q̄tū ad esse de curiēs. vtpote q̄ p̄sistit in gnatiōe t
corruptōe. q̄lia sunt mineralia plāte. t aīalia bruta nō dīt̄ dīcē
esse p̄petuū sed terminatū. q̄ q̄dā trālitū suo. t qua dā ins
uetatētē t innotatē. morte t viuiscatōe decorat̄ vñiuersum
Et sic p̄t̄ bruta aīalia. q̄tū ad corp̄ t aīas corruptibilitātē
sunt p̄ naturā inquātū facta sunt ad rep̄itātū diuīna bonitatis t
sapiam. Et bec rō sumpta est a fine p̄ncipali. Est t alia rō sum
pta a fine nō p̄ncipali inq̄tū sc̄ creature in q̄b̄ est sola rō vesti
gij facte sunt ppter creaturā rōnāle. s̄ boies. Quedā enī facte
sunt ppter boīm fm̄ oēm statū s̄ue vñc̄ s̄ue patrie. q̄dā solū h̄
statū vñc̄ t q̄dā solū fm̄ statū patrie. t illa q̄ facta sunt ppter
boies fm̄ oēz statū s̄ue vñc̄ s̄ue patrie cū statū patrie sit p̄petuū
dīt̄ ē p̄petua. t talia sunt q̄ integrat̄ bois habitaculū. s̄c̄ celū t
q̄ttuo elemēta. Illa vero q̄ aīa sunt ppter boīm fm̄ statū
vñc̄. cū ille statū sit p̄transitor̄. t babeat finē. dīt̄ ē corruptivi
līa. talia aut̄ sunt aīalia bruta q̄ facta sunt ad supplēdā corporis
indigētā fm̄ cū statū in quo idiget cibis t alimonij. Et sic cō
cedētētē sunt rōnēs ondētētē aīas brutales esse mortales ex sua
p̄ia sua p̄dītētē. **C** Ad illud q̄d̄ p̄io obf̄ de Ecelb. q̄ vñc̄ ē in
terit̄ tc. dōs q̄ loquīt̄ q̄tū ad exteriorē intelligētā. t ppter
subītūḡt̄. Quis nouit si. s. Adā a fur. q. d. Nō nouit bō q̄ am
bulat fm̄ itēlētē carnalē. q̄ ea sola p̄siderat q̄ exteriōr̄ apparet̄
bō aut̄ sapiēs nouit q̄ illud attēdit q̄d̄ ip̄e Ecelb. in fine dicit.
Sic̄to q̄ p̄oi errato adducer te de in iūdicū. **C** Ad illud q̄d̄ obf̄ de
li. Sap. dōm q̄ loquīt̄ vel de morte dānātōis eternē vñ
de morte tp̄ali in co cui mōs est pena. tale aut̄ est solū aīal rō
nis capar. q̄d̄ sicut solū natūrā est esse bñm solū natūrā est esse mō
rū. sic solū natūrā est p̄misari solū natūrā est punir̄. q̄d̄ solū ip̄m est
cui data est vis discretiō ster bonū t malū. vñc̄ t falsum. Unū
t si bestia dolēat cū occidit vñlēdīf̄. nō tū punir̄. nō cī ē capar
miserie. solū cī ille est miser q̄ vñlēt̄ se misere. vñlēt̄ seire dīt̄ cum
malsū b̄. **C** Ad illud q̄d̄ obf̄ q̄ aīa sensibili bois est imortalis
dōm q̄ nō est sīlē sensibili cī in boile noīat potētā. s̄c̄ rōnā
lis. sicut infra patebit. sensibili vero in bñtūt̄ noīat formāz q̄
substātificāt̄ in materia trāsmutabilē. t q̄ p̄det̄. t illa q̄tū ad
esse coīrūp̄f̄ illa corrupta. **C** Ad illud q̄d̄ obf̄ q̄ aīa sensibili
est nobilior̄ of corp̄. dōs q̄ maiores nobilitas t mōr̄ nō facit ad
maiores durationē creature magis cī nobilis est etiā fm̄ statū
nature lapīt̄ bō q̄ sit lapīt̄. tū lapīt̄ pl̄durat mō. t b̄ faī p̄ua
tio corrup̄tētē cāc̄. t b̄t̄ b̄ aīa sensibili ppter b̄ q̄ fundat̄. t p̄
det̄ ex corp̄e p̄posito ex dīt̄. supra quāz p̄t̄atētē sublītātē
est natura celestis. **C** Ad illud q̄d̄ obf̄ q̄ aīa sensibili s̄t̄
sc̄t̄. dōm q̄ vñc̄ est q̄tū est p̄ se. seneccit tū rōne cī in quo radis
caf̄. s̄ rōne corp̄is. rōne cūt̄ etiā b̄t̄ corrup̄f̄. t b̄t̄ p̄dītētē sua
primaria. **C** Ad illud q̄d̄ obf̄ q̄ bruta seruāt̄ bois. dōm q̄ ser
vītū remunerabile nō est nisi illud q̄d̄ est laudabile. sola autē
potētā rōnālis t delibera tūtētē q̄ p̄sistit arbitriy libertas est
in q̄ cadit laus t vituperiū. t ideo quātūcūq̄ obsequiū sit mas
gnū t vñlē nō est dignū remuneratōe nisi factū fuerit ex arbō
trī libertate. tō nō decet remunerari aīas brutor̄. Et sic p̄ illū
C sequēt̄ q̄ris quāt̄ ad sc̄d̄ articulū de imor
talitate. Ade ex p̄t̄ corp̄is. Et circa hoc q̄rūf̄ duo
p̄t̄o q̄ris vñlē aīa nō peccātē posset corp̄ ade dī
solū. Sc̄d̄ querit vñlē ipsa peccātē posset p̄ cīs
līgīt̄ vite in vita perpetuari.

Questio. iij. Circa quā sic procedit t ostendit q̄ etiā
si adā nō peccasset corp̄is eius dissolui
potuisset. talī rōne. Adā in statū inōcūtētē babeat corp̄ mo
tale sicut magister dicit t Aug. in lit. ergo corruptibile. sed oīē
corruptibile de necessitate corrup̄f̄. sicut vult p̄bs. q̄tū oīē
generabile

Distinctio

XIX

generabile de necessitate generet, ergo corp^s. Ade corruptum fuisse, est qⁱ in statu innocētē pmauisser. Item contrarie^s eas estīa pugne, et pugna in pposito est cā dissolutiōis, ergo in illo statu in quo pōt esse p|arietas pōt esse dissolutio, sed corpus Ade etiā fm statu innocētē et contrarijs babebat cōpositionem, ergo statu illo manēt poterat habere dissolutionem.

Item culcung statui cōpetit restauratio, cōpetit desperditio sed corpori Ade in statu innocētē ppetebat restauratio p sum p̄sonē ciboz, ḡ et cide corp^s fm statu innocētē inerat desperditio, sed cūcūq̄ inest desperditio inest et psumptio, et in quoctūq̄ ponit psumptio ponit et corruptio, ergo corpus Ade in statu i no cētē p̄sistens dissolutiōi poterat et corrup^ti, nullā culpa interueniente. Item constans est qⁱ Adā nō poterat viuere nisi comedere cū baberet corpus alate, sed poterat nō comedere, ergo poterat absq̄ vilo peccato corp^s eius deficere. Si tu dicas qⁱ peccaret in nō comedē, qⁱ tenebas comedere. Etōtra, non semp tenebas comedere, qⁱ signemus aliquā bozā in qua tenebatur. In illa bozaut Adā esuriret, aut nō. Si esuriret, ḡ pate retur ante p^c peccaret. Si nō esuriret, ergo natura nō idigeret cū natura bñ disposita tpe necessitatē cibuz appetat, ergo nō teneret tunc co medere, nec alias, ergo nunq̄. Item Adam stetisset, alijs de filijs ei pōterat peccare, ponat ḡ qⁱ peccasset sed possiblē est virum iustū a peccatore iniudicante interfici abs qⁱ sua culpa, sicut Abel interfactus est a Layn, ergo possibile esset adā saltē dormītē ab iugulari, et sic iugulari interiret culpa sua nulla interueniente. Item impassibilitas est dos corporoz gloriificatoroz, sed corpus Ade in statu innocētē gloriifica tum nō erat, ergo in statu illo persistens impassibilitatē nō babebat, ergo p̄sistēdo in statu illo, mori et nō mori poterat, ergo corpus Ade erat dissolubile alia non peccāte.

Sed cōtra Isto do, de trini, dicit. Si homo in paradiſo innocētē viueret, nec signis eū viueret, nec aq̄ mergeret, nec absentia aeris suffocaret nec oia qⁱ nocent mortalibus impeditr. ergo vidēs qⁱ ipo pma nente in statu innocētē corpus eius non erat, resolubile.

Item mors est pena peccati, sed oia pena est ordinata, pena aut non ordinata nisi p culpam, nulli ergo potest inesse nec pena, nec mors, nec corruptio, nisi cui p^r inest culpa. igitur alia non peccate impossibile fuit dissolutiō corp^s Ade.

Item ad hoc qⁱ debite constitutaf aliqd cōpositum necesse est materia et foza mā proportionari adiuuicē, si igit alia vt forma et pfectio vni ta est corpori impossibile erat corp^s illud resolui et corrup^ti, nisi aliqua corruptio plus incidet ex pte ale, sed corruptio qⁱ potest incidere ex parte ale non est nisi culpe, ergo impossibile fuit corpus Ade resolui et pati nisi in alia culpa fuisse pecambula.

Item status innocētē medijs erat inter statum glorie et statum misericordie, sed dissolutio corporis oīno opponit statui glorie cū igit statui glorie nō opponere directe statu innocētē Adā in statu innocētē p̄sistens corpus eius non fuit resolubile.

Item oia passio est ab aliquo repugnante et p̄diantre, sed Adā in statu innocētē existēt, vel oia cōcordarēt et vel subiacerēt igit nibil posset corpus eius ledere, nec aliquā passionē inferre, ergo corpus eius nō esset passibile nec dissolubile.

Item i possiblē est statu rectitudine alicul^s ipm obliquari, sed rectitu do oia cōsistit in subiacendo deo vel subiacēdo se deo et p̄sidēdo alij creaturis tam corpori suo qⁱ etiā brutor. ḡ spū rōnali statē in puritate innocētē et obediētē, impossibile fuit corpus ab eius volitatem recedere, sed alia semp appetit vniū corpori, ergo impossibile fuit corpus in tali statu dissolutus.

Rhi. ad p̄dicatorum intelligētiam est notandū, qⁱ quēadmodum iuxta verbum phi bec est, duplex, aliqd est nūc immortale, qⁱ aduerbiū potest determinare hoc qⁱ est immortale rōne actus mortiendi vel rōne potētie, ita et locutio p̄cedens, vtrū corpus bozā estet dissolubile sive posset dissolutiō ipso nō peccāte, distinguēt debet illi enī ablutiū absoluti p̄t determinare hoc verbus posse, vel hoc verbū dissolutiō. Si hoc verbū posset determinare, veritatē babet locutio. Est enī sensus qⁱ adā dū existeret in statu i no cētē posse babebat vt corporis eius dissoluere. Si aut ablatiū illi referant ad actū qⁱ est dissolutiō, sic locutio est falsa. Est enī sensus qⁱ adā posset dissolutiō in statu innocētē, ita qⁱ simul esse innocētē et mortis sive corruptiōis pena, et hoc est ipossible, puidēte ordine diuine iusticie, qⁱ nullā in ordinationem in vniuerso sustinet. Si ḡ pena deordinata est nūc p̄cedat culpa, corporis dissolutio nō pōt ale pure et innocētē nō esse pena, sed

uenies v̄t et contra ordinē diuine iusticie qⁱ corpus bozā dissolvi eretur in statu innocētē, et hoc sancti dicunt, et rōnes ad hoc i ducte ostēdunt, et ideo concedēde sunt, qⁱ verum concludunt.

Ad illud ergo qd p̄sō obijcitur qⁱ corruptibile de necelitate corrupter, dōz qⁱ p̄bo loquit de illo corruptibili cui re ḡimē non subiacet voluntati, s̄ soli virtuti naturali, et illud de necessitate habet corrup^ti, qⁱ habet cām corruptiōis iusta se, corpus aut Ade et nō esset mortale et corruptibile, tñ voluntati subiacēdar ex ordinē diuine iusticie, et ideo nisi voluntas deordina retur, corpus illud nunq̄ corrupter. Ad illud qd obf qⁱ cōponi ex contrarijs cōpetebat corp^s fm illū statum, dōm qⁱ alio mō se babēt contraria in cōpositione corporis fm statu nature lapse, aliter fm statum nature institute. Scđm statu em̄ nature lapse nō solū agunt in aliqd extrinsecum, sed etiam adiuuiscem mutuo agunt et patient, nō solū in ipsa cōstitutione, s̄ etiā post cōstitutionē esse. In statu autē innocētē taliter cōmixta fuesunt et pportionata in prima ppositione, et ad tantā cōcordiam educta, ut illo statu manēt mutuo nō pugnarēt, et ideo ppter illam compositionē corpus illud dissolui necesse non erat.

Ad illud qd obf qⁱ scđm statu innocētē in illo corpore siebat desperditio, dōm qⁱ sicut natura vniuersalis patitur elementa corruptiō fm partē, sed nullo mō patif corruptiō fm totum, sic et natura bñ instituta in bozē regulata ab ordinē iusticie et p uidētē admittēbat desperditiō fieri in homine fm aliquam partē propter statuālūtatō in quo erat, s̄ nullo mō patiebas corruptionē fieri in toto. Sicut em̄ siebat corruptio et desperditio, ita etiā siebat restauratio, et ideo nō psequēbas dissolutio.

Ad illud qd obf qⁱ adam a cibo poterat abstinerē, dōz qⁱ non poterat abstinerē a comeditione, q̄i esset locus et tps, tum qⁱ sibi exp̄esse p̄ceptum erat vt comedeter de lignis paradisi alijs a ligno scientie boni et mali, tum etiā qⁱ si dominus nō p̄ce p̄sset, natura bene instituta dictaret cum sumere cibum qⁱ discebat nullū debere manū sibi inūcē. Nec valet illa obiectio quā obijcit de fame, debebat em̄ famē p̄uenire, et ipē bñ siebat bozā et indigētā sue nature quā si p̄transfret p̄mitteret et peccaret. Ad illud qd obf qⁱ peccator pot occidere innocētē dōm qⁱ verū est fm statu nature lapse in quo oīo bō merito peti originis est mortis debito. Unde p̄mittere innocētē ab impiō occidi non est contra ordinē diuine iusticie fm statu p̄item, in statu autē illi qⁱ nulla culpa p̄cesserat ordo diuine iusticie talē deordinationē v̄l p̄nititionē admittēnō debebat.

Ad illud qd obf qⁱ impassibilitas est dos corporū gloriificatorū, dōm qⁱ verū est fm qⁱ impassibilitas priuat et actū et potētiam p̄sionis fm oīm statum, illa autē impassibilitas corpori Ade nō inerat nisi fm statum determinatum, et ideo perfecta non erat nec dos dici debebat.

Questio. 15 Utrū Adam peccāte corpus eius possit p̄petuari p̄ eūm ligni vite. Et qⁱ sic v̄t, primo p̄ textū Gen. iii. Ilunc igit ne forte sumat de ligno vite et vivat in eternū, hoc dicitū est de Adā post p̄tm, ḡ si post p̄tm sump̄tissēt, in eternū viriſſet, et corpus ei p̄petuū fuisse.

Item boci p̄m v̄t Ricbar. de sancto victo, qui de Adā ait sic habuit ante p̄tm corruptionē, post p̄tm corruptibilitatē, sed vtrōq̄ modo p̄ eūm ligni vite potuit sustētari.

Item hoc probatur p̄ experimentū, Enoch em̄ et Helyas sicut dicunt glo. et autoritates sanctorū in paradiſo p̄seruant p̄ eūm ligni vite usq̄ ad antīp̄ adūtū, s̄ qua ratione v̄lq̄ ad illud tps conseruari pot. cadē rōne et deinceps, ergo et pari rōne et corp^s Ade.

Item non fuit majoris efficacie ligni scientie boni et mali ad corporis p̄dendum qⁱ lignum vite ad conseruandum, s̄ p̄ eūm illius ligni corpus hominis factuz est dissolubile, ergo pari ratione p̄ eūm alterius ligni poterat corpus corruptibile solidari et p̄petuari, sicut ecōtra alterius ligni comedio corpus sanū et solidum reddidit dissolubile et infirmuz.

Item post p̄tm si spūs bozā iungere fonte vite disponeret ad p̄petuā beatitū dinē et vitam immortalem, ergo si lignū vite corpore sic se babebat ad corpus seruandum, sicut lignū vite spūiale se baber ad spiritum, videf qⁱ si homo penitüsseret, et dē ligno vite gustasset qⁱ corpus eius esset factum indissolubile.

Item bō bñ complextiōnatus si nō habet impedimentū extrinsecū viuere p̄t usq̄ ad cōsumptionē radicalis bumidi, si igit illud bumidiū posset restaurari, posset corpus eius in perpetuū incorruptū seruari si ḡ illud lignū vite sicut dicit doctorē babebat vim restaurā

Libri

Si bumiū radicale. vñ q̄ si homo de illo comedisset. q̄ eo ip̄us
cū in eternū posset durare. cū post cōmissionem culpe.
Sed contra. Rom. vi. Stipēdia peccati mors. ergo si post
q̄ homo peccauit necessariū fuit ip̄m peccasse. necessariū fuit
ip̄m mori. ergo necessariū fuit corp̄ eius dissolui. iḡ nō pote-
rat p̄petuari p̄ se; alioq̄ ligni. Itē sūta data fuit Ben. q̄.
Quacunq̄ dic co. tc. Si iḡ illā sūtia nulla virtus creata
pōt infirmare. quātūq̄ homo comederet de ligno vite necesse
erat ip̄m mori t̄ corpus eius dissolui. t̄ hoc p̄ se dicit alioq̄ teſtas
Ben. q̄. Pūnus es t̄ in pul. tc. Itē bō p̄ p̄tū filis fact̄ est
iūmetis inspietib̄. sed iūmetis si comederet de ligno vite non
ppter hoc corpora eoz fieret in dissolubilita. ergo si homo quā-
tam ad conditionē mortis iūmetis simili effectus est p̄ culpā
quantūq̄ de ligno vite comederet. corpus eius dissolui ne-
cessere est. Itē non min̄. est de mortalē immortali facere q̄ de
mortuoyiū. sed mortuū fuscitare hoc est virtutis solius dei t̄
virtutis infinite. ergo corp̄ dissolubile ad indissolubile redu-
cere hoc est solī virtutis diuina. ergo si bō post p̄tū de illo li-
gno comederet corpus eius nobilominus dissolui ne cessere est.
Rū. dōm q̄ cadē lege qua diuina iūsticia non patitur immor-
tali. puniri t̄ mori. non pati. etiam malum remanere impuni-
tum. t̄ ideo diuinū decretum fuit ut si homo mandatis del̄ trās
grediēdo peccaret. t̄ ipsi actori suo inobedienti existeret sp̄s
carnis dñi amitteret. t̄ sicut voluntas a dō recesserat. sic aia
inuita corpus ip̄m desereret. t̄ dissolutum in suā originē. unde
sumptū erat redire. Et qm̄ diuinū decretū erat immolabile.
hinc est q̄ postq̄ homo peccauit. q̄tūq̄ de ligno vite ederet
corpus eius nō fieret indissoluble. ita q̄ morte possit euade-
re. ideo concedēde sunt rationes hoc oī dētes. Ad illud qd̄
objicitur in contrariū de textu. dōm q̄ eternū. non dicit ibi vi-
te interminabilitatē. sed vite quādā diuturnitatē. sicuti sepe
cōsuevit loqui scriptura. q̄uis autē lignū vite illud corpus non
posset ppteruare. poterat tñ adeo naturā ip̄ius adiuuare t̄ vis-
gorare ut diuti⁹ rueret. Ex hoc p̄ illū ad sequētia. s. ad ver-
bum Ricbar. t̄ ad illud qd̄ objicitur de Enoch. t̄ helya. Ut rū
q̄ em̄ non cōcludit vite interminabilitates. sed solū quandam
diuturnitatē. quā t̄ lignū vite possit homini lapsō cōserere p̄
sibi diuinitus collatā virtutē. non tñ poterat in eternū conser-
uare. qz diuinū decretū infirmare non poterat. t̄ corpus homi-
nis peccatum ad hoc post p̄tū habile non erat. t̄ lignū in solo co. ip̄ dispositione babebat ad eius effectus efficaciā ba-
debat. Ad illud qd̄ objicitur p̄ simile de ligno sc̄iē boni t̄
mali. dōm q̄ illud simile deficit dupliciter. p̄tio q̄ illud lignū
sc̄iē boni t̄ mali non fecit corpora illa esse dissolubilia. sed so-
lum boī culpa t̄ diuina sentētia. Secundo vero q̄ corp̄ Rude
anteq̄ p̄ecare non babebat necessitatē ad permanētū. nec ne-
cessitatē ad corrumpeđū. sed postq̄ homo peccauit corp̄ ei⁹
subiectū fuit necessitatē moriētū. t̄ idco p̄ esum lignū vite non
poterat cōseruari. Ad illud qd̄ objicitur de cōiunctiōe sp̄s
ad fontē vite sp̄ualis tc. dōm q̄ illud simile deficit dupliciter
p̄imum quidē. qz voluntas facilius vertitur t̄ revertit q̄ na-
tura. Secdo vero q̄ fons vite sp̄ualis multo potētior est super
asam q̄ illud lignū esset sup̄ corpus. t̄ idco non sequit̄ q̄ si diu-
niū sp̄s recreat t̄ vivificat animā. t̄ lignū vite reformat t̄ cō-
solidat corpus in statū p̄stīnū. Ad illud qd̄ objicitur q̄ lignū
vite restauraret bumiū radicale. dōm q̄ si p̄ suū esum suffi-
cienter restauraret bumiū in corpore hominis in statū natu-
re institute. nunq̄ tñ in statū nature lapsō sic restauraret quin
sem̄ aliqua desperditio fieret t̄ ita q̄uis diuti⁹ cōseruaret. ni-
bilominus tñ aliquā illud radicale bumiū deficeret. t̄ corpus
ad dissolutionem perueniret.

Questio. I Cetera illa immortalis est a natura vñ
a gratia. Et q̄ a natura videt̄. Illud est
nobis naturale qd̄ nobis innascit̄ t̄ cū quo natū sumus. sed bō
cū illa immortalis productus est. t̄ illa immortalis indi-

Secundi

ta est bō a sua cōditione. ergo fuit cū naturalis vel a natura.
Itē mors non poterat incēs̄ bō nisi p̄cedētē culpa sicut p̄
batū est supra. sed culpa non poterat bō incēs̄. nisi decordinas
ref natura. si ergo mors incēs̄ bō cōtra naturā. immortalis l̄
erat cū p̄ naturā. Itē p̄ bō erat immortalis. p̄ qd̄ erat inoccē
sed inoccē erat cū cōditionē nature. esto cū p̄ nullā bō gratia.
nobilomin⁹ tñ baberet inoccētiam. ergo immortalis erat cū cō-
ditionē nature. nō cū beneficio gratia. Itē immortalis bō
cōsistit in cōtinua cōfūctiōe aie t̄ corporis cōtinua aut cōmu-
ctio aie t̄ corporis cōst̄ p̄ continuū appetitū vnius ad alterū. h̄
aia babet p̄tinū appetitū ad corp̄. t̄ ecōverso p̄ naturā absc̄. sed aia
rationalis q̄ est foama p̄ naturā immortalis t̄ loc⁹ ruptibilis cor-
pori dabat naturaliter sui esse t̄ cōp̄lētū. ergo t̄ ipsi⁹ corporis
sue bōs esse naturaliter cōtinuabat. sed a quo incēs̄ cū conti-
nuatio ab codē cū immortalis p̄petuatio. ergo tc. Itē
naturalē est bō comēdere ea q̄ sibi apponunt̄. h̄ bō p̄ cū
ligni vite t̄ alioq̄ ligno p̄ paradise vita suā poterat p̄petuare si
cū dicit Aug. t̄ magister. ergo vñ q̄ p̄petuatio incēs̄ bō
p̄ naturā. Sed contra Aug. sup̄ Ben. t̄ magist̄ dicit in litte. a.
L̄c̄r̄ est homo immortalis qd̄ incēs̄ ei de ligno vite. nō de cō-
ditionē nature. mortalē erat p̄dīcē corp̄s aialis immortalis bō
ficio p̄dīcē. Et idē ip̄e Aug. exp̄l̄ dicit. q̄ sicut p̄scūtū fuit
filiis Israēl q̄ in. xi. annis vestimenta eoz nō veteraseret. ita p̄
scūtū fuit ad eū ut nō moreret. Itē sup̄ illud Luce. x. Exp̄l̄
uerūt̄ cū t̄ plagio ip̄positū tc. Blo. exp̄ponit̄ de p̄io bōs q̄ dī-
cit exp̄l̄tū fuisse gratutio. t̄ vulneratū in naturalib̄. si ergo
immortalis nō fuit tñ vulnerata. h̄ simpl̄ ablata ipsi bō p̄
culpā. ergo nō incēs̄ ei a natura. sed a gratia. Itē bō vira-
tione. p̄p̄tates naturalē cōd̄ cōfūctū subiectū p̄petrū cul-
pā. ergo si immortalis incēs̄ bō a natura. nō videt̄ q̄ debuer-
it eū relinqueret p̄petrū culpā q̄ si cam amisit. p̄ tc. Itē ipsi⁹
fūbile est duo opposita incēs̄ eidē fūc̄ principia t̄ marime
fū principia naturaliter causantia q̄ nō inclinant ad opposita
sed bō p̄ naturā suā poterat mori. aut ergo immortalis non
erat aut si erat. nō erat p̄ naturā. sed p̄ gratia solū. Itē corp̄s
Ade p̄ naturā p̄p̄tā erat nobiliter p̄plexionatū. ergo mol-
les t̄ teneras carnes babebat. sed naturaliter molle cedit̄ dor-
so. iḡ p̄ naturā corpus Ade vulnerari poterat t̄ securi. ergo
p̄ naturā Ade nō erat immortalis. Itē ignis naturaliter colu-
mit corpus ex elemētis quartuor cōstitutū. t̄ corp̄ aiale p̄nat-
rā indiget aspiratiōe t̄ respiratiōe. ergo si bō caderet̄ iāquā
vel in ignē t̄ nō moreretur. bōc nō esset p̄ virtutē nature. sed
potius cōtra vel supra. nō ergo esset a natura. sed poti⁹ er gra-
tia. Rū. dōm q̄ sicut dicit magist̄ in lit. circa hoc multiplex t̄
varia fūt̄ opinio. Quidā em̄ dicere voluerūt̄ q̄ immortalis
prīmo bōs esset a natura. quidā q̄ esset a gratia. vtrāq̄ ait ba-
tū opinioñ babuit̄ aliquā efficiacē rōnē mouentē. vtrāq̄ ba-
bet aliqd̄ veritatis. h̄ vna plus babeat q̄ altera. Sicut em̄
cū dicit homo est beatificabilis duo tangunt̄. t̄ aptitudinē t̄ di-
spōsitio ita etiā cum dicit homo est immortalis. h̄ sicut bō quo
dammodo potest dici beatificabilis per naturam quodammodo
p̄ gratiam. sic t̄ in proposito. prout enim hoc qd̄ est beatifi-
cabilis importat aptitudinem sic inest bonit̄ per naturam bō
mo em̄ a natura sua babet aptitudinem ad beatitudinē. fūma-
tem q̄ importat dispositionē sufficientē t̄ propinquam p̄ quāz
quis venit ad beatitudinē sicut sufficientē ordinem ad actū. sic
inest bonit̄ non per naturā. sed per gratia per quam sufficiē-
ter disponit̄ ad gloriam. nec sine illa potest sufficere natura.
Sic t̄ in proposito immortalis quantū ad statū immortali-
dic̄ poterat homo p̄ naturā. immortalis etiam p̄ gratia. qz
a natura babebat aptitudinē. sed a gratia babebat p̄plexionē.
Et hoc p̄ sic. Tripliciter enim potest mōr̄ bōmī contingē-
re. aut per elemētū pugnam t̄ dissolutionem. aut per bu-
mī consumptionē. aut per extrinsecam lesionem. Immortali-
tas ergo dicit priuationē būnis triplicis modi moriendi quāz
tum ad actū t̄ potentiam in beatis. qui dicitur immortales
q̄ non possunt mori. quantum ad actū vero solum in bōmī
bus institutis. qui dicuntur immortales. qz poterant nō mori
hoc triplici genere moriendi. babebant em̄ aptitudinem cu-
dendi hoc triplice genus mortis per id quod babebant a natū
rā. Nam corpus valde bene erat complexionatum. t̄ anima de-
se incorruptibilis

Distinctio

XIX

se incorruptibilis erat que illud corp' regebat et pseruabat. et ita idoneus erat primus bō ex his cōstitutus q̄ nunq̄ deficeret p̄ clementorū pugnā. s̄ tñ illud nō sufficiebat. hoc em̄ nō posset aīa peccatū facere si ponere i cōfisi corpe. ¶ Et iō datus fuit illi aīe donū ḡe p̄ quā posset corpī p̄sidere. et illud regere et elemēta quasi in quadā amicitia custodire. t̄ doc̄ q̄dū velle suo actori subiacere. Hoc aut̄ donū ḡe vocat Anb. iustitiae ori ginalē. Et sic p̄t̄ q̄ cōtū ad immortalitatē cōtra primū genus moxēdi aptitudinē babebat a natura. s̄ plementū a gratia. Sūlter q̄tū ad secundū genus moriendi q̄d̄ est per bumidū p̄sumptionē. vis enī nutritina potēs erat ad puerendū alimētū sibi sufficiēs. et alimēta efficacē babebat virtutē ad nutriēndū. et ex hoc bōmo idoneus erat ut pseruare in eo sine corrup tione naturale bumidū. s̄ q̄d̄ bumidū radicale paulatim con sumif. nec pōt̄ reparari p̄ quodcūḡ alimentū. iō data est virs tus specialis cui dā ligno q̄d̄ dictū est lignū vite p̄ cui p̄sumptio nē repare būmidū radicale. t̄ q̄d̄ nō fuit ex p̄ditōe nature s̄ ex būficio p̄ditoris. sicut dicit Aug. Sūlter etiā quātū ad tertiu genus q̄d̄ qd̄ fit p̄ extrinsecā lesionē. Adā em̄ fortis et pos tēs erat ad repellēndū nocīa. sapīes et diligēs ad p̄caūdā nec babebat nocīa extrinsecā. t̄deo idoneitatē babebat ut p̄ nullus lesionē incurreret mortēveritamē q̄ bestie tñ qua alia sunt que nocere possent. t̄pm minime ledēt nec in somno nec in vigilia hoc nō erat a natura. sed a dei speciali prouidētia. q̄ ita eū custodiebat ut sub pedib⁹ ei⁹ oīa subiaceret. ut nibil cus peret ipm offendere. t̄ si cuperet nō valceret. Et sic p̄t̄ q̄ immor talitas q̄ fuit in statu innocētē q̄tū ad aptitudinē fuit a natu ra. q̄tū ad cōplementū fuit a grā. et p̄ hoc p̄ magna pte patet r̄fūto ad obiecta. ¶ R̄ones enī q̄ pbāt q̄ nō fuit multipliciter natura. p̄cedēde sunt. q̄ verū p̄cludūt. ¶ Ad id vero q̄d̄ obīcī tur q̄ fuit a natura. q̄ fuit ei innata. dicendū q̄ nō oē q̄d̄ inest bō a p̄cipio sue natīustatis naturale est nisi extēdāt bōc nō mē naturale. multa enī bona gratis data cōcreant et dant cur natura. sicut planū est. t̄deo illud non val̄. ¶ Ad illud quod obīcī q̄ mōs non poterat interuenire nisi p̄eūia culpa. dicē dū q̄ bōc nō erat solū propter naturā. s̄ ppter beneficiū grātie quod erat nature superadditū. q̄ enī originalis iusticia fa cebat naturā immortalē esse. t̄ bāc non poterat perdere nisi p̄ culpā. t̄deo mōs nō poterat interuenire nisi per culpā. ¶ Ad illud q̄d̄ obīcī q̄ innocētia erat a natura. ergo sīl et immortalitas. dōm q̄ immōcētia dupl̄ pōt̄ dici. Uno modo priuatiue q̄ priuat culpa. Alio mō priuatiue q̄ ponit iusticiā contrariam. Innocētia aut̄ non erat cā immortalitatē fm̄ q̄d̄ dicit puram priuationē. s̄ fm̄ q̄d̄ importat originalē iusticiā merito cutus erat in ala vis torius corporis cōtētua. ¶ Ad illud quod obīcī q̄ continuatio vite est et cōiunctione ale et corporis. dicē dum q̄ ad cōtinuationē vite nō sufficit appetitus sicut ad beatificationē non sufficit appetere beatitudinē. s̄ necessaria est viterius virtus ad satisfaciēndū appetitū. omnis enī natura appetit esse et durare. non solū bōmīnū. sed etiam brutorū non tñ in omnībus est immortalitas. t̄deo nō sequitur q̄ si a natu ra sit continuatio appetitū. q̄ a natura sit continuatio immor talitas. ¶ Et per hoc p̄t̄ responsio ad alind quod obīcī q̄ ab codē est dātio esse. et cōseruatio. dōm enī q̄ si illud sit verū de pseruatione q̄ est ad t̄ps. nō tñ est verū de pperatiōe. multa enī sunt que possunt esse dare et tñ non possunt perpetuare.

¶ Ad illud q̄d̄ obīcī per esum ligni vite et aliorū lignorum po terat inesse conseruari. dicendū q̄ ista non erat tota cā. immo necessaria erat diuīa virtus p̄tēs. et pbibēsnocīa. et sc̄torū virtus pseruāt̄ et cōllīas ūra. ¶ p̄terterea q̄ lignū vite tales effectū baberet speciale donum erat dei. sicut etiam q̄ tāto tē pōre vestimenta et calcīamenta populi israel potuerunt sibi p̄ bere obsequia. Et sic pareret illud.

Questio. ij. Utrū cadē est immortalitas innocētē p̄ essentiā cū immortalitate glorie si bō stetisserit. Et q̄ sic videt Aug. de ūra reli. Per xp̄p̄ recuperam̄ quod perdidimus in Adaz. q̄ illā immortalitatē quā in adam p̄didim̄. p̄ xp̄m recuperam̄. s̄ illa immortalitas quā recuperamus p̄ xp̄m est immortalitas glorioſa ḡ tc. ¶ Et potētia ma terie disposita est cadē p̄ essentiā cū sc̄p̄a indisposita. s̄ immor talitas innocētē et mortalitas glīc sic se būt̄ sicut potētia idis ferēs et potētia disposita dispositōc̄ q̄ est necessitas. cū in statu innocētē poterat mori et nō mori. in statu ūo glīc necesse bēat

nō mori. ergo t̄c. ¶ Itē li. ar. p̄firmatū et nō p̄firmatū est idē p̄ essentiā. illī et cbaritas. ḡ pari rōne et immortalitas. s̄ sic se ba bēt̄ vec immortalitas et illa. ḡ tc. ¶ Itē mortalitas i statu inocētiae nō est alia a mortalitate i statu miserie. q̄ nō est post p̄cūm data noua potētia. nec ablatā. ḡ pari rōne i statu inocētē et in statu glōrie nō est alia et alia immortalitas. ¶ Itē si bō steriffr̄ trāsferref ad immortalitatē ita q̄ nullū proprietatis nobilis i cosieret dep̄ditio. ergo cum immortalitas in boīe diceret cōdītionē nobile. n̄ transferref. illa immortalitas nō amitteret. s̄ id sunt in codē boīe due immortalitates simul et semel. ḡ immor talitas innocētē et immortalitas glōrie nō differēt. ¶ Sycōtra. q̄d̄ b̄z aliud et aliud principiū proximū differēt p̄ essentiā est differēt p̄ essentiā. s̄ immortalitas in statu innocētē et in statu glōrie b̄z aliud et aliud principiū differēt p̄ essentiā. q̄ illa est a glōria. ista est a gratia gratiō data. ḡ differēt p̄ essentiā. ¶ Itē non est transitus ab codē in idē. s̄ transitus est ab immor talitate innocētē ad immortalitatē glōrie. ḡ illa immortalitas et ista nō sunt eadē. ¶ Itē quoq̄ opposita sunt diuersa ip̄a sunt diuersa. s̄ immortalitas statu innocētē non opponit mortalitati cā simū inessent eadē. Adā enī et mortalitas erat et immortalitas. s̄ immortalitas glōrie opponit illi. ḡ nō est eadē cum illa immortalitatē. ¶ Itē l̄z vita Ade ester vna et p̄tinua si steriffr̄ in via et patria. status. t̄c vite et cōditio ester alia et alia. q̄ p̄ditio aſalitatis et spūalitatis non būt̄ idētate. s̄ potius oppoſitionē et diuersitatē. ḡ cū immortalitas non dicat solū vitas s̄ potius conditionē vite fm̄ statu animalē et spiritualē videatur q̄ immortalitas sit alia et alia. ¶ Itē bōcīpm̄ videſ p̄ aliud q̄d̄ dicit in Iſa. illia est immortalitas quā amissimus. alia quā in resūrētione speramus. Ex bac autoritate exp̄ſe colligif q̄ alia sit immortalitas vite et alia patrie. ¶ R̄n. ad p̄ditorum in telligētiam est notandum q̄ cum idē sit signatum in principiū et deriuatiuo sicut in abstracto et concreto. idē est signatus bū ins q̄d̄ est mortale. et ciūs q̄d̄ est immortalitas. Immortale aut̄ d̄ q̄d̄ est aptū natū sicut potēs non mori. immortalitas igitur idē est q̄d̄ potētia sicut ap̄istudo ad non moriēdū. Et bec potētia ad non moriēdū nō est aliud q̄ potētia aīe in regēdo et cōtinuādō corpus ut nunq̄ deficiat nec ab ea separef. bec aut̄po tētia p̄sequit̄ ipm̄ li. ar. et conformat̄. Unū sicut in statu innocētē bōmo poterat peccare et non peccare. sic ala poterat corp̄ continere et non continere. et bōmo poterat mori et nō mori. Et vero in statu glīc ip̄ossible est li. ar. peccare. ip̄ossible est etiā aliam co:pūs deserere. Et q̄ in statu miserie necesse b̄z peccare et aliqui in p̄ctō esse. saltē in sua origine. iō ip̄ossible est aliam corporis uītā cōtinuare quēadmodū ipsius li. ar. potētia in statu innocētē et glōrie est eadē p̄ essentiā. differens solū fm̄ statu et dispositionē superadditam. sicut illa potētia continuās dī et regēdi corpus q̄ dicitur immōrūtātē. p̄ essentiā est eadē differēt sola superaddita dispositionē. Et ideo cū q̄rit̄ vtrū immortalitas innocētē et glōrie. sicut vite et patrie sit eadē. r̄nde ri p̄t̄ q̄d̄ eadē est quantū ad potētiam. s̄ alia q̄tū ad dispositiōnē superadditam. Qel ut proprius dicamus. vna et eadē est. s̄ altera sicut alterata. sicut coriscus albus et niger idē est. s̄ altera tūs. Et ideo concedēde sunt rationes ostēdētes q̄ bec im mortalitas et illa p̄ essentiā essent vna. ¶ Ad rationes vero ad oppositū facile est r̄ndere. Nā ad illud q̄d̄ primo obīcī q̄ p̄cipium p̄ximū būius immortalitatē et illius est aliud et aliud plāna est r̄fīo. q̄ p̄cipium p̄cipiū. s̄. potētia cōtētua est vna et eadē. l̄z sit aliter et aliter disposita. bīnc̄ gratia. inde vero glo rīa. ¶ Ad illud q̄d̄ obīcī q̄ non est transitus ab codē in idē. dōm q̄ transitus ab bac immortalitate ad illam est p̄ diversifi cationē statū. q̄ est transitus a statu in statum. et ideo. sicut quod mouē a statu imperfectionis ad statu perfectionis nō dicitur aliud et aliud. si statu d̄f̄ aliud et aliud. sic in proposiōtiō intellīgēdū. ¶ Ad illud q̄d̄ obīcīt̄. q̄ babēt̄ diuersia op̄ posita. dōm q̄ illa diuersitas oppositionis venit ex ratione su peraddite dispositiōni. sicut intelligit̄ in libertate arbitriū q̄ est libertas a coactione. a culpa et a miseria. Libertas enī a culpa superaddit̄ aliquā dispositiōnē. s̄. gratiam. libertas au tem a miseria superaddit̄ altā dispositiōnē. s̄. vel innocētiam vel glōriā. rōne quarum dispositiōnū b̄z oppōn̄ diuersis. Sic et immortalitas glōrie superaddit̄ vitra immortalitatē innocētiae. sicut dispositiō q̄ est necessitas supra dispositiōnem que est congruitas. ¶ Ad id quod obīcīt̄ q̄ immortalitas dicit cōs 49

II iiiij

Libri

Secundi

ditione vite sive statu, domum & verum est. si non principaliter, immo principaliter dicit potestiam corporis contemnam sicut predictum est. t idco rō illa non cogit. Ad ultimum scz autoritate magistri iā p̄ rūsio. qd̄ enī dī q̄ sit alia & alia. aut intelligif b̄ esse dictu. q̄; ē altera & altera. aut intelligif c̄; alia & alia. nō q̄tū ad ipsam potestiam quā p̄ncipaliter ipozat ipa immortalitas. sed q̄tū ad dispositionē super additaz. Et sic p̄ rūsio ad questia.

Distr. xx Distin. xx De
duratione & cōseruatione
q̄tū ad filiorū p̄creationē.

Oplo q̄ parte agit de procreatione posteritatis. Uel aliter & i idem redit. Supra egit de coniunctioe indiuīdui. hic agit de conseruatione spes cœci que quidem est p̄ filiorū p̄creationē. Diuiditur aut̄ bec pars in tres p̄ opinoes. In prima determinat ucm. qualiter primi parētes si

los procreassent. In secunda determinat quales filii nascerent ibi. Si vero q̄ri tur quales si non peccasset t̄c. In tertia breuiter epis logat que primo determinata sunt. ibi. Tali erat bois institutio ante pctm.

Capita pars b̄ duas. In prima determinat de modo gnationis. In sedā de tpe translatois. ibi. Deter mino vō tp̄is quo trāsser rent t̄c. Sili' sedā pars p̄ Aug. su cipalis b̄ duas. In prima pergeā, determinat quales nasce ren̄ filii q̄tū ad corpus

In sedā quales nascerent q̄tū ad aliam. ibi. t̄c de corpore humano nō sit absurdum t̄c. Altarum partium subdivisioes & continentia manifesta sunt in littera.

Infirmitas em̄ prona in ruinam turpitudinis. ex cipitur honestate nuptiali. **L**ōtra. ex hoc videb̄ q̄ nō possit actus ille sine pctō & turpitudine exerceri. Sed cōtra hoc est. q̄ ols act̄ q̄ est in precepto p̄ fieri si ne pctō. ergo & costus.

Respon. Discendum p̄ bic nō dicit de turpitudine que sonat in culpas. sed que magis sonat in penam vel si de illa intelligitur. tunc nuptie ita excipiunt pronitatem carnis p̄ actus ille absq; omni peccato p̄ fieri. unde qd̄ dicit magister p̄ nuptie ordinat actum illum non est intelligēdum ratione ordinationis que sit in actu illo. sed q̄ inef fet nisi esset matrimoniu. de hoc aut̄ diffusius ageb̄ in quarto i

Determinat dō mō pro creatiois filiorū si nō peccas ent primi parētes & quales nascerentur filii.

Ost hec vidē dum qualiter primi parētes ic. Sup̄ egit magis de dura tione immortalitatis i bac rundā. parte agit de procreatione posteritatis. Uel aliter & i idem redit. Supra egit de coniunctioe indiuīdui. hic agit de conseruatione spes cœci que quidem est p̄ filiorū p̄creationē. Diuiditur aut̄ bec pars in tres p̄ opinoes. In prima determinat ucm. qualiter primi parētes si

los procreassent. In secunda determinat quales filii nascerent ibi. Si vero q̄ri tur quales si non peccasset t̄c. In tertia breuiter epis logat que primo determinata sunt. ibi. Tali erat bois institutio ante pctm.

Capita pars b̄ duas. In prima determinat de modo gnationis. In sedā de tpe translatois. ibi. Deter mino vō tp̄is quo trāsser rent t̄c. Sili' sedā pars p̄ Aug. su cipalis b̄ duas. In prima pergeā, determinat quales nasce ren̄ filii q̄tū ad corpus

In sedā quales nascerent q̄tū ad aliam. ibi. t̄c de corpore humano nō sit absurdum t̄c. Altarum partium subdivisioes & continentia manifesta sunt in littera.

Infirmitas em̄ prona in ruinam turpitudinis. ex cipitur honestate nuptiali.

tractatu de matrimonio.

Cpotuerunt in paradiso eis esse nuptie honorabiles. Contra. v̄ q̄ similiter fuit honorabiles in statu ecclie cū sit sacra mentū magnum. sicut dicit apostolus. Ephe. v. Lū etiā appos

mentur a iure naturali. Si tu dicas bonabilitas nuptiarum

attendit quantū ad actus illū. tunc queris quarema

gis ac̄ ille honest̄ & cast̄

fit cū pudore q̄ aliud ac̄ in quo est culpe decimatio. magis cōvercundaf

q̄ de actu illo hōest̄ & ca

ste factu q̄ de alio actu loz

dinato v̄pote cognoscere

v̄orem q̄ p̄cutere seruum

Respon. Dicendum q̄ est loqui de nuptio q̄tū ad signatum. q̄tū ad fru

crum & q̄tū ad actum. t̄

q̄tū ad bec tria honorabiles crant in paradise in

statu vō miseric̄ q̄tū fine

honorabiles q̄tū ad si

gnatum & fructus. babent

ramen pudorem amicu m

q̄tū ad actum. q̄ omnis

bomo v̄tens ratione actus

illū erubescit exercere co

ram alijs. etiā cū propria

v̄ore. **R**ationem aut̄

buius assignat Aug. l. xiiij

de ciui. dei. q̄ cuz rō debe

ret domiario corporis magis

erubescit q̄ ipsa subſciat

alicui p̄i corporis. t̄c ali

qua pars corporis dominic

ei q̄ ip̄a inordinate dos

minet ei. t̄c ideo magis re

recundaf de ardore libidinis q̄ est

turbatioe furiose q̄ est

uitando seruo.

Condonduz deus iusserat

vt coirent. Hoc videb̄ esse

falsum. q̄ dicitur Bene.

Erescite & multiplicamini

& replete terram. Constat

q̄ hoc dictum est q̄tū ad

actus generative. ergo t̄c.

Uite hoc queritur. si mā

datum illud oēs obligat.

q̄ si sic. ergo videb̄ q̄ trans

gressi sunt. q̄ non coierunt

in statu innocentie. Si vō

ergo videtur. q̄ poterat cō

tinue seruare virginitatē. Aug.

Itē quero vtrū illud man

datum maneat illud manet. ergo non l̄z aliqui

seruare virginitates q̄ est

contra apostolum qui dis

cit s. Lox. viij. Volo vos

omnes esse sicut ego sum.

loquitur de castitate. Si

non obligat mo do. quero

q̄fi renocatu; est. Videtur

etiam q̄ modo sine melio

ris conditionis homines

q̄ tūc. quia modo possunt

seruare virginitatē. tunc autem non poterant.

Respon. dicendum q̄ illud mandatum datum fuit v̄ro & mulieri in statu in

nocentie. sed cum esset mandatum affirmatiu; nō obligabat ad

semper. sed pro loco & tpe. determinatio aut̄ temporis depens

Distinctio

XX

dedat ex reuelatione dñi
ne voluntatis. quaz qz de
nondum eis reuelauerat.
ideo dicit magister q non
dum iussicerat.

Ad illud quod queritur
verum illud mandatum fue
rit reuocatum. descendit
q aliter obligabat tempo
re nature institute. alter
nunc. tunc em omnes obli
gabat. qz omnibus erat in
officium. nunc autem non
obligat oēs pro eo q sunt
multi qui sufficiunt illud i
plerere alijs consilium virgi
nitatis scrantibus. hoc
autem consilium competit
statui nature lapse. non au
tem nature institute. quia
tunc cum nulla esset prona
tas. non esset maior virtus
continere qz nubere. et om
nes ad cultum dei genera
rent. nunc autem propter
scere difficultatem etarduitatez
omnino continere magne
virtutis est et dignitatis.
Et sic patent ea que obvi
ciuntur.

D Impleto numero tc.
Videtur hec positio esse in
conveniens. primum quia
magnum dispendium esset
parentibus si tanto tem
pore gloria eorum differ
eretur quo usq; electorum
numerū impletetur. Et ite
rboz si spes que differt affli
git animam. videtur q in
terdicto eis esset aliqua afflictio.
Hec Rursus est numerū electo
rum futurus sic in magna
multitudine. quomodo pos
sent omnes homines intra
paradisi spa:ium contine
ri. hoc non videatur esse p
babile. Si tu dicas q pro
pter hoc parētes transfer
rentur absq; alijs et glori
carētur. hoc non videf con
ueniens. qz ad magnitudi
nem dei spectat oēs simul
glificari. sicut faciet in die
iudicii in resurrectiōe ḡna
li. Et dōm breuiter q ista
scēa opinio probabilior est.
sicut dicit rōnes ostendit
nec obstat illud de simulta
te glificatiōe. hoc enī ma
gis est ppter iudiciū et res
urrectionē corporū quam
debet esse simul j q propter
beatitudinis collationem
bulus ratio expressiōe habe
tur i quarto in tractatu de
resurrectione.

grādes facere. Sed vt hō omittā poterat certe eis psta
re qd multis aīalib⁹ p̄stitit. quoz pulli q̄uis sint puuli
tū morū ut naſcent currunt et matrē sequunt. Ecōtra. hoī
nato nec ad icesiū pedes ydonei sunt. nec man⁹ salte ad

mero sine morte aīalia corpo
ra in alia qualitatē trāſirent
in qua oīno regenti spū de
seruirent. et solo spū viuificā
te sine corporeis alimētis vi
uerēt. Uel potuerūt parētes
filii cedere. ut per successio
nē numerū ip̄lere. Qui geni
tis filii. pfecta q̄ humani of
ficij iusticia. ad meliora trans
ferrent. nō p mortē. sed p ali
quā mutationē. Ecce h̄ic ha
bemus de trāſitu hoīis ad me
lio:ra. s̄z incertū nobis relinq
tur. vtrū simul trāſferant an
per successiones.

D Determinat qles nasce
rent filii q̄tū ad corp⁹. vtrū p
fectionē stature. et vsum mem
broz h̄stes qualis hō p̄m⁹
sunt conditus.

Si vero q̄tū quales si nō
peccasset hō filios genuisset
vtrū v̄ sicut ipse p̄m⁹ hō fm
staturā corporis et vsum mēbroz
pfect⁹ mor condit⁹ extitit
ita etiā ei⁹ filii in ipso nativi
tatis exordio pfecti existerēt
q̄ ambulare et loq;. et cūcta fa
cere possent. R̄sideri p̄t q̄
filios puulos nasci oportē
bat p̄ materni vteri necessi
tate. Sed vtrū mor nati p̄se
ctionē stature et mēbroz v̄suz
haberēt. an puuli et in minori
estate ostituti vti possent mē
broz officijs. an p̄ interualla
tpm eo mō quo nūc sit p̄se
ctionē stature et v̄suz mēbroz
recepturi essent. de autorib⁹
diffinitum non habemus.

Ambigua augustinī v̄
ha ponit. vbi tū v̄ immureop
filii et puuli possent mēbroz
vti officijs.

Et sup b̄ aug. ambigue lo
quit. Monet nos inqt. si hō
mi hoīes nō peccassent. vtrū
tales filios essent habituri q̄
neo ligua. nec manib⁹. nec pe
dib⁹ vterēt. Hā ppter vte
ri necessitatē forte necesse
erat puulos nasci. S̄z q̄uis
exigua p̄scō:pis sit costa. nō
ppter hō puula v̄ro dīugē se
cit. Uli et ei⁹ filios poterat oī
potētia creatoris morū natos
appetit⁹ edēdi: cui nō subiacuisse hō si nō peccasset. s̄z
pculdubio peccaret. nisi hōc defectū cibo p̄ueniret. Hā
bebat enī na turalē appetitū et moderatū cui ita satis
faciēdū erat ne defectū famis sentiret. Sicut ergo nō
ex vito. s̄z ex nature p̄ditiōe erat q̄ aī p̄ctū hō cibis
indigebat. ita nō ex vito esset. s̄z de natura. si hoīs cō
ditio in p̄ncipio suo. i. in p̄io parēte a pfecto inchoa
ta in subsequēti ppagatione a modico ad maiora p̄si
ceret ut. s. p̄ interualla tēpozis stature corporee incre
menta vsumq; membrorum susciperet.

Qualez nascerētur filii q̄tū ad aīaz. Utrū sicut

In illis expectaretur
eras tc. Hanc de paruulis
primū parentum opinio
nem videtur magister ap̄
probare. Sed p̄tra hoc est
verbū Augu. precedens
paulo ante hoc. dicit enim
sic. Infirmitati mentis cō
gruit bec infirmitas carnis
Itē si natura humana pos
tētē et nobilioz est q̄ bru
talitē. et quoundam anima
lum fetus statim quando
nascentur possunt ambula
re. multo fortē videtur q̄
filii dominū.

Respon. dicendū p̄ ma
gister nullam istarum op̄is
monum intēdit afferere. et
dubium est vtrū sic vel sic
esset. nibilominus tū banc
op̄inioneum approbat tan
q̄ probabilitēmque dicit
paruulos paulatue proſi
cere et crescere ad vsum mē
broz. Nec hoc dicit sine
ratione. Teneritudo enim
membrorum debetur proli
bominis propter bonitatē
complexionis et congruen
tia nature que procedit a
debiliorum complexōe ad
fortiorē. vnde paruuli ha
bent teneriora membra q̄
adulti. processus autem in
incremento non esset mira
culus. s̄z naturalis. etiā
tempore nature institute.
et ideo rationabiliter ma
gister hunc modum dicen
di magis approbat. Ut
dum autem August. prece
dens intelligitur de infan
tia ratione incommodezi
concomitantium eam non
ratio c imperfectionis mē
broz.

Ad illud quod obīcitur
de illis generibus anima
lum non valer. qz alterius
sunt complexionis et orga
nizationis.

Iste opponi. Lū famē sit pena peti. si nō peccaret Alia op
famē nō sentirēt sed sine fame superflū viderec come
positiō circa
circumstātē. Uli putat qdā eos cibis nō indiguisse aī p̄ctū. idem
qz nō poterat esurire si nō peccasset. Ad qdā dīci p̄t.
q̄ famē vere defect⁹ est et pena peti. Est enī imoderat⁹
appetit⁹ edēdi: cui nō subiacuisse hō si nō peccasset. s̄z
pculdubio peccaret. nisi hōc defectū cibo p̄ueniret. Hā
bebat enī na turalē appetitū et moderatū cui ita satis
faciēdū erat ne defectū famis sentiret. Sicut ergo nō
ex vito. s̄z ex nature p̄ditiōe erat q̄ aī p̄ctū hō cibis
indigebat. ita nō ex vito esset. s̄z de natura. si hoīs cō
ditio in p̄ncipio suo. i. in p̄io parēte a pfecto inchoa
ta in subsequēti ppagatione a modico ad maiora p̄si
ceret ut. s. p̄ interualla tēpozis stature corporee incre
menta vsumq; membrorum susciperet.

Qualez nascerētur filii q̄tū ad aīaz. Utrū sicut

Libri

f Per interuallā tpiō in sensu & cognitōe pficere re. Lōtra vē falsū qđ bic dicit de pūulis. cū emāta rōnaliō senescit i tpe nō vī fm pditionē tpiō alterari. ḡ vī φ pcessu tpiō nō efficet rē magis scīs. cū nō haberet in scīa p tpa alterari. Itē dūcū fecit aīaz ade pfectā scīa. ḡ pari rōne fecisset aīam filioz si ipē stetisset. Rū. dōm ad b̄ q̄bec est pbabilior positiō φ

aliquo mō q̄ interualla tēs porum in sensu & cognitōe ne pfectiſſent. Aliā eſi dum est in corpore complexionez corporis imitāt. Et qm̄ ifan‐ tia est molliſ. & fluida cō‐ plerio cerebri. ideo nō pōt ibi cē fortis imp̄iss specie‐ tum. nec fortis cōuerſio ſu‐ per illas. qn̄ ſicut facies non relucet in aqua mota. ſic pūuli non eſſent idonei statim ad vsum cognitōe. Qđ ergo ob̄ φ aīa nō n al‐ terat in tpe. vērū eſt quan‐ tum eſt dē ſe. ſed rōne cor‐ poris cui coniungif quod crecit i tpe fortificatur.

Ad illud vero qđ ob̄. φ haberet babiſtuz. dicendū q̄ ſi haberet ſcīam q̄tuſ ad habitum. non tñ babes‐ ret q̄tuſ ad actualem con‐ fiderationē. ppter organi‐ neptitudinē. ſicut etiā nō habent dormientes. qn̄ ſi cut pūuli baptizati diſ‐ curt b̄c virtutes in munere non in vſuvel in actu. ſic in‐ telligendum eſt pūulos il‐ los ſcīam babuſſe. & poſt‐ modum complexiōe facta babili ad conſiderandum statim eſſent in actu con‐ fiderationis ſine penuria et labore. & potiſſime vērū eſ‐ fet in eis illud verbum pbi qđ dicit φ in ſedendo & in quiſcedo fit aīa prudens & ſciens cum ſeffo & quies dīcāt contra motum & flu‐ xibilitatē complexiōe.

Preceptū addidit obe‐ diētē. Querif quare dñs ad didit pceptū ſup prece‐ ptū. & quare tot fuerunt precepta q̄ bomini dedit & iterum quare pceptū obes‐ dientie ſine discipline po‐ tius ſuit negatiū q̄ affirmatiū. Rñdendū eſt ad hoc bre‐ uiter q̄ tria dñs fecit eiſi pcepta in principio. Unū ſez qđ ſuit. Lrefcīte & multiplicamini. Aliud ſuit. De ligno padifi come‐ dite. Lertium ſuit. De ligno ſcīe boni & malī nolite comedere. Numerus aut & ſufficiētia iſtoz pceptoz pōt ſum̄ dupl. Uno mō ſic. Quoddā eſi eſt pceptuz qđ ordinata dēū & iſtud ſuit pceptū obediētē. Quoddā qđ ordinat ad proximus & illud ſuit pceptū de multiplicando genere. Quoddam qđ ordinat ad ſcīp. & hoc ſuit pceptū de comeditione. Secundo mō ſic. Ut quoddam pceptū respiciat corpus. & hoc eſt pceptū de co‐ medendo. Quod respiciat aīam. & hoc eſt pceptū de abſti‐ nendo. qđ eſt obediētē meritū. Quoddam cōiunctum & hoc eſt pceptū de confimili multiplicando. Pceptū autē discipli‐ ne ſuit negatiū. vt facilioz eſſet eiſi obſeruantia. & bomi nō posset de transgressione vel omissione haberet excuſationē. Et in hoc terminatur totalis illa pars buſ libri que eſt de bomi‐ nis conſtitutione.

ſtatura corporis ita etiā ſen‐ ſu mentis parvuli naſcerent & per accessum temporis pō‐ ſicerent ſenu & notitia veri‐ tatis an ſez mox nati in his eſſent perfecti.

Et cuž de corpe humano nō ſit absurdū v̄l incōueniēs hoc exiſtimare. q̄ri ſolet. vtr̄ de ſenu aīe & cognitōe veri‐ tatis eodem modo ſentiēdū ſit. vt. ſ. bi q̄ ſine peccato na‐ ſcerentur ſenu & intelligen‐ tia mentis imperfecti exiſte‐ rent. & per accessuſ temporis in his proficerent vſoz ad p‐ fectionem. an mori conditi p‐ fectionem ſenus & cognitōe nis perciperent. Illi qui ſen‐ tiunt parvulos natos i ſtatū ſe corporis & vſu membroz ſi per accessum temporis profe‐ eturos nō diſſiſtentur eosdeꝝ in exordio natuſiū ſenſiū ſe perfectos exiſtere & per iteruallū tēpoz i ſenu & co‐ gnitione proficeret vſoz ad p‐ ſectum.

Contra illorum ſuū opponunt quidam.

Ad qđ quidam opponunt dīcētes. Si mori nati nō ha‐ berent perfectionē ſensus. & intelligētē. igno:atia in eis eſſet. igno:atia aut peccati eſt pena. Sed qui hoc dīcū nō ſatis diligētē conſiderat q̄ nō omnis qui aliquid ne‐ ſcīt vel minus perfecte aliqd ſcīt. ſtatiū igno:atia habet ſe ſiu in igno:atia eſſe dīcē‐

Secundi

Sintelligētā buſ pceptū q̄ eſt de pereande liberoz in ſtatu innocētē qđā ſiſciit dubitabilita. Et pri‐ mo q̄rif vtrū in ſtatu innocētē fuſſet ſcīi pmi‐ tio. Seco vtrū in illa cōmixtōe eſſet ſemini deſci‐ ſio. Tertio vtrū in illa ſemini deſciōe ſcīa deſci‐ ſationis intēſo. Quarto vtrū in illa cōmixtōe eſſet ſte‐ gritatōe corruptio. Qua‐ to vtrū i oī ſcīi eſſet p̄la‐ giatio. Verto vtrū coa‐ lis eſſet per gnatōe ma‐ ſculorum & ſeminarū multipli‐ catio.

Questio. *L*tr̄ tu dīcē quā ſic pcedit & ſondit q̄ ſi bō ſteriſſet facia eſſet ſe‐ tuſ ſcīi cōmixtio. p̄mo per teſtū. *S*cn̄. i. Faciām ſi adiutoriū ſimile ſibi. ſi vir nō idigebat adiutorio mu‐ ſicrio niſi q̄tū ad actū ge‐ neratōe ſiſec ſiſec ſimil aliquē generare niſi ſimil commiſſerentur. ergo t̄c.

Ite aug. viii. de ci. dei.

Quisquis dicit non coiſ‐

ros nō generatōros bomi‐

nes niſi peccassen. q̄daliſ

dicit niſi propter numeroſi‐

tatem ſanctorum neceſſa‐

riū fuſſe p̄tū. ergo ſi hoc

eſt incōueniēs ponere ciui‐

ſi homo non peccatſi viri

mulier per cōmixtōe ſe‐

tuſ ſe generarent.

Citē diſtinciō ſeuū nō

eft niſi ppter gnatōe. ſed

in primaria ſuū cōdītōe di‐

ſtinctio fuit i humana ſpe

de ſcīe ſicut in alio. q̄ ſi ſcī ſe ſe

diſtincti ad vnum effeſt. vñl ſi

nō cōcurrunt niſi cōmīſſe

etur. vñl φ ſi bō ſteriſſet vir ſe

mulier cōmixtōi eſſent.

Citē vir babuit vñl gna‐

tiū. ſed planū eſt q̄ plem ſoruſ

intrā ſe concepere nō pote

dunbō

rat. nec ſi haberet locū in miſo

quo ſcī vegetaretur. nec

viam p̄ quā egrederef. cr̄

go vñl φ ad hoc φ ſharer

neceſſariū erat ſibi cū maſ

liſe ſimili ſe conuenire cr̄.

Citē contra Aug. de bo‐

no cōſugali. Nuprie nō n

ſi mortaliū eſſe potuerūt. poterunt conſtat hoc dīctū eſſe q̄tū

ad cōmixtōe ſeuū. ſi ergo manēt ſtatu innocētē bomi po‐

terat no n mori. ergo nec mulieri poterit commiſſeri.

Citē Dñm. Poterat deus genus hoc abſq̄ gnatōe & multipli‐

carē ſi bomi mandatum ſuū ſeuuſſet vñl in finē. ergo vñl φ ſi

bomo ſteriſſet. φ vir mulier ſi cōmīſſeri nō haberet ſuū p̄

creare. **C**itē ad hoc data eſt vñl gnatua vt q̄ non p̄t con‐

ſuari in ſe conſeruent in ſuo ſimili. ſed boſ ſtante in perpetuū

continuari poſſet. ergo non videtur φ bomi generaſſet.

Citē cōmixtōe ſeuū eſt opus carnale ſi primi parenteo cum

eſſent ſpūales nō crant dediti opib⁹ carni. nec ipediebat

a quiete contemplationis. ergo non videtur φ natura ſtante babe‐

rent in ſuū cōmīſſeri. **C**itē. dōm φ ſi ſtatu innocētē abſq̄ ſi

dubio bomi haberet generaſſet ex bomine & hoc attestat au‐

tati ſcripture & iudicio rōnis recr̄. Dīcē ſuū bold⁹ ſi ſtatu inno‐

cētē ſicut ſcribſ geni. i. Lrefcīte multiplicamini & replete ter‐

rā. Et aliud teſtus dicit mulieri in adiutoriū viſi eſſe factam.

Ratione

Distinctio

XX

Ratione etiā recte hoc consonat q̄ dicit potentia generandi spe
ctare ad cōplexionē nature, ysum vero gnatōis ad cōplemē
tum t pfectiōnē ciuitatis superne. Et q̄ in statu innocentie na
tura pfectior erat q̄ in statu vīc, t si homo sterifet, superna ci
uitas suoz ciuiū numerositate nequaq̄ fraudata esset ponēdū
est q̄ homo in statu innocentie gnāre poterat t genuisset. Et q̄
nec vir p̄ se nec mulier p̄ se sufficiet ad generandū, ideo p̄ cō
mitionē fieret cōsūntio vnius ad alterum, t mutuū sibi p̄be
rent auxilium in procreatione; proliis ad multiplicandū gēnū
humānū. Et ideo cōcedende sunt rationes ostendentes q̄ si ho
mo sterifet, tunc esset gnātio t sexuū cōmīxtio. Ad illud au
tem qd̄ primo obiectū in contrarum de verbo Aug. in li. de bo.
conīu. dōm p̄ mortale non vocatur ibiqd̄ habet necessitatē in
moriendo. sed mortale dicitur gñaliter pro vita aīali in qua so
la potest fieri gnātio. q̄ in ea soluz̄ potest fieri decisio t restau
ratio, t q̄ bcc immortalitas esse poterat in statu innocentie q̄
nisi non in statu glorie, ideo patet illud. Ad illud qd̄ obiectū
tur ve verbo Dani. dōm p̄ Dani. non vult dicere q̄ nō esset ge
neratio si homo sterifet, sed q̄ non esset p̄ cū modū per quē est
modo sc̄ cum libidine t feditate. Preterea ipse non dicit quid
deus faceret, sed quid facere posset. Ad illud qd̄ obiectū q̄
ideo data est vīc gnātua q̄ perpetuantur corruptibilita. dicen
dum q̄ illa nō est ratio tota, immo ratio p̄cipua t fm̄ fidē quam
ignorauit pbs est propter multitudinem numeri electoz̄, quaz
deus sic disposuit facere successione propter congruentia; mul
tiplicē, sicut supra tacēt est, tum videlicet ppter diuīne glōrie
manifestatione, tū etiā ppter boīm maiorē cōjunctionē vt ma
gis adiuicē se diligēt, tum etiā propter vniuersi decorē t p
fessionē, que non solūm̄ attendit fm̄ esse permanēs, immo
etiam fm̄ esse decurrēs, decursus autē in rebus irrationalib⁹
debet esse fm̄ ordinē t exigentia ad res rationales propter q̄s
facta sunt. Ad illud qd̄ obiectū q̄ cōmīxtio sexuum est op̄
carnale. dōm p̄ caro vno modo sonat in vītū, sicut illud Bal.
v. Caro concepi. aduer. sp̄ritu. Altero modo caro dicit naturā
sicut illud Ep̄be. v. Nemo carnē suam odio habuit. Et sic car
nale pōt dici dupliciter. Uel a carne fm̄ p̄ dicti naturam, vel a
carne fm̄ q̄ dicit vītū, t hoc vītimo modo in pīo statu sexuū
cōmīxtio non esset carnale op̄us, co q̄ non esset ibi vītiositas
esser tñ op̄us carnale fm̄ p̄ caro sonat in naturam, t n̄siblom̄
nus esset sp̄irituale op̄us, q̄ natura t op̄us nature, concordat
sp̄iritu t gracie.

Questio. iiij. Ut̄ in illa cōmīxtio esse seminū des
cīlio. Et q̄ sic vī. gnātare est de substā
tia sua aliquā producere, sed nemo p̄ducit aliquā de substātia
sua nisi der ei pātē substātia sue, cū dare totā nō possit, nisi fos
lus deus, pātē autē substātia nō dat nisi decidendo a se, ergo
rc. **Itē** filius a patre t matre gnātatur non tantum effectiue,
sed etiā materialiter, sed quandocumq; aliqua duo sunt mātes
ria vñi? necessit̄ est ea adiuicē vñiū t cōmīsceri fm̄ se totū, vel
fm̄ aliquid sui illud autē in quo vñiū nō solū habet rationē ma
teriali, sed etiā effectiui, t tale vocam? semē igī si bō sterifet
generatio nibolum̄ esset per commixtionem seminū.
Item vir et suo coitu mulierē fecundaret, sed hoc nō esset
nisi aliqd̄ impartere mulieri, sed constatq; non impartere ne
cessariū, q; natura illud sibi referuat, ergo impartere alimens
ti superfluum, t hoc est semen, ergo fieret seminū cōmīxtio.
Itē a primaria cōdītio babuerunt vir t mulier vasa suscep
tibilia t idonea ad humoris seminarii gnātōis t decisionē t
cōmīxtionē, t illa sunt q̄ sunt organa virtutis gnātiae, ergo i ge
neratione proliis naturale est semē descendē, ergo si homo gna
ret tunc fm̄ q̄ cōpetebat nature, in statu innocentie fuisse cō
mīxtio seminū. **Sed cōtra.** Semen est superfluum nutritiū,
vībung; autē est superfluum sibi est vītiositas, sed in natura i
stītuta nō erat vītiositas, ergo nec superfluum, igī nec humor
seminarii. **Itē** semen est superfluum tertī digestiōis, si si
homo sterifet non esset in eo superfluum sc̄de digestiōis, vt
pote stercus t vīna, ergo nec superfluum tertī. Prīma p̄z p
p̄bm, sc̄da manifesta est, q̄ ille superfluum nūq̄ sunt sine se
ditate t ignominia, ergo si feditas t ignominia nō sunt in bos
mine nisi per culpā, nullo modo esset in eis talis superfluum.
Itē si esset in eis semen, aut esset cōueniens proprie comple
xioni, aut non. Si non, ergo nō videb̄ q̄ de co debet vel pos
set p̄oles generari. Si sic, sed natura naturaliter tenet qd̄ est

sibi conueniens, t si expellit, hoc non est per natūram, sed p̄
violentiam, ergo si in statu innocentie homo hominē genera
ret non violenter, sed naturaliter, videtur q̄ in generatione se
men non emitteret. **Item** actualis decisio partis a parte est
via ad corruptionē, sed bō in statu innocentie ad corruptionē
nō rendebat, ergo generando semen non descendebat.

Itē dicēdū p̄ cum generatio proliis quantū est de ordine vī
potestate nature babear fieri per cōiunctionem t cōfertionē
duorum sexuum in dominibus, qui respectu proliis se habent p
modi materialis t efficiētis, ita q̄ ratio materialis plus refi
det penes mulierē, t efficiētis, vel actiū plus refidet penes vī
rum ne cessē est ad gnātōis aliquas particulas tā a muliere
q̄ a viro decidi, in quibus esset virtus t ratio seminalis respe
ctu corporis p̄agandi. Quia igitur hic est ordo nature nō solū
mō lapī, sed etiam institute, ideo dicendum est q̄ in statu ins
nocentie t vir t mulier per decisionem seminū generassent.
Ad illud qd̄ obiectū in cōtrarium de feminis superfluitas
dicendum est superfluitas residuitatis, t est superfluitas
impuritatis. Superfluitas residuitatis est in semine, t bcc su
perfluitas necessitatē nō excludit, immo idem ipsum qd̄ nes
cessariū est, est superfluum sed necessariū speciei, superfluum in di
uisio, necessariū virtuti gnātiae, sed superfluum nutritiū, t
bcc superfluitas nō repugnat bonitati t cōplexiōi nature, q̄
nō sonat in vītum, sed in cōplementū. Est t alia superfluitas
impuritatis, sicut stercus t vīna, defūcio reūmatis, t emissio
fūdoris, t cōsimilita, t bcc est in duplii differētia. Quidā nō
exdebitat virtutis cōtētū t cōversiū, sicut fūdo, t reūma
t talis nō fuisse in adā, p̄ptere, q; virtutes naturales in ipso
erāt in suis operatiōibus efficaces. Alia vero est q̄ venit ex nu
trimenti qualitate t nutritiū puritate, t bcc fuisse in Adam,
qualis est superfluitas egestatis t vīne, q; sunt ppter separa
tionem puri ab impuro, vt illud qd̄ purū t ydoneū est assuma
tur in alimentum, illud vero qd̄ est minus idoneum abūciatur
eterius, licet non cum tanto fetore t feditate sicut nūc, t
satio indicant vasa t intestina t voramina q̄ sunt homini a sua
prima cōdītione naturaliter deputata.

Et per hoc patet responsio quasi ad omnia obiecta. Nā pris
mū qd̄ obiectū q̄ vīb̄ est superfluitas ibi est vītiositas non va
let, quia non habet veritatem de superfluitate residuitatis q̄s
lis est superfluitas feminis. **Secundum** autē quod obiectū
est q̄ superfluitas secunde digestiōis est cuz feditate t ita cuz
penalitate similiter nō valer, quia q̄uis illa separatio puri ab
impuro sit in nobis cum feditate, in istis esset sine aliqua feto
ris corruptione, in attestatiōne virtutis potētē conueniēt, t
puritatis nutritiū. **Similiter** tertium non multum cogit,
quia semē cum sit superfluum nutritiū, est necessarium genera
tiū, t nō conuenit cum natura vt saluans ipsam in se, vt sal
uans ēā in altero, t ideo natura non appetit sibi illud retinere
sed in alterū transfundere, t q̄uis nō p̄cūiat nature gnātiae
in se vt sic est, cōcūiat tamē nature gnātiae. Similiter ultimum
non cogit quod dicit q̄ decisio est via ad corruptionē, boc em
locum habet vīb̄ cōtētū partis necessariū cum quadā vītē
t vīb̄ est decisio sine restoratione, boc autē non est in se
minis decisio sicut ostēsum est. Et ita omnia obiecta possunt
solvi per distinctiones prius factā, t alia etiā plura media que
ad hoc possint adduci.

Questio. iiiij. Ut̄ in illa seminis emissione esset de
lectationis intensio. Et q̄ sic vī. Nas
tura bene disposita desiderat superfluum emittere, ergo melius
disposita magis desiderat illud emittere, sed natura instituta
multo melius erat disposita q̄ natura lapī, ergo vis gnātiae
multo magis desiderabat semen emittere qd̄ est superfluum, s
vīb̄ maius est desiderium ibi in cōplexione multo maior est de
lectatio, ergo in seminis decisione multo maior esset tunc de
lectationis intensio q̄ sit modo.

Itē delectatio est ex coniunctione conuenientis cum conve
nienti t sensu eiusdē, t ideo dicunt naturae delectationē es
se in coitu propter transiū humoris p̄ locū neruosum in q̄
maxime vigeat sensus, si ḡ tāta erat tunc conuenientia vel maior
q̄ sit modo, t sensus tunc magis vigebat q̄ modo, videtur q̄
seminis decisione maior, tunc q̄ nūc esset delectationis intens
io. **Itē** unaq; virtus cognitiva delectat in facilitate
t cōplexione sue operationis, boc per se verum est, ergo quātq;

Libri

maior esset apertio et facilis. tanto maior esset delectatio. sed vis gnatua in qua vigeret sensus tactus. facilis et apertius exisset tunc in actu suu. quod nunc. ergo maior esset ibi delectatio intenso. ¶ Itē oculus Ade plus delectabat in aspectu lucis. et auditus in auditu cantus sonorum. quod aspectus vel auditus uero loqui. ergo pars ratione in gustu et tactu appositu libi conuenienti multo plus haberet delectari. ergo cum cognovisset utrumque vel cum come disset maiorem delectationem bavissit. ¶ Sed contra Aug. dicit de ciui. dcl. quod si homo non peccasset. sic membra genitalia applicare tuer adiuuicet. sicut modo applicare manus ore. sed in applicatione manus ad os. aut nulla aut modica babeat delectatio. ergo pars ratione in vestiis nec in contactu illo membro. ¶ Itē si tanta esset delectatio intenso tunc quanto est nunc. cum modo sit deordinatio in actu generandi propter delectatiois intentione. tunc fuisse generatio deordinata. ergo non esset gnatua instituta. sed destituta. ¶ Itē si in actu illo natura stante esset delectatio intenso. cum fortificata una virtute minorat uerbi alterius. videatur quod sicut nunc in illo opere absorbet uerbi rationis. ita et tunc sed hoc non potest esse sine bonis subuersione. ergo non esset natura ordinata. sed inordinata et subuersa. ¶ Itē si tanta esset tunc delectatio in potentia et coniunctione sexuum quarta est nunc. ergo similiter tantus esset appetitus in absentia quantum est nunc. sed uerba mentia appetitus et desiderii excitat pruritus et pruritus uerbem facit membra illa inobedientia rationis et repugnatio. ergo in statu ante lapsum esset pugna et contoversia. quod est contra oes sans eos. et contra fidem sinceram. Restat ergo quod per naturam instituta in seruū coniunctione non erat delectatio intesa. ¶ Rn. intelligendum est hic duplice modu[m] esse dicendi. Quidam enim dicere volunt quod tanta vel maior erat delectatio tunc quod nunc. et tunc non erat immoderata. Tanta erat propter naturalis virtutis perfectione immoderata non erat propter inferiorum virtutum subversionem. Ratio et dominabat illi delectatio. et ea deferebat in sua fine. et ideo non absorbebat nec erat ibi repugnatio. Et per hoc volunt soluerent oportet. Est et alius modus dicendi qui magis concordat verbis Aug. et probabilitati rationis. scilicet in decisione feminū et coniunctione sexuum. per naturam institute aliqua fuisse delectatio. moderata tamen et mensurata secundum quod exigebat boni rectitudine. et secundum quod eam volebat temperare ratio dominis et ideo non erat tanta quanta est modo. Nunc enim quod virtus illa maxime exirent rationis imperiis. dum ratio amittit originalis iusticie vinculum et retinaculum. per quod imperabat viribus inferioribus. Ideo lazaristi sibi babentis toto spenu et conatu se precipitat in delectabile sibi oblatum. non propter intentionem virtutis mouentis. sed propter defectum virtutis retardatum. Unde sicut equus lascivus rupto freno velocius currat et impetuofius quod cum infrenat et detinet a suo sessore. is non babeat maiorem virtutem. sic et in proposito intelligendum est se babere. et hoc est quod dicit Aug. de ciui. dei. Inuptie illae dignae felicitate paradisi si petim non fuisse. et diligendaz prole gignerent. et pudendā libidinem non haberent. Et ideo cōcedende sunt ratione ostendente quod non esset tunc tanta delectatio nisi intentione quanta et nunc. cum modo tanta sit ut modus et ordinis debitum non obserueret. ¶ Ad illud ergo quod obiectum in contrarium est natura desiderat emittere superfluitatem. domini quod verum est. sed illud desiderium habet terminum et limitem. et in natura instituta illum terminum non exiret. nunc autem exire et ratio per tactu[m] tacta est. ¶ Ad illud quod obiectum quod delectatio venit ex coniunctione convenientiis cuius conuenienti. et sensu eiusdem. domini quod non tunc venit ex coniunctione. sed etiam ex virtutis coniunctione super delectabilem. in statu autem nature institute et si esset coniunctione conuenientis cui conuenienti et sensu. non tunc tanta esset virtutis incurvatio et inclinatio quanta est modo. et ideo non esset tam ipso et tam intellectu delectatio. ¶ Ad illud quod obiectum quod virtus delectat in complectione et facilitate sui actus. domini quod verum est. sed tamen abduc ista delectatio terminum prefixum debet habere. et haberet utique si homo steriferet. Et quoniam illud merito. potest egrediri. hinc est quod amplus delectat. Quis delectationis materia non sit maior. ¶ Ad illud quod obiectum quod amplius delectaret homo in sensu visus et auditus. domini quod verum est de delectatione naturali. sed non est verum de delectatione curiositatis. Nec est simile de delectatione que est in visu et quod est in tactu. quoniam visus delectat in obiecto quod est nobilis. et magis accedit ad naturam spiritualis. sicut et auditus et ideo in beatissima delectatio visus potissimum interdefinit. tactus vero delectat in re magis grossa et materialis. et id intensio sue delectationis magis repugnat statui spirituali. et magis reddit doles carnalem et animalem qualis est homo in statu misericordie. Et sicut illud non est simile.

Secundi

Utrum in illo coitu esset integrans et corruptio. Et quod non vir puto per Aug. etiam de ciui. dei. Sine villa corruptio et integratio infunduntur maritum gremio mulieris. ergo vir quod si homo steriferet nulla esset integratio corruptio. ¶ Itē ubi est corruptio integratio integratio iste bona sententia est passio et dolor. quod dolor est sensus diuisiōnis p[ro]t[er]tiū sicut dicit pho. si ergo in actu illo fuisse integratio corruptio cum esset in re bona sententia. nibilominus est et per consequens doloris passio. sed hec passio non poterat esse in natura stante. ergo nec integratio corruptio. ¶ Itē ubi est corruptio integratio integratio sol est emissio virginalis dignitatis. sed si homo steriferet. in actu illo non fuisse aliquis dignitas amissio. ergo nec integratio virilis. ¶ Itē corruptio integratio est principium destructiois sponsus ad mortem. immortalitas enim integratitudine dicit et per uerbi corruptionem. sicut statu illo manente tamen vir quod mulier crat immortales ergo integratitudine per corruptionem aliquam non poterat perdere. ¶ Sed contra. Impossibile est semini suscipere et emittere nisi per aperturam viarum sed in actu generationis fuisse sexuum vel feminis coniunctio. quod fuisse et viarum apertio. si ergo in apertione viarum integratio virginalis est violatio. igit et. ¶ Itē quis natura sua sint deteriorata. non tamen ablativa. quod sicut modo consuetus maritus virorū ita et tunc. sed nunc non potest omisceri sine corruptio integratio. ergo nec tunc. ¶ Itē quod aliqua virgo conceperit hoc est miraculū. et propriei soli matris Christi. si ergo miraculū est super naturam et contra naturam. ut quod natura stante nulla mulier possit concipere virginitate manente et corporis integratitudine. ¶ Itē mulier non posset parere salua virorū integratitudine. quod se non posset nisi per aperturam portare extremitate. erire enim per ianuā clausas. sed solius propriū Christi et naturae impossibile. si ergo esset integratio corruptio in partu. pari ratione et in corpore. ¶ Rn. domini quod propositum plus habet curiositatis quod utilitatis. quod tamen habet orationem et verbis Aug. ideo introducta est maxime propter explanationem illius verbi quod dicit quod maritus commisceret virorum sine vita corruptione integratitudinis. quod quidem non vir est intelligibile. si enim mulier permanerer integra. nimirum esset viri ad mulierem carnis commixtio. ¶ Propter quod intelligendum est quod integratio corruptio tria dicit. s. clausio et apertio. penalē passionē. et fedis delationē. primum est nature. secundum est pene. tertium vero est corruptionis vitiis que tenet medium inter culpā et penā. Si ergo vir cognovisset virorum in re nature institute. fuisse ibi clausio apertio sicut ostendit ratione secundum inducere. non tamen fuisse ibi penalē passio ac feda delectatio. quod gnatua nec est corrupta nec est infecta. Imo obedirent ratione illa membra. si cut dicit Aug. sicut obediunt os. manus et lingua. unde sicut manus aperiunt et clauduntur. et os aperiunt et clauduntur. nec est ibi passio vel pena. nec delectatio feda. sic fuisse in natura institute. nec turpissimum fuisse tunc loquaciter illis membris quod sit loquaciter alio nunc enim turpe est loquaciter hoc quod natura bovit et crudeliter actum illud ratione fuditatio quod in ipso consistit. Et sic prius ratiō ad rationes ad partem oppositam. oes enim procedunt de corruptio fū quod corruptio sonat in violentia et penalitate. et in delectationem et in fuditate. et sic minus dignitatem virginalem. et docet per tractant singulas.

¶ **Questio V.** Utrum in quib[us] p[ro]fectiōne vir et mulier est. et effet pl[us] gnatia. Et quod sic vir. Omnes nimirum per re ipsam innocētis erat solus in officiū non in remedio. sed officiū p[ro]ficiat in p[re]cādo prole. quod solus ad hoc erat. si ergo vir et mulier non consuebant matrimoniale. nisi propter quod erat matrimonium. ut quod nimirum consueta essent quin prole generaret. ¶ Itē qui debitus petit in statu nature lapse p[ro]pter necessitatem prolis p[re]cāde p[er]petrat saltē venialiter. ergo ibi nimirum vir p[er]petrat debitum p[ro]pter necessitatem pl[us] p[ro]creāde. aut si p[er]petrat peccare et cadere a statu innocētis. quod illo statu manente nimirum cognoscere virum est ex ea suscipere prole. cum ibi actus non esset priuat[us] debita intentione. nec intentione debito fine. priuatio enim intentionis recte non est si ne culpa priuatio vero utilitatis intentione non est sine pena. quo[rum] neutru[m] erat in natura institute. ¶ Itē nimirum homo comedens et illa comestio sumpliſſet refectionem. nec vniq[ue] nutritiua in suo actu priuata fuisse per proprio effectu[m]. quod pari ratione gnatua in suo actu nimirum caruisset debito fructu. sed fructus eius est p[ro]les. ergo et. ¶ Itē nunq[ue]

Distinctio

¶ Itē nunq̄ bō seminā sicut terra quin ex ea collegisset fructū tē porzaneū. sterilitas enī nō fuit in terra nisi p̄g bō is culpā. cr̄go si vēter mulieris ita erat alien⁹ a sterilitate sicut terra tpe nature istitute. igif̄ nūq̄ mulierē cognouisset quin ex ea debi tū fructū sumpfisset. ¶ S̄z h̄. vis nutritua semē administrat generatiue. ḡ cū bō p̄tinue nutritiū ref̄. humorū seminar⁹ gnatiue p̄tinue administrabat. ḡ vel oporebat boicem extraordinaric polui. vel naturū grauari extēsiōe seminari. vcl aliqui mulierē cognoscere qn̄ nō esset apta gn̄are. vt potē qn̄ plē baberet in vētre. si ḡ prima duo mēdā sunt iōcūniētia. restat ḡ terrū. s. q̄ vroē aliqui cognouisset. qn̄ plē nō generasset. ¶ Itē sicut comedere est act⁹ naturalis. ita etiā t coire. s̄z bō naturaliter appetit comedere nō solū in statu nature lapse. s̄z etiā institutio. ḡ pari rōne naturaliter appetebat coire. s̄z bō tpe nature iō stitute debebat appetitui nature satissimē. cū natura cēt̄ or dinata t ordinate appeteret. alioquin pena sentiret. ḡ videf̄ q̄ sic mulier possit p̄cipere siue nō. vir p̄ter necessitatē plis generāde aliqui mulierē cognosceret. ¶ Itē ponat q̄adā cognoscere vroē suā p̄gnātē. q̄o aut peccaret aut nō. Si non. igif̄ nō erat necessit̄ q̄ in oī coitu generaret. Si sic. L̄ otra. sancti⁹ erat tūc m̄rimoniū q̄ tpe nature lapse. t eque magne iōmaioz̄ efficacie. s̄z nūc pp̄ bonū m̄rimoniū excusāt̄ coitus a culpa etiā qn̄ nulla est plis generēt̄a necessitas. ḡ videf̄ q̄ multo forti tūc. ¶ Itē nō erat maioz̄ inordinatio in p̄tractu illoꝝ mēbros rū q̄ in admouēdo manū ad os. s̄z man⁹ admoueri p̄t ad os sine aliquo p̄tōr p̄ter necessitatē. ḡ v̄f̄ q̄ adā potuit cognoscere vroē suā absq̄ p̄tōr p̄t̄ necessitatē plis generāde. ¶ R̄.

25 dōm q̄ vir in quo liber actu quo cognouisset vroē suscepisset ex ea plē. Et rō bus⁹ est. q̄ p̄gruea ordinis exigebat. t p̄fēctio v̄tūns ad hoc sufficiebat. Exigebat nāq̄ bōc p̄gruea ordinis duplicit̄. s. virtutis generatiue ad rōne. t vtriusq; ad suū finē. Qis em̄ generatiua ordine babebat ad rōne. ordine inq̄ p̄fecte subiectiōis. t iō in actu nō exibat. nisi h̄m q̄ rō d̄c̄tabat. rō aut̄ recta t ordinata dictat nulla re esse v̄tendū nisi ad id pp̄ qd̄ est. t q̄ vis generatiua data fuit bō ad plis multiplicatio. ideo recta rō nunq̄ dicaret. t vis generatiua. nū q̄ exiret in actu nisi pp̄ plis generatiue. hoc em̄ p̄grue natura bōis exigebat. P̄fēctio aut̄ v̄tūns aderat que ad hoc sufficiebat. Qz em̄ vis gene ratiuia in viro ad generandū erat p̄tēo t sufficiēs. nec babebat ipedimentū. s̄l̄ t in muliere p̄ suo loco t tpe. iō cū ordinate cognoscere vroē semp̄ ex ea plē suscip̄ pp̄ exigeāt̄a duplicit̄ ordinis. t sufficiēt̄a duplicit̄ virtutis. I. generatiis t p̄cipiēt̄is. sicut p̄dictū est. Un̄ rōnes b̄ ostēdentes concedēde lunt. ¶ Ad illud ergo qd̄ primo obiectū in contrarium q̄ nutritua semp̄ descriueret generatiue. dicēdū q̄ ita esst natura a de ordinata. vt nunq̄ de cibo sumerer. nisi adeo tēperat q̄ supfluitas tertie digestiōis que quidē dī ses mē nō esst sufficiēt̄ coadunata. quousq̄veniret̄ bona debita generādi. Adā em̄ in statu innocentie posse nature sue cognosuisset. t sufficiēt̄a alimēti t tps t borā qn̄ genera; e debuisset. t ita viucret̄ modeste t sobrie. q̄ nec ad supabūndatiā. nec ad iō digerēt̄ declinaret. ¶ Ad illud qd̄ ob̄ q̄ naturaliter appeteret coire sicut comedere. dōm q̄ nō est s̄l̄. q̄ ac⁹ comedēt̄is ē or dinatis ad salutē indiuiduū i quo p̄tinue fit depeditio. ac⁹ v̄o gnatiōis ad p̄scrutatio sp̄ci t multiplicationē illis quam nō op̄z p̄tinue fieri. s̄l̄ t p̄tib⁹ determinatis. t iō nō sic eff̄ appeti tus naturalis ad coitū sicut ē ad cibū. nec ita p̄tinu⁹ nec ita frequēs. Si em̄ in viris castis etiā tpe nature lapse nō est sic iei natio ad coitū sicut ad cibū. multo minus nec in adaz erat. Qz aut̄ ita intendat̄ appetit̄ vis generatiue. b̄ poti⁹ est corrupcio nis nature q̄ institutio primarie. ¶ Ad illud qd̄ ob̄ qd̄ li⁹ cognoscere p̄gnātē nō peccaret. dōm q̄ p̄gnāp̄ nō p̄t cognosci sine deordinationē. vel que sit. vel que videf̄. Et q̄ in statu ino cēt̄e deordinationē timere nō poterat. q̄ nō eratq̄b̄ titillatio nec prurit⁹. ideo si tūc cognouisset. si sciuissest se iutiliter cogno scere inordinatus fuisset. t ideo peccasset. Nec est s̄l̄ qd̄ indu cit de matrimonio in statu nature lapse. qz tūc nō solū est in of siū p̄creāde plis. sed etiam in remedium vitāde fornicationis sicut melius in quarto libro patebit. ¶ Ad illud qd̄ obiectū

7 q̄ non esst ibi maioz̄. dōordinatio q̄ in admouēdo manū ad os dicēdū q̄ similitudo illa attēditur quantum ad boeq̄ vtrūq; mēbros rationi subiacebat. t vtrūq; cōcupisēt̄e peuritāt̄ t ardorēca rebat. in hoc tamē dissimilitudo est. q̄ magis op̄z

tebat actum illud ad finem debitum ordinare, q̄ qualēcunq; mos
tum manus vel pedis. ppter determinationē vius ilorum mē
broum ad productionē prolis. vius autē manus vel pedis nō
est ita determinatus. t̄ ideo non oportet cum tanta delibera-
tione exerceri.

Questio. vi Et vltima. Utrū equalis fieret multi-
plicatio viroꝝ t̄ mulieruz. Et q̄ sic vi
natura sic procederet in generando sicut deus eoz instituit. s̄
dēs cum produxit naturam humānā. produxit masculinaz. t̄
femininā. in pari nūero. ergo similiter t̄ natura in pari numero
multiplicasset. ¶ Item generatio bominis non poterat conti-
nuari nisi per masculuz t̄ feminam. t̄ ita necessaria est ad gene-
rationē mulier sicut t̄ masculus. ergo videtur q̄ natura equali-
ter intēderet vtrumq; sexum. s̄ sicut intēdebat ita multiplicabat.
ergo tc. ¶ Itē sicut vir intēdit se, salvati, in simili. s̄. in vi-
ro quē generat. hic t̄ mulier in confimili sex in muliere. s̄ natu-
ra eque bñ esset ordinata in muliere sicut in vīro. ergo si vir nō
frustratur sua intētione. similiter nec mulier. igitur quot con-
ciperebat masculos ad conseruationē sexus virilis. tot concipet
feminas ad conseruationē sexus muliebris. ¶ Itē in statu in-
nocētiae sicut quilibet comederet. ita quilibet pōlē multiplicabat.
cum omnibus esset dictū. L̄ rescite t̄ multiplicamini te. ergo
quilibet baberet vīroꝝ. si ergo matrimonii requirit q̄ sint
duo in carne vna. tot essent vīri quod mulieres. nec plures nec
pauciores. ¶ Bz contra. sicut dicit pbs in li. de aialib. Femī
na est vir occasionatus. ergo vide esse ppter nature intētionez
sed tpe nature institute cum natura esset recta. nūlī produces
retur ppter intētionez ipsius ergo videtur q̄ nulla mulier gñare
tur. vel saltē pauce. igitur plures cōnt vīri q̄ mulieres. ¶ Itē
sicut vult pbs. Natura semp desiderat quod melius est. s̄ sex
virilis pfectior est t̄ melior q̄ sex⁹ muliebris. ergo natura mas-
gio desiderat generare virus q̄ mulierē. si ergo sic produceret
fin p̄ desideraret plures producere viros q̄ mulieres.
¶ Item gñatio maris est ppter vigorē virtutis generantis t̄
seminis decisi. sicut dicitur naturales t̄ medici. sed in statu na-
ture institute virtus gñativa t̄ semē decissum completam t̄ suf-
ficiente habet virtutē. ergo semp vel plurimo masculos gñar-
i continget. ¶ Itē cū semē vīri p̄domina f̄ sc̄mini mulieris
tunc ad prop̄iam naturam trabit t̄. convenerit. sed fin ordinem
nature masculus potētior est femina. ergo natura stante. semp
vel plurimi vincet semen virile. ergo plures gñaret natura
masculos q̄ mulieres. ¶ R̄si. dicēdū q̄ si homo stetisset. equa-
liter natura multiplicaret viros t̄ mulieres. Rationē aut̄ bus
ius facile est accipere. a parte finis ad quē. sed difficile est ac-
cipere a parte p̄incipij a quo. A parte namq; finis ad quē ra-
tio est in promptu. L̄ un em̄ distinctio sexuum esset ppter mul-
tiplicationē gñis humani t̄ completiones numeri electorum t̄
illa multiplicatio ad oēs spectaret. t̄ hoc solum fm̄ legē matrī
nonq; in qua tantum vna erat vnius necessē est si natura stetis-
set. tot suisse mulieres quo viros. cū nulla mulier careret viro
nullus vir careret vīroꝝ nec vna esset plurimi. nec plures vī-
roꝝ Rōne aut̄ a parte p̄incipij effectui assignare est difficile pōt̄
enī sic inuestigari. descendēdo ad p̄incipia alterius sciētē. sc̄z
naturalis t̄ medicinae quarū vtracq; famularib; habet theologie.
¶ Qdagna est em̄ q̄stio apud naturales t̄ medicos de distatia
gñationis maris t̄ femine t̄ cum queritur quare modo masculi
us modo feminae generatur. triplex ratio redditur a diversis
una a parte vasta suscipitio. si em̄ suscipit in parte dextra.
sicut q̄ ibi gñatur vir propter fortē calorē qui ibi vige t̄. si in
parte sinistra. sic gñari habet mulier. Secunda ratiore redditur
ex parte committitionis vtriusq; sex⁹ sc̄z viri t̄ mulieris. Si em̄
dnād semē vīri. tunc trabitur ad naturā vīrit̄ gñatur masculi
us. si vero semē mulieris tunc trabitur ad suā naturam t̄ gñat-
ur sexus feminicus. Tertia ratio redditur ex parte virtutis se-
minis virilio. Si em̄ semē virile fuerit virtutis fortis ex cons-
ervis triplicis calorē t̄ spiritus in ipso existēto. tūc fit fortior
coagulatio t̄ complexio. t̄ gñatur sexus vigorofus idest masculi
us. Si aut̄ fuerit virtutis debilitas. tūc fit coagulatio mollio-
ris fragilior. t̄ generatur ex eo sexus infirmior sc̄ilicet femininus
Dec aut̄ ratio tertio dicta principalior est inter istas tres nec
t̄ libe habent efficaciam nisi ab ista. Nam sicut vult philosopb⁹.
principaliter mouens in generatiōe sicut maris sicut feminis est
mē vīrile. t̄ ideo nec semen mulieris vīrile habet feminis vī-

Libri

nocēdo spūaliter. Calliditatē in nocēdo corporaliter hoc. hys ser
pēs nature sue industria loquēdo saltē sū statū nature lapsē.
Calliditatē vero nocēdī spūalit̄ nō hys a se. s̄ a dyaboli p̄nia. t
de b̄ loq̄ Aug. t mif̄ Ira. Et q̄ spūalia dñt significari p̄ cor
poralia sibi filia. iō cū serpēs ex se habeat calliditatē nocēdi t
infidiandi corporaliter. cō

Que sit gruñ fūr p̄ ipm dyabolū
exterior exercere calliditatē suam
tentatō p̄ bosem in nocēdo spūalit̄
t̄ a quo ter. t fm bunc duplē sen
fiat. s̄ us intelligi p̄t scripture.

¶ Scindū est duas esse
Que sit spēs tentatiōis. interiorē
tentatō s. t exteriorē. Contra. et
interiorē terioz tentatio non est nisi
q̄ fiat. ppter interiorē. nec ad cul

p̄ pdicit nisi mediate in
teriori. ergo nō videſ q̄ ab
inuicē habeant distingui.
Itē subdiuidit interiorē
in eā que est ab hoste. t in
cam que est a carne. t vide
tur q̄ diuīſ illa sit intiſſi
cens. q̄ nō solum tentatio est ab hoste t carne sed etiā a mun
do. s̄ illud. i. Job. ii. Q̄d est in mundo aut est cōcupiscētia
carnis t̄c. Querif̄ ergo de sufficientia borum membrorū. Et cū
alibi legant plures alie differentie tentationis. queritur quō
distinguuntur ab illis. Respō. dōm q̄ tentatio quīq̄ modis
cōsiderari potest. s. q̄tum ad motiū. q̄tus ad instrumentū.
quantū ad effectū quantū ad gradū. t quantū ad modū. Quā
tum ad motiū. vel generaliter vel specialiter. Si generaliter
sic diuīſit tentatio in eam que est ab hoste. t a carne. t a mu
ndo. t dicitur in quadam sequentia. mundus caro demonia. di
uersa mouent prelia. Et specialiter t̄ dicatur motiū q̄d se of
fert nō soluz per modū obiecti. sed etiā quod inducit t̄ excitat
per modū impulsu. sic est illa diuīſio quā ponit maḡ in litter
a. q̄ tentatio alia est ab hoste. alia a carne. quoz vtrūq̄ bas
bet ad malū incendere. Si aut̄ loquamur quantū ad instrumē
tū. sic duplēciter potest cōsiderari. aut generaliter. aut specia
liter. Si ḡnaliter. sic est illa diuīſio B̄reg. q̄ tentatio quedam
est per virtutē. qdā per flagella. Si specialiter sic est illa diuīſio
tentatiōis quā ponit glo. in ps. super illud. Q̄m escam abbo
minata est t̄c. vbi dicit q̄ multiplex est tentatio. Quaz prima
est error siue nescientia vic veritatis. Secda difficultas vincen
dar cōcupiscētia. Tertia tediū boni. Quarta tēpestas secu
li. Si tertio mō sc̄ q̄tum ad effectū cōsideretur ipsa tentatio.
similiter duplēciter potest p̄siderari. aut ḡnaliter aut speciali
ter. Si generaliter. sic est illa diuīſio q̄ ponit in glo. super illud
i. Lbor. xij. Tentatio vos nō app. t̄c. vbi dī in glo. q̄ tentatio
alia dyabolica. alia est humana. Et differūt. q̄ sicut ibidez in
nuitur. tentatio dyabolica est q̄ malū babet exitū. t q̄ termina
tur ad mortale petī. Tentatio vel humana dicit q̄ exitum pes
riculosum nō babet. vel q̄ ibi est petī veniale. vel nulla est ibi
culpa. fm q̄ ostenditur in glo. vbi dicit q̄ tribus modis babet
fieri tentatio humana. Si specialiter. sic est illa Augu. de dos
ctrina xpiana. q̄ dyabolū tentat. aut vexando carnē. aut vul
nerando naturalia. aut expoliando gratuī. bic em̄ ponit
specialiter effectū tentationis dyabolice. Si aut̄ quartō mō
cōsideretur tentatio. s. q̄tū ad gradū. hoc potest esse duplēciter.
aut ḡnaliter. aut specialiter. Si generaliter. sic est illa quā po
nit magister in littera. tentatio alia est exterior. alia interior. Si
specialiter. sic est illa quā ponit B̄reg. t̄ babet in glo. super il
lud Jacobī. i. Unusquisq̄ tentat a cōcupiscētia t̄c. q̄ tentatio
tripliciter perfici sugestione. delectatiōe. cōsensu. vbi notā
tur gradū in p̄gressu tentatiōis explicite. q̄ ponebant in diu
sione p̄t̄babita implice. per tentatiōem cōsensu. intelligim⁹ sugestione. per interiorē intelligim⁹ illā in qua est
delectatio vel cōsensus. Et per hoc patet responſio ad illud q̄d
primo obiectū q̄ illa mēba adinuicē nō distinguunt cū vnu or
dinatur ad alterū. Si aut̄ quinto mō cōsideretur tentatio. sc̄
quantū ad modū tentandi. hoc similiter aut erit generaliter.
aut specialiter. Si ḡnaliter. hoc pot̄t̄ esse vel explicite vel sp̄li
te. Si implicite. sic est illa q̄ ponit in gl. super psal. Qui babi

Secundi

tat in adiutorio. vbi dicis q̄ quādā est tentatio leuis occulta
quādā grauis t occulta. qdā leuis t manifesta. qdā gravis t
manifesta. Si aut̄ explicite. sic est illa quā ponit B̄reg. q̄ spez
membra. Quaz prima est importuna. s. que procaciter insit. Secda dubia. s. q̄ alīm dubietatis nebula innuit. Tercia fu
bita sc̄ q̄ iudicū rōm p̄

quādā a carne. Nam t dyab
olus inuisibiliter mala sug
gerit. t ex carnis corruptiōe
suboritur motus illicit⁹ t ti
llatio p̄tua. ideoq̄ tenta
tio q̄ fit ex carne non est sine
peccato. que aut̄ est ab hoste
nisi ei cōsentiat. nō hys pec
catū. sed est materia exercen
de virtutis. Tentatio aut̄ t̄
carnis interiorē difficult⁹ vino
cī. q̄ inter̄ oppugnans de
nostro cōtra nos roboratur.

deref sp̄aliter tentatio p̄t̄ trahit ad tentatiōē dyaboli. sic
modi eius p̄t̄ duplē assignari. Uel implice. t̄ sic oīdit ang.
in quo dā sermone. Dyabolū tentat vt leo. tentat vt draco. Uel
explicite. sic est illa diuīſio B̄reg. sup. Job. xl. super quē locū
dicit B̄reg. sic. Fideli famulo dñs cunctas hostis callidā mas
cinations inſinua t. s. q̄ opprimendo rapit. infidiliā circū
uenit. minando terret. suadendo blandit. desperādo frangit.
p̄mittendo decipit. In bac aut̄ diuīſōe explicantē modi ques
Aug. clauseras ab bis duobus verbis. q̄ tentat vt leo. tentat
vt draco. Et sic p̄t̄ ratio assignandi diuerſas diuīſiones tenta
tiois. Fin diuerſas eius considerationes. p̄t̄ nibilominus re
ſponsio ad obiecta.

¶ Tercio aut̄ carnis t̄c. Lōtra. cū dyabolū possit carnē com
mouere t̄ vapare. vñ s̄l. q̄ tentatio q̄ est ab hoste sine peccato
esse nō possit. Itē cū nō sit in nostra potestate tentari vel non
tentari. vñ q̄ tentatio de se nō ponat in nobis culpā nisi ci con
sentiaſ. sicut ergo tentatio hostis cui nō cōsentit est materia et
cōcē de virtutis. ita vñ etiā tentatio carnis ppter hoc est q̄d q̄
re tentatio carnis est magis sem̄ cū p̄t̄ q̄ tentatio hostis.
Rū. dōm q̄ tentatio carnis est ip̄lū sensualitatis quēſe
ūmū appellare primū motu. t qm̄ in illo ip̄lū sensualitas
mouet inordinatē. t̄ preter rōis ordinē. binc est q̄ tentatio car
nis nūq̄ est in nobis q̄ sit in nobis aliq̄ inordinatio. t̄ ita aliq̄
venialis culpa. Tentatio vñ hostis oīno extra est. t p̄t̄ esse si
ne aliq̄ delectatōe inordinata in nobis existēt. t̄ ideo dicit ang.
q̄ tentatio hostis p̄t̄ esse sine p̄t̄. tentatio vero carnis mī
me. Alia etiā posset reddi ratio. qm̄ est in potestate nostra. t̄ cā
possimus ad libitū nostrū domare. ideo potius imputaſ nob
is in culpā carnis impulsu q̄ dyabolica suggestio. Quō aut̄
carnis impulsu siue primi motus debētē dici p̄t̄ infra
suō loco magis exp̄s̄e determinabitur.

D intelligentia aut̄ butus partis circa tria in
cidit hic questio. Primo querif̄ de tentatiōē p̄t̄
morum parentū. Secundo queritur de diu
sitate tentatiōis. Tertio vero incidit hic q̄stio
cīcā quantitatē t qualitatē peccati q̄d cō illa
tentatiōem est secutū. Līca primū queruntur
tria. Primo queritur de tentatiōem p̄t̄ parentū q̄tum
ad motiū. Secdo q̄tum ad instrumentū. Tertio q̄tum ad
ordinem t progressum.

Questio. i. Circa quā p̄cedit t querif̄ q̄d mones
t̄t̄ dyabolū principaliter ad tentandū
hostem. Et q̄ inuidia videt primo per illud q̄d dicitur Sapiē.
i. inuidia dyabolū mors introiit in orbē terrarū. introit⁹ au
tem mortis fuit per tentatiōem t seductionem hominis. ergo
ad tentandum hominem inuidia dyabolū commovit.
¶ Item B̄reg. in moral. In paradiſo dyabolus inuidens. ho
minī superbic vulnus infixit. ergo cū vulnus infixerit per te
tentatiōem tentatio fuit inuidia. ¶ Itē dyabolus tentando ho
minem factus est homicida. fm q̄ dicit Jobannis. viii. Ille
homicida

